

BEATI AELREDI

RIEVALIS ABBATIS

SERMONES DE ONERIBUS

IN CAPP. XIII ET SEQ. ISAIAE PROPHETÆ.

B. AELREDI

EPISTOLA AD G. (19) LUNDONIENSEM EPISCOPUM.

(*Bibliotheca Patrum Cisterc.*, t. V, p. 229.)

Dilecto, et diligendo, et cum omni devotionis dulcedine amplectendo sancto Patri, G. Londoniensi episcopo, frater AELREDUS, papperum Christi qui sunt in Rievallē, debitum cum omni affectu obsequium.

Audiens te, Pater beatissime, inter innumeras occupationes, quas tibi vel regie majestatis auctoritas, vel curae pastoralis imponit necessitas, ut cultorem sapientiae, quietis amicum, spiritualis scientiae studiosum, lectioni operam dare, et inter suaves orationum delicias, irruentium curarum molestiam sanctorum Scripturarum crebra meditatione solari; ita tui avidus effectus sum ut non solum ad tuae serenitatis notitiam, sed etiam, quod in insipientia dicam, ad ipsam audeo aspirare amicitiam. Tam enim tuae sublimitatis, quam meae humilitatis oblitus, legibus amoris innitor; cui nihil humile, nihil sublime est; qui caelum terrae aequans, Dominum caeli terrenis membris inseruit, ut Verbum caro fieret, et habitaret in nobis (*Joan. 1*); qui Dominum deposuit, et hominem sustulit; ut, quasi in quodam medio, miseria et misericordia obviarent sibi (*Psal. LXXXIV*); ut ita se infirmitati virtus uniret, ut essent in carne una Verbum et anima, et in his tribus Deus et homo una persona. Quae non igitur alta amor deponat, aut quae ima non sustollat, ut in se unum faciat; qui salva nec confusa naturarum proprietate, tam mirifice, mediante anima, caelum terrae, Dominum carni, spiritum commiscuit pulveri? Video praeterea in omni creatura, vel irrationali, vel insensibili, quoddam amoris vestigium; per quod et diversa junguntur, et dissidentia concordantur, et uniuntur contraria. Amoris quippe in caeteris similitudo creaturis apparet; in mento vero rationali ejus veritas operatur. Diligere enim Deo, angelis, hominibusque commune est. Amor igitur, quidquid extra naturam est non attendens, copulat naturam naturae, ut sit illis cor unum et anima una (*Act. iv*), quibus est fides una, spes una, charitas una. Animus proinde meus amoris impetum sequens, omnia, quae tua sunt, non tu; omnia, quae circa te sunt, quae nec tua sunt, nec tu; spirituali quodam motu pertransiens, ipsam etiam corporis molem sui subtilitate trajiciens, in ipsum tuae mentis sinum se totum infundit, affectum affectui, sensum sensui, et spiritum miscet spiritui, ut ex spiritus tui participatione meus spiritus renovetur, ex tui sensus lumine lumen sibi scientiae meus sensus mutuetur, meus insuper affectus, tui affectus dulcedine soveatur, ibi intueor, quam bonus es; ibi amplector et sentio quam sapiens es; ibi delector et gusto quam amabilis es. Hinc est, Patēr amantissime, quod studium meum, si quod est in litteris sacris, ad tuae discretionis examen credidi referendum, ut ubi sanum sapio, tua me confirmet auctoritas; ubi haesito, te docente, mihi luceat veritas; ubi erro, corrigat me tua sanctorum severitas. Itaque de oneribus propheticis Isaiae, cum surmatim singula quaeque tangendo, in conventu fratrum aliquando breviter disputassem, rogatus a pluribus ut prolixius ea ipsa prosequerer, eorum voluntati parui, quorum me oportebat servare profectui. Ab oneribus igitur Babilonis exordiens, et inde per onus Philistinum ad Moabitici oneris secreta pertransiens, cum triginta hominibus stylo tradidisset, ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem, suspendi calamum, donec de vultu tuo eorum quae scripsi prodiret iudicium, viderentque oculi tui eorum omnium rationem, tuaeque discretionis arbitrio omnia, quae scripta sunt vel deleterentur, vel corrigrentur, vel probarentur. Licet igitur tanta sapientiae horum lectio videatur indigna; audet eam tamen amoris exigere vehementia: qui ita amplectitur charitatem, ut fere irreverenter irruat in majestatem. Animat praeterea me tuae humilitatis simul et benignitatis memoria, qui quondam Londoniis positum praevenisti in benedictionibus dulcedinis (*Psal. xx*, et a quo nihil

magnum esset vel respici; ab ipso, stupens ac tremens ad tantam dignationem, in quodam amplexu claritatis merui salutari. Hinc, beatissime Pater, orta est ista præsumptio, ut inchoatam tunc mihi tuæ serenitatis notitiam consummari desiderem, et animum meum amicitiae tuæ tunc fores pulsantem in ejus induci posse cubiculum non desperem. Licet igitur magnum sit sapienti, vel modicum tempus otio dare, non pigeat, rogo, Dominum meum, tantillum tempus perdere: quo ex his, quæ scripsimus, vel reseruae superflua, vel supplere hiantia, vel universa delere possitis. Eo igitur sermone præmissa, qui nobis occasionem præbuit cætera conscribendi, de onere Babylonis decem et novem (*Isa.* XIII), de onere Philistiim tres, de onere Moab novem homilias subscripsimus, pro vestro arbitrio vel hic subsistere, vel ultra procedere parati.

SERMONES DE ONERIBUS.

SERMO PRIMUS.

IN ADVENTU DOMINI. — DE UNDECIM ONERIBUS.

Tempus est, fratres charissimi, etc. *Exstat inter Opera S. Bernardi editionis Mabillonianæ vide Patrologiæ tom. CLXXXIV, col. 817.*

SERMO II.

DE ONERE BABYLONIS.

De eo quod scriptum est: Onus Babylonis quod vidit Isaias filius Amos.

Omnium, quæ fuerunt, vel sunt, vel futura sunt primordialis et efficiens causa Deus est: ipse omnium finis. Nam cum ipse, ut ita dicam, proprie sit esse; omnia utique quæ sunt, ab ipso habent, quod sunt; quia non nisi ab esse habent, quod sunt. Certum est hominem et angelum esse; sed aliud est, esse; aliud, hominem, vel angelum esse; cum possit aliquid esse, nec homo, nec angelus esse. Cogitet ergo, qui potest, non hominis vel angeli esse, sed sine angelo et homine ipsum esse, quod non solum hominis et angeli est, sed etiam omnium quæ sunt. Ipsum igitur esse, quod non specialiter hujus vel illius rei, sed communiter omnium existentium; vel, ut expressius dicam, existentium est, sine dubio Deus est. Sicut autem ipse est omnium existentium esse, ita et omnium viventium vita, omnium sapientium sapientia. Ad hanc formam creata est rationalis creatura; ab ipso habens, non solum esse et vivere, sed etiam sapientem esse, et sapienter vivere. Ab hac itaque forma se disjungens et separans miser homo, comparatus est jumentis insipientibus (*Psal.* XLVIII), et cepit insipiens esse, et insipienter vivere; nec tamen desiit esse et vivere: qui posset ad pristinam formam, eo qui formaverat reformante, redire. Ipsa æternam formam, sapientia est; via vero, per quam ad ipsam formam redeatur, eruditio. Omnis vero eruditio, qua de hac deformitate reducamur in formam, in tribus est, fide scilicet, spe et charitate, ut sciamus quid credendum, quid sperandum, quid sit amandum, et sic credamus, speremus, amemus. Sapientia igitur in animas sanctas se transferens (*Sep.* VII), amicos Dei et prophetas constituit: per quos nobis sacram Scripturam, quasi totius eruditionis fontem, ministravit. Quam nimirum ipse, qui condidit, tanta prudentia Spiritus ordinavit ut innumerabilem capax esset sententiarum: quarum

A cum istas uni, illas alteri revelaret, ad exercitandum ingenium, depellendumque fastidium semper recens esset, semper quadam renovatione delectaret. Ut autem error humanus, vel dæmonum suggestio, certo examine ac sancti Spiritus possit revelatione discerni, præfixa est fidei regula, præscripta spem promissa, promulgata charitatis præcepta, ut quæcunque sententia occurrens animo, his non convenire probetur, eam aut fallaciæ dæmonum, aut humano errori incunctanter ascribas, quæcunque vero a sacris paginis convenienter elicitor, vel ad fidem erudit, vel ad spem erigit, vel ad charitatem accendit, ipsam et a sancto Spiritu sacris litteris insertam, et ab eo tibi revelatam non dulites. S d his, qui sæcularium negotiorum impediuntur obscuro, vel necessariarum occupationum rebus occupantur, quibus vagos, et turpes refrenent excursus, satis sunt, imo plus quam satis ea, quæ de Scripturis semel sunt dicta vel scripta: quæ illis tam ignota sunt, ut semper possint eis videri quasi nova. At vobis, charissimi, qui mundi hujus renuntiaistis operibus, qui ab omni cura sollicitudineque mundana soluti, cum immundis spiritibus ac propriis cogitationibus iniistis certamen: alia in Scripturarum meditatione ratio, alia necessitas est. Quod enim multis parit idem sermo, lectioque eadem sæpius repetita fastidium, necesse est ut quæ antiqua videntur et nota, vel quarundam sententiarum adjectione, vel saltem verborum mutatione innoventur, et sic ad quærendum studium excitetur; inutiles et inanes cordis excursus, in id quod utile est revocentur, et mens, quæ a notis fastidiosa resilierat, renovata lectionis vel sermonis suavitate, ad id salubriter redeat, a quo fuerat quasi sensibiliter avocata. Hinc est quod librum Isaïæ assumo in manibus, cum charitate vestra quamdam ejus portiunculam inspecturus; qui, licet expositione sanctorum possit esse notissimus, perutile tamen arbitror, ut si non alia, saltem aliter ea, quæ ab ipsis dicta sunt, repetamus; vel certe, quæ ab ipsis velut minima, vel manifesta prætermittuntur, sumptis ex eorum verbis rationum seminibus, sicut Deus dederit, in medium proferamus; ut qui ad eorum perfectas sententias, quasi ad solidum panem aspirare non audeat, ad nicas, quas sub mensa eorum poterimus, vestris

orationibus adjuti, colligere, etiamsi fuerit catellus, accolat. Sic, fratres charissimi, sic redimamus tempus, et illudamus tempori, quoniam dies mali sunt (Ephes. v); et salutaribus, verbis sanctisque meditationibus, os a sermonibus otiosis, cor a vanis cogitationibus vindicemus. Est autem iste sanctus propheta tam profundus in sententiis, in futuris prædicendis tam perspicuus, in disciplinis moralibus tam jucundus, ut nunc quasi in ipsum cœlum subvectus, videatur divinorum consiliorum secreta rimari; nunc ad inferiora firmamenti celeriter penna demissus, mysteria propalare cœlestia; nunc levi volatu ad nos usque descendens, in campis moralibus spatari; nunc quasi recipi in paradisum, et iterum redire ad nos, et referre ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui. Hæc omnia Christi, et Ecclesie sacramenta, tam manifesto revelat oraculo, ut non tam prænuñtiasse futura, quam præterita narrasse putetur. Quæ omnia, licet ex sui qualitate grata sint satis, et sapida; eloquentiæ tamen ejus mira suavitate gratiora et dulciora redduntur. Sed placuit nobis ut, cæteris intermissis, de undecim oneribus, de quibus propheta, sancto Spiritu dictante, disseruit, quidquid ipse suggesserit Spiritus, ad vestram ædificationem propalemus. Factor me vestris profectibus per omnia debitorem, et propter officium quidem, sed maxime propter affectum. Sed et *necessitas mihi incumbit; Væ enim mihi si non evangelizavero* (I Cor. ix); præcipue, cum quidquid in doctrina spiritali, quidquid in Scripturarum intellectu proficio, non tam datum mihi, quam vobis per me transmissum non ambigam. Neque enim meritis id ascribendum meis, cum peccator sim; nec scholasticis quidem disciplinis, cum pœne, ut scitis, illiteratus sim; sed nec studio, aut industria meæ, cum raro in otio, crebro in negotio sim. Totum igitur Dei est, mihi commissum, vobis transmissum, ut qui gloriatur in Domino gloriatur. Adesto proinde tu, bone Jesu, et panibus quos protulimus gratiam tuæ benedictionis infunde, etiam pauperes, et saturentur, dicantque cum Propheta: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo* (Psal. cxviii). Ecce ego appono manum, tu præsta auxilium, quia sine te possum facere nihil. Qui sancto Isaïæ inspirasti, ut scriberet, inspira, quæso, mihi ut quod scripsit intelligam; quia jam inspirasti ut credam: nisi enim crediderimus, non intelligemus (Isa. xlvi).

Quid ergo putamus onus istud significat? Est quidem onus premens, et onus opprimens. Premit infirmitas; iniquitas opprimat. Premit tentatio; damnatio opprimat. Proponitur ergo primum onus Babylonis, deinde onus Philistiim, tunc onus Moab, et post onus Damasci: quod sequitur onus Ægypti, cui succedit onus deserti maris, ac deinde onus Duma, et onus in Arabia, et tunc vallis visionis, et onus Tyri, ad ultimum autem onus jumentorum aëstri. Ostenditur ergo a sancto Isaïa quarundam urbium vel gentium, imo magis eorum, qui in his

urbibus vel gentibus figurantur, depressio; qui et ipsius depressionis modum, causas, materiasque non tacet: quibus etiam inserit de eorum felicitate sermonem, qui hac depressione ad salutem, non ad perniciem onerantur; patetque ubique, quia potestas Dei est, et tibi, Domine, misericordia; quia tu reddis unicuique juxta opera sua (Psal. lxi), dividens inter diem et noctem, inter lucem et tenebras, ut comparatione lucis ipsæ tenebræ densiores appareant, ut collatione tenebrarum copiosius lux ipsa resplendeat. Et quis inter hæc judicat atque discernit, nisi is qui ait: *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio?* (Joan. v). Et iterum: *Ego in judicio veni in mundum, ut non videntes vident, et videntes cæci fiant* (Joan. ix). Quoniam igitur per adventum Domini Salvatoris facta est hæc bonorum ac malorum discretio, quorumdamque depressio, quorumdam et liberatio: principalem prophetæ, per totum libri corpus, ipsius Domini adventum, constat esse materiam. De quo sanctus Simeon: *Ecce hic positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur* (Luc. ii). Quod Isaïas onus, ipse ruinam appellat. Sic autem hæc onera describit ut appareat Deum quosdam premere, sed non opprimere; quosdam opprimere, sed non premere; quosdam simul premere et opprimere. Premit quos affligit; opprimat quos deserit. Quosdam igitur affligit, sed non deserit, sicut scriptum est: *Flagellat Deus omnem hominem quem recipit* (Hebr. xii). Unde est istud Psalmistæ: *Visitabo in virga iniquitates eorum, et in verberibus peccata eorum; misericordiam autem meam non dispergam ab eo* (Psal. lxxviii). Deserit, nec affligit: de quibus dicit Propheta: *In labore hominum non sunt: et cum hominibus non flagellabuntur* (Psal. lxxii). Et iterum: *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum* (Psal. lxxx). Et per alium prophetam: *Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatæ: neque super uxores vestras, cum adulteraverint* (Ose. iv). Quosdam præterea affligit et deserit: de quibus ipse per prophetam ait: *Attrivi eos, et noluerunt recipere disciplinam* (Jer. v). Sane quomodo, quibusve modis fiat afflictio vel desertio, cum de ipsis oneribus tractare cœperimus, Deo volente, apparebit. Potest autem dici onus Babylonis vel Philistiim, vel Moab, secundum onus quo premunt, vel secundum onus quo premuntur; et sic de cæteris. Sed jam, si placet, sequentis narrationis titulum inspiciamus

Onus Babylonis, quod ridit Isaïas filius Amos (Isa. xlii). Babylonis nomine, fratres, quæ confusio interpretatur, mundum significari satis notum est charitati vestræ: ubi nimirum confusa sunt omnia; ubi boni cum malis, cum electis reprobi vivunt; ubi frumentum cum palea, oleum cum amurca, ubi cum acinis vinum; ubi quantum ad temporalia sicut justus ita et impius; ubi nihil habet homo jumentis amplius. Plerumque etiam Babylonem, illam tantum reproborum cum suo rege

civitatem intelligimus, ad quam nullus pertinet electorum, a qua nullus excluditur reproborum. Reprobos sane in tres partes dividimus, quarum una et societati communicat et operibus adhuc electorum; alia ab illis operibus vel communione reparatur; alia jam exutis corporibus æternis suppliciiis mancipatur. Et omnes igitur simul et ista singula istarum partium, et singularum partium singuli homines, Babylonis nomine jure censentur. Electos etiam in tres dividi ordines, manifestum est. Nam alii necdum vocati sunt, ut Judæi, sive pagani; alii vocati, sed non justificati, ut peccatores Christiani; alii justificati, sed nondum glorificati, ut sancti hujus adhuc vitæ miseriis subditi. Electi itaque qui necdum vocati sunt, licet eos a Babylone prædestinatio separaverit quandiu tamen Babylonicis erroribus excæcantur, a Babylonis nomine non recedunt. Sed et hi, quos licet electis vocatio simul ac prædestinatio junxerit, detestanda tamen opera separant, Babylonicis nominis opprobrio percussuntur. Dicitur itaque Babylon illa hominum universitas, in qua eisdem erroribus ut vitiiis electi et reprobi implicantur. Dicitur et Babylon cor prævum et inscrutable: quod vitiiis passionibusque confunditur. Babylon etiam nuncupatur illa reproborum societas, cui æterna confusio præparatur. Est autem onus Babylonis, quo ipsa confusa universitas multorum ab ea separatione destruitur; quo etiam malis temporaneis indesinenter affligitur; quo in cordibus singulorum vitiorum ac pessimarum passionum structura, quasi civitas confusio diruitur; quo insuper æternis pœnis post hanc vitam in solis reprobis onerabitur. Et hoc est onus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos. Quomodo vidit? Ela, fratres, qui nunc prophetæ appellantur olim videntes dici solebant propter excellentiorem quamdam, divinioremque, ut ita dixerim, visionem: de qua nunc disserere, et temporis angustia, et ea quæ nunc intervenerunt, negotia non permittunt. Igitur hæc consideratio alteri sermoni reservetur. Vos interim orate, ut sensum Spiritus sequentes, sic ista onera describamus, ut ea, quæ præmentia sunt, fortiter sustineamus; quæ opprimentia, caveamus; damnantia autem ipsius auxilio evadamus, qui pro nobis nostris voluit oneribus onerari Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

SERMO III.

De multiplici visione; et illa quæ prophetam facit.

Scitis, fratres charissimi, de oneribus locuturus, quod grave onus ipse susceperim. Unde invocandus est a nobis ipse Spiritus, ut qui nobis primum onus imposuit charitatis, omne onus leve faciat, quod nostris possit servire profectibus; quatenus qui dedit affectum sui luminis infusione præstet effectum. Et onus quidem Babylonis, quantum

A spectabat ad titulum, hesternæ die, sicut potuimus, explicavimus. Sed cum scriptum sit: *Onus Babylonis, quod vidit Isaias, filius Amos*, quærendum putamus, quomodo visum sit ab Isaiâ onus istud: maxime cum plures sint visiones, et ob quamdam visionis excellentiam prophetæ appellati sint *videntes*. Est quippe visio sensualis, visio imaginaria, visio phantastica, visio spiritualis, visio rationalis, visio intellectualis. Visio sensualis est, quæ corporeis sensibus corporalia sentiuntur. Visio imaginaria, quæ earum rerum, quæ per corpus sentiuntur, intus imagines cernuntur, vel ex eis quæ percepta sunt, alia quæ non sunt sensa finguntur. Visio vero phantastica est, quæ corporalium rerum phantasmata vel oculis vel animo objiciuntur. Porro spiritualis visio est, quæ visibilibus rerum imagines aliquid significantes in ipso spiritu hominis formantur. At visio rationalis est quæ vera a falsis, vel virtutes a vitiiis discernuntur. Intellectualis autem visio est quæ, non dico vera a falsis discernuntur, sed quæ in ipsis veris veritas ipsa conspicitur. Itaque visio sensualis in corpore est, corporeos omnes sensus, eorumque vim naturamque complectens. Dicimus enim, inspicere, vide quam album sit; gustare et vide quam dulce sit (*Psal.* xxxiii); audi et vide quam sonorum sit; olfacere et vide quam odoriferum sit; tangere, vide quam lenis sit. Omnis itaque per carnales sensus experientia visio dicitur sensualis. Quæ quidem visio prophetica esse potest, prophetam vero facere non potest. Visio quippe serpentis rænci, quam Moyses exaltavit in eremo, quæ filii Israel a serpentum morsibus curabantur (*Num.* xxi), prophetica fuit; videntes tamen prophetas non fecit. Sensualis etiam illa visio fuit, quæ sanctus Abraham tres viros vidit descendentes per viam (*Gen.* xviii): quæ et prophetica esse ipse non dubitavit, qui tres vidit et unum adoravit. Ex illa autem sensuali visione, quamvis prophetica fuerit, ipse Abraham propheta non fuit; sed ex alia, quæ illam sensualem prophetica esse conspexit. Magis igitur propheta fuit, qui exaratas in pariete aulae regie Babylonis litteras exposuit, quam qui manum artuculosque conspexit scribentis (*Dan.* v). Porro visionem illam, quæ in animo corporalium rerum quas sensum percepimus, videmus imagines, idcirco imaginariam dicimus; quia non aliunde nobis ingerantur harum rerum similitudines, sed a nobismetipsis per sensus inductæ, sicut eas foris vidimus, ita eas intus imaginamur, vel ex eis ipsis alias fingimus. Nam similitudinem cervi quadrupedis, quem oculis vidi, interiori imaginor, et ex ea cervi sex pedum quem nunquam vidi, imaginemingo. Hæc autem visio nec prophetica aliquando est, nec prophetam aliquando facit, nisi forte idcirco prophetica dici possit, quod res sensibiles, quando prophetice sunt imaginari in animo possunt. Phantastica sane visio aliquando a corpore fit, aliquando ab anima, aliquando autem ab alterius nature spiritu, a corpore, vel somno, vel

morbo. Somno, quando dormientibus nobis corpore, anima, quæ dormire non potest, vacantibus sensibus, quibus in veris corporibus intuendis occupabatur, interim in corporum phantasiis naturaliter versatur. Morbo, quando mala aliqua valetudine sensibus perturbatis, visa similia corporibus cernuntur, quod phreneticis saepe accidere inane est. Sane ab ipsa anima phantastica visio est, quando ea ipsa, quæ anima in se frequenti versat cogitatione, dum vigilat, per phantasias quasdam continetur, dum dormit. Porro ab alterius naturæ spiritu formatur hæc visio, quando vel oculis carnis per phantasmata vana deluditur, vel dormientibus, vel ægrotantibus, rerum phantasiæ a malis spiritibus animæ præsentantur, vel cum vigilante et sano corpore, anima ab ipsius sensibus abripitur. Nam pro certo scimus multorum oculis ita delusum esse, ut homo eis bestia videretur, ut aqua flegere, ubi nulla erat aqua, æstimaretur; ut ignis ægvere, ubi ignis non erat, putaretur: et multa hujusmodi. Quod autem a dæmonibus somnia multa formantur, nulli incredibile est. Phreneticis vero, vel quolibet morbo alio affectis, licet ipsa valetudine multa visa formentur, potest tamen fieri, ut a nequam spiritibus multa eorum animis objectentur. Verum quoties animam a sensibus, quasi in quemdam excessum malus abripit spiritus, delusum phantasmatis hominem, aut dæmoniacum facit, aut arreptitium, aut falsum prophetam. Hanc itaque visionem, quam phantasticam diximus, a prophetarum officio omnino separamus. Porro visio, quam ideo spirituales dicimus, quia in spiritu hominis alienius spiritus operatione formatur, aut per somnium fit, aut per excessum. Per somnium, cum a bonis spiritibus corporalium rerum imagines in animo dormientis formentur. Quæ profecto visio, licet prophetica sit, prophetam tamen non facit. Prophetica quippe visio illa fuit, qua Joseph patriarcha vidit solem, et lunam, et stellas undecim adorare se (*Gen. xxxvii*). Propheta tamen hac visione non fuit, si ipsius mysterium visionis non intellexit. Neque Pharaonem dicimus prophetam fuisse, quia futuræ ubertatis, famisque sequentis in somnis dicitur præ sagium conspexisse, sed Joseph (*Gen. xli*), cui Deus, somni illius occasione, propositi sui reseravit arcanum. Nec Nabuchodonosor prophetæ nomine dignum æstimo, cui statua illa in somnis apparuit, sed potius Daniele, cui somnium ipsum, somniique datum est nosse virtutem (*Dan. ii*). Præterea cum sano corpore, nec somno sensibus consopitis, aliquo occulto opere spirituali in ea visa, quæ similia sunt corporalibus, anima rapitur, exstasis dicitur, vel excessus: qua visione occulta revelantur et præmonstrantur futura.

Cui cum accesserit visio intellectualis, de qua postea tractabimus, fit talia videns propheta, vel mysteria loquens, vel occulta patefaciens, vel ventura prænuentians. In excessu mentis Petrus de-

scendentem de cælo discum aspexit, in quo erant omnia genera reptilium et animantium, dictumque est ei: *Macta et manduca* (*Act. x*). Quam certè visionem, vel præceptum, non tunc quidem, sed accedente postmodum intellectuali visione, cognovit, quando ait: *In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus; sed in omni gente qui timet eum et operatur justitiam, acceptus est illi* (*ibid.*). In spiritu præterea, non in carne sanctum Ezechielem prophetam, multa Christi et Ecclesia sacramenta sub specie civitatis in monte positæ, legimus aspexisse (*Ezech. xi*), raptumque per excessum in Jerusalem, atominations pessimas Judæorum prophetico oculo deprehendisse (*Ezech. viii*). Utrum autem per bonos aliquando spiritus in sensibus hominum aliquid fiat, quo sensus ipsi fallantur, sicut eorum profecto fallebatur sensus, quorum oculi tenebantur ne Christum agnoscerent, nolo precipitare sententiam. Nam utrum per bonos aut malos spiritus Syri percussi sint cæcitate, ne Eliseum, vel Samariam agnoscerent (*Luc. xxiv; IV Reg. vi*), incertum habeo. Rationalis sane visio ea est, qua sine omni corporalium sensuum adminiculo verum, vel falsum certa ratione apprehendimus; qua inter vitia virtutesque discernimus; qua numerorum, et ponderum, et mensurarum rationes veras esse probamus; ita ut nihil certius carne videamus quam ternarium numerum, in duas æquales partes dividi non posse, mente conspicimus. Igitur visione sensuali corporalia cernimus, ex imaginaria corporalia imaginamur; phantastica per imagines corporales illucimur; spirituali per corporeas similitudines spiritus eruditur; rationali in invisibilibus mens exercetur; intellectuali in ipsam veritatem mens inducitur. Nam intellectualem illam dicimus visionem, qua mens omne corpus, omnesque corporeas imagines ac similitudines transcendens, in ipsa luce veritatis requiescit; in qua vera et vere sunt omnia præterita, præsentia, et futura, nec aliter futura quam præterita. Unde Dominus in Evangelio: *Multa habeo vobis dicere* (*Joan. xvi*). Habuit eis dicere multa, non in multis, neque per multa, sed in uno et per unum; ubi multa non sunt multa sed unum. **D** Sed non potestis portare modo. Sensuali enim visione ob dulcedinem præsentis ejus occupati, et corporalibus ejus verbis corporaliter intenti, ad intellectualem illam visionem, quæ omnium corporalium excludit memoriam, ubi ipsa Veritas loquitur, assurgere non valebant. Ideo ait: *Expedi vobis, ut ego vadam* (*ibid.*): ut scilicet corporalis hæc visio, corporaleque colloquium subtrahatur. Scio in monasterio virginum, quæ sub venerabili et cum summa reverentia nominando sancto Patre Gilberto uberes pudicitis fructus quotidie transmittunt ad cælos, quamdam fuisse, vel adhuc forte superesse virginem sanctam, quæ cum omnem mundi amorem, ac carnales omnes affectus, curamque corporis omnem, et exteriorum

sollicitudinem a suo pectore exclusisset, cepit quodam mentis æstu et fastidire terrena, et desiderare cœlestia. Accidit autem aliquando, ut, cum amore solito orationi incumberet, mira quædam suavitas superveniens omnes animi motus, omnes cogitationum excursus, omnes insuper spirituales, quos circa amicos habebat, exstinxerit affectus: moxque anima ejus, quasi oneribus quæ in mundo sunt valedicens, rapitur supra se, et ab ineffabili quadam et incomprehensibili luce excepta, nihil aliud videbat, nisi quod est, et quod omnium esse est. Neque lux illa corporea fuit, aut aliqua corporis similitudo nec distendebatur, nec diffundebatur, ita ut ubique videretur; nec ipsa tenebatur, et tenebat omnia; et hoc miro et ineffabili modo, sicut esse tenet quicquid est, veritas, quicquid verum est. Hac igitur luce perfusa, ipsum Christum, quem prius noverat secundum carnem, cepit jam secundum carnem non nosse; quia spiritus ante faciem ejus Christus Jesus in ipsam eam induxerat veritatem. In hoc igitur excessu cum ei hora non parva præterisset, pulsata a sororibus, vix potuit ad corporales, quos reliquerat, sensus redire. Itaque cum hoc ei sæpius contigisset, et multum rogata tandem ipsius modum excessus cæteris exposuisset, cœperunt plurimæ visionis hujus excellentiam æmulari. Unde se ab omnibus curis, sollicitudinibusque mundanis abstrahentes, lacrymis, orationibusque continuis plures eandem gratiam sortitæ sunt, et ita ut inter sororum conventicula sæpius hac luce perfunderentur, etiam invitæ. Erat ibi virgo quædam magnæ discretionis femina, quæ omni spiritui sciens non esse credendum, totum hoc aut morbo, aut phantasticis illusionibus credidit assignandum: et sororibus, quantum potuit, talis visionis frequentiam dissuasit. Inquirenti autem ab illa quæ in his superior habebatur, cur tibi nihil tale accidisset, respondit illa: « Quia fidem nobis non adhibes, nec in aliis diligis virtutem, quam ipsa non habes. Roga, inquit, Deum, ut si ex ipso est, mihi hoc ipsum evinciat. » Cumque aliquot diebus orassent, et nihil profecissent, requisita iterum quæ supra et unde supra, respondit: « Oportet te omnibus mundi hujus, cunctorumque mortalium renuntiare affectibus, et circa solius Dei memoriam occupari. Quid, inquit illa, pro amicis meis, vel benefactoribus non orabo? » Cui illa. « Eo tempore, quo volueris ad superiora mentis contemplatione conscendere, necesse est ut omnes quos diligis, Deo commendes atque committas, et quasi prefectura de mundo, omnique omnino creaturæ valedicens, ad ejus, quem diligis, suspires aspectum. Adhuc illa non credens rogat, ut orationibus ejus, si ex Deo essent ista, voti sui mereretur effectum. Nolo tamen, inquit, ut anima mea ita sustollatur, rapiaturque a corpore, ut a mente mea omnium rerum, maxime a cæterorum deleatur memoria. Sufficit autem mihi

A scire utrum ex Deo sint ista. » Itaque die Parasceves, cum anxius cogitationibus fluctaret, subito ipsa, quam diximus, luce perfusa, cepit in eam modo ineffabili subvehi, et ad altiora sustolli. At illa radiantem in se lucem illam inaccessibleem oculo infirmiori non ferens, ad Dominicæ passionis intuitum revocari se, ut potuit, postulavit. Cum ergo vilisset quasi raptim id esse, quod est a superioribus ad inferiora delata, in illam spiritualem visionem transferretur, videtque in spiritu Jesum in cruce pendentem, confixum clavibus, lancea perforatum, sanguinemque per quinque foramina profluentem, ipsamque mitissimo oculo respicientem. Tum illa resoluta in lacrymas, et in se tandem reversa, fidem sororibus adhibuit, et se huic luci minus idoneam æstimavit. His forte non inutiliter insertis intelligamus hanc solam visionem, quam intellectualera dicimus, prophetam facere, sicut de sapientia scriptum est: *Ipsa in animas sanctas se transferens; amicos Dei et prophetas constituit* (Sap. vii). Quidquid enim aliis visionibus cernitur, aut ambiguum est, aut fide magis quam scientia roboratur. Quod autem in ipsa cernitur veritate, in qua facta sunt, quæcunque futura sunt, et luminosum constat esse, et certum. Igitur in visione sensuali vel phantastica, quando hæc, quæ intellectualis est, operatur, prophetiæ donum esse, non ambiguum est. Qua igitur visione viderit Isaias filius Amos onus Babylonis, sola videlicet intellectuali, aut sensuali etiam, vel spirituali, quis facile dixerit? Nam quod utraque visione hac futura præviderit multa, intellectuali eum illuminantes, ex ipsius libri serie, scire possumus. Ex sensuali quippe visione oraculum tenuit, quando Ezechiam regem, pro eo quod nuntiis Babylonicis donus suæ thesauros ostendit, prophetica auctoritate corripuit. *Quid, inquiens, viderunt isti in domo tua? Et Rex. Non est verbum, ait, quod non ostenderim eis. Tunc propheta. Ecce dies veniant, dicit Dominus, et ascendent omnia quæcunque congregaverunt patres tui in Babylonem* (Isa. xxxix). Ex spirituali vero, quando ait: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum* (Isa. vi), et cætera quæ sequuntur. Quæcunque autem harum visione viderit onus Babylonis, certum est quod mente vidit, non carne, ipso revelante, qui ait: *In manibus prophetarum assimilatus sum* (Ose. xii). Sed quia jamdiu nos tenuit visio istarum distinctio, prophetiæ hujus visionis exordium usque in crastinum differamus.

SERMO IV.

De eo, quod scriptum est: « Super montem caliginosum levate signum, » etc.

Quando venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege (Galat. iv). Quæ est ista temporis plenitudo? Nā nimirum, de qua Dominus in Evangelio: *Levate, inquit, oculos vestros, et videte regnes, quoniam*

albae jam sunt ad messem (Joan. iv). Tempus quippe vacuum dicitur, et inane, quando solis inclementia arefactis in terra seminibus, vel nimia pluviarum inundatione putrefactis, fames cuncta consumens vacuum reddit messoribus agrum, quando decem jugera vinearum faciunt lagunculam unam, et triginta modii sementis faciunt modios tres. Tempus vero plenum, quando abundant omnia, quando multiplici fruge suis respondet terra cultoribus, nudusque per agrum cursitat messor; quando ubique in vineis celeuma cantatur; quando horrea replentur frumento, et torcularia vino redundant. Veniat nunc in mentem Salvatoris de frumento zizaniasque parabola, et quid triticum, quid zizania esse dixerit, advertamus. *Semen*, inquit, *bonum, hi filii sunt regni; zizania, filii nequam* (Matth. xiii). Filios utique regni eos vocans, quos misericordia praeordinavit ad vitam; filios nequam quos justitia providit ad poenam. Igitur adventum Domini nostri filii nequam omnem per superficiem terrae occupantibus, et paucis inter eos regni Dei filiis latitantibus, fames verbi Dei evanescere pervaserat, tempusque vacuum et inane spiritalibus operariis nihil, in quo laborarent, reliquerat. Venit autem plenitudo temporis, quando ubique terrarum abundabant hi, qui a Babylonicis erroribus fuerant separandi, separati justificandi, justificati glorificandi. De quibus Salvator: *Messis quidem multa; operarii autem pauci* (Matth. ix; Luc. x). Per adventum proinde Domini nostri invadenda fuit Babylon civitas confusionis, in qua vitiis et erroribus cum reprobis captivi tenebantur electi, et eorum separatione destruenda. Et hoc onus primum Babylonis, quod vidit Isaias, filius Ainos. Modum autem hujus destructionis propheticum sermone describens, ita exorsus est: *Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum; ingrediantur portas duces* (Isa. xiii). Quis loquitur? Quibus loquitur? Notandum, arbitror, quod sancti prophetae aliquando narrando, aliquando orando, nonnunquam etiam benedicendo, vel quasi maledicendo, aliquando aliquid agendo, plerumque vero quasi praecipiendo, futura praedicunt. Narrando, sicut est illud: *Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium* (Isa. ii). Orando, ut illud: *Ostende nobis misericordiam tuam: et salutare tuum da nobis* (Psal. lxxxiv). Vel certe illud: *Utinam disrumperes caelos, et descenderes* (Isa. lxxiv). Sanctus quoque Moyses: *Obsecro, Domine, mitte, quem missurus es* (Exod. iv). Quasi maledicendo vero, sicut ait Propheta: *Disperge illos in virtute tua; protector meus, Domine* (Psal. lxxviii). Et: *Sicut fuit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei* (Psal. lxxvii). Et alibi Propheta: *Da eis, inquit, Domine. Quid dabis eis? Ylvam absque liberis, et ubera arenaria* (Osee ix). Benedicendo, ut Isaac ad filium suum: *Det tibi Deus de rore caeli, et de pinguedine terrae abundantem frumenti, vini, et olei* (Gen. xxvii). Agendo

etiam aliquid, sicut Jacob lapidem erexit, et unxit (Gen. xxviii): sicut Moyses serpentem aeneum in eremo exaltavit (Num. xxi): sicut etiam idem iste Isaias nudus et discalceatus incessit (Isa. x). Quasi praecipiendo, ut in sequentibus libri hujus scriptum est: *Ite, angeli veloces, ad gentem divulsam et dilaceratam* (Isa. xviii). Cernens igitur propheta, adveniente in carne Domino Salvatore, per ministerium apostolorum, et doctrinam praedicatorum, confusionis civitatem eversum iri, ex sua vel ipsius persona jubet, vel monet eos facere quod vidit eos esse facturos. *Super montem caliginosum levate signum* (Isa. xiii). Per montem caliginosum ipsam Babylonem, id est mundum, secundum statum, in quo Christus illum invenit, non inconvenienter accipimus: qui et mons dici potuit pro superbia, et caliginosus propter errorem. Quasi mons tunc Romanum erat imperium, quod universo supereminens orbi, quantum elevatione tumebat, tantum errore multiplici, maxime autem Dei ignorantia caligabat. Annon tetra quadam caligine mundum obduxerat idolorum cultura, vanitas philosophorum, templorum superstio, licentiosa libido? *Super montem caliginosum levare signum*. Quod signum? Evangelium audi: *Ecce positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur* (Luc. ii). Hoc est signum crucis, cui contradixit humana superbia, pugnantibus adversus eam Judaeis et gentibus, cum regibus et principibus, cum sapientibus saeculi et prudentibus, levantibus eam super montem caliginosum parvulis. Abscondisti enim crucis tuae sacramenta, Domine Jesu, a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Isti sunt parvuli, id est humiles; apostoli et apostolici viri, qui jubentur levare signum super montem caliginosum, ut universum mundum Dominicae cruci doceant esse subjectum.

II, quod alicui rei superponitur, aut premit, aut claudit, aut supereminet. Superposita sunt duo cherubim arcae testamenti, ut altius eminent; superpositus est lapis puteo, ut clauderet; superponitur torculari prelum ut premat. Super montem igitur caliginosum vexillum crucis extollitur, ut sua virtute mundi hujus potentiam premat; superbis redemptionis nostrae mysteria claudit; apud mites vero et humiles omni mundanae gloriae superemineat. Nam quod premat, audi beatissimum Paulum: *Christus factus est obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genua flectatur caelestium, terrestrium, et infernorum*. (Philipp. ii). Ecce quomodo caelum, terra, infernus, crucis subjicitur sacramento et Babylonicis regis ubique virtus premitur, evacuatque potentia. *Cum fortis, inquit, armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet. Sed si fortior illo supererit, tunc rana ejus dirigit, et auferit atrium,*

et spolia distribuit (Luc. xi). Fortis armatus diabolus, atrium mundus, vasa ejus mundi sapientes, arma reges et principes, spolia plebes. Ecce Babylon, et rex ejus, et divitiæ illius. Ante fortioris adventum rex iste in pace, id est, nullo contradicente, regnabat. Sed fortiore superveniente, imponitur ei onus premens, onus vincens, onus exspolians. Onus istud Babylonis, crux est Christi, quæ diabolum vicit, et Babylonem invasit quæ spoliavit Ægyptios, ditavit Hebræos. Isti sunt Hebræi, de quibus dicitur: *Super montem caliginosum levate signum (Isa. xiii)*. Ut crucis virtute omnibus gentibus prædicata, diripiatur spolia Babylonis vel Ægypti ab eo videlicet, qui nos eruit de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum filii claritatis suæ. Elegit quippe parvulos, id est humiles; Hebræos, id est transilientes; mundi hujus contemptibiles, sed mundo superiores; infirmos mundi, sed mundi fortibus fortiores; stultos mundi, sed mundi sapientibus sapientiores. Quæ enim stulta sunt mundi elegit Deus ut confundat sapientes, et quæ sunt infirma mundi elegit Deus ut confundat fortia, et ignobilia et contemptibilia mundi elegit Deus, et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret (I. Cor. i). Isti sunt qui humilitate semetipsos despiciunt sicut parvuli: qui omnia, quæ sunt mundi, transiliunt, sicut Hebræi. Hi crucem levant, divitias et voluptates, quæ cruci sunt contraria, calcant, majores divitias arbitranter thesauris Ægyptiorum improperium Christi. Audi etiam quomodo profunditatem divinæ virtutis et sapientiæ levata super mundum crucis prædicatio claudit. Nos, inquit Paulus, *prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (I Cor. i)*. Igitur crucis Dei abscondebatur sapientia; virtus vero Dei crucis scandalo claudebatur. Sed quibus illud? Judæis quippe et gentibus. Non omnibus tamen, sed de quibus alias scripsit: *Verbum crucis perentibus quidem stultitia est: his autem qui salvi fiunt, id est nobis, virtus Dei est (ibid.)*. Prædicamus Christum crucifixum. Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam; his autem, qui vocati sunt, Judæis et gentibus, Dei virtutem, et Dei sapientiam. Quomodo sane apud tales, omnibus mundi divitiis et honoribus supereminet crux Paulus ipse docet qui ait: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini Jesu Christi (Galat. vi)*. Si quis vero montem caliginosum in bonam significationem accipiendum æstimet, veniat ei in mentem, quod ait idem Isaias: *Super montem excelsum ascende tu, qui etangelizas Sion (Isa. xl)*: cogitetque ut cujus doctrina sublimis est, sic et vita sublimis; nec manibus repat in terris, cujus lingua versatur in cælis; nec in inferioribus jaceat infra se, qui sermone ascendit supra se. Nam ipsa doctrina evangelica nomine montis caliginosi non inconvenienter comparatur, quæ instar excelssissimi montis, omnibus mundi supereminet sapientiæ, et sacramentorum, quæ sublimiora sunt,

A ab infidelium vel etiam infirmorum oculis, velut quadam abscondit caligine. Potest et scriptura Veteris Testamenti mons caliginosus appellari, quæ alias mons umbrosus dicitur, et condensus: quæ et sublimis est propter spiritum, caliginosa propter litteram. Sub caligine quippe litteræ, cælestium mysteriorum secreta velantur, quæ ab ipso per Evangelium revelantur, de quo scriptum est: *Vox Domini præparantis cervos, et revelabit condensam (Psal. xxviii)*. Unde ait Propheta: *Tenebrosa aqua in nubibus aeris (Psal. xvii)*. Hinc Salomon: *Dominus dixit quod habitaret in nebula (III Reg. viii)*. Unde et Moyses non poterat accedere ad caliginem in qua erat Deus. Jubent prædicatores, a quibus onus nuntiatur Babylonis, ut non in infimis jaceant, sed disponant ascensiones in corde suo; et qui ea, quæ desursum sunt, prædicant, quæ sursum sunt sapiant; et super montem positi, non ad vallium ima descendant, sed quod sequitur. *Levate signum, exaltate vocem*. Vel quoniam primi veritatis præcones ex reliquiis filiorum Israel electi, legalibus fuerant instituti decretis, et litteralibus sacramentis assueti, jubet Spiritus sanctus ut a lege ad Evangelium, de littera transeant ad spiritum, et de valle carnalium observationum, ad montem ascendant spiritualium præceptorum. Aut certe præcipiuntur, ut quod prædicant in Evangelio impletum, antiquis litteris probent prænuntiatum, sicut ait Salvator: *Scrutamini Scripturas, ipsæ enim sunt quæ testimonium perhibent de me (Joan. v)*. Et apostolis: *Oportet impleri, quæ scripta sunt in lege Moysis et prophetis, et psalmis de me (Luc. xxiv)*. Bisarie potest legi hic sermo propheticus: *Super montem caliginosum levate signum*, ut vel signum super montem levant caliginosum, vel ipsi super montem positi caliginosum signum levant. *Exaltate vocem, levate manum (Isa. xl)*. Habes et alias: *Exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem (ibid.)*. Hæc est illa evangelicæ vocis exaltatio, quam sanctus David legitur expressisse. *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines terræ verba eorum (Psal. xviii)*. Quod igitur sanctus David vidit futurum, et verbo præteriti temporis utens jam factum prædicat, hoc ipsum Isaias, imo ipse in Isaias Dominus jubet, ut fiat. *Exaltate, inquit, vocem*. Quoniam enim per universum mundum vasa iræ, quæ Babylonica libido polluerat, in vasa fuerant mutanda misericordiæ; vox evangelizantium tanta virtute personuit, ut de non audito fidei verbo nullus causari potuerit. Unde Apostolus: *Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terræ verba eorum (Rom. x)*. Sicut igitur in signi elevatione præsignatum dicimus Dominicæ crucis mysterium, ita in vocis exaltatione apostolicæ predicationis excellentia et efficacia prophetatur, sicut ait discipulis suis Jesus: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creature (Marc. xv)*. Occurrit adhuc

aliæ de vocis exaltatione sententiæ; sed quia nos ob alia quædam negotia instans hora compellit, ab hac consideratione, Deo volente, crastini sermonis sumemus initium. Vos autem de sermone ad lectionem, de lectione transeuntés ad orationem, pias ad aures Jesu devotis pulsate precibus ut revelet oculos nostros, et consideremus mirabilia de lege sua, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur. Amen.

SERMO V.

De eodem capitulo.

Non excidit vobis, fratres charissimi, ex quo initio, secundum hesternam promissionem nostram, hodieñus debeat sermo procedere. Prædicatōris veritatis, ut diximus, vocis indicitur exaltatio ut ubique terrarum salus, quam operatus est Dominus in medio terræ, apostolis prædicantibus audiatur, et sic reminiscantur, et convertantur ad Dominum universi fines terræ (*Psal. xxi*); et in insulis, quæ procul sunt, dicant, Salvator noster adveniet. Volens præterea sanctus propheta inter Veteris Novique Testamenti præcones subtili examinatione distinguere, istos, ut vocem exaltent, hortatur. Nostis populo huic Judaico, ut carnali et nihil nisi terram sapienti, terrenam felicitatem fuisse promissam, panis vini que copiam, lactis ac mellis abundantiam secundum illud: *Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis (Isa. 1)*. Et illud: *Si ambulaveritis in mandatis Domini, adherentes ei, disperdet Dominus omnes gentes has ante faciem vestram. Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit (Deut. 1)*. Et in Amos propheta: *Comprehendet arator messorum; et calcator væmittentem semen (Amos ix)*. Et multa his similia. Non igitur exaltabant vocem, qui terrena promittebant; qui jacenti in imis populo, quæ ima sunt prædicabant; qui temporalia, amantibus temporalia, præmia proponebant. Exaltatur autem vox eorum, quos Christus Novi Testamenti evangelistas constituit; qui cœlestia desideranda, terrena vero docent esse spernenda; qui nihil mercedis suis promittunt auditoribus in præsentibus; imo hic labores et agones, in futuro coronas et præmia pollicentur. Exaltabat plane vocem Paulus, cum diceret: *Quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram (Colos. 3)*. Et iterum: *Id quod in præsentibus est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis (II-Cor. 4)*. Sanctissimus quoque evangelista Joannes vocem exaltans, et quasi filius tonitruum super Babylonem, terribiliter intonans: *Nolite inquit, diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt (I. Joan. 2)*. Et: *Mundus transit, et concupiscentia ejus (ibid.)*. Primus etiam evangelicæ gratiæ prædicator Joannes Baptista, non a regno terreno, sed a cœlesti suæ prædicationis sumpsit exordium, exaltans vocem et dicens. *Pœnitentiam, inquit, agite, appropinquabit enim*

A *regnum cœlorum (Matth. 3)*: Exaltat itaque vocem, qui prædicat spiritualia, qui loquitur divina, qui promittit cœlestia. *Exaltate vocem, levate manum. Levantur manus in oratione, levantur in bona operatione, levantur in miraculorum exhibitione. Incumbit quippe prædicatoribus, ut pro ipsis, quibus prædicant, orent primum ut audiant, deinde ut credant, postremo ut in ipsa fide ac bonis operibus perseverent. Incumbit illis nihilominus, ut his, quæ docent, non contraria faciant, ut mens, vox, manusque concordent intentione, sermone, actione. Possunt et in manu levatione ea quæ per manus apostolorum fiebant signa, et prodigia in plebe, non inconvenienter accipi: hisque præannuntiatum verbis, quod in Evangelio legimus, Domino præcipiente, completum. *Ite, inquit ad discipulos, prædicate, dicentes: Appropinquabit regnum cœlorum (Matth. x)*. Hoc est, quod dixit Isaias. *Exaltate vocem. Et addidit: Infirmos curate, leprosos mundate, dæmones ejicite (ibid.)*. Et inde propheta: *Levate manum. Sed nec inconveniens erit, ut credo, et elevatione manuum, vel vocis exaltatione recta præfiguraretur intentio: quæ si sola perversa fuerit, et in inferiora declinans; et verba, et opera, quantumcunque videantur sublimia, a Deo judicantur jacentia. Nam hi qui non sincere, neque ex veritate Dei Evangelium prædicabant, sed ex occasione de quibus ait Paulus: *Omnes, quæ sua sunt, querunt, non quæ Jesu Christi (Philipp. 2)*. Et: *Hujusmodi Domino Jesu Christo non serviunt, sed suo ventri (Rom. xvi)*; nec vocem exaltabant, nec manus levabant; quia, quidquid sublime sonabat in verbis, quidquid in miraculis eminebat altum, profecto totum vilis et perversa intentio in infirma dejiciebat. Unde propheta: *Et victimas suas declinabant in profundum (Osee 4)*. Salutaris quippe hostia est veritatis prædicatio, carnis afflictio, pauperum recreatio, assidua et intenta oratio. Sed has certe victimas declinant in profundum qui, relicta intentione cœlestium præmiorum, eas ad hæc infirma præsentium contorquent commodorum. Unde Dominus in Evangelio: *Videte, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab illis (Matth. 23)*, etc. Itaque qui prædicationis officium, vel prophetiæ donum, vel gratiam miraculorum, vel opera justitiæ, vel lumen scientiæ, in vanitatem humanæ laudis, vel in avaritiam turpis quæstus expendunt, nec vocem exaltant, nec manus levant, nec præmia cœlestia, sed æterna supplicia expectant. Nam quod etiam donis illis sublimioribus, prophetia scilicet, et miraculis, plurimi abutantur, et prophetia Balaam, et miraculis Judæ facile comprobatur. Maxime tamen argumento nobis est illa terribilis in Evangelio Salvatoris sententia, qua dicit: *Multi venient in die illa, dicentes: Noñne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo multa signa fecimus? Et tunc respondet illis, quia non novi vos (ibid.)*. *Charissimi, æmulamini charismata, et in vanitatem, pa-***

tientiam, charitatem. Hæc certe meliora, quia utiliora. Non enim humilibus, non obedientibus, non invicem in charitate diligentibus dicit Dominus in illa die: *Non novi vos*: quod scimus eum multis prophetantibus et miracula facientibus esse dicturum. Nullus itaque vestrum, fratres, ideo se putet Deo minus acceptum, quia se non videt miraculis gloriosum; sed secundum tria illa, quæ diximus, quam divinis sit gratus aspectibus, nihil hæsitans metiatur: nam *Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam* (Jac. iv); et: *In patientia vestra possidebitis animas vestras* (Luc. xxi); et: *In hoc cognoscent omnes, quod discipuli estis Christi, si dilectionem habueritis ad invicem* (Joan. xiii). Sancti igitur apostoli, virique apostolici, quos, ad debellandum atrium fortis, Christus misit in mundum, vocem suam quadrifarie dicimus exaltasse regni Dei prædicatione, bonorum cælestium promissione, contemptu præsentium, intentione futurorum. O quam pulchri super montes virtutum pedes, id est affectiones, evangelizantium pacem, bonæ voluntatis hominibus, propter bona cælestia, terrena spernentibus! Pulchri sane pedes, quibus nec saltem pulvis adhæret, sed velut posita in pelvis aqua, ab ipso Christo abluitur, aut in ipsos, propter quos contrahitur, ipso Domino jubente, excutitur. Quidquid enim prædicatores, vel prælati ex occasione officii sui, terrenarum affectionum pulveris contrahunt, vel ab ipsa charitate, pro qua contrahitur, Christo operante, diluitur, secundum illud: *Charitas operit multitudinem peccatorum* (I Petr. iv); vel certe in ipsos, pro quibus laborant, si fuerint ingrati vel inobedientes, excutitur, ut totum non prædicatori, sed ipsis potius imputetur. His omnibus diligenter consideratis, brevi epilogo sensum litteræ explicemus. Vox prophetæ, vel certe vox Domini per prophetam ad apostolos: *Super montem caliginosum levate signum* (Isa. xlii). Ac si diceret: Contra Babylonem, id est mundum, qui mons est propter elationem, caliginosus propter errorem, signum fidei et Dominicæ passionis levate, ut humilitate crucis mundi superbia debelletur, lumine fidei errorum tenebræ depellantur. Nec id uno in loco, aut in una fiat regione, sed exaltate vocem ut in omnem terram exeat sonus vester, et in fines orbis terræ verba vestra. Ut autem doctrina veritatis libentius audiatur, facilius credatur, devotius recipiatur, levate manum ut quod verbis docetis, miraculis confirmetis. Quæ omnia impleta sunt, quando discipuli profecti prædicaverunt ubique, Deo cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis (Marc. xvi). Potest legi et ita. Vos prædicatores verbi Dei, ascendite de valle ad montem, de littera ad spiritum, de carnalibus cæremoniis legis ad cælestia sacramenta Evangelii; et ita in monte illo caliginoso, in quo est Deus, id est Scripturarum scientia positi, levate signum, et vocem. Vel ita: Vos, quos ad prædicandum præcipio, ad sublimia mente cogitanda monte contemplationis

ascendite, quod in mundi hujus valle doceatis; et in sublimi, actione scilicet et contemplatione, locati, levate signum crucis mysteria prædicando; exaltate vocem, non terrena, sed cælestia promittendo; in omni loco levantes puras manus, pro eis, quibus prædicatis, orando, vel bona opera recta intentione exercendo; et ita muri Babylonis crucis aculeo penetrentur, et spolia ejus diripiantur; fiatque quod in hoc ipso propheta scriptum est: *Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores cepta præda, quando dividunt spolia. Et ingrediantur portas duces* (Isa. lx). In his quippe omnibus, quæ dicta sunt, aperiuntur portæ civitatis, duces ingrediuntur: quorum unus de ipsarum portarum apertione gloriatur, et dicit: *Ostium mihi apertum est magnum, et evidens, et adversarii multi* (I Cor. xvi). Ibi quippe portæ Babylonis clausæ reperiuntur a ducibus, ubi omnibus infidelitate et malitia obseratis, verbo Dei ad eorum corda nullus patet accessus; ubi vox prædicatoris auditur quasi pulsantis ad ostium; sed doctrina veritatis non recipitur. Tales utique erant Judæi, quibus Paulus dicebat: *Vobis oportebat primum annuntiare regnum Dei, sed quoniam repellatis illud, et indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes* (Act. xiii). Sed et illi ostium clausuram ducuntur istis, qui audientes a Stephano Domini Jesu gloriam prædicari, continuerunt aures suas (Act. vii). Dicuntur sane ipsi prædicatores duces verbi, quia Dei verbum auditorum cordibus introducunt, qui tunc portas civitatis ingressi sunt, quando suscepti a gentibus, constructæ de ipsis Ecclesiæ, rectoris ac ducis nomine præsidebant. Possunt etiam per portas ipsa fidei sacramenta intelligi. Necessè quippe est ut fides præcedat, deinde introitus pateat intellectui. Tunc autem dici possunt duces ingressi, quando per fidem auditorum quasi in eorum cordibus suscepti, altioris ac secretioris doctrinæ eis lumen infundunt. Sed et primitias credentium portarum nomine dignas existimo, per quas, ad cæteros convertendos apostoli faciliorem habuerunt accessum, et in ipsam armis muniti cælestibus ingressi sunt civitatem. Hinc credo dixisse Apostolum: *Ostium mihi apertum est magnum et evidens, et adversarii multi* (I Cor. x). Multitudo quippe credentium quasi ostium erant, per quos in civitatem confusionis Paulus intromissus, contra adversarios, quorum non parvus erat numerus, copiam habuit cominus decertandi. Et in his omnibus onus intelligitur Babylonis, secundum quod superius eam diximus, per Christi adventum, separatione multorum esse subversam. Sed jam sermoni huic finem facimus, ne in hac parte vestris profectibus servire cupientes, alia exercitia æque vobis necessaria impedire videamur. Præcedat autem sermonem crastinum oratio, quod ea quæ allegorice dicta sunt, expositione tropologica repetere possimus, ut jacto fundamento bonorum operum superponatur structura, ad laudem et gloriam Domini no-

atri Jesu Christi, qui vivit et regnat in secula seculorum.

SERMO VI.

De eodem capitulo moraliter.

Meminisse debetis, fratres charissimi, dixisse nos charitati vestrae, animam pessimis passionibus vitiiisque confusam, Babylonis nomine convenienter intelligi. Babylon enim, ut scitis, *confusio* interpretatur. Et quid tam confusum, quam anima illa, quam nunc superbia elevat, nunc ira devastat, nunc tristitia contrahit, nunc luxuria inquinat, nunc gula dehonestat? Talis quippe anima mons caliginosus dici potest; quicumque enim tales sunt, oculi eorum caeca quadam caligine obducuntur, ut inter lumen virtutum, et tenebras vitiorum discernere non valentes, illud fugiant, in istis delectabiliter voluntur. Hujus Babylonis onus crux est, quae jam levata per orbem, pereuntibus quidem onus est, his autem qui salvi fiunt utile, gratumque levamen. Quid enim, fratres mei, tam onerosum amantibus mundum, quam crux? In cruce commendatur gloriae contemptus, quam illi appetunt; commendatur carnis afflictio, quam vehementer refugunt; commendatur propriae carnis mortificatio, quam detestantur; commendatur nuditas, et rerum temporalium exspoliatio, quam execrantur. Sed et nos, fratres, quantum reliquiae Babylonis occupant, onerat crux, sicut quotidianis experimentis edocemur! In quantum enim carnis delectat suavitas, in tantum ejus torquet afflictio; et quantum honor gratus est, tantum vilitas est onerosa; et quantum elevat adulatio, tantum dejecit detractio. Si vero civitatis affectantur, paupertas affligit; et si dulcis videtur libido, difficilis castitas aestimatur. Hinc est quod multi discipulorum Christi audientes crucis mysterium, abierunt retro, et jam cum illo non ambulabant. Demus proinde operam, fratres mei, ut quidquid de reliquiis mundi in nobis est, a nostris cordibus extrudatur, et omnia, si fieri potest, Babylonis deleantur vestigia, ut experiamur quantum sit in cruce dulcedinis, quantum securitatis et gloriae. Amorem enim parit, quo nihil dulcius; martyrium, quo nihil securius; contemptum mundi, quo nihil gloriosius. *Super montem caliginosum levate signum.* Ad angelos, credo, vox ista dirigitur, quos Dominus animarum nostrarum jussit esse custodes, ut cordibus eorum, quos adhuc mundus delectat, vel tentat, recordationem crucis imponant; et singulis vitiis, quae animam vel vastant, vel impugnant, singulas crucis virtutes opponant. Hi sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter nos: qui intersunt psallentibus, assistunt orantibus, legentibus et meditantibus adsunt. Isti se spiritibus immundis oppouunt, illecebras mundi suadentibus exemplum Dominicae passionis obiciunt; mentem iram inflammare volentibus Dominicae patientiae bonitatem proponunt; elationem illis vel superbiam immittentibus, humilitatem nobis humilis Jesu suggerunt imitandam. Ideo, fratres cha-

rissimi, state in Ecclesia cum reverentia et timore, et date honorem Deo, et habete gratiam his beatis et amicis vobis spiritibus, ne forte aut levitate vestra, aut aliqua contra invicem indignatione offensus discordant, et sic ad corda vestra nequam angelis liber praebentur accessus. Felix anima, quae inter psallendum, in ipsius de quo psallit, accenditur desiderium; exultatione affecta, obortisque lacrymis, ipsos, quos in spiritu sentit esse presentes, alloquitur: *Filiae Jerusalem, caritate dilecto quia amore langueo* (Cant. v). Quam lato patris vultu, quam hilari voce beati illi spiritus respondere videntur: *Ecce ipse venit satiens in montibus, transiliens colles* (Cant. ii); et conversique ad ipsum jam-jamque animae propinquantem: *Ipsa est*, inquit, *speciosa inter filias Jerusalem* (ibid.). Infelices et miseri, qui, ad instar spinarum et veprium, talem animam indisciplinatis signis vel vocibus pungunt; nec solum ipsi tantae dulcedinis expertes, traduntur daemionibus illudendi, sed etiam ministri Satanæ effecti, quantum in ipsis est, ejus jaculis et persecutionibus alios exponunt. O quam delectabile spectaculum immundis exhibent spiritibus, qui hujusmodi sunt! qui vocem suam, linguam suam, os suum, postremo ipsum cor suum, totiusque noctis laborem, a sanctissimis angelorum manibus, qui omnia jam susceperant templo caelesti inferenda, et in conspectu Dei divinis imponenda altaribus, infeliciter avellunt: et sic omnia daemionibus immolant, et non Deo, ut mereantur audire: *Neomenias vestras, Sabbata vestra, sacrificia vestra odivit anima mea, facta sunt mihi molesta* (Isa. i). O tu, sancta anima, amica Dei, sponsa Christi, habitaculum Spiritus sancti, patienter tales sustine, ut si impugnant, non expugnent; si trahunt, non pertrahant, nec sic advertant a te ut convertant ad se, ut te faciant sui similem; et illis, qui tibi assistunt, dissimilem sanctis, sed potius glorietur de te sponsus tuus, et dicat: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias!* (Cant. ii.) Itaque, fratres charissimi, quicumque spirituales estis, cum talem aliquem videritis, nolite indignari illi, sed potius orate pro illo aliquando familiares amicos vestros, beatos, qui vobiscum sunt, spiritus; ut super montem hunc caliginosum levant signum: quatenus Dominicae passionis et crucis recordatione repressi confundantur et erubescant; et sic ad cordis et vocis redeant unitatem. Et additur: *Exaltate vocem, levate manum.* Itaque quia in sermonem de sacris vigiliis incidimus, congruit psalmodiae vocis exaltatio, orationi manus elevatio. Et ne litteram in hac parte penitus contemnamus, potest in vocis exaltatione fervor ille exprimi, qui in turba fratrum valde necessarius est, ut per oris sonum interior ille ignis erumpat undique, et sic se erigant invicem et accendant, quatenus una flamma effecta ex multis, holocausta illa medullata divinis angelorum ministerio illata altaribus, in odorem suavitatis incendunt. Commendatur *omnis in manus elevatione*

puritas orationis, sicut dicit Apostolus: *In omni loco levantes puras manus sine ira et disceptatione* (I Tim. II). Ille puras manus levat in oratione, ejus conscientia tempore orationis exsultans, bonorum operum recordatione in quamdam confidentiam sese attollit, et divinis presentat obtutibus. Quæ quidem confidentia ex innocentia aut ex pœnitentia necesse est oriatur, si videlicet aut non flenda commiserit, aut commissa digne desleverit. Sed quando me, inquis, digne sufficienter pœnituisse præsumam? Nunquam omnino. Unde igitur ista confidentia? Eia, fratres charissimi, spiritualia spiritualibus comparamus. *Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est* (Jac. I). In cujus, quæso, potestate est sic orare ut velit? Itane, quando volumus, aut in lacrymas resolvimur, aut devotione fervescimus, aut erigimur confidentia, aut flamma charitatis succendimur, aut contemplatione sustollimur? Experti estis, quam nihil horum in vestra sit potestate; sed mittit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem: Abba, Pater. Iste igitur Spiritus has in oratione affectiones disperdit, dividens singulis prout vult. Ipse adeo in cordibus orantium gemitum salutarem infundit, ut ipse etiam gemitibus inenarrabilibus dicatur interpellare pro nobis (Rom. VIII). Inenarrabilibus, inquam: quis enim sufficiat enarrare, quot modis mens in oratione afficiatur, in qua nunc pudor gemitum excitat pro peccatis, nunc amor pro pœnis, nunc devotio pro affectu, nunc amor pro desiderio? Sed ex consideratione præsentis infirmitatis, vel infelicitatis, plerumque compungimur, et vitæ hujus fastidio ingemiscimus: et pœnas quas timeamus, et regnum quod speramus, ante oculos ponimus, et Dei circa nos immensa beneficia recordamur: nullo tamen doloris sensu afficimur, nullo timoris affectu compungimur, ad nullum cœlestis beatitudinis desiderium sublevamur. Plerumque nihil horum præ oculis habentes, subito in hæc omnia rapimur, et de affectu in affectum modo quodam ineffabili transeuntes, lacrymarum imbri perfundimur. Quid est hoc? Certe quia, *Ubi Spiritus vult spirat, et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat* (Joan. III). Scis quando venit, quia non se sinit ignorari cum spirat; scis quando vadit, quia tepor fervori recedenti succedens, non se sinit ignorare cum spirare jam cessat. Sed nescis unde veniat, aut quo vadat. Unde venit, aut quo vadit Spiritus, qui replet orbem terrarum? Neque enim ab ipso vox ista aliena est: *Cœlum et terram ego impleo* (Jer. XXIII). Et tamen venit, et nescis unde veniat; et vadit, et nescis quo vadat. Nescis certe unde veniat, an a secreto misericordiæ, an a tribunali justitiæ, an ex abyso judiciorum, an ex thesauris scientiæ. Cum enim venit ut excitet torpentem, vel compungat peccantem, vel consoletur afflictum; quasi ex cubiculo misericordiæ dicitur processisse. Quando vero ut bene operantem spiritualis compunctionis suavitate remuneret, ex justitiæ cum sede ad nos

dicimus descendisse. At ubi illorum mentibus salutarem nunc inspirat affectum, quibus omnia cooperantur in malum; qui ingrati beneficiis, servantur suppliciis; quibus et bonum, et malum simul sunt ad tormentum; cum ex abyso judiciorum advenisse non dubites. Si vero ea causa venire dignatur, ut mens hujusmodi visitatione purgata, ad rimanda divinæ secreta scientiæ, luminosior aptiorque habeatur, quasi ex scientiarum thesauris eum exisse confidas. Sed nescis unde veniat, cum nescias utrum amore, an odio dignus sis (Eccl. IX): et utrum misericordiam præroget, an mercedem restituat, an exerceat judicium, scire non possis. Nescis et quo vadat, utrum videlicet e vicino subsistat, post modicum rediturus; an longius eat, post multum temporis reversurus; an offensus recedat, nunquam denuo reversurus. Itaque quando vult spirat, et ubi vult spirat, et sicut vult spirat, dividens singulis quod vult, et sicut vult (I Cor. XII). Quoties tamen orantis mentem in quamdam confidentiam erigit, et obliteratis omnibus, quæ conscientiam obscurabant, timorem pro delictis et sollicitudinem a corde prorsus expellit, facitque eum miro et ineffabili modo de salute sua eo puncto temporis certum, manus ejus in excelsum elatas non dubites. Quod quia sit sanctorum auxilio angelorum, ad illud dictum intelligi potest: *Levate manus*. Præterea contra tria peccatorum genera quibus peccamus, cogitatione scilicet, sermone, et opere tria hæc a nobis ipsis auctoritate prophetica exiguntur: *Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum*. Cor quippe nostrum cum per naturam sublime sit, et per profunditatem inscrutabile, mons caliginosus dici potest; quod necesse est crucis semper memoria muniamus, ne peccemus cogitatione; jubemurque exaltare vocem, ne peccemus sermone. Necessarium sane præceptum, præsertim hoc tempore, quo fere omnium lingua tota die circa infirma, vel noxia quæque versatur, et raris sit qui vocem in sublime sustollat. Eia, fratres charissimi, pudet dicere, quomodo convenientibus multis in unum, detractiones undique sonent, et forveant judicia. Nam ut tacem mundi amatores, quorum totus sermo de lucro, aut turpitudine est; de illis, qui videntur sæcularibus abrenuntiasse operibus, quid dicam? quorum omnes fere disputationes et collationes de ventre sunt, pro ejus non dicam delectatione, sed onere. Nunc enim ira turbidi, nunc dejecti tristitia, nunc odiis inflammati, nunc pressi murmure, nunc lite sunt effrenati, quorum mens intestinis semper conformatur et ventri, inde sibi aut gaudium mutuunt, aut dolorem. Isti utique non vocem exaltant, sed turpiter deiciunt. Quod similiter faciunt, qui tota die de alienis tractant negotiis, qui de suis se jaçant operibus aliorum detrahendo discutiant qui, seriis utilibusque prætermisissis, vana et ludicra in medium proferunt. Contra hæc omnia jubet nos sermo propheticus exaltare vocem. ut sermo noster de cœlestibus sit, qui vel Dei timorem

incutiat, vel amorem infundat, vel augeat scientiam, vel mores componat. Juhemur et manus levare, ut thesaurizemus in cœlum, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur (*Matth. vi*), ut videlicet omnia opera nostra transmittamus ad cœlum, non facientes justitiam nostram coram hominibus, ut videamur ab eis. *Et ingrediantur portas duces.* Hæc omnia, fratres, quæ de signi levatione, vel vocis exaltatione, vel manus elevatione diximus, quædam, ut ita dixerim, portæ sunt, per quas virtutes introducuntur ad animam, quasi quidam cœlestis exercitus, quo vitia, quibus fuerat Babylon, id est civitas confusionis affecta, penitus expellantur: et sic vocetur civitas sancta, urbs fidelis. Hujus exercitus duces, principales virtutes intelligamus, prudentiam, temperantiam, fortitudinem, justitiam. Hi duces, si cogitationes nostræ sanctæ fuerint, si sermones boni, si munda opera, quasi portas quasdam intrantes, totam animam suæ subjiciunt ditioni, replentes eam virtutibus, et sancto Spiritui domicilium præparantes. Diutius quam putabamus nos sermo iste detinuit; utinam tam utilis fuerit quam prolixus! Ad illa itaque quæ sequuntur inspicienda, vel tractanda, tempus aliud exspectemus, obsecrantes eam: *Qui habet clavem David; qui aperit, et nemo claudit, claudit et nemo aperit (Apoc. iii)*, quatenus quod clausum est in Scripturis suis, aperire dignetur, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VII.

De eo quod scriptum est: « Ego mandavi, » usque: « Exsultantes in gloria mea. »

De onere Babylonis, sicut meminit charitas vestra, quinque jam sermones absolvimus, in quibus de monte caliginoso, et de levatione signi, et de exaltatione vocis, et manuum elevatione, sicut potuimus, disputavimus. Jam nunc, ne cui videatur ambiguum, ad Novi Testamenti præcones vocem istam, sicut diximus, prophetice fuisse directam, manifestè id ipsum loquentis in propheta verbis Domini declaratur. Dicit enim: *Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes meos in ira mea, exsultantes in gloria mea.* Dederat quippe mandatum ut omnia quæ præcepta sunt fierent, sed a quibus flectent non expresserat. Ideo quasi quærenti et accenti, Domine, cui ista committis tam magna sublimiaque negotia? Respondet: *Ego mandavi sanctificatis meis, et.* Quibus verbis, ut mihi videtur, tres prædicatorum ordines exprimuntur, quorum primum sanctificatos appellat, secundum fortes in ira sua, tertium exsultantes in gloria sua. Notatur et hic triplex Ecclesiæ status, primus electionis, secundus persecutionis, tertius pacis. Potest enim sanctificatio referri ad electionem, ira ad persecutionem, gloria ad pacem. Primum itaque electi sunt apostoli et discipuli Christi, quos profecto sanctificatos appellat: pro quibus specialiter illa ejus effusa est oratio, quam post ultimum in comæ sermone mirabili et ineffabili affectu ad Patrem profu-

dit. *Pater, inquit, non rogo, ut tollas eos de mundo; sed ut serves eos a malo. Pater, sanctifica eos in veritate (Joan. xvii).* Et iterum. *Pro ipsis ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate (ibid.).* Isti igitur vere sanctificati sunt in veritate, qui præsentia corporis ejus, qui doctrina dulcissimi oris ejus, qui commendatione efficacissimæ orationis ejus, qui postremo recentil effusione sacrosancti sanguinis ejus, tanto uberius quanto vicinius sanctificari meruerunt. Optime autem dicit: *Ego mandavi, id est præcepi, sanctificatis meis, ut eos hic intelligas designavi, qui ab ipso ejus ore mellifluis prædicandi ministerium, et officium apostolatus susceperunt.* Sed quia fundata per apostolos Ecclesia persecutionibus erat exercenda, et probanda tentationibus: *vocavi, inquit, fortes meos in ira mea.* Ira Dei multis modis intelligitur in Scripturis. Dicitur enim iratus Deus, aliquando cum affligit, aliquando cum parcat, aliquando cum hominum resistit desideriis, aliquando cum favet. Nam commotus adversus Job dictus est, quem permisit affligi, sicut ipse loquitur ad Satan. *Et tu commoristi me adversus eum frustra (Job ii).* Iliis autem pepercit iratus, de quibus dicit: *Recedet zelus meus ab eis, et ultra non irascar eis (Ezech. xvi).* Sed et iratus dimisit quosdam secundum desideria cordis eorum: et iterum quasi iratus sepit vias multorum spinis, ut non inveniant amatores suos, quos quærent. Dicitur itaque afflictio ipsa, qua suos permittit affligi, ira ejus. Licet proinde Ecclesiam non ad virtutis detrimentum, sed ad mercedis cumulum a persecutoribus permiserit fatigari; ipsa tamen ira Dei non incongruè appellatur, non secundum providentiam permittentis, sed secundum dolorem sentientis, et æstimationem quid inde futurum fuerat nescientis. Quamvis hæc ira vere ad ipsos possit referri, qui occasione persecutionis recesserunt a fide, nec ad eam per penitentiam redierunt. Istos vero iratus permisit affligi, quibus temporalis pœna æternæ damnationis fuit occasio; quia melius erat viam veritatis non agnoscere, quam post agnitam retrorsum rediisse. Potest et hæc ira Dei in persecutores sanctorum videri cœvisse; qui, sicut dictum est de Pharaone, in hoc ipsum excitati sunt (*Exod. ix*), ut ostenderet in eos Deus virtutem suam, et notam faceret potentiam suam (*Psal. cv*): quos permisit indurari, ne crederent; excæcari, ne viderent; commoveri, ut credentes occiderent. Unde scriptum est in hoc ipso Isaiæ: *Excæca cor populi hujus, et aures ejus aggravata, et oculos claude, ne forte videant oculis suis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos (Isa. vi).* In hac ira Dei, sive qua electi puniti sunt, ut coronarentur; sive reprobi, ut agnoscerentur; sive qua permitti sunt savire tyranni, ut arctius vel infelicis damnarentur; in hac, inquam ira Dei, martyres sancti fortes inventi sunt, qui ignem, ferrum bestiasque perpassi, adæquialiter proclamabant: *Quis nos separabit a chari-*

tate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an gladius? (Rom. viii.) Horum itaque patientia muri Babylonis arietati corruerunt, latum ducibus relinquentes ingressum. Sic mirum in modum principes, qui orbem sibi subjecerant pugnando, martyres Christo subjiciunt patiendo. Tunc vere levatum est signum, quando in corona regis crux locatur pro gloria, quæ fuerat terrori pro pœna, pro contumelia pudori. Tunc cœpit apparere etiam in mundo gloria Christi, quando ubique per orbem templa subvertantur, idola conculcantur, martyres coronantur, exsultantibus in hac gloria sanctis prædicatoribus Christi, de quibus ait: *Vocavi fortes meos in ira mea: exsultantes in gloria mea.* Itaque mandavit sanctificatis; fortes vel exsultantes vocavit. Præcepit nimirum sanctificatis, quos sua lætificavit præsentia, quos proprii oris erudit doctrina, quibus ascendens in cœlum prædicationis officium et dispensationem injunxit sacramentorum. *Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Matth. xxviii).* Cæteros sane, sive martyres, sive doctores, absens corpore, sed præsens divinitate vocavit, vocatos justificavit (Rom. viii.), justificatos ad alios vocandos erudiendosque transmisit. Quamvis quocumque tempore fuerint omnes præcones veritatis, sanctificatos potuerit appellare propter castitatem, fortes propter charitatem, exsultantes propter spem. Nam castitate perfecta nihil sanctius, charitate nihil fortius, spe cœlestium nihil jucundius. Et hæc quidem fide quæsitæ sunt, persecutionibus probata, Christi gloria coruscante firmata. Fides itaque contulit sanctimoniam, ira probavit dilectionem, spem inspectio gloriæ confirmavit. Sed et nos, fratres charissimi, sanctificemur in gratia ejus; fortes simus in ore ipsius; exsultantes in gloria ejus. Quod nomine sanctificationis castitas appelletur. Scripturarum consuetudo commendat. Nam cum aliquando filiis dicatur Israel: *Sanctificamini in crastinum (Jos. vii)*; aliquando, *in diem tertium (Exod. xix)*, a carnali commistione certis temporibus prohibentur. Hinc est quod panes quærens a sacerdote David, cum audisset non esse ibi panes laicos, sed tantum panes propositionis, sacerdoti interroganti utrum mundi essent pueri, maxime a mulieribus, respondit: *Siquidem de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri et nudius tertius, et sunt vasa puerorum sancta (I Reg. xxi).* Unde Apostolus: *Sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione et honore, et non in passione desiderii (I Thess. iv).* Sciendum autem est quia est castitas carnalis, castitas sensualis, castitas spiritualis. Castitas carnalis est, si homo voluntatem suam ab omni illicita coinquinatione cohibeat. Castitas sensualis, si membrorum omnium sensus ab omni illicita delectatione contineat. Castitas spiritualis, si omnes affectiones immundas, cogitationesque impuras a cordis sui oculis abigens, eas priusquam carnem perstringant, ejiciat. Eia charissimi, carnali populo, cui carnalia sola sa-

piebant, temporalis quædam sanctificatio indicabatur, illam, quæ solius carnis est a membris tantum inferioribus libidinem arcens: nobis nova modo illa præcipitur, sed omnium insuper sensum castigatio sacratori lege imponitur, ut mundemur ab omni inquinamento carnis et spiritus (II Cor. vii), et sic in nobis perficiatur sanctificatio, non unum corporis nostri membrum castitatis legibus subdens, sed omnes interioris exteriorisque hominis sensus perpetuo sibi jure submittere. Itaque, fratres, non sinamus tempus sub negligentia præterire; sed inspiciamus diligenter si quid impuritatis adhuc in oculis sit; si aures vanis noxiisve sermonibus polluantur; si manus munda, si defæcæ nares, si sermo sanctus, si temperator gustus, si vultus levitate vacuus, incessus vanitate; et sic omnia quæ sunt sanctificationi contraria reseceamus, ut odor quidam suavissimus de singulis membris nostris sensibusque procedat; et sic holocaustum nostrum pingue fiat (Psal. xix). Inde ad spiritualem illam, quæ cæteris excellentior est, conscendentes, omnes affectus motusque cordis, non solum ab omni immunditia; sed quantum fieri potest, ab omni pervagatione lasciviæ vindicemus; et sic exteriori interiorem pudicitiam sociantes, unum Deo sacrificium ex utriusque conjunctione libemus. Felix, felix, qui sive manducet, sive bibat, sive aliud quid faciat, omnia in gloriam Dei facit (I Cor. x); sanctificans semetipsum Christo, ut sanctificatus in veritate cœlestium mandatorum, secretis communicet, unus effectus ex illis, de quibus dicit: *Ego mandari sanctificatis meis.*

Sequitur fortitudo, quæ in tentationibus necessaria est: neque enim perfectio illa sanctificationis ita indurpe in hac poterit vita retentari, ut nullis unquam tentationibus interpoletur ejus serenitas. Verum, sicut Dominus Deus noster tempore, quo pacata sunt omnia et tranquilla, dulcis et amabilis cernitur et jucundus; ita, cum nos vel tentationibus carnis, vel dæmonum exponit suggestionibus, vel mundi hujus affligit molestiis, vel atterit persecutionibus, durus quodammodo videtur et iratus. Et felix, qui in hac ira ejus fortis fuerit, nunc resistendo, nunc pugnando, nunc fugiendo, ut non infirmus inveniatur aut debilis, vel consentiendo, vel desperando. Itaque, fratres, qui non fortis inventus fuerit in hac ira ejus, non poterit exsultare in gloria ejus. Si igitur transierimus per ignem et aquam, ita ut nec ignis incenderit, nec aqua submerserit, cujus hæc gloria est? Nunquid nostra, ut in ea nobis exsultandum sit, quasi in nostra? Absit! Quam multi exsultant, fratres; exsultant cum laudantur ab hominibus, de Dei donis gloriam propriam captantes, et in Dei gloria non exsultantes? Quidam quærunt quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi; et quæ sua sunt amittunt, et quæ sunt Jesu Christi non recipiunt (Philipp. ii). Exsultat itaque in gloria Christi qui non quærît gloriam suam, sed Christi, intelligens in nullo esse nobis glorandam.

quando nostrum nihil est. Sic ergo in singulis hominibus civitas confusionis obruitur, si castitas expellat luxuriam, fortitudo tentationes evincat, humilitas vanitatem excludat. Habemus præterea sanctificationem ex fide et sacramentis Christi, fortitudinem ex charitate Christi, exultationem in spe promissorum Christi. Agamus itaque quantum possumus, ut nos fides sanctificet, charitas corroboret, spes lætificet, in Christo Jesu Domino nostro, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VIII.

De eo quod scriptum est : « *Vox multitudinis, usque, venientibus de terra procul.* »

In verbis prophetiis, quæ hesternæ die tractavimus, sequuntur ista, quæ hodie cum charitate vestra suscepimus explananda : *Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium, vox sonitus regum et gentium congregatarum.* Primum quærendum cujus vox ista sit, prophetæ, an Domini. Deinde, utrum præcedentibus sententiæ continuatione cohæreat, an alterius prophetiæ sit vox ista principium, quam a superiori diversitas sententiarum disjungat. Mihi videntur verba ista prophetæ exsultantis, et in quemdam se mentis jubilum pro his, quæ in spiritu viderat, attollentis, quæ superioribus sic convenire manifestum est. Cernens quippe post persecutionis diuturna, ac dura discrimina, ad Christum regibus et principibus mundi conversis, ubique per orbem Christi Ecclesiam coruscantem, et in ejus gloria exultantem, magnanisque sanctorum multitudinem, qui persecutionis tempore in antris, specubusque latuerant, cum mira alacritate ulique discurrere, et verbum Dei libera jam voce et fronte prædicare, potentesque sæculi, reliquias Babylonis suæ auctoritatis terrore comprimere, ex abundantia cordis in vocem prorupit exsultationis. *Vox multitudinis in montibus.* Quod cum quodam hiatu quasi admirando, et exultando legendum est. Videbatur itaque sibi propheta ipsam vocem prædicantium et exsultantium, erudientium et corrigentium audire in spiritu, et ait : *Vox multitudinis in montibus.* Mons significat eminentiam, quia non potest civitas abscondi supra montem posita (Matth. v), nec vox ejus non audiri, qui loquitur in monte. Itaque regnante per imperatores Ecclesia, jam non erat latere in tenebris, jam non erat in angulis susurrare, data nimirum facultate sanctis aperte prædicandi, et quoscunque vellent doctrina evangelica erudiendi. Ait ergo : *Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium.* Tantus quippe tunc erat prædicatorum ordo, ut multitudini videretur comparandum. Quod si per multitudinem populorum frequentium velis intelligere multitudinem credentium, non erit absurdum, ut videlicet data pace Ecclesiis, et prædicandi licentia sanctis, in voce exsultationis et confessionis ad montes conscenderint, apostolorum scilicet et prophetarum doctrinam, de quibus Psalmista. *Suscipiant montes pacem populo (Psal. LXXI).* Et alias : *Fundamenta*

A *ejus in montibus sanctis (Psal. LXXXVI), ejus scilicet Ecclesiæ.* Hi sunt montes, ad quos levamus oculos nostros, ut inde veniat auxilium nobis, ut eorum videlicet illuminemur sapientia, et erudiamur exemplo. *Vox sonitus regum et gentium congregatarum.* In sonitu terror ostenditur, quo credentes in Christum reges, imperiali edicto templa subruunt, confringi idola, sacrificia sacrilega aboleri jusserunt. Vocem itaque sonitus, id est terroris eorum super Babylonem, propheta spirituali auditu percipiens. *Vox, inquit, sonitus regum.* Quoniam autem exemplo superiorum inferiores, exemplo divitum pauperes, exemplo fortium debiles, exemplo imperatorum gentes ad fidem sunt conversæ, adjecit : *Et gentium congregatarum.* Non erat certe unus locus ubi congregarentur gentes, ut esset vox una omnium, una omnium in eadem sententia desiderioque voluntas. Et tamen congregatæ sunt : vocatæ nimirum ab Oriente, ab Occidente, ab Aquilone et Meridie, ut in una catholica et apostolica Ecclesia convenientes reges et gentes, a finibus terræ clamarent ad Dominum, unanimes uno ore laudantes et honorificantes Deum et Patrem Domini nostri Jesu Christi. Quæ sententia videtur verbis sequentibus repetita, cum ait : *Dominus præcepit militiæ belli : venientibus de terra procul (Isa. XLIII).* Militiam belli reges vocat et gentes : illius utique belli, quo ad bellandum adversus confusionis civitatem, ejusque principes, acrias scilicet potestates, potentias regum, divitum gloriam, industriam sapientium, tandem autem filium gentium excitavit. Hæc est illa militia quæ venit a terra procul, ad ejus differentiam, quæ quasi de proximo venerat. In proximo enim esse videbantur, quorum erat testamentum et legislatio, et obsequium, et promissa; quorum Patres, et ex quibus Christus secundum carnem. An non gentes longe erant, sine lege, sine fide, sine Deo in hoc mundo? Longe erant, quibus dominabantur vitia, a quibus exsultabant virtutes, quibus spes nulla cœlestium, nulla expectatio futurorum. Unde convenienter ait : *Venientibus de terra procul.* De terra sane, terrenis scilicet, luteisque operibus, de terrenis affectibus et cupiditatibus, de mundi hujus desideriis et iniquationibus. Sane quod ait, *præcepit Dominus militiæ belli,* vim divinæ virtutis et gratiæ præcepti nomine commendat; quia ineffabili motu interius gentes excitavit ut audirent, illuminavit ut crederent, monuit ut venirent, reeumberentque cum Abraham, Isaac et Jacob in regno Dei. Potest quippe per regnum Dei Ecclesia intelligi, in qua ad patriarcharum gratiam gentiles assumpti sunt : et abscessi ab infidelitatis obstaculo. in bonam sunt inserti olivam : et participes radicis et pinguedinis facti, promissam Abraham, Isaac et Jacob beatitudinem, unius ejusdemque cum eis fidei meritis sortiuntur. Sed et hodie, fratres charissimi, ad spirituales militiam quosdam de prope, quosdam de longe Christus adducit, et facit habitare unius moris in domo (Psal. LXXVII) : quos et

induit armatura Dei, ut possint stare adversus insidias diaboli (*Ephes. vi*). Unde Psalmista ait: *Dicant nunc, qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici; de regionibus congregavit eos* (*Psal. cvi*). Sunt quippe regiones vicinæ, sunt et longinquæ: de quibus congregati sunt sancti et electi ejus, qui ordinaverunt testamentum ejus super sacrificia (*Psal. xlix*). Deinde in regionem longinquam profectus fuerat filius adolescentior, et ibi dissipaverat omnia sua, vivendo luxuriose (*Luc. xv*). Sed cum pater Deus intelligatur, quomodo ab ipso recedere, vel ad ipsum redire potuit, qui ubique est? Quæ regio longinqua illi est, extra quem nihil est? Sed regio longinqua dissimilitudo est, sicut similitudo vicina. Itaque cui cum Patre omnimoda similitudo est, ita Pater vicinus est, ut licet non sit Pater, hoc ipsum tamen sit, quod Pater. De qua similitudine dicitur. *Qualis Pater, talis Filius*. Iste nec ad Patrem accedere, nec recedere potest a Patre. Non enim ad imaginem et similitudinem Patris est factus, sed ipse est imago et similitudo Patris: de ejus substantia, non alterius substantiæ genitus. At ille Filius, qui non est natus, sed factus; et factus ad imaginem et similitudinem ejus, id est non ut ipse esset imago et similitudo ejus, sed ut impressam et expressam in se haberet imaginem et similitudinem Dei; et recedere potest, quia potest esse dissimilis; et redire, quia potest esse similis. Consideranda proinde sunt duo quædam, quæ quidem in Creatore unum sunt, duo in creatura, id est natura et virtus. Ad naturam pertinet immortalitas et incorruptio; ad virtutem sapientia et dilectio. Hæc in Deo unum sunt, quia non sunt aliud in Deo ista quam Deus. At homo immortalitatem habuit et incorruptionem, secundum naturam, in qua creatus est. Habuit sapientiam et dilectionem, quæ ei superaddita est. Sed quia ipse nec immortalitas, nec incorruptio, nec sapientia fuit, ab istis recedere potuit, et esse Deo dissimilis, et iterum redire per gratiam, et iterum esse similis. Virtus itaque et virtutis præmium beatitudo; regio similitudinis est; vitium et miseria, dissimilitudinis. Quia vero primo factus est dissimilis per ythum, et merito factus sit dissimilis per miseriam, necesse est ut primum similis efficeretur virtute, ut quandoque similis efficiatur beatitudine. Quanto autem quisque vitiosior est, tanto utique est Deo dissimilior, ac per hoc tanto longinquior, quanto autem virtuosior, tanto profecto similior, ac per hoc tanto vicinior est. Quotquot vero virtutes sunt, tot sunt et regiones, ad illam, quæ omnes continet, pertinentes regionem similitudinis; quotquot autem et vitia, tot et regiones, quæ ad eam, in qua omnia vitia sunt, pertinent regionem dissimilitudinis. Habent quippe singula vitia, vel virtutes singulas, in quibus subsistant, regiones, extra quas aut vix, aut nunquam inveniri possunt, vel haberi. Itaque castitas virtus est, cujus regio abstinentia dici potest; labor quoque et vigilia, maxime autem interior so-

litud. In hac sane regione habitat castitas, extra quam utrum possit inveniri, singulorum conscientia exploret. At fornicatio vitium est, cujus regio est edacitas, somnolentia, otium, maxime cohabitatio indisciplinatorum. Sic et charitas, quæ virtus est, regionem habet voluntariam paupertatem; et avaritia, quæ vitium est, regionem habet temporarium dilectionem. Hæc de cæteris vitiis vel virtutibus facile advertere est. Sane vicius est castitati, qui conjugii limites non excedit; longe autem remotus, qui fornicationibus, vel adulteriis, vel stupris polluitur. Sic vicinus est charitati, qui suis licenter utitur, non diripiens aliena, sicut ille longe remotus, qui nec sua misericorditer distribuit, nec ab alienis abstinere capiendis. His quoque de cæteris vitiis diligenter inspectis et virtutibus, considerata quam multi de longe, quam multi de prope ad militiam, quam jurastis, advenerunt. Igitur de longinquo venerunt, qui de sterquilinio viliorum, ad montes conscendere virtutum, in quibus una omnium vox auditur psallentium in unum, unum insuper desiderantium. Quam vocem audiens in spiritu propheta. *Vox, inquit, multitudinis in montibus quasi populorum frequentium, vox sonitus regum et gentium congregatarum*. In hac quippe spiritali militia quidam reges sunt, quidam plebes, Reges, qui præsent; plebes, qui obediunt; vel reges, perfecti; plebes, imperfecti. Et reges populo terrori sunt, sicut imperfectis perfecti, subditis prælati, unde ait: *Vox sonitus regum*. Sonet itaque, fratres, in ore vestro, et in cordibus vestris gratiarum actio et vox laudis: qui non solum a vitiis, sed quod paucis donatum est, ab ipsis vitiorum regionibus egressi, in montibus virtutum subistis, et per hanc Dei similitudinem, quam in virtutibus habetis, ad illam, quæ adhuc deest, beatitudinem festinatis. Nos vero, his omissis, ad ea quæ sequuntur indaganda itaque tractanda, nosmetipsos tam oratione quam silentio reparamus. Ipse autem Christus revelet oculos nostros ut consideremus mirabilia de lege sua, qui cum Patre, et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum,

SERMO IX.

*De eo quod scriptum est: « A summitate cæli, et usque »
« Tabesceat et conteratur. »*

Hactenus propheta unus Babylonis secundum hoc, quod per adventum Domini nostri, sanctis prædicantibus, multorum est separatione destructa, paucis quidem verbis, sed profundis sententiis comprehendit. Nunc vero ad eos, qui vel Evangelij veritatem non susceperunt, ut salvi fierent; vel qui susceptam fidei veritatem iniquis operibus corruperunt, prophetantis sermo convertitur. *A summitate cæli Dominus, et vasa furoris ejus, ut disperdat omnem terram*. Non hanc terram, quam calcamus præsentiat disperdendam, sed terræ nomine eos vult intelligi, qui nominis terram sapient, qui terrenis desideriis divina promissa postponunt, qui

æternis temporalia præferunt, qui, spreta Evangelii veritate, mundi vanitatibus et erroribus implicantur. Hos nimirum disperdendos præmissa sententia propheta declarat. Sciendum sane quod duobus modis disperduntur peccatores: eum videlicet conversi ad Dominum per pœnitentiam, desinunt esse quod erant, et incipiunt esse quod non erant, secundum illud: *Verte impios, et non erunt (Prov. xii)*; vel certe cum de malis in deteriora ruentes, postremo æternis suppliciis manciantur. Et primum illud ab ipso Domino in suis fieri, qui miseretur cui voluerit, nullus ambigit Christianus: sequens illud ejus quidem judicio, sed spiritu malignorum ministerio, Scripturarum auctoritate probatur. Nam et diabolus misit in cor Judæ, primum ut traderet Dominum, deinde ut suspenderet semetipsum (*Matth. xxvii*): et in Ægyptios misit Dominus iram et indignationem et tribulationem, immissionem per angelos malos (*Psal. lxxix*). Verum cur unus assumatur, alius relinquatur (*Luc. xvii*): cur iste convertatur sanandus, iste tradatur dæmonibus induendus vel puniendus, ad occulta Dei judicia ac profunda consilia pertinere sciamus. Ideo ait: *A summitate cæli Dominus: et vasa furoris ejus, ut disperdat omnem terram. Summitas cæli, ut mihi videtur, ipsa summa ac beata Trinitas est, a qua profecto immobilis dictatur sententia, ut Dominus noster Jesus filius hominis, cui potestatem dedit Deus Pater judicium facere, istos disperdat per pœnitentiam, illos per pœnam. Sequitur: Ululate, quia prope est dies Domini. Ululatum itaque peccatoribus propheta indicit: quos vel in pœna vel in pœnitentia ululatos prævidit. Ululatus quippe vehementem luctum, qui cum clamore sit, convenienter significat: quem nimirum illata miseris extorquent supplicia, vel a cordibus peccatorum elicit pœnitentia. Quid enim putamus, fratres mei? Ululate, inquit, quia prope est dies Domini. Diem Domini diem appellat judicii, in quo Dominus in potentia et majestate apparens reddet unicuique juxta opera sua (*Matth. xvi*). Hic sane dies unicuique tunc incipit, quando egressus de corpore, vel futuræ beatitudinis primitias recipit in requie, vel initia damnationis in anima quam est receptorum et in corpore. Hæc utique dies tanquam vastitas a Domino veniet. A Domino sane. Vere enim, Domine, numerus mensium nostrorum apud te est, et constituisti terminos nostros, qui præteriri non poterunt. Tanquam vastitas a Domino veniet. Quid enim non dies illa devastat? *Nudus egressus sum de utero matris meæ; nudus revertar illuc (Job, i)*, ait quidam sanctus. Ubi ergo divitiæ, ubi deliciæ, ubi auri argenteæ aggeres, ubi auri promptuaria plena eructantia ex hoc in illud? (*Psal. cxliii*.) Ubi sericæ vestes, et qui pugnantes? Omnia certe morienti vastantur: *Cum enim interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus (Psal. xlviii)*. Quicquid insuper virium in corpore, quicquid voluptuosum in carne, quicquid delectabile in sensi-*

bus, quicquid jucundum in moribus, totum profecto dies illa obruit et consumit. Felix mens, a qua diei hujus recordatio non recedit. Quam enim utilis sit mortis meditatio, testatur Salomon, qui ait: *Fili, semper memorare novissima tua, et in æternum non peccabis (Eccli. vii)*. Quem enim peccare delectet, ante ejus semper oculos hora illa versatur? Ulula ergo, o peccator, in pœnitentia, ne ululare cogaris in pœna; contra voluptates sæculi amarescat tibi dies Domini in memoria, ne nimis amarescat in experientia, sentiasque quod sequitur: *Propter hoc omnes manus dissolventur, et omne cor hominis tabescet et conteretur (Isa. xlii)*. In manibus intelligitur operatio. Eia, fratres, ut ait Dominus, oportet nos operari, donec dies est. Veniet nox, in qua nemo potest operari (*Joan. ix*). Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis (*Apoc. xiv*). Mors igitur nox est, in qua nemo potest operari. Aut enim in bonis operibus requiescet; aut malis punietur. Die itaque illa Domini omnes manus dissolventur, quando alii, ligatis manibus et pedibus, mittuntur in tenebras exteriores (*Matth. viii*); alii post opera sex dierum excipiuntur a Sabbato, id est requie, admissi ad delicias interiores. Amodo enim dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Itaque *Quodcumque potest manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas (Eccli. ix)*. Omnes enim manus dissolventur. Quid dicis et tu, qui confidis in virtute tua, et in multitudine divitiarum tuarum gloriaris? Videat charitas vestra. Alii quasi nihil operantur; alii mala operantur; alii bona male operantur; alii bona bene operantur. Quasi nihil operatur malus ille servus et piger, qui acceptam pecuniam fodit in terram (*Matth. xxv*), nec de accepto aliquid fraudans, nec acceptum lucro cumulans. Cui similes sunt pigri et tepidi, quibus magnum videtur a solis abstinere criminibus, cum nihil laboris, nihil industriæ impendant in acquirendis virtutibus. Isti ergo quasi sine manibus sunt. Quid isti faciant, quando nemo potest operari? Certe opera eorum non sequuntur illos. Non requiescent ergo. Non sunt opera, in quibus requiescant: omnes manus dissolventur, ut operari non valeant. Quid igitur restat, nisi ut etiam servus inutilis projiciatur in tenebras exteriores? Verum sicut bene operantes bona opera sua præmittunt ad Deum ut, morte interveniente, manibus dissolutis in ipsis repaudent et gloriantur, sic nimirum male operantes, mala sua opera præmittunt ad inferos, in quibus perpetuo cruciantur. Qui enim hic fuerint in malo potentes, potenter tormenta patientur (*Sap., vi*); et qui crudeles, crudeliter torquentur; et qui fetentes libidine, sulphureis fetoribus vexabuntur; et quos inflammata avaritia, flammis tartareis exurentur; et quos gula et ebrietas polluit, perpetuis vermibus depascentur. Cave tibi, homo. Quoties enim peccas, materias pœnarum quibus torquearis, præmittis ad

inferos. Tu tibi ignem accendis, quo torquearis; tu fetorem suscitās, quo crucieris; tu vermes vivificas qui te consumant; tu tenebras paras, quæ te excæcent. Tunc manus tuæ dissolventur, ut nec aptæ sint ad operandum, nec validæ ad resistendum, sed dissolutæ ad patiendum. Omnes manus dissolventur. Non est amodo tempus operandi. Amodo quidem *jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis*. Qui? Certe, de quibus subdit: *Opera enim illorum sequuntur illos*. Itane tua te sequentur, quæ vel vendidisti, vel ventilasti in omnem ventum? Quidquid honorum operum collegisti, aut in ipso tuo animo vanitatis et superbix flatibus exsufflasti, et tu secutura te tua opera arbitraris? Cum igitur non habueris ubi consoleris, quid restat, nisi ut et tu cruciaris? Tu quoque, charissime, qui etiam bona bene operaris, nolo confidas in virtute tua, neque in multitudine divitiarum tuarum (*Psal. XLVIII*), licet spiritualium, glorieris; quia tunc omnes manus dissolventur. Quomodo, inquis? Quia omnes justitiæ nostræ quasi pannus menstruatae in conspectu ejus. Non enim justificabitur in conspectu ejus omnis vivens (*Psal. CXLII*). Necesse est proinde, ut omnes ululent: malus, ne in malo perseverans damnetur; piger et tepidus, nequando neque frigidus neque calidus, a Dei ore evomatur (*Apoc. III*). Sic et qui bona male operatur, ne duabus viis viam ingrediatur; qui autem bona bene, ne occulto Dei judicio reprobetur. Dicit itaque propheta: *Ululate, quia prope est dies Domini; quasi vastitas a Domino veniet*, ut vicinæ mortis intuitu et boni timeant, et mali lugeant, discantque ululare in pœnitentia qui noluerint ululare in pœna. Hæc vox licet videatur spectare ad omnes, secundum ordinem tamen prophetix prænuntiationis, ad eos qui vel in persecutionibus lapsi sunt, vel tempore pacis diversis sædatis sceleribus, speciali comminatione dirigitur. Quibus nimirum et pœnitentiam suadet, et pœnam intendat; quibus et convertendi, et bene operandi, dum vivunt, facultas tribuitur: quæ profecto omnibus, morte superveniente, subtrahitur. Tunc enim omnes manus dissolventur, et omne cor hominis tabescet et conteretur. Eia, fratres, tabes ex putrescentibus carnibus nascitur; et donec penitus fuerint putrefactæ, profluere non cessat. Habet autem in se tabes et horrorem et fetorem. Videat nunc unusquisque cor suum; videat quilibet cibus illud paverit. Et certe cibus animæ verbum Dei; cibus utique qui non corrumpitur, nec tabem generat, nec edenti corruptionem importat. Est cibus animæ opus bonum, sicut ait in Evangelio Dominus: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me* (*Joan. IV*). Cibus quoque salutaris animæ, compunctio, sicut dicit Propheta: *Cibabis nos pane lacrymarum* (*Psal. LXXIX*). Et item: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte* (*Psal. XLI*). Est et cibus animæ dulcis in Deum devotio, quasi adeps frumenti, qua satiatur Jerusalem, dicente ad eum Psalmista: *Et adipe frumenti satiat te* (*Psal.*

A CXLIX). Hi cibi vitalem alimoniam animæ præstant esurienti, transformantes eam in se, et æternitatis suæ donantes esse participem. Sunt alii cibi perniciosi qui tabem nutriunt et materiam putredini subministrant, porcorum scilicet siliquæ, quibus plerumque tam avide inihiatur (*Luc. XV*); quibus tam delectabiliter anima pascitur, ut cœlestis edulii fastidium ingerant, et super manna cibo certe angelico nauseam provocent (*Num. XI*). Hæc autem carnes, quæ putruerunt in dentibus populi peccatoris: qui in sepulcris concupiscentiæ miserabiliter sepulti, in ipsa quam creaverant tabe consumpti sunt. Itaque fornicationes, adulteria, furta, et cætera hujusmodi, porcorum siliquæ sunt, id est cibi dæmoniorum: qui profecto in cordibus hominum licet delectabiliter sapiant, tabis tamen et putredinis materia sunt. Cujus profecto fetorem aut homo salubriter sentiet in pœnitentia, aut, imminente morte, pœnaliter sentiet in conscientia. Tunc enim omne cor hominis tabescet, profuente undique ex conscientia latebris sanie immunditiarum, et sordibus vitiorum: ex quibus et vermis ille procreatur qui non moritur, et accenditur ignis qui non exstinguitur (*Marc. IX*). Isti sunt vermes, a quibus cor illud conteritur in pœna, quod hic non fuerit contritum in pœnitentia. *Omne, inquit, cor hominis tabescet, et conteretur*. Omne plane cor hominis, id est secundum hominem viventis, quilibet ait Apostolus: *Cum sit inter vos zelus et contentio, nonne homines estis?* (*I Cor. III*). Et in priori quidem sententia, cum diceret, *omnes manus dissolventur*, non addidit, *hominis*, quoniam honorum et malorum opera morte superveniente cessabunt; eorum autem tantum, qui secundum hominem vivunt, cor et conscientia conteretur. Hæc igitur hora, fratres, non recedat a memoria, ut si nobis nunc fuerit causa timoris, tunc fiat porta salutis, per Jesum Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO X

De eo quod scriptum est: «Torsiones et dolores tenebunt (Isa. XIII),» etc.

Infelicia hæc tempora, in quæ nostra ætas devenit, in persona Ecclesiæ Ezechias deplorans: *Ecce, inquit, in pace amaritudo mea amarissima* (*Isa. XXXVIII*). Vere, fratres, ita est. Amara videbatur persecutio, sed in ipsa persecutione non parva bonis erat consolatio, quando non erat fictioni locus, nullum otio vel dissolutioni tempus; quando felix quædam necessitas cunctis in gradibus suis, tam subditis quam prælatis. Sublato autem timore, nata est dissolutio, crevit ambitio, honores et divitiæ virtutibus præponuntur, vitia deliciis nutriuntur. Itaque propheta Isaias, cum apostolicam prædicationem et martyrum fortitudinem descripsisset, cernens multos, persecutione cessante, pacis tempore deterius corruisse, saluberrimum eis futuræ calamitatis infudit timorem: *Ululate, inquit, quia prope est dies Domini: quasi vastitas a Domino veniet. Propter hoc omnes manus dissolventur, et omnes*

cor hominis tabescet, et conteretur. De his, ut novit A
 charitas vestra, hesternam die tractavimus: et quomodo, vel ad pœnitentes, vel ad morientes pertinent, sicut Dominus dedit, explicavimus. Sequitur autem: *Torsiones et dolores tenebunt (Isa. xiii)*; eos videlicet, quorum manus fuerint dissolutæ, et quorum cor fuerit tabidum et contritum. Eia, fratres, omnia flagitia ex ventre sumunt originem; per cætera vero membra facinora perpetrantur. Ex gula quippe, quæ ventris saturitate perficitur, libidinum incentiva generantur, ex quibus fornicationes et omnia immunditiæ genera procreantur. Porro per linguam blasphemiam, per manus furta vel homicidia et cætera hujusmodi committuntur, servientibus in hoc ipsum oculis ad explorandum, auribus ad audiendum, pedibus ad incedendum. Igitur anxietatem mentis, quæ imminente morte ex flagitiorum recordatione procedit, per torsiones expressam intellige, illam vero, quam facinora rememorata parturient, per dolores. Quæ enim tunc, fratres mei, flagitiosis erit tristitia, cum viderint se vilissimæ ac brevissimæ voluptatis putredine æterna supplicia meruisse? Quæ etiam tunc facinorosis anxietas, quorum crudelitati crudelissima tormenta reddentur? Quid putatis, charissimi? Nihilne saporis tunc insipidis his quibus utimini, cibis hora illa profundet? Felices, quibus ventris deliciæ has torsiones non parant, quorum membra hic circumciduntur, ut hos tunc dolores non sentiant. *Torsiones, inquit, et dolores tenebunt.* Quoties memoria voluptatis expertæ mentem tuam afficit, et excitat desiderium, fastidiumque vilis hujus ingerit edulii, et importat horrorem, torsiones sustines spirituales, per quas torsiones illas, quas in morte multi sentiunt, evadens, sententiam inter divitem purpuratum, et pauperem Lazarum a sancto patriarcha prolatam, tibi dirigi exultat. *Recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris (Luc. xvi).* Sequitur: *Quasi parturiens dolebunt.* Eia, fratres, non est dolor, sicut dolor parturientis. Est autem partus carnalis, partus spiritualis, partus pœnalis. Et certe *mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus (Joan. xvi).* Dolor in membris, mors in oculis, timor versatur in conscientia; quis vero sit fructus, ignorat. Spiritualis partus est, quando sancti doctrina ac sollicitudine filios pœriunt spirituales: quorum unus ait: *Filioli mei, quos iterum parturio (Galat. iv).* Et hic partus non sine dolore: oportet enim talem *gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus (Rom. xii).* Est etiam partus spiritualis, quando anima sterilis et infecunda a timore Domini concipit: et conversa ad Dominum, bonorum operum initia parit. Et in hoc partu quis dolor, quando caro resistit spiritui, consuetudo voluntati, quando ipsa mens modo vult, modo timet, modo impellitur delectatione boni, modo retrahitur desiderio mali! Est et partus perniciosus, quando homo concipit dolorem, et parit

iniquitatem (*Psal. vii*), quando concipit acquirendi affectu, et parit effectu. Unde Dominus in Evangelio: *Væ prægnantibus et nutrientibus (Matth. xxiv).* Væ profecto sic concipientibus, et sic parientibus; quia, etsi modo exsultent, cum male fecerint, et lætentur in rebus pessimis (*Prov. ii*); imminente jam morte, sicut parturiens dolebunt. Sicut enim mulier quæ cum delectatione concepit, magnis afficitur doloribus cum parit, ita profecto anima voluptatibus vitiisque corrupta, cum ipsius corruptionis cœperit morienti apparere stipendium, tristitia doloribusque conteritur, et sera pœnitentia reversa in se incipit sentire quod scriptum est: *Ambulate in lumine ignis vestri: et in flamma, quam succendistis vobis (Isa. xxx).* Potest sane partus iste dici pœnalis, quando moriens in pœna quasi parturit; et mortuus pœnam, quam peccans concepit, quasi infelicissimam sobolem pariens excipit. Quanto feliccius a timore Domini concipit homo pro peccatis pœnitentiam, et morum parit conversionem! Qui quidem partus, quamvis non sit sine dolore, gaudium tamen creat in tranquillitate conscientiam; quia, cum pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium: et qui seminant in lacrymis, in gaudio metent (*Psal. cxv*). Omnes igitur, qui vel fidem deseruerunt inviti [victi] supplicii in persecutione, vel qui corrupti vitiis pacis abscissi sunt tempore; quasi parturiens dolebunt vel salubriter pœnitendo, vel infeliciter moriendo. *Unusquisque ad proximum suum stupebit.* Videat charitas vestra, fratres charissimi. Proximus multis modis dicitur, id est loco, tempore, natura, cognatione, similitudine, dilectione, miseratione. Loco, sicut ille illius proximus dicitur, qui ei de proximo vicinatur. Tempore, sicut ille qui descendenti nullo alio interveniente succedit. Natura, sicut omnis homo omnis hominis proximus est. Unde dicitur: *Diliges proximum tuum, sicut teipsum (Matth. xxii).* Quod de omni homine dictum, nullus ambigit Christianus. Cognatione, sicut patri filius, frater fratri, cognatus cognato. Similitudine, sicut bonus bono, malus malo; etiamsi loco temporeque disjuncti sunt, similitudine tamen proximus æstimatur. Porro dilectione ita sibi possunt homines proximi esse D vel conjuncti, ut multitudinis credentium fuerit cor unum et anima una in Domino (*Act. iv*). Miseratione, sicut Samaritanus proximus fuisse illi, qui incidit in latrones, quia fecit misericordiam cum illo, Evangelio teste probatur (*Luc. x*). Viro itaque juste, sobrie, pieque viventi, proximus est quilibet similiter vivens; proximus et angelus sic viventi gratissime favens; proximus insuper et ipse Deus, sic viventi bene operandi gratiam subministrans. Sic et pessimo cuilibet pessimus quilibet proximus est, sive homo, sive spiritus. Nam fornicationis spiritus fornicariis, spiritus superbiam superbis proximus perhibetur: et cujus unusquisque in vitiis et virtutibus induit similitudinem, ejus et vicinitatem meretur.

Credendum est igitur, morientibus et bonos et malos esse præsentés, ut boni a bonis suscipiantur, mali a malis torqueantur. Unusquisque igitur ad proximum suum stupebit. Apparente enim dæmone fornicationis immundo cullibet morienti, non poterit non stupere, qui viderit. Quod enim blandum cernitur et jucundum, cum suadet, amarum sentitur, dum impropèratur; stupeque miser durum invenire et immitem, quem sæpe fuerat expertus suavem. Nostra ergo interest, fratres, tales nobis facere proximos, qui in illa hora tremenda consolationi nobis sint, non horrore. Felix, qui vitæ munditia et morum honestate angelicos spiritus ita sibi meruerit habere propinquos, ut quasi amici et proximi egredienti assistentes, velut bene cognito adgaudeant. In historiis fide dignis legimus angelos sæpe morientibus astitisse, sanctosque, quos speciali devotione colebant, dum viverent, in extrema necessitate habuisse præsentés. Econtra novimus nequam spiritus illis terribili vultu, oculisque flammantibus infernalibus armatos instrumentis apparuisse: qui illorum suggestu viventes, vitiisque sese criminibusque polluerant. Et sancti ergo ad tantam claritatem admiratione et stupore egredientes corpore percillantur, et reprobi ad tantum horrorem mentis alienatione stupidi efficiuntur. Unusquisque itaque ad proximum suum stupebit. Et additur: *Facies combustæ vultus eorum.* Hoc ad reprobos tantum arbitror referendum. Per faciem maxime et vultum homo ab homine discernitur, et singulari expressione a singulis singuli cognoscuntur. Solent autem quorundam criminum rei in facie cauterio denotari, ut, quia vultus latere non potest, crimen quoque quod vultus deformatione publicatur, latere non possit. Vultus animæ, ut mihi videtur, conscientia est: quæ omnium actionum, sermonum et cogitationum testis est. Quisquis enim homo sit, conscientiam suam latere non potest. Conscientia quippe quasi speculum animæ est: in qua profecto defectus noster, vel profectus deprehenditur, et omnis status hominis interioris agnoscitur. Eia, fratres charissimi, nemo securus sit: facile peccamus, facile transgredimur, facile ad otiosa quæque ac vana dilabimur, et quasi non sentientes ad illicita pertrahimur, sicut scriptum est: *Factus est Ephraim quasi panis subcinericius, qui non reversatur. Comederunt alieni robur ejus, et ipse ignoravit. Sed et cani effusi sunt in eo, et ipse nescivit (Ose. vii).* Verumtamen non transeunt in venum peccata nostra, non traduntur oblivioni; sed in ipsa conscientia, velimus, nolimus, scribuntur. Dicit Apostolus, quosdam cauteriatam habere conscientiam (*I Tim. iv*), id est iniquitatis flamma combustam; quæ quidem combustio plerumque a nobis absconditur, dum vivimus; sed nec nos, nec ipsos qui aderunt, spiritus, poterit latere, quando moriemur. Merito igitur ait: *Facies combustæ vultus eorum.* Dissolutis quippe manibus, et corde contrito, inter torsiones et do-

lores, quos morte imminente sustinent peccatores, quæcunque non fuerint pœnitentiæ medicamento, aut unguento contritionis sanata, erumpet in medium, et multa quæ nunc videntur sanissima, tunc profecto apparebunt adusta. Sunt certe opera splendida, labor, vigiliæ, jejunia: quæ omnia si fuerint perversa intentione corrupta, nihil decoris afferunt conscientiæ, quam nimirum cogitationum suarum reddit accusatrix flamma combustam. Si quis sane contenderit hanc etiam sententiam pœnitentibus esse aptandam, potest non inconvenienter intelligi, inter dolores, quos pœnitens quisque in recordatione sustinet, et omnia quæ commisit, subtili indignatione revolvit; multa apparere tunc illi concupiscentiæ igne combusta, quæ prius lucida putabantur et sana. Cum igitur nomine Babylonis censendi sint, qui in Ecclesia perditæ vivunt, vel ab Ecclesia, vel fide corruerunt, descriptum est onus, quo conversi pœnitendo premendi, vel quo perseverantes in malo, morientes fuerant opprimendi. Procedit propheta, tempus illud miserabile mystico sermone describens, in quo adeo superabundabit iniquitas et refrigescet charitas, ut digni sint, quibus mittatur ille operator erroris, homo scilicet peccati, filius perditionis, de quo scriptum est: *Faciem ejus præcedet egestas (Job. xli).* Quam quidem egestatem in sequentibus propheta non tacet. Et primum de die iudicii sermo contextitur, ut ejus terrore vitia quæ tunc maxime abundabunt, facilius caveantur, vel tormenta, quæ inferet ille blasphemus, magnificentius tolerentur. Sequitur ergo et dicit:

Eccæ dies Domini venit, crudelis, et indignationis plenus, et iræ furorisque. Et apte satis de die ultimo singulorum sermone præmisso, ad illum, qui unus omnium, quantum ad præsentem vitam, ultimus est, propheticum convertit eloquium, ut qui illum non timent, expavescant vel istum. Commemorantur autem hic quatuor quædam manifesta sane illius futuræ calamitatis indicia, crudelitas, indignatio, ira et furor. Crudelitas est, quando ira modum excedit; indignatio, quando personæ alicujus, qui fecit injuriam, certa aliqua nota vilitas innotescit; ira in voce solet apparere vel vultu; furor in actu. Dies itaque illa crudelis erit, quia in ea maximæ crudelitatis species apparebit: quando elementa ignis calore solventur, et in conspectu Domini ignis ardebit, et in circuitu ejus tempestas valida (*Psal. xliix*). Plenus erit indignationis, quando divina majestas, et hominis innotescit infirmitas: manifestumque erit omnibus, quomodo adversus tantam potestatem tanta sævierit infirmitas, ut nullum lateat, quantum debeat indignari rex gloriæ, quod tantam sit passus injuriam a vilissimo pulvere. Erit et plenus iræ, quando vox illa terribilis audietur: *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum; qui præparatus est diabolo, et angelis ejus (Matth. xxv).* Quam profecto sententiam iudicis furor sequitur tribulantis, quando euntibus illis in com-

bustionem æternam nulla erit effugiendi facultas, nulla spes evadendi. *Ad ponendam, inquit, terram in solitudinem: et peccatores ejus conterendos ex ea.* Et hoc certe manifestum est quod terra ponetur tunc in solitudinem, sive terræ nomine mundum, sive terrenam illam civitatem, id est Babylonem, velis intelligere. Aliis quippe translatis ad cælum, aliis pœnis infernalibus deputatis, remanebit terra absque habitatore, id est mundus sine homine, et sola damnata erit illa civitas sine boni alicujus societate. Tunc et peccatores terræ conterentur de ea. Peccatores cœli dæmones sunt, qui mox, ut inventa est in eis iniquitas, contriti sunt de cœlo, et non est inventus eis amplius locus in eo (*Apoc. xx*). Peccatores vero terræ, homines sunt, qui quotidie peccant, et terram inhabitant, donec, ultimo die data sententia, a terra penitus conterantur, et ad inferos detrudantur. Sequitur:

Quoniam stellæ cœli non expandent lumen suum, Obtenebratus est sol in ortu suo; et luna non splendet in lumine suo. In die quippe judicii apparente Christo in gloria, sicut lucerna permodica in radio solis nihil luminis proferre videtur; ita omnia sidera ab illo splendore absorpta intuentibus cernentur obscura. Séd hæc, quæ breviter super diem judicii exposuimus, ad tempus Antichristi arbitror posse referri, ut intelligatur propheta doctus in Spiritu, primum de apostolorum prædicatione; postea de Ecclesiæ persecutione; deinde de gentium conversione, et pacis tranquillitate, et sic de lapsione penitentia et mortis terrore; postremo de tempore Antichristi, et retributione justorum, et malorum condemnatione, oraculum texuisse. Sed quia jam hora præterit, ad hæc indaganda tempus aliud occupemus: quo liberius convenientes in unum, aperiamus os nostrum in laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto, vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERM. XI.

De eo, quod ait: Ecce dies Domini venit, usque: Visitabo super urbes mala (Isa. xliii).

Ecce dies Domini venit, crudelis, et indignationis plenus, et iræ, furorisque. Sicut meminit charitas vestra, hæc verba prophetæ, licet diei ultimo convenienter aptentur, ad tempora tamen Antichristi diximus posse referri sic, ut sanctus Isaias diversos Ecclesiæ status non solum prænuntiasset, sed etiam ordinem, quo sibi fuerant successuri, servasse intelligatur. Primum igitur apostolorum prædicationem insinuans: *Super montem, inquit, caliginosum levate signum, etc.* Deinde persecutionem, qua martyres fuerant coronandi, prænuntians, ait: *Ego mandavi sanctificatis meis, et reliqua, quæ sequuntur.* Ab eo autem loco, quo ait: *Vox multitudinis in montibus, pacem Ecclesiæ redditam, regum et gentium conversione, declarat.* Porro eorum, qui persecutionibus cedentes lapsi sunt, aut pacis tempore vitis fœdati, vel perditionem vel conver-

sionem describens: *A summitate, inquit, cœli Dominus, et vasa furoris ejus, etc.* Quibus demum metum mortis incutiens, adjecit: *Ululate, quia prope est dies Domini, etc.* Postremo, quoniam, crescente iniquitate, totum fere hominum genus abrenuntiatum veritati, charitatem deserturum, vitium vidit et erroribus implicandum, de illo tempore propheticum texuit oraculum, quod talibus mittendus erit operator erroris, ut credant mendacio, et judicentur qui non credunt Dei Evangelio. Et ideo, ut mihi videtur, tempus illud diem Domini non inconvenienter appellat, quo impius ille, quasi gladius iræ Dei, de abyso judiciorum ejus, velut de vagina, procedet ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum (*I Petr. ii*). Quæ quidem dies crudelis dicitur, in qua nimirum talis erit tribulatio, qualis non fuit ex quo gentes esse cœperunt usque ad tempus illud. Dicitur et plenus indignationis; quia ubique terrarum adversus sanctos tumor illius superbi indignabitur, cum scilicet pauperes se divitem, humiles sublimem, infirmos fortem habere contemptui, suisque videri nolle parere imperiis; imò et decretis resistere, et contraire mandatis. Tunc erit tempus illud etiam plenum iræ furorisque, ut ira intelligatur in minis, furor in tormentis. Quæ omnia justo Dei judicio fieri permittentur, ad ponendam terram in solitudinem, et peccatores ejus conterendos de ea. Terra hoc loco Ecclesia Christi intelligitur, de qua dictum est: *Domini est terra et plenitudo ejus (Psal. cxiii)*; de qua etiam dicitur ad Moysen: *Locus, in quo stas, terra sancta est (Exod. ii)*. In qua profecto boni cum malis, humiles cum superbis, ficti cum veris Christianis communiter vivunt. Et, sicut quondam a Scribis et Phariseis, qui clavem scientiæ habebant, qui plebi legis decreta tradebant, omnis perversitas apud Judæos quasi futuræ desolationis causa sumpsit exordium; ita nunc, quod dolens dico, a nobis, clericis videlicet et monachis, qui videmur esse mundi luminaria, futurorum malorum origines præseminantur et causæ. De quibus dicitur: *Quoniam stellæ cœli non dabunt lumen suum, Obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splendet lumine suo.* Hæc sunt, ut mihi videtur, futuræ calamitatis indicia; de quibus Dominus in Evangelio: *Erunt, inquit, signa in sole, et luna et stellis (Luc. xxi)*. Si quæris, quæ signa, audi Joel prophetam: *Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, priusquam veniat dies Domini magnus et manifestus (Joel. ii)*. Eia, fratres, fecit Deus duo magna luminaria: luminare majus, ut præsesset diei; et luminare minus, ut præsesset nocti, (*Gen. i*). Sunt et in sanctæ Ecclesiæ firmamento a Domino creata duo magna luminaria: sacerdotium et regnum, rex et episcopus, princeps et clericus. Dies spiritualia, nox significat sæcularia. Itaque luminare majus sacerdotium, ut præsit diei, id est spiritualibus; luminare minus, regnum, ut præsit nocti, id est, sæcularibus. Contra naturam proinde

est, si sol nocti, si præsit luna diei, si princeps ad spiritualia sacramenta conficienda se ingerat, si sacerdos sæcularium negotiorum tenebris conscientiæ suæ serenam obnubilet. *Nemo enim militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus* (II Tim. 1). Rex Osias præsumptione spiritus in Sancta sanctorum more sacerdotis ingressus, lepra percutitur (II Paral. 11); et propheta Balaam contra Dei voluntatem impii regis d. siderio favens, propheticum lumine oculos avaritiæ excæcatur (Num. xxii). O quam bene conveniebant hæc duo luminaria, quam splendide ex hoc spirituali firmamento lucebant! quam optime inter dies et menses, et tempora et annos distinguebant, rex scilicet et sacerdos in suis se gradibus continentes, quando illius potestas nonnisi subditorum paci et æquitati serviebat, istius sapientia et doctrina ad depellendas mentium tenebras, lucemque veritatis infundendam invigilabat! Væ nobis, qui in ista incidimus tempora infelicia, in quibus sol videtur conversus in tenebras. In quas, inquis, tenebras? Nolo dicere, fratres, nec dicere, ne videar ponere in cælum os meum. Ipsi viderint. Reducant ad memoriã eos, quorum vices gerunt, quorum obtinuerunt cathedras, quorum infulis gloriantur. Considerent quos scientiæ radios, quæ virtutum lumina, quas charitatis scintillas, quæ spiritualium correptionum fulgura suis emittebant temporibus, Gregorius, Augustinus, Ambrosius, Hilarius. Et ut ad viciniore veniamus, recogitent nostri, quomodo suis eluxerint temporibus Cuthbertus, Dunstanus. Nonne omnes hi sacerdotium, quasi unum maximum solem, per universum mundum luce incorporabili radiare fecerunt? Videant modo isti quomodo ex eorum fide resplendeant, et utrum ipsi tantum vel plus, vel paulo minus luceant; et sic conferant temporibus tempora, meritis merita, personis personas; et utrum sol conversus sit in tenebras, secundum conscientiæ suæ testimonium judicent. Felicia tempora, in quibus tam raro malus, quam nunc bonus inveniebatur. Jam vero de regia potestate quid dicemus? quam lunæ comparandam æstimavimus, quæ præest nocti? Quæ quidem tunc suo lumine resplendebat, quando ad noctis hujus, iniquitatis scilicet et injustitiæ, tenebras depellendas, reges et principes et bonis erant consolationi, et malis terrori; patres orphanorum, et iudices viduarum (Psal. lxxvii); defensores Ecclesiarum, et propulsores injuriarum; superiores potestate, sed humilitate inferiores, prodesse magis quam præesse cupientes. Talis fuit Constantinus, talis ille optimus Theodosius, et alii multi. Tunc autem luna convertetur in sanguinem, cum manus principum plenz sanguine fuerint, exactionibus et vectigalibus effundentes viscera miserorum, justificantes impium pro muneribus, et justitiam justis auferentes ab eo; sic populo quasi præda abutentes tyranni, non reges; destructores pauperum, non consultores se præferentes; justa et injusta, licita et illicita confundentes

et commiscentes; non jus et æquum, sed suam libidinem sequentes et stomachum. *Et stellæ, inquit, cadent de cælo.* Per stellæ quæ non dicuntur præesse nocti, cum eam tamen et ipsæ illuminent, eos qui sæculo abrenuntiantes, cogitatione et aviditate in ipsis supernis mansionibus conversantur, intelligendos esse existimo. Qui tunc vere mundi erant luminaria, quando vita, moribus, dilectione, contemplatione, mundo universo superiores effecti, omnia terrena et temporalia contemnebant, divitiis et honores reputantes ut stercora; corpore casti, mente purissimi, in illatis contumeliis immoti, in humilitate et obedientia superioribus subditi, parvissimo cibo contenti, ad iram tardi, ad præstandum prompti, ad accipiendum verecundi, nunquam quæ sua sunt quærentes, sed quæ Jesu Christi (I Cor. xiii). Quid dicam, fratres charissimi? Quid dicam? Quid sumus? Ubi sumus? Nunquid in cælo? Nunquid ibi, ubi quondam Antonius, Macarius, Hilarion? Nunquid non potius de cælo in terram cecidimus, qui nihil fere præter terram sapimus; terram amantes, terram cogitantes, de terra loquentes; contentiosi, querulosi, invicem mordentes et comedentes, invicem invidentes et detrahentes alterutrum. Quæ nudinæ sine monachis? Quod forum? Quæ concilia? Taceo multos ita absorptos a terra, ut eorum gulæ nec terra, nec mare sufficiat; ut nihil perhorrescant quod libeat; ut miseros, quibus dominantur, quasi exactores Pharaonis, vexent et crucient; crudelius, quam quilibet sæculares pecuniam extorqueant, ut sanguinè pauperum incrassati, impinguati, dilatati, usque ad sacrorum quoque venditionem emptionemque prorumpant. Sanctus quoque propheta, cum de tempore Antichristi præmississet: *Ecce dies Domini veniet, crudelis, et cetera*: mox causam, cur ab eo vel decipi, vel opprimi merebuntur, subjungit, dicens: *Quoniam stellæ cæli non dabunt lumen suum.* Quod, quæso, lumen expandent homines tenebrosi, de stellis mutati in carbones, de cælo in sterquilinum proruentes? *Obtenebratus est sol in ortu suo.* Eia, fratres, multi in initio sacerdotii sui lucent; quorum scilicet et vita integra est, et intentio recta, et electio sana: qui tamen postea morum mutatione obtenebrescent.

At instante tempore Antichristi ita mortalium mentibus dominabitur avaritia et ambitio, ut etiam ipsa promotionis initia quasi ortus solis tenebris plena sint: quæ nimirum et vita pessima præcedet, et perversa intentio, et turpis ingressio succedet. Itaque obtenebrabitur sol in ortu suo, et luna non splendet lumine suo; quoniam, sicut prædiximus, sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, ut sequatur dies Domini magnus et manifestus. Sequitur:

Et visitabo super urbes mala. Per urbes conventicula, quæ diversis locis sub diversa regula, diversis moribus, in una tamen fide catholica vivunt, accipienda existimo. Sicut enim multi cives in eadem urbe sub una lege conveniunt; ita hi qui sub

uno ordine in unam coeunt societatem, quasi unam civitatem efficiunt. Circa illud tempus in hujusmodi conventibus tanta erit corruptio, ut non ad colendum Deum, sed ad sua tantum desideria, concupiscentiasque explendas, videantur uniti. De quibus beatus Apostolus : *Instabunt in novissimis diebus tempora periculosa : et erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, voluptatum amatores, magis quam Dei; habentes quidem speciem pietatis; virtutem autem ejus abnegantes (II Tim. III)*. Et multi tales hodie sunt, qui in habitu, in psalmis canendis, in tonsura, spiritum pietatis præferunt; ipsius autem virtutem, quæ est in charitate, et castitate et humilitate, in contemptu voluptatum, non habent. Super hujusmodi itaque urbes visitabit Dominus mala, a peccatoribus exigens ultionem, et eorum denuntians turpitudinem; ut vel persecutionibus attriti corrigantur, vel de flagitiis ad infidelitatem prorumpentes, cum Babylone æternis suppliciis manifesto Dei judicio conterantur. Video vos ad plura audienda avidos, sed parcite jam proximo sermone fatigato, orantes ut ad ea quæ sequuntur indaganda inveniamur idonei, per Jesum Christum, cui honor et gloria. Amen.

SERMO XII.

De eo, quod scriptum est : « Visitabo super urbes mala (Isa, XIII), » etc.

Fateor, fratres charissimi, quia secus quam putaveram, accidit mihi. Videbatur enim mihi, paucis sermonibus onerum istorum, de quibus nobis sermo est, mysteria et sacramenta posse absolvi, cum maximam nobis sacramentorum abyssum quasi de novo jam incipiat aperire, dicente Domino per prophetam : *Et visitabo super urbes mala et contra iniquos iniquitates eorum. Et requiescere faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium humiliabo*. Sed quoniam hæc, si ea quæ jam in aliis sermonibus diximus, revolvamus, satis manifesta sunt, brevi ea epilogo transeamus. Tempore igitur Antichristi visitabit Dominus super urbes mala; eorum scilicet, qui speciem pietatis in hypocrisi detinent, conventicula dissipando. Visitabit contra impios iniquitatem eorum, illos, qui manifeste fuerint inventi, vel tormentis vel erroribus puniendo; quiescere etiam faciet superbiam infidelium, potentes sæculi, quos fides Christiana vulnerat, deprinendo; humiliabit et arrogantiam fortium, eos, qui in virtutibus gloriantur, tentationibus et persecutionibus supprimendo. Sunt enim quidam, qui propter religionis habitum, et communis vitæ societatem, in manifesto quasi boni sunt, pessimi in occulto, quos urbium nomine significatos accipimus. Sunt alii, qui in facie hominum videri pessimi non erubescunt; quos iniquos et impios a propheta vocatos arbitramur. Sunt et multi, a fide Christiana alieni, ipsam fidem superbe irridentes; quos infideles nominandos esse censemus. Sunt et alii, non solum fideles, sed etiam virtutibus stu-

dent; qui tamen confidunt in virtute sua, et in se, non in Domino gloriantur, eos arrogantes non inmerito appellamus: quos omnes vel in die judicii penitus conterendos, vel tempore Antichristi pendendos cœleste oraculum declaravit. Sequitur :

Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obrizo.

Vir a virtute nomen accepit : itaque raritatem virtutum propheta commendans : pretiosior erit, inquit, vir auro. Omnia rara pretiosa sunt, merces autem ultroneæ putent. Quoniam autem erit rarus illo tempore, qui virtutibus studeat, qui virilia, id est fortia agat; rarus, qui acerbam mortem vitæ hujus illecebris præferat; rarus, qui malit pro Christo a mundo contemni, et a carnificibus torqueri, quam mundi hujus jucunditate perfrui : profecto pretiosior erit vir auro, id est rarior; et homo, scilicet qui secundum rationem, non secundum sensum more bestię vivat, mundo obrizo. Possunt et per aurum, vel mundum obrizum perfecti, qui in Ecclesia fuerunt primitiva, non inconvenienter signari, quos tanquam aurum in fornace probatos et examinatos (*Sap. III*), in vestitu illo deaurato, in quo astitit regina a dextris Christi, decentissime novimus collocatos (*Psal. XLIV*). Qui vero in illa ultima persecutione inventus fuerit vir, nec tormentis cedens, nec promissis consentiens, nec signis et prodigiis credens; sicut aurum inter cætera metalla pretio ac decore præcellit, sic profecto ille, inter cæteros sanctos, speciali quadam prærogativa splendescet. Sane quod ait : *Homo mundo obrizo*, repetitio est; quem prius virum, postea hominem; et quod prius aurum, hoc post mundum obrizum appellans. Et addidit : *Propter hoc cælum turbabo, et movebitur terra de loco suo*. Cælum illius temporis Ecclesia, vel in ipsa Ecclesia perfecti quique dicuntur, quos nimirum eo tempore dicit esse turbandos; cernentes impios et iniquos adversus sanctos triplici telo certantes : promissis, ut illiciant; miraculis, ut fallant; tormentis, ut frangant. Quis, rogo, tam poterit esse perfectus ut possit non in tanta tentatione turbari, quando surgent pseudoapostoli, et pseudoprophetæ, et dabunt signa et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi? *Et movebitur terra de loco suo (Luc. XVI)*. Quæ terra? illa fortassis Ecclesiæ portio : quæ quoniam affectu terræ inhæret, terra nuncupatur. Cujus profecto locus nunc vel fides, vel ipsa Ecclesia est; a quo vel tormenta declinans, vel admirans prodigia, vel blanditiis acquiescens movebitur, aut fidem ipsam deserendo, aut ab Ecclesia recedendo, aut alicubi interim donec transeat iniquitas, delitescendo. Multi enim decepti signis mendacibus fidem deferent; victi multi suppliciis ab Ecclesia recedent, et in abdita quæque loca sese recipient. Qui omnes, in eorum comparisonem qui omnibus periculis viriliter obviantes cœli dicti sunt, terra non inconvenienter appellantur. Verum quia tanta erit paucitas doctorum, tanta etiam ipsorum, qui tunc erunt, adversitas, ut nec dispersos colligere,

nec lapsos erigere, nec corrigere delinquentes, nec pusillanimes consolari sufficiant protinus subditur : *Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis, et non erit, qui congreget.* De terra loquitur, quæ erit quasi damula fugiens, et quasi ovis. Damula pavidum animal est; ovis simplex. Movebitur itaque terra de loco suo, fugiet a perfectorum consortio, vel propter persecutionis pavorem perterrita, vel propter miracula propria simplicitate decepta. Ait ergo : *Et erit sicut damula fugiens, et sicut ovis.* Sicut enim damula canes latrantes, venatores insequentes trepida fugit et pavidam; sic profecto multi, qui tunc corde pavidam bella Domini præliari non poterunt, instantia pericula declinabunt, aut cedendo loco, aut persecutoribus consentiendo. Sicut etiam oves irruentibus in gregem bestiis, fugatis percussisque pastoribus, huc illucque dispersæ fugiunt; ita simplices quique in Ecclesia, expulsis doctoribus vel occisis, per devia eorum vagabundi ferentur, non existente qui manu opponat, qui dispersos congreget, vel reducat errantes. Sequitur :

Unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient. Eia, fratres mei, duo populi sunt, et duæ gentes, et duo regna; bonorum scilicet et malorum, sapientium et insipientium, electorum et reproborum. Hoc autem tempore, quo omnia commista sunt et confusa, quis cujus gentis et populi sit, deprehendi non potest: cum multi specie tenus boni sint, in latebris conscientiæ pessimi, multi qui fidem, quia aliud non audent, verbo tenus laudent, quam perditis moribus impugnant. At cum tempus ventilationis advenerit, unusquisque ad populum suum convertetur, palca ad paleam, granum ad gramum, bonus ad bonum, pessimus ad pessimum. *Tunc unusquisque ad populum suum convertetur.* Est quippe quasi unus populus eorum qui sensuri sunt, et iudicaturi cum Domino, alius angelorum obsequentium Domino; alius ovium remunerandus a Domino; alius hædorum auditorus a Domino: *Discedite a me, maledicti (Matth. xxv).* *Et singuli ad terram suam fugient.* Si aliquis subtiliter hæc indaganda contenderit, geramus morem, dicamusque esse terram viventium, terram morientium, terram sanctorum et terram impiorum. Terra viventium, paradisi; terra morientium, mundus; terra sanctorum, Ecclesia; terra impiorum, Babylonia, *Credo, inquit propheta videre bona Domini in terra viventium. (Psal. xxvi).* In paradiso enim nemo moritur, ubi vita in æternitate. Mundus autem iste, in quo nihil stabile, nihil æternum est: ubi ipsa vita hominum umbra mortis est, terra morientium convenientissime appellatur. At Ecclesia Christi terra sanctorum est, de qua dicit Scriptura: *Misereamur impio, et non discet facere justitiam; in terra sanctorum iniqua gessit (Isa. xxvi).* Merito terra sanctorum Ecclesia, extra quam in hac vita nullus sanctus, nulla justitia, nulla sanctificatio. Potest etiam caro sanctorum dici terra sanctorum, de qua dicitur: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt ter-*

ram (Matth. v). Similiter civitas illa confusionis, terra potest dici impiorum; nihilominus tamen caro eorum terra est eorum. Quo enim fugient, qui de terra sanctorum fugient, nisi ad terram impiorum, quæ est civitas Babylon, civitas confusionis, ubi diversa sunt dogmata, diversique errores, aliis carnis voluptatem, aliis mundi honores, aliis divitias et delicias pro summo bono sectantibus? Itaque luxuriosorum terra, est carnis voluptas; ambitiosorum, bonorum cupiditas; eorum qui vagi sunt et instabiles, propria voluntas. Ecclesiam proinde deserentes, et tribulationes quas tunc passura est abhorrentes, ad civitatem se conferent perditionis, singulis ad terram suam fugientibus, id est pro libitu suo carne sua utentibus. Sequitur :

Omnis qui inventus fuerit, occidetur; et omnis qui supervenerit, cadet in gladio. Eia, fratres mei, non solum imperitum vulgus illius erroribus implicabitur; sed etiam plures, quibus Ecclesiarum regendarum cura comissa est, illi impiissimo manus dabunt. Et quasi quæreseres a quibus fient ista, subjicit Dominus in Isaia: *Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint; sed sagittis parvulos interficiant, et lactantibus uteris non miserebuntur, et super filios non parcerit oculus eorum.* Per Medos contrarios spiritus, vel Antichristi præcones arbitror designatos. Manifestum quippe est quod deceptoriarum potestates non mundi hujus divitias quærant: non pretiosorum metallorum aggeres appetant; ut pote qui ad animas tantum decipiendas interficiendasque invigilant. Potest et per auri argente contemptum antichristianorum discipulorum hypocrisis figurari, qui ad omnia simulanda ac dissimulanda callidi, reputabunt aurum lutum, vilissimam autem festucam argentum; ad hoc solum animum dantes, ut sagittis parvulos interficiant. Habent enim verborum dialecticorum sagittas, argumentorum versutias, quibus parvulos quosque, simplices scilicet, quibus desunt sagittæ potentis acutiæ cum carbonibus desolatoriis (*Psal. cxix*), a recta fide avertant. *Et lactantibus, inquit, uteris non miserebuntur.* Lactentes uteri sunt fideles in matris Ecclesiæ utero procreati; quibus adhuc opus lacte est, non solido cibo; quorum tenerritudinis nec falsi doctores miserentur, nec demones; quos potius a maternæ charitatis lacte abstractos errorum veneno et potant, et necant. Sane quod a Domino suscitandi perhibentur, iusta Dei permissio ex districtissimo ejus judicio comprobatur, sicut scriptum est: *Dabo eis reges in furore meo (Osce xiii).* Unde et Medi convenienter a quodam Medai nomen accipiunt, quod interpretatur *a potente, vel forti, vel mensura;* quoniam a potente vel forti Deo, iusto judicio contra fortitudines, vel pessimi quique homines deputantur; ut sicut bonis per bonos angelos, secundum bona opera retribuit, ita et per malos malis reddat secundum opera sua. Unde certa impiis mensura præfigitur, quam vel ad tentandos bonos, vel puniendos malos, excedere non

siuntur. Vel ideo Medi interpretantur *mensura*, A quia secundum mensuram culpæ *mensura* pœnæ extenditur. Sane omnium horum, quæ de Medis suscitandis dicta sunt, in bonam partem potest expositio deduci. Quia quia mihi fas non est vestram defraudare aviditatem, breviter ipsa verba prophetica explanando repetenda sunt. Sed hoc alterius sermonis exordio commodius reservabitur, ut interim ea quæ dicta sunt sedula meditatione animis vestris arctius imprimantur, et ad pertinescenda divina judicia silentii interpolatione præparentur, per Dominum nostrum Jesum Christum. Amen.

SERMO XIII.

De eodem capitulo moraliter exposito.

Dominus ac Salvator noster in cœlum ascendens, et corporali suæ præsentia modum faciens, spiri- B tualem nobis, non temporalem, sed æternam promisit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii)*. Nemo igitur existimet, tempore Antichristi, Dominum suam suis subtracturum præsentiam, quibus tantam tunc temporis est largiturus virtutem, ut non solum omnia ejus calliditatis argumenta contemnant, irrideantque tormenta; imo etiam obviam bestia, fide armati audacter procedant; et multos, quos ipse terroribus blandimentisque seduxerit, ab omni pravitate retractos, catholicæ veritati restituant. Ait ergo: *Ecce ego suscitabo super eos Medos, et cætera*. Medi possunt perfecti illius temporis doctores appellari: qui a potente Christo potentes, a forti fortes effecti, mensuram tritici, id est doctrinæ spiri- C tualis, conservis suis inexperta hactenus tentatione laborantibus, erogare non desistent. Qui super Babylonios, id est pseudochristianos et pseudopphetas a Domino suscitati, oblatam sibi omnem rerum temporalium copiam, quæ per auri argenteve pretio figuratur, contemnant; quorum summa cura erit et studium, animarum curare vulnera, et parare Domino plebem perfectam. Eia, fratres, ut ad nos ipsos redeamus, in omni bono operetria observanda sunt: virtus discretionis, puritas intentionis, fundamentum humilitatis. Discretio spectat ad modum actionis, intentio ad causam, humilitas ad fructum. Si recte offeras, ait Dominus, recte autem non diridas, peccasti (Gen., iv sec. LXX). Recte offert, qui bonum agit; sed non recte dividit, si modum in agendo excedit. Sed si jam bona operaris, et bene, inspice, cujus rei causa, qua intentione, quo fine. Quod si opus rectum ac discretum recta præcedat intentio, cave ne serpens ille tortuosus caput erigat: superbiam dico, quæ cum ubique et in omnibus, tum maxime in bonis operibus cavenda est. Quid enim prædest, si terra optime culta fuerit, si semen sparsum sapienter, si competentibus pluviis irrigatum, si se dilataverit culmus, si spica ferax præcesserit, si congrua solis temperie maturescens jam in se avidum cœperit provocare messorum: et mox quasi de manibus omnia subita tempestas demergat? Sic profecto, si laboras, si jejunas, si vigilas,

si bonis operibus misericordiæ insistis, horum omnium fructus sola evacuat superbia, sola consumit elatio. Unde nihil magis timendum est, quam ne propter superbiam a Domino deseramur, et veniat nobis dies Domini crudelis, et indignationis plenus, et iræ, furorisque. Sentiat quisque, ut volet; ego nihil crudelius cuiquam arbitror posse contingere, quam ut derelictus a Domino dimittatur secundum desideria cordis sui, et eat in adinventionibus suis (Psal. lxxx). Quæ profecto crudelitas ex Dei indignatione procedit, quæ contra eos maxime, qui de bonis operibus in se gloriantur, evigilat, ingratitude præ cæteris vitiiis odians et detestans. O detestanda superbia, ingratitude mater, virtutum tinea, parens vitiorum! Tu adversus miseros mortales crudelitatem provocas Judicis, indignationem excitas, iram acuis, accendis furorem. Ideo dies illa, qua ob superbiæ meritum homo a Deo deseritur, dies profecto crudelis est, plena indignationis atque furoris. Ad ponendam, inquit, terram in solitudine. Deserente quippe Deo cor superbum, quasi terram reprobam et maledicto proximam, quod prius videbatur terra bona et fertilis, redigetur profecto in solitudinem, spinas et tribulos germinans peccatorum, et solis vitiorum bestiis patens. Et peccatores conterendos ex ea. Videat charitas vestra, fratres charissimi. Regnante in pectore nostro vera humilitate, semper ad peccatorum nostrorum recordationem excitamur, semper ac subtiliter examinanda, etiam bona quæ facimus, provocamur. At superbia omnia quæ humilitatis sunt depascente, cogitationes, quibus ex commissorum memoria sollebanus compungi, a cordis nostri extruduntur arcano: et hoc est de terra peccatores conteri, debitorum recordationem elatione subintroeunte deleri. Porro per lunam fidem, per solem charitatem, per stellas cæteras virtutes intellige: quæ omnia, si superbiæ fuerint tenebris obvolutæ, nihil luminis, nihil gratiæ, nihil quod Deo placeat, nihil quod expediat proferent, sed totam animæ substantiam impietatis et infidelitatis horrore suffundent. Unde necesse est ut super hujusmodi corda, quasi super urbes contrarias sibi muro obstinationis clausas, turribus elationis munitas, visitet Dominus mala, quæ faciunt, *ulciscens in omnes adinventiones eorum (Psal. xcvi)*, et visitans in virga iniquitates eorum, et in verberibus peccata eorum (Psal. lxxxviii). Superbi quippe et infideles dicuntur et impii, non tam in hominem quam in ipsum Deum sævientes. Videte quam pestiferum malum, quod a divinitatis cœpit injuria, quod de angelo diabolus fecit, quod hominem de paradiso expulit, dum ille diviniæ potentiæ, iste scientiæ æqualitatem affectat. Itaque quicumque putat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit (Gal. vi). Et quicumque putat scire se aliquid, nondum intelligit, quomodo oporteat eum scire (I Cor. viii). Utinam quicumque tales sunt, visitet eos Dominus in virga correptionis suæ, quiescere faciens superbiam infidelium, et arrogantiam fortium

humilians. Expedi itaque superbis, ut ait quidam A sanctus, ut in aliquod manifestum peccatum incidat, ut humilietur, fiatque illud, quod scriptum est : *Auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur (Psal. ciii)*. Spiritus nempe omnis proprie spiritus est superbia. Quo ablato, ad pulverem suum, id est, ad propriae fragilitatis cognitionem revertitur, ut emittatur ei Spiritus Dei, qui non requiescit, nisi super humilem et quietum, et trementem sermones ejus : ut ita recreetur et renovetur, proficiatque in virum perfectum, et in hominem rationi per omnia consentientem : et sic sit, quod hic scriptum est : *Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obrizo*. Quod ut fiat, oportet, ut cœlum, id est spiritus ex Dei timore turbetur ; et terra, id est corpus, de loco suo moveatur ; pessimæ scilicet consuetudini suæ, desideriiisque renuntians. Eia fratres mei, sicut pluries experti estis, etiam turbato spiritu, difficile a malæ consuetudinis loco receditur ; difficile usus discitur ; difficile cutis ossibus carnique inhærens deponitur. Sed tamen insit ei ex timore humilitas, pavor ex humilitate : et erit sicut damula fugiens, et sicut ovis. Omni animæ, fratres mei a pessimæ consuetudinis suæ loco recedere cupienti duo quædam necessaria sunt, ut videlicet sicut damula ante insequentem, ita illa timens ac tremens materias fugiat peccatorum ; et sicut ovis simplicitatis exemplar nec toncenti irascitur, nec resistit mactanti, ita illa se simpliciter subdat corripienti, simpliciter sustineat objurgantem. Et ita destructa C urbe superbiæ, lapidibusque vitiorum, de quibus fuerat ædificata, dispersis, cum fuerit anima vera humilitate fundata, non erit qui eos ulterius congreget, et suscitetur ruinas urbis. Tunc unusquisque ad populum suum revertetur, et singuli ad terram suam fugient. Cum omnes nequam spiritus omnium sint amatores incontentosque vitiorum, alius tamen proprie, propter turpiorem circa libidinum sordes affectum, dicitur spiritus fornicationis ; alius, pro eo quod se plus in humanæ mentis elatione delectet, spiritus superbiæ ; alius, quod frequentius suggerat avaritiam, spiritus avaritiæ. Hæc cum fuerint per Dei gratiam a corde penitentis expulsa, convertetur unusquisque ad populum suum ; spiritus fornicationis ad immundos, et sic de cæteris ; et D singuli ad terram suam fugient, in illis qui eorum faventes suggestioni, quæ terrena sunt sapiunt, qualemcumque requiem sibi queritantes. Infelix anima, quæ expulso ab alio, cuilibet dæmoni in se locum parat, propriumque suscipit hostem, ab eo nimirum gladio iniquitatis ferienda. Quis tam pravus est, in quo aliqua non inveniatur aut virtus, aut similitudo virtutis ? Sed susceptus hostis antiquus in corde ipsam etiam speciem sanctitatis tollit, ut sint *novissima hominis illius pejora prioribus (Luc. xi)*. Cui etsi aliqua utilis supervenerit cogitatio, facile ab eo qui totum occupat extinguitur, ne ad fructum possit pervenire salutis. Ideo infantes eorum alliduntur in oculis eorum ; cogitationes scilicet bonæ,

sed adhuc teneræ, superveniente quadam cordis duritia, conteruntur. Diripiuntur domus eorum ; quoniam quidquid boni est in conscientia, a malignis spiritibus deprædatur. Quorum etiam uxores, id est affectiones, quibus ad filios bonorum operum procreandos, quasi legitimo usi fuerant matrimonio, fœdis amoribus et cogitationibus sordidis maculantur. Jesu bone, quando respicies, ut restituas animam meam a malignitate ista, et ab his leonibus unicam meam ? Utinam, Domine, suscite super nos Medos, bonos scilicet angelos, ut apprehendant arma et scutum (*Psal. xxxiv*), utpote fortes a forti, potentes a potente, ut omnia hæc tentamenta nobis in mensura disponant (*Sap. xi*), non patientes nos tentari supra quam possumus ferre (*I Cor. x*) ; sed faciant cum tentatione proventum, ut sustinere possimus (*I Cor. x*). Hoc autem sciendum, fratres, quia Medi isti eos qui sæculari sapientia tument, contemnunt ; et eos qui in vana eloquentia gloriantur, despiciunt : argentum enim non querunt, nec aurum volunt ; sed ipsos libenter visitant, ipsis grantanter assistunt, contra eos pugnantibus se libenter opponunt ; qui sagittis parvulos interficiunt, qui lactantibus uteris non miserentur, nec super filios parciit oculus eorum : sed hoc in diem crastinum reservemus. Dominus autem Jesus nobiscum sit, ut scrutantes Scripturas, in eis ipsum inveniamus, qui in manibus prophetarum assimilatus est, et apostolorum vocibus prolatus ; qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XIV.

De eo quod scriptum est : (Et ait Babylon (Isa. xiii),) etc.

Diximus, cum in principio de oneribus tractaremus, duobus modis onus Babylonis vel Philistiim posse intelligi, id est et secundum quod premuntur, et secundum quod premunt. Descripto igitur onere Babylonis, secundum quod tempore Antichristi, civitas diaboli civitatem Dei, id est Ecclesiam premet ; ad ipsius oppressionem convertit propheta sermonem. *Erit, inquit, Isabylon illa gloriosa in regnis, incluta in superbia Chaldæorum, sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrhæam ;* Babylone mundum significari sæpe jam diximus, sed hoc loco ipsum signat mundum, quem semper constat esse immundum ; mundum scilicet, qui in maligno positus est : mundum, pro quo non orat qui vincit mundum : mundum, de quo eliguntur qui vincunt mundum (*I Joa. v*). *Non pro mundo, inquit, rogo, sed pro his quos dedisti mihi (Joan. xvii)* de mundo. O munde immunde, quid superbis ? Nunc quidem gloriosus es in regnis, nunc inclutus es in superbia dæmoniorum, vel principum pessimorum. Chaldæi quippe *quasi dæmones* interpretantur. Eia, fratres, quam gloriosa sibi videbitur Babylon, civitas illa confusionis, civitas reproborum, quando ei, tempore Antichristi, in omnibus regnis terræ sævienti potestas tribuetur !

quamque inelyta in superbia, et sublimitate principum terrenorum faventium sibi! qui quasi dæmones non tam corporum stragem, quam animarum quærent perniciem. Sed quid gloriaris, o Babylon! Audi, quæso, prophetam: *Erit Babylon illa gloriosa in regnis, inelyta in superbia Chaldæorum, sicut subvertit Dominus Sodomum et Gomorrhæm.* De regione illa Sodomorum et Gomorrhæ dictum est, quia erat quasi paradysus Domini, autequam subverteretur a Domino. Quæ ita subversæ sunt, ut nullum sit in eis pristinae venustatis vestigium, sed adhuc tetra quædam mortis effigies sulphure ac bitumine intolerabili fetore infernalium pœnarum imaginem præferat, et poma fumo plena, lacusque nihil vivum in se recipiens, Sodomitani sceleris detestando horrore testimonium præbeant. Ibi omnia contra naturam ubi primum lex naturæ legitur corruisse. Merito fœdum illud contra naturam detestabileque peccatum, fœda et horrenda reliquit vestigia, ut advertant homines, quibus suppliciis subdantur in inferis, quos fumus excæcat, quos factor corrumpit, quos immunditiæ viscus instar bituminis æternis vinculis ligat, quos flamma vorax depascit, nec consumit. Illic est finis deliciarum tuarum, o Babylon, quæ miseris mortalibus ibi veneni tui dulcedinem spargis, unde oculus avertitur præ horrore, animus præ pudore, sermo præ turpiudine! Omnis creatura naturalem ordinem suæ conservat naturæ, diversorum sexuum conjunctione, suo singulis generi posteritatem procurantibus; solus homo in contemptum Dei, in contumeliam sui, in omnium rerum injuriam, tantæ perversitati propriam exponit naturam, ut totum quod Deus instituit, quod ratio probavit, quod confirmavit usus, pervertere non formidet. Væ tibi, civitas confusionis, quæ tot hodie hujus flagitii tabe corrumpis, ut merito Sodomitana et Gomorrhæa subversio a justo retributore paretur, ut eis similis videaris in pœna, quibus te similem exhibuisti in culpa. Et tu ergo sicut Sodoma et Gomorrhæa subverteris, ut gloriæ tuæ, divitiarum tuarum, potentiæ tuæ, immundarumque voluptatum tuarum, nulla tibi saltem sit, nisi ad pœnam, recordatio; sed sit tibi pro suavi odore fetor, vermes pro cultu, pro libidine incendium, pro brevi voluptate æternum supplicium. *Non habitabitur, inquit, usque in finem; et non fundabitur usque ad generationem et generationem.* Silcant hæretici, qui Babylonem apud inferos visitandam, post multa licet tempora, mentiuntur, cum æternus sit ei prophetatus interitus, quæ nec ulterius habitari, nec deinceps posse fundari, prophetica auctoritate convincitur. *Nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi. Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine (Psal. c).* Nunc certe tempus miserendi, cui succedet tempus iudicandi. Nunc tempus convertendi ad Dominum, cui succedet tempus remunerandi. Ponit in Babylone tentoria sua Arabs, qui interpretatur *occidentalis, vel vespertinus*; Christum utique significans, qui nos

A mane conducit, ad vesperum remunerat (*Matth. xx*) Non enim primum, id est mane, bonum vinum ponit; et ad vesperam, cum fuerint inebriati, tunc id quod deterius est (*Joan. ii*); sed semper mane quod durum est prærogans, quod dulce ac jucundum reservat in vesperam. *In hoc, inquit, mundo presuram habebitis (Joan. xvi).* Et: *Mundo gaudebit, vos autem contristabimini (ibid.).* Hoc mane, id est primum. Quid postea? *Tristitia vestra convertetur in gaudium (ibid.).* Quando? Utique ad vesperam. *Leo væ tibi terræ, cujus principes mane comedunt (Eccl. x);* quoniam ob delicias temporales quibus nunc abutuntur, eas, quæ ad vesperam retribuentur, in fine videlicet temporalis hujus diei, amittunt. Dicitur occidentalis, non tam ad ortum hominis quam ad occasum respiciens; non initium operis, sed finem semper attendens. Habet hic tentoria sua Arabs; sanctos videlicet, qui peregrinantur in hoc mundo, et instar tentorii huc atque illuc a Dei Spiritu transferuntur, non habentes in hac Babylone, ubi ponuntur nunc ut tentoria, manentem civitatem; sed futuram, quæ in cælo est, inquirentes (*Hebr. xiii*) Ponuntur autem, ut Babylonem expugnent, clamentque cum propheta: *Fugite de medio Babylonis, et salvate unusquisque animas vestras (Jer. li).* Ibi etiam modo requiescunt pastores, in fide et bonis operibus conversorum gloriantes. Igitur nunc tempus est fugiendi de medio Babylonis; nunc tempus ad cœlestia tentoria transmigrandi; nunc etiam tempus pastorum se doctrinæ ac legibus submittere. Subversa autem urbe furoris subversione finali, sanctisque ad cœlestia regna translatis: *non ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi;* quia frustra apponitur medicamentum, ubi nullum potest sperari remedium. *Sed requiescent ibi bestię, et replebuntur domus eorum draconibus, etc.* Hæc si ad ultimam Babylonis eversionem, qua detrudetur in stagnum sulphuris cum pseudo prophetis, sicut scribitur in Apocalypsi (*Apoc. xix*), referre vulerimus: vis litteræ videtur inferenda, ut ostendi possit quomodo in Babylone jam damnata bestię, sive vitia, sive maligni spiritus intelligantur, valeant requiescere: nisi forte ideo dæmones in damnatis dicantur requiescere; quia, cum a bonis malive tentandis cessaverint, in eorum cessabunt [requiescent] suppliciis, quos ad suæ nunc voluntatis consensum illexerint.

Si autem domus uniuscujusque conscientia propria est, tunc replebuntur domus ejus draconibus, quando vitia quæ nunc jucunda videntur, et dulcia in hominis conscientia, draconis speciem præferent; cujus et faciem horreat, et flammam non ferat. Dicuntur enim hæ bestię terribilis esse vultus, naturæ tam igneæ, ut flammam ex se emitere videantur. Ita profecto vitia et peccata quæ nunc delectant, damnatis apparebunt horrenda, et materiam æterni incendii administrantia. Sed et singula quæque crimina, quibus hic homines de-

lectabiliter implicantur, speciali recordatione miserorum conscientiam contorquebunt : unde et habitare ibi struthiones, et saltare ibi pilosi, et respondere sibi ululæ, sed et Sirenes in delubris voluptatis, pehibentur. Per struthiones igitur simulatio hypocritarum, per pilosos incentiva libidinum, per ululas susurratio detrahentium vel murmurantium, per Sirenas fallacias intellige adulantium. Struthio quippe pennas habet, quibus tamen a terra non elevatur; quia hinc pondus corporis, hinc raritas pennarum similitudinem quidem volandi præstant, sed usum negant. Exprimit ergo natura avis vitium simulatoris, qui in facie quidem præfert signa virtutum, cum in occultis prematur pondere vitiorum; qui magna loquens et parva operans, cœlestia sonans sed terrena cogitans; scientia splendens, intentione scatens, in altum alas erigit, quasi jam volaturus ad sidera, sed mens suis cupiditatibus vincata totum corpus deprimit in ima. Sed pilosus qui incubo dicitur, animal petulcum et hispidum, et semper ad coitum æstuans, libidinum significat incentiva, quibus Esau pilis obseis vitiorum post illecebras gulæ, quibus primogenita sua vendidit (*Gen. xxv*) incitatus, alienigenarum se illicita conjunctione fœdavit; et simul patris et matris offendens oculos, benedictionem primogenitis debitam amisit. Videat charitas vestra. Primo venationi deditus, exteriora interioribus, vana seriis, inquietudinem quieti prætulit : deinde gulam non frenans, primogenita perdidit; postmodum in utriusque parentis offensam pudicitiam perdidit; postremo a paterna benedictione excludi promeruit. Hæc cum plurimis hodieque actitari utinam nesciremus, qui spiritualem dulcedinem, quæ ab intus tantum sentitur, fastidientes, et exteriores consolationes vagasque discursiones curiose sectantes, primum se ventris subjiciunt servituti, ob ejus delicias primogenitorum suorum gloria, abrenuntiationis scilicet se meritis defraudantes, et sic libidinis adusti incendio, ad benedictionem patris, quæ in fructu virtutum expectatur, non attingunt. Ululæ corvinae dicuntur magnitudinis, protenso collo, resperse maculis : quæ, rostro in palude defixo, diræ vocis vel stridoris sonum emittunt. Rogo quid detractoribus maculosius? Habent quippe detractores hoc proprium, ut semper vituperationibus, quibus alios infamare nituntur, parvas aliquas laudes admisceant, et ita omnem derogationis suæ sermonem maculosum contrariis sententiis reddant. Porro adulatores Sirenis congrue comparantur, qui blando quidem, sed mortifero sono audientis aurem demulcent, et nisi prudentius aure obturata transierit, in scopulis superbix, vel in præsumptionis Charybdis inducent. Laudatur enim peccator a talibus in desideriis animæ suæ, et iniquus benedicatur (*Psal. x*). Infelix, qui se talibus credit, relictoque propriæ conscientiæ testimonio, alieno se iudicio deludendum exponit. Miseri, quibus Dominus per prophetam exprobrat, dicens : *Propheta*

A propheta bant mendacium, et sacerdotes appauebant manu, et populus meus dilexit talia (Jer. v). Sequitur : *Prope est ut veniat tempus ejus et dies ejus non elongabuntur (Isa. xlv)*. Omne quod nobis videtur longum, Deo brevissimum est, quoniam *mille anni ante oculos ejus tanquam dies hesternæ quæ præterit (Psal. lxxxvii)*. Et certe breve est omne quod transit, breve totum quod aliquando finis concludit. Vult proinde Spiritus sanctus, ut in æternitatem oculos figamus, nec tempus figax ullius longitudinis aestimemus. *Prope est, inquit, ut veniat tempus ejus. Cujus ejus? Illius certe, de quo præmiserat : Ecce dies Domini venit crudelis, etc.* Dies igitur Domini tempus Domini est, in quo boni probabuntur, ficti prodentur, perfecti coronabuntur, reprobi punientur. Quando istud erit? Quæ dilationis hujus causa? Disertur sane, donec plenitudo gentium introeat, et sic omnis Israel salvus fiat (*Rom. xi*). Itaque antequam ista cœperint actitari, *miserebitur Dominus, et eliget adhuc de Israel*. Eia fratres, stat adhuc sententia illa gravis super Jacob, quam idem iste propheta, in priori hujus parte, ab ipso Domino dicit esse prolatam. *Excæca, inquit, cor populi hujus, et aures ejus aggrava, et oculos claude, ne forte videant oculis suis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur et sanem eos (Isa. vi)*. Veniet dies, cum auferetur ab eis velamen, ut et ipsi revolata facie gloriam Domini mei Jesu Christi speculentur; cum nuntiatum fuerit Jacob : *Joseph filius tuus vivit, et dominatur in tota terra Ægypti (Gen. xlv)*. Tunc quasi de gravi somno infidelitatis evigilans, *Vadam, inquit, et videbo eum antequam moriar (ibid.)*. Miserebitur enim Dominus Jacob, cui nunc in fide gentium adversari videtur, vocans non plebem suam plebem suam, et non dilectam dilectam, et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam (*Rom. ix*). *Miserebitur enim Dominus Jacob, et eliget adhuc de Israel*. Adhuc, inquit, eliget de Israel. Elegit primum apostolos et discipulos, et multitudinem credentium de Israel, et primitiva Ecclesia fundaretur; eliget et in fine sæculi plures, quibus ultima sæculi tempora adorientur. Nomine autem electionis intelligimus nunc omnes Judæos, quos tempus illud juverit esse salvandos. Si queritis vobis distinguere inter Jacob et Israel, et inter miserationem et electionem, infirmiores intellige per Jacob, quorum miseretur ne pereant; perfectiores in Israel, de quibus eligit ad alios docendos et regendos. Sequitur :

Et requiescere eos faciet super humum suam. Quæ est ista humus? An terra illa promissionis, quæ eorum quondam fuit, a qua evulsi sunt, et dispersi per orbem terrarum? sed et nos, charissimi, cum destructa fuerit in nobis Babylon, cum fuerimus Jacob, Babylon, inquam, id est amor mundi, ubi profecto sunt bestix spirituales de quibus Propheta : Ne tradas, inquit, bestiis animas confitentes tibi (Psal. lxxiii) : ubi dracones, impundi scilicet

spiritus locum habent; ubi simulatio regnat, libido inquietat, detractio laniat, dissolvit adulatio; cum, inquam, hæc omnia mundialis amoris fuerint deleta, miserebitur nostri Dominus. Jacob quippe *luctator* interpretatur. Quæ est ista lucta? *Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem (Gal. v)*. Quæ lucta? *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus mundi rectores (Ephes. vi)*. Quæ lucta? *Regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud (Math. xi)*. Quæ lucta? *Nemiremini, si odit vos mundus, quoniam me prius odio habuit (Joan. xv)*. Habemus igitur luctam cum carne, luctam cum dæmone, luctam cum mundo, cum Deo. Prima incipientium, secunda proficientium, tertia eorum qui probantur, quarta eorum qui perficiuntur. Prima laboriosa, secunda periculosa, tertia, lædiosa, quarta fructuosa, Rogo, quid tam laboriosum quam in seipso, et contra seipsum habere conflictum? Intus est ignis, quem nos et fovere oportet, et cavere. Nam si non foveatur, natura obruitur; si non caveatur, castitas periclitatur. Hinc timor, hinc luctus, hinc lacrymæ, ignorantibus metas necessitatis, expavescentibus negotium voluptatis, non audentibus debitum naturæ negare, volentibus gulæ frenum sobrietatis imponere. Cum putant consulere necessitati, fomentum præstant voluptati; et cum subtrahunt, quod putant necessarium, in aliis quæ æque diligunt hominis, sustinent detrimentum. At contra spirituales nequitias periculosa nimis lucta est, quibus mille ad nocendum sunt artes, utpote tot annorum millibus in tali negotio exercitatis. Inter omnes dæmonum insidias illa tamen periculosior est, qua se transformant in angelos lucis, similitudine virtutum vitia palliantes, et in calice aureo venenum miseris propinantes. Tunc non est colluctatio adversus carnem et sanguinem, quando, carne jam superata, dæmonum nos calliditas iniqua deludit, suadentes vitia per virtutes, vel propter virtutes superbiam. Porro duobus brachiis mundus iste contra nos luctatur, prosperitate et adversitate. In parte prosperitatis est rerum temporalium abundantia; in abundantia pax, in pace securitas. Similiter et laudes hominum, amicitia divitum, benevolentia et fides sociorum, favor et gratia subditorum. Nihilominus et sanitatem corporis, et bonam valetudinem membrorum, quidam prosperis æstimant adjungenda. Eia, fratres, quantum hoc brachio suo mundus nos premat, quam adversum nos luctetur, quam sæpe miseros incautosque dejiciat, quis facile dixerit? Quam rarus, qui non in prosperis vel modice relaxet animam a solita gravitate; qui non in abundantia sit parum remissior; et in humana laude parum hilarior, in principum benevolentia aliquantulum lætior, in amicorum gratia dissolutior, in favore subditorum insolentior; in corporis virtute austerior! Quicumque igitur Jacob spiritualis esse valuerit, contra hæc in prosperis continua lucta se noverit exercendum. At brachium

allud mundi, quod adversitatem diximus, molestum magis est, sed minus periculosum. Ad quod spectat rerum penuria, detractio, opprobria, persecutiones divitum, odia principum, amicorum proditio, subditorum rebellio, corporis aegritudo. Qualis est nobis, fratres, contra hæc omnia colluctatio? Quis est, qui in adversis forte non pusillanimator inveniatur; qui ad opprobria non moveatur, vel contristetur ad detractioes; qui non in persecutionibus iracundior, contra amicorum proditorem impatientior? Felix animus, qui in omnibus invenitur superior; sicut in prosperis temperans, ita et constans in adversis. Felix nihilominus ille, qui, etsi vincere ista non valet, optime tamen luctando satagit ne vincatur. *Miserebitur enim Dominus Jacob*, id est luctatoris, ut si plenam non obtinuerit in hac vita victoriam, finito certamine, coronam mereatur habere in cælis perpetuam. Sane qui in his luctis victor exstiterit, incipiat luctari cum Deo; transiens de Mesopotamia Syriæ in montem Bethel (*Gen. xxviii*), de inferioribus ad superiora, de humanis ad divina, de corporalibus ad spiritualia. Porrige ergo in altum brachia duo, o anima, orationem et meditationem; infer ea in ipsa secreta cæli, ubi *Christus est in dextera Dei sedens (Coloss. iii)*: iusta opportune, importune (*II Tim. iv*), ut contempleris faciem ejus, ut descendat ad te, vel te trahat ad se, ut gustes, quam dulcis est, et quam mitis et misericors experiaris (*Psal. xxiv*). Itaque si in oratione tua vel meditatione exarserit cælestium desideriorum ignis; si amorum incentiva flammescant, si æstuans et anhelans cælestibus quibusdam movearis affectibus; et modo quasi comprehensum quem diligis sentias esse præsentem, modo elapsam de manibus doleas et suspires absentem; lucta spiritualis est, nomen tibi Israel imponens; ut non solum miseratione, sed electione dignus habearis. *Miserebitur enim Dominus Jacob, et eliget adhuc de Israel*: quia qui pugnans in gemitu suo laborat contra vitia, et lavat lacrymis lectum suum, dignus est cui misericordia impendatur; qui autem, vitis superatis, in virtutum perfectione gloriatur, quasi granum purgatum et electum ad horrea superna transferetur. *Et requiescere eos faciet super humum suam*. Beatitudo magna promittitur. Humus nostra, caro nostra est. Multi sunt sub ea, multi in ea, pauci vero super eam. Sub ea sunt, quibus carnis concupiscentia dominatur. In ea sunt, qui semper ea quæ carnis sunt agunt et meditantur. Supra eam sunt, a quibus ne ipsa insolescat, laboribus et vigiliis atque jejuniis castigatur. Primus carnalis est, secundus animalis, tertius spiritualis. Et a carnis quidem dominatu nos prohibet Paulus, cum dicit: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis ejus (Rom. vi)*. Quid est obedire concupiscentiis carnis, nisi esse sub carne? Vult etiam nos non in carne esse, qui ait. *Carnis curam ne feceritis in desideriiis (Rom. xiii)*. Audi et hominem supra carnem, ejus desideria viri

liter prementem. *Castigo corpus meum, et in servitute redigo (I Cor. ix)*. Verumtamen quandiu est, contra quod pugnet, labor est, non requies. Si vero, extinctis vitiiis superatisque passionibus, ita supra carnem sit, ut jam non sit in ea quod premat, profecto super humum suam requiescet. Hæc est beatitudo mitibus repromissa, dicente Domino : *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram (Matth. v)*. Sed quia jamdiu laborantes loquendo ad eum locum Scripturæ venimus, ubi requies commendatur : justum est, ut in portu silentii modicum quiescentes, animum simul et vocem reparemus; et sic magis idonei inveniamur ad perscrutanda sacramenta Dei et Domini Jesu Christi, qui vivit et regnat oer omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XV.

De eo quod scriptum est : « Disjungetur advena, » usque, « Operimentum tuum erunt vermes (Isa. xiv). »

Sanctus Isaias conversionem Judæorum, quam in novissimis diebus futuram credimus, sancto Spiritu illuminatus describens : *Misererbitur, inquit, Dominus Jacob, et eliget de Israel, et requiescere eos faciet super humum suam. Et addidit : Adjungetur advena ad eos, et adhærebit domui Jacob.* Per advenam populum intellige nationum, qui vocationem Judæorum, oracula prophetarum videntes impleri, ad eandem fidem suscipiendam eis conjungi festinabunt. Vel certe ipsa plebs fidelis, quam ipsi eantibus ut advenam exhorruerant, eis dilectione jungetur, quando illæ duæ, quæ fuerant in manu Ezechielis prophetæ divisæ, erunt in unionem (*Ezech. xxxvii*), et secundum alium prophetam, Juda et Israel facient sibi caput unum, et ascendent de terra (*Osee i*). Ita populus gentium adhærebit populo Judæorum, id est domui Jacob, ut sit illis *unus Deus, una fides, unum baptisma (Ephes. iv)* Et tenebunt eos populi, Judæos scilicet Christiani tenebunt charitate, tenebunt sollicitudine, tenebunt affectione. *Et adducent eos in locum suum, id est Ecclesiam; locus quippe Christianorum Ecclesia est, quam ille præfigurabat locus, de quo dixit Dominus ad Moysen : Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est (Exod. iii)*. De qua terra propheta subjunxit : *Et possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos et ancillas.* Receptis quippe in Ecclesia Judæis, quæ utique terra Domini est, tanta erit populis exultatio, tam mira circa eos devotio, ut quos nunc habent persecutores et dominos, tunc in charitate servos habeant et ancillas, secundum illud Apostoli : *Per charitatem servite invicem, Et erunt capientes eos qui se ceperant (Galat. v)*. Ut mihi videtur, mutua illa describitur prophetico sermone dilectio, qua se alterutrum capient Judæi et gentes, et quibusdam quasi brachiis amoris se invicem complectentur, de qua captione Paulus ait : *Capite nos; vel : Erunt capientes eos, qui se ceperant (II Cor. vii)*, cum sicut fideles ex gentibus, sanctæ prædicationis reti ple-

bem Israeliticam ad sinum trahunt Ecclesiæ; ita et ipsi conversi ad Dominum, plures ex gentibus, verbo simul et exemplo Christianis legibus subjugabunt. Unde sequitur :

Et subjicient exactores suos. Exactores Judæorum sunt imiundi spiritus, qui diversis erroribus implicatos ad maledicta, et multorum generum vitia compellunt; quos nimirum signo crucis muniti in fine sæculi subjicient; et cum illis data fuerit virtus calcandi serpentes et scorpiones, et omnem potestatem inimici (*Luc. x*). *Et erit, in die illa : cum requiem tibi dederit Deus a labore tuo, et a confusione tua, et a servitute tua dura, qua ante servisti, sumes parabolam istam contra regem Babylonis, et dices : Quomodo cessavit exactor, et cætera.* Descriptus est a propheta status Ecclesiæ usque ad tempora Antichristi; descripta etiam ipsa persecutio Antichristi, descripta Babylonis spiritualis eversio, descripta et Judæorum conversio, Nunc ad ipsius Antichristi, vel certe diaboli in Antichristo, vel cum Antichristo subversionem, sanctorumque requiem et exultationem, mysticum vertit eloquium: et qui de iis, quasi de tertia persona, dura prædixerat, annuntiaturus prospera ipsos alloquitur, dicens : *Et erit, cum requiem tibi dederit Deus.* Per hanc requiem potest pax illa intelligi, quam forte, destructo Antichristo, usque ad diem judicii habebit Ecclesia; vel illa certe, qua novissime inimica morte destructa, non erit qui impugnet, vel terreat.

Notantur hic tria genera miseriarum, quibus subjicietur genus humanum, ab eis ante tempus illud non facile eruendum, labor, confusio, servitus. Labor ad corpus proprie pertinet, ad mentem confusio, servitus ad utrumque. Tempore quippe Antichristi laborabit Ecclesia, in aliis subacta tormentis; confundetur in aliis, exposita contumeliis; premetur, servitute afflicta tributis. Sed cum ab his omnibus, inquit, illo filio perditionis extincto requieveris, sumes parabolam istam contra regem Babylonis, et dices : *Quomodo cessavit exactor? quievit tributum?* Obstupescunt sane electi, quod importunus ille exactor tam subito perierit, et sit deletus de terra; qui tam per se quam per satellites suos mundum vexabat, tributis ac tormentis depopulans omnia, et ad sui consensum sceleris trahens. *Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, cædentem populos in indignatione, plagam insanabili.* Plaga ista mors æterna est, qua multi, Antichristo cædente, id est persequente, ferientur: quæ quidem plaga insanabilis est, quia in inferno nulla est redemptio; ibi nec locus poenitentiae, qua peccata purgentur; nec confessionis remedium, quo curentur; nec acceptabilis satisfactio, qua sanentur. *Subjicientem, inquit, in furore gentes, et persequentem crudeliter. Conquievit et siluit omnis terra; gavisus est et exultavit.* Regnante Antichristo ubique labor, ubique clamor, ubique dolor. Quo divina virtute prostrato, videbuntur quiescere omnia, silere omnia, exultare omnia; qui a jam non

erit luctus, neque clamor, neque ullus dolor, quia priora transierunt (Apo. xi). *Abietes quoque lætatiæ sunt super te, et cedri Libani.* Per abietes accipe sublimes in sapientia; per cedros excellentes potentia. Hæc ligna ad constructionem templi vel ornatum a sapientissimo Salomone assumpta, sacra Scripturæ prodit historia (III Reg. v). Sicut autem templum illud figuram præferebat Ecclesiæ, ita per abietes et cedros, quæ cæteras arbores et proceritate vincunt, et odore præcellunt, sublimes in Ecclesia, qui bonæ opinionis odore pluribus innotescunt, intellige. Qui tunc temporis tanto habebuntur sublimes, quanto persecutionis tempore inventi fuerint fortiores. Quorum vox exultantium et gloriantium a propheta subiungitur: *Ex quo dormisti, non ascendit qui succidat nos.* Somnus iste mortem significat. Mortuo quippe Antichristo, non erit qui cedros abietesve succidat. *Non ascendit.* Ascensus superbiam, vel potentiam, vel prudentiam exprimit, ut intelligas nullum post eum tanta superbia erigi, vel exaltari potentia, vel callere prudentia, ut in paradiso Dei, in Ecclesia videlicet, quoslibet perfectos quasi cedros et abietes a fidei possit fundamento succidere; sive per superbiam sæviendo, sive per potentiam opprimendo, sive per prudentiam seducendo. Bene ergo dicitur: *Ex quo dormisti, non ascendit qui succidat nos.* Sequitur:

Infernus subter conturbatus est in occursum tui; suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ surrexerunt de solis suis, omnes principes nationum. Principes terræ vel nationum contrarias fortitudines æstimo interpretandas: quæ in hominibus terrena sapientibus, vel gentibus ab Antichristo seductis, singulæ in singulis, quasi principes in solis, tunc temporis residebunt. Quorum omnium potentissimus, quasi cæterorum rex, Antichristi corpus et animam quasi omnibus aliis excellentius sibi solium vindicabit. Ii igitur principes cum regis sui conatum, quem per organum illud suum moliebatur, Christi virtute evacuatam conspexerint; territi de solis suis, his videlicet quibus præsidebant, fugabuntur, et ruinam ejus admirantes quasi respondebunt et dicent: *Et tu vulneratus es sicut et nos, nostri similis effectus es, detracta est ad inferos superbia tua.* Et est sensus: Quanto altius te extulisti, tanto profundius corruisti. *Concidit cadaver tuum.* Cadaver principis tenebrarum ipse Antichristus potest non inconvenienter intelligi: quem præ omnibus suæ malitiæ animabit, et pessimæ ejus voluntati quasi vitalem flatum effectum malitiæ ministrabit. Quod ejus cadaver tunc concidet, quando eum Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui (II Thess. ii). *Subter te sternetur tineæ, et putredo, et operimentum tuum erunt vermes.* Pœna æterna, quæ totam vel diaboli, vel Antichristi substantiam occupabit, satis manifeste describitur. A parte inferiori tineæ demolietur, a parte superiori vermes corrodent, putredo intus consumet. Tineæ pro jucunditate, vermes pro crudeli-

tate, putredo pro libidine. Vel tineæ pro illicita locutione, putredo pro illicita cogitatione, vermes pro illicita actione. Vel tineæ, quæ occulte et quasi insensibiliter consumit, diabolus est suggestio; putredo, quæ horrorem et fetorem generat, immunda delectatio; vermes, qui manifeste corrumpunt, consensus. Ex his autem omnibus materia nascitur suppliciorum, sive intus in conscientia, sive exterius in pœna. Hæc breviter exponendo transcurramus, animo scilicet ad aliena festinante. Recolite, charissimi, quia de Domino Jesu præsentiam suam discipulis subtracturo scriptum est: *Convalescens præcepit eis ab Jerusalem ne discederent* (Act. i). Pacem enim Jerusalem significat. Pacem itaque commendamus vobis, pacem præcipimus vobis. Ipse enim Christus, qui est pax nostra, faciens utraque unum (Ephes. ii), conservet vos in unitate Spiritus, et in vinculo pacis (Ephes. iv), cujus vos protectioni et consolationi sub alis Spiritus sancti commendo, ut ipse vos mihi, et me vobis cum pace et incolumitate restituat. Quod ipse concedat, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVI.

De eodem capitulo moraliter exposito.

Ecce adsum, filii mei charissimi, gaudium meum, et corona mea in Domino. Dies ista dies mihi exultationis et lætitiæ, quandiu desideravi ut viderem, et desiderium pauperis exaudivit Dominus! (Psal. x.) O amor quam suaviter uris absentes! quam delectabiliter pascis præsentes! nec tamen satias esurientes, donec ponas Jerusalem pacem, et adipe frumenti saties eam (Psal. cxlvii). Hæc est pax, cujus primitiis interim refocillati gustatis quam bonum et quam jucundum sis habitare fratres in unum (Psal. cxxxii). Hæc est pax, quæ quodam prægustu charitatis vos pascit, in via, ejus plenitudine satiandos in patria. Eia, fratres dulcissimi, totum quod vivo, totum quod scio, vestris profectibus offero, vestræ devoveo utilitati. Utimini me, ut libet, nec parcatis labori meo, ubicunque servire poterit profectui vestro. Redeamus ergo, si placet, imo quia placet, ad opus quod intermisimus; et cœlestes thesauros, quos sub tegmine parabolarum sanctus recondidit Isaias, lumine nos veritatis sancto Spiritu profundente, rimemur. Describens quippe parabolam, quam contra regem Babylonis populus ab ejus tyrannice liberatus assumet: *Et erit, inquit, in die illa, cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo, et a confusione tua, et a servitute tua dura, qua ante servisti: sumes parabolam hanc contra regem Babylonis.* Itaque parabolam intelligamus ut parabolam, non arbitantes eam contra Nabuchodonosor terrænæ illius principem Babylonis, sed potius contra eum, qui ab aquilone est, principem confusionis, esse prolatam. Sed quia hæc ultimo illo sermone quem de his ad vos habuimus, allegorica interpretatione transcurramus: ea ipsa nunc moraliter prosequamur. Si quis igitur nostrum aliquando in confusione vitiorum positus, ac jugo iniquitatis oppressus, jam se gaudet et a

labore quiescere, et pro transactis nihil confusionis habere, jugum quoque pessimæ servitutis abjecisse sumat parabolam hanc contra regem Babylonis. Labor in vitiis est, requies in virtute, confusio in libidine, securitas in castitate; servitus in cupiditate, libertas in charitate. Est quippe labor in vitiis, labor pro vitiis, labor contra vitia. Labor in vitiis, quando, ut pessima desideria expleantur, laborem multis antiquis hostis importat. Labor pro vitiis, quando quis pro malis quæ fecit, vel invitus affligitur, vel volens labore poenitentiae maceratur. Labor contra vitia, quando conversus ad Deum diversis tentationibus fatigatur. Est etiam confusio in vitiis, confusio pro vitiis, confusio contra vitia. Confusio in vitiis, quando homo pessimis passionibus dissipatus non ratione regitur, sed vitiorum tumultu confuse agitur. Confusio pro vitiis, quando quis deprehensus et convictus criminis alicujus, confunditur; vel poenitens et confitens quæ commisit, salubri confusione purgatur. Porro contra vitia confusio, quando homo conversus ad Deum, tentationi quam patitur expertæ confusionis recollectione resistit. Clamat Dominus in Evangelio: *Venite ad me, qui laboratis, et onerati estis* (Matth. xi). Habes alias scriptum de quibusdam: *Ut inique agerent, laboraverunt* (Jer. ix). Quis labor latronibus furibusve, ut vel viatorem opprimant, vel patremfamilias domo perfossa despolient? Quis labor adulteris vel fornicatoribus, ut male cupitis potiantur amplexibus? Sed et avaro agris vel thesauris inhiantibus labor non modicus est; et si non corporis, tamen animi. Hunc laborem sequitur confusio; quia, in virtutibus ordinis est pulchritudo, ita in vitiis tumultus et confusio. *Omnis enim qui facit voluntatem, servus est peccati* (Joan. viii). O dura servitus! quæ etiam animum renitentem plerumque cogit ad vitia, cum violentia malæ consuetudinis ad illud impellitur vitium, quod jam detestatur, ut mirum in modum et peccatum ita velit, ut ploret. A quibus omnibus, cum homo fuerit liberatus, sumet parabolam hanc contra regem Babylonis, et dicet: *Quomodo cessavit exactor, quievit tributum?* Audi Dominum nostrum Jesum in Evangelio dicentem Petro: *Reges gentium a quibus accipiunt tributum? a suis, an ab alienis?* Et Petrus: *Ab alienis.* Cui Dominus: *Ergo, inquit, liberi sunt filii* (Matth. xvii). Sunt igitur tres exactores tributa exigentes: Cæsar, diabolus, et Deus. Cæsar imaginem suam impressam nummo, quam homini in signum suæ dominationis imposuit, quasi exactor importunus extorquet. Diabolus similitudinem suam, quam consentienti sibi animæ affectu vitiorum, stylo consuetudinis vitiosæ inseruit, durus ac crudelis exactor quotidianæ turpitudinis solutione requirit. Deus imaginem suam quam naturæ animæ rationalis impressit, a sua rationabiliter exigit creatura. Ad imaginem quippe et similitudinem Dei creatus homo (Gen. i), quandiu se alterius non subdidit potestati, non cogebatur solvere, quod constabat cum non de-

bere. Sicut autem Dei quædam similitudo lucet in virtutibus, ita similitudo diaboli in vitiis æstimatur: a qua ejus similitudine tandiu homo liber est, quandiu non præbet suadenti consensum. Consensus quippe in animam ipsam quodammodo diaboli similitudinem levi, ut ita dicam, tractu depingit. Quando vero consensu prorumpit ad actum, jam plenam ejus imaginem affectu peccandi sibi miser imponit. Sicut in homine peccato mediante diabolus potestatem accipiens, cum eum jugo malæ consuetudinis oppresserit, quotidianum peccati tributum ab eo intolerabilis exactor extorquet. Sed, sicut Pharaon plebem Israeliticam in luto affligens et latere plures sub se legitur habuisse exactores (Exod. v), ita princeps ille tenebrarum ad hoc tributum exigendum singulis suorum singulos imputat impulsores, qui eis labores indicant, et suggestionibus incautos concutiant, duraque peccati servitute depressos in sordidis operibus desudare compellant. Sed, o quæcumque es anima, quam ab hac infelicitate Dei pietas liberavit, præstat tibi requiem a labore tuo, et concussionem tuam, et a servitute tua dura, quam ante serviisti. Miraris certe quod tam facilis tibi est contentia, quæ tibi impossibilis videbatur; miraris quod inolitæ consuetudinis jugum evanuit, ad quod deponendum etiam conatum omnem desperatio innata subtraxerat. Sume ergo parabolam contra regem Babylonis. Exsulta cum tremore; clama cum stupore: *Quomodo cessavit exactor? quievit tributum?* Instat quotidie spiritus fornicationis, alicujus turpitudinis et immunditiæ tributum exigens; nec erat repellendi facultas, vel virtus resistendi. Quomodo ergo cessavit exactor, quievit tributum? Insurgens in me spiritus iræ ad verba furoris crebrius compellebat; nunc spiritus gulæ ad negatos vel illicitos cibos excitabat appetitum; nunc amarum silentium quotidiani inurmoris et detractionis a me exigens nummum, magistris intractabilem, impatientem me sociis exhibebat. Spiritus acediæ omnem statum meæ tranquillitatis evertens, et horrorem solitudinis, et quietis odium ingerens, discursiones inordinatas, signa vana vel periculosa me sibi solvere compellebat. Spiritus superbiæ ipsam interiorem cordis mei sedem pervadens, nunc subjectiōnis impatientem, nunc cupidum dominationis faciebat; nunc ambulare in magnis et mirabilibus super me, cæteris despectis, compellebat (Psal. cxxx); nunc meipsum præferre melioribus, cunctorumque profectibus invidere persuadebat. Quomodo ergo cessavit exactor? quievit tributum? Nunquid in virtute mea? Nunquid in gladio meo? Absit! Quomodo ergo? Certe *Dominus contrivit baculum impiorum, virgam dominantium.* Dominus conterens bella, Dominus nomen est illi. Gloria tibi, Domine Jesu, qui non permittis nos tentari supra quam possumus (I Cor. x). Non dedisti gladium in manu hostis, sed baculum, vel virgam. Gladius enim exstinguit; virga vel baculus affligit. Denique vox tua est ad Satan de beato Job: *Ecce in manu tua sunt collecta cæca*

possidet; tantum ne in eum extendas manum (Job 1). Deinde, cum dedisset ei in corpus ejus potestatem: *Verumtamen, inquit, animam ejus serva* (Job 11). Data est virga, datus est baculus; sed negatus est gladius. Virga data est, quando concessum est ei adimere temporalia. Datus est et baculus quando in ipsum corpus ejus sævire permissus est. Negatus est gladius, quando ab animæ extinctione prohibitus est. Percutit itaque virga, quando ea quæ foris sunt tangit. Percutit baculo, quando corpus ipsum affligit. Percutit gladio, quando a corpore animam excutit. Hæc triplici tentatione adversus martyres jamdudum desævit diabolus: quibus etiam in fine sæculi adversus fideles per diabolum sæviet Antichristus. Contra nos qui in medio duorum temporum positi sumus, quoniam ei gladius adeptus est, virga baculoque contendit. Itaque, quando rerum temporalium damno percuntur, virga est; quando ægitudine vel alia carnis afflictione, baculus est. Virga quoque percunt, quando suadet delectatione; baculo, quando trahit ad consensionem; gladio, quando compellit ad actum. A quibus omnibus cum fuerimus liberati, ad nos vox ista pertinebit: *Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium*. Impii sunt demones, qui non amore justitiæ, nec corrigendi affectu, sed ex sola malitia plagas mortalibus, quibus iusto Dei judicio dominari permittuntur, vel ac tempus ut purgentur, vel in æternum ut puniantur, inferre non cessant. De quorum malitia apte subjungitur: *Cædentem populos in indignatione, plaga insanabilis*. Plaga ista insanabilis ad reprobos pertinet, qui in baculi virgæ percussione murmurantes, affligi possunt, sed sanari non possunt. Et addidit: *Subjicientem in furore gentes, et persequentem crudeliter*. Multis quippe tentationibus subjicit sibi gentes spiritus nequam, non amore justitiæ, sed in furore persequens eas crudeliter; non sicut Christus misericorditer, qui percunt, ut sanet; mortificat, ut vivificet; deducit ad inferos, ut reducat (Job 13). *Conquievit et siluit omnis terra; gavisæ est et exultavit*. In terra cordis nostri, et in terra carnis nostræ, quando diversis tentationibus fatigamur, qualis tumultus est, qualis clamor vitiorum, quos sequitur innumerabilium exercitus peccatorum! O quanta felicitas quando conquiescit et silet omnis terra, quando in carne nostra quiescunt incentiva libidinum, aculei delectationum, spinæ immundarum passionum, superbæ tumor, iræ impetus, suspitionis vel indignationis susurrium! Cum autem quieverit, et siluerit clamor vitiorum, sequitur jucunditas exultatioque virtutum. *Gavisæ est, inquit, et exultavit*. O quale gaudium! qualis exultatio quando in hominis conscientia omnia læta sunt, omnia pacifica; quando contrito sub pedibus Satana, omnique macula vitiorum expulsionem deleta, in solis virtutibus anima gloriatur! Unde sequitur:

Abietes quoque lætata sunt, et cedri Libani. Per

PATROL. CXCIV.

Abietes et cedros arbores sublimes et odoriferas, virtutes intellige, quarum cacumen cælum tangit, mundum bonæ opinionis odore perfundit. Tunc vere virtutibus lætatur conscientia quando et sublimes sunt cælestium intentione, et famæ integritate odoriferæ. Hoc est, quod ait Apostolus: *Providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus* (Rom. 11). Cum igitur abietes et cedri lætata fuerint, id est, cum virtutes vitii succedentes salutari lætitia mentem perfuderint: Ex quo dormisti, inquit, non ascendit qui succidat nos. Ad regem Babylonis, principem scilicet tenebrarum vox ista dirigitur. Obdormisti, o Satana, non interisti. Nulla securitas, fratres mei, nulla securitas. Dormit hostis, non perit. Facile excitatur, qui dormit. Pax est, requies est, quia, ipso dormiente, non ascendit qui succidat virtutes. Verumtamen, fratres, perfectorum vox ista est, quibus jam non est colluctatio adversus carnem, quæ plerumque innata sibi concupiscentia virtutes succidit: sed adversus spirituales nequitas (Ephes. 6). Quibus dormientibus, id est a tentationibus cessantibus, requiescunt perfecti, nullam ex seipsis in seipsis pugnæ materiam habentes. Sciendum plane est, fratres mei, quia pax ista nec continua poterit esse, nec perfecta, donec novissima inimica destruetur mors, id est mortis auctor diabolus: non enim jam dormienti, sed quasi morienti sanctorum societas insultabit. *Ubi est, inquit, mors, victoria tua?* (I Cor. xv.) Quod Isaias aliis verbis: *Quomodo, ait, cessavit exactor? quievit tributum? Infernus subter conturbatus est; in occursum tui suscitavit tibi gigantes* (Isa. 14). Superato a sanctis diabolo, turbatus occurrit infernus, spirituum scilicet societas immundorum; suscitans illi gigantes, id est quoslibet de sociis fortiores, cum quibus rediens ad domum de qua fuerat expulsus, si copia fuerit reintrandi, faciet novissima hominis illius pejora prioribus (Luc. 11). Hæc vicissitudo tentationis et pacis nobiscum agitur, donec omnes principes terræ, id est terrena sectantium; omnes etiam principes nationum, principes videlicet regni Persarum vel Græcorum, sicut habes in Daniele (Dan. 11), vel certe principes nationum, id est vitiorum, de suis fugati sedibus, principis sui interitum luceant: cujus cadaver, id est omnis societas reproborum, cum eo æternis suppliciis data tinea demolietur, putredine corrumpitur, vermibus corrodetur. Non miremini si vos hodie diutius tenui quam solebam; quoniam avidus vestri post diuturnam famem non facile potui vestra præsentia satiari. Ne putetis quod vel nunc satiatus sim; cum sermonem omittam fatigatus, non satiatus. Satiabor cum apparuerit gloria Christus (Psal. 16), in quo vos nunc amplector delectabiliter, quibus me spero futurum in ipso feliciter, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVII.

De eo, quod scriptum est : Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris ? (Isai. xiv.)

Post sacra Dominicæ Nativitatis solemnia, ad indaganda prophetiæ visionis mysteria revertentes, spirituales delicias, fratres charissimi, non omittimus, sed mutamus : sed nec mutamus quidem, cum ea quæ his sanctis diebus impleta recolimus, in verbis prophetici prænuntiata agnoscimus. Ubi que autem uno Dei Verbo pascimur et potamur : quod ideo caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1), ut a carnalibus posset audiri, quos erudit et verbis, confirmaret miraculis, attraheret exemplis, postremo proprii sanguinis effusione redimeret. Sicut igitur nativitatem ejus, passionem, et resurrectionem, in cælis etiam ascensionem, eadem quoque gentium, et sanctæ Ecclesiæ regnum, quæ omnia gaudemus impleta, in prophetis invenimus prænuntiata ; ita profecto tyrannidem Antichristi, Ecclesiæ in novissimis persecutionem, et perditum illius destructionem, futurum Dei iudicium, et diabolicum omnibus membris suis interitum, quæ in ipsis Scripturis narrantur futura, nullus Christianus abigat esse complenda. Itaque descripta Antichristi persecutione usque ad ejus interitum, in quo et ipsius Satanæ potestas, et principatus dejicitur, propheticus sermo pervenit, in quem adhuc sub typo regis Babylonis invehitur, dicens : *Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris : quæ in figura regis Babylonis, quasi in diabolum dicta intelliguntur.* Et secundum beatissimum Augustinum hæc verba non tam de persona diaboli, quam de ejus membris dicuntur ; nec tam primus ille diaboli casus, unde Dominus ait, *Videbam Satanam quasi fulgur de cælo cadentem (Luc. x)*, quam membrorum ipsius apostasia ab Ecclesia recedentium mystico sermone describitur. Quoniam autem omnium membrorum ejus pessimum dicitur Antichristus, cujus tempore apostatarum erit maxima multitudo ; secundum ordinem prophetiæ, ipsius sequaciumque ejus hic ruina monstratur. Verum, quia unum corpus constat esse malorum, quicumque non ad eam redituri de Ecclesia corruerunt, hujus ruinæ participes non dubitemus. In quibus omnibus ipsius corporis caput, diabolus videlicet, confunditur : ad quem exprobrantis prophetæ sermo dirigitur : *Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris ?* Lucifer potest dici Antichristus, vel pro splendore gloriæ temporalis, vel pro simulatione sanctitatis, vel certe pro singulari quodam, ut putatur, lumine singularis sapientiæ, vel pro fallacium miraculorum exhibitione : quibus omnibus ortus ejus, id est ostensionis initia præfulgebunt. Per hoc quod mane ortus dicitur, initium ostensionis ejus declaratur. Vel per mane præsens vita designatur : quæ vergens in senium quasi in vesperam, morte quasi nocte superveniente exstinguitur. Unde Salomon de his qui in præsentibus vitæ speris futuris, quibus possunt voluptatibus

A perfruuntur : *Væ, inquit, terræ, cujus principes mane comedunt (Eccle. x)*. Ideo Antichristi gloria temporalis erit, non æterna ; brevis, et non diuturna ; non stabilis, sed caduca. Ideo ait : *Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris ?* Cælum hic templum intellige, de quo ait Apostolus, loquens de Antichristo : *Qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus (II Thess. ii)*. Quibus verbis ostenditur habiturus in Ecclesia Dei potestatem : quam forte primo ingrediatur, specie quasi rectoris eam, re autem impugnaturus. Unde non absurde quidam existimant, quod aliqua in Ecclesia sedem excelsi nominis, aut formam regni dignitatis obtenturus sit, et ita paulatim tum pro signis et prodigiis mendacibus, tum regum et principum favore subnixus in tantam proficiet potentiam, gloriam et opinionem, ut facile Judæis et gentibus se Christum esse persuadeat, Dei se Filium mentiatur, ostendens se, tanquam sit Deus. Quod vero ait Apostolus : *Adversatur, et extollitur supra omne quod dicitur Deus ; ipsas excellentiæ cogitationes, quibus ad illam excellentiam aspirabit, sanctus Isaias prophetando subjunxit : Qui dicebas in corde tuo : In cælum conscendam, etc.* Hoc est cælum, de quo impropere eum dixerat corruisse : *Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris ? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes.* Quod Antichristus vulneraturus sit gentes vulnere gravi, plaga crudeli, non poterit dubitare, qui Apostolum audit dicentem : *Eum cujus est adventus secundum potestatem Satanæ in omni seductione, signis et prodigiis mendacibus, his qui pereunt (II Thess. ii)*. *Corruisti, inquit, in terram.* Prostratus quippe spiritu oris Dei pro cælo inferos possidebit ; cujus corpus etiam datum terræ putredine corrumpetur. Septuaginta interpretes, non, *qui vulnerabas gentes, sed qui mittebas ad omnes gentes*, interpretati sunt ; nuntios Antichristi ad omnes gentes significantes esse mittendos, et ubique contra Ecclesiam Christi sævituros. *Qui dicebas in corde tuo : In cælum ascendam.* Possunt hæc intelligi verba diaboli loquentis in Antichristo, et universam Christi civitatem per eum sibi subdere cupientis. Igitur Antichristus diabolico afflatus spiritu, cernens se in sapientia sæculari, in signis et prodigiis ab ipso principe tenebrarum accepisse virtutem ad id, quod nihil sublimius in hoc mundo habetur, Ecclesiæ videlicet ambiet principatum ; acceptoque secundum Apocalypsim (Apoc. xiii), vel Daniele, a bestia (Dan. vii), id est illius temporis regno, decem regibus quasi decem cornibus præfulgente in omnibus potestate ; iniquitatem meditabitur in cubili suo dicens : *In cælum ascendam*, id est obtinebo in Ecclesia dominatum ; *supra astra Dei*, eos videlicet qui velut sidera sapientiæ claritate vel religionis splendore præfulgent, *exaltabo solium meum*, eos decretis meis, iudiciisque subiciens. Et addidit :

Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. A Mons testamenti potest dici Jerusalem illa terrena, in cujus civitatis templo Antichristum quidam existimant regnaturum, de quo Psalmista: *Mons Sion, inquit, latera aquilonis civitas regis magni (Psal. XLVII).* Quæ omnia melius de Christi Ecclesia intelliguntur, quæ utique est mons, et Sion mons testamenti, cujus latera aquilo, id est frigida semper amabit reproborum vel persequentium multitudo. *Ascendam super altitudinem nubium.* Nubes prædicatores sunt Evangelii, de quibus Dominus per hunc ipsum Isaiam: *Mandabo nubibus meis, ne pluant super vineam illam imbrem (Isai. v).* Et alias: *Qui sunt isti qui ut nubes volant? (Isai. LX.)* Super hujusmodi nubes ascensurum se, diabolus per Antichristum gloriatur, ut superior inferioribus dominetur, et ad suæ voluntatis consensum vel volentes illicitat, vel incautos decipiat, vel nolentes cogat, vel puniat resistentes. Sequitur:

Similis ero Altissimo. Hoc est, quod ait Paulus: *Ostendens se tanquam sit Deus (II Thes. II).* Cavete superbiam, fratres charissimi, cavete. Quam multi enim, quod dolens dico, si forte vident se in luce sapientiæ profecisse, verbo et exemplo alii profuisse, ut merito Luciferi nomine digni habeantur, ita ut mane, id est initio suæ conversionis, cæteris ejusdem vitæ consortibus clariores habeantur, occulta primam intentione tumescunt, prælatos suos despiciunt, et eos simplicitatis et insipientiæ arguant; nunc, quod in temporalibus occupantur, derident et detrahunt, inferiores se cunctos aspiciunt, habentes semper præ oculis quidquid in aliis reprehensibile inveniunt; et cum non invenerint, fingunt; et hoc quod ipsi ante oculos hominum laudabile agunt, ad memoriam revocantes, sua se vanitate interius pascunt. Deinde quisquis talis est, omnes prælatione indignos judicans: *Ascendam, inquit, in cælum.* O Lucifer, qui mane oriebaris, iniquitatem meditaris in cubili tuo. Quid dicis? Quis ille, vel ille est, ut præsit nobis, homo idiota et sine litteris, homo tota die se tradens et intricans terrenis, homo nec eloquentia clarus, nec in Scripturis exercitatus, nec discretus in opere, nec in arte spiritali peritus. Hæc dicens in corde suo, instar Absalon parricidium parat. *Quis me, inquit, constituat judicem super populum istum? (II Reg. xv.)* In cælum conscendam, dignus qui spiritalibus, id est cælestibus præsim, cum mea conversatio semper in cælis sit (*Philip. III*). Ut quid perditio hæc? (*Matth. xxvi*). Perditio, inquam, tantæ sapientiæ, tantæ virtutis et eloquentiæ, quæ ita prodessent; sed, quia in inferioribus sedeo, prodesse non possunt. Super sidera igitur Dei ego instar Luciferi cæteris clarior exalabo sedem meam, in monte testamenti sedens, similitudinem mihi de aliis proficiendo acquiram. Cum enim testamentum sacra appelletur Scriptura, mons testamenti, non incongrue charitas dici potest; quæ omnibus excel-

lentior virtutibus in se totam legem continet et prophetas. Nihil ergo magis arrogans et ambitiosus quam in charitate præesse se pollicetur, utique contra prælatum suum in angulis susurrans, maxime cum duritiæ et inhumanitatis accusans. Describit, et quasi ante fratrum dæpingit oculos qualis debeat esse abbas; quam modestus, quam pius, quam amans subditos, quam eorum compatiens laboribus, condescendens infirmitatibus. Tunc ita ordinandum esse refectorium, de infirmitario tam misericorditer disponendum, Scripturarum auctoritate confirmat, ut audientes in eoribus suis respondeant: O si iste abbas esset, quam sapiens, quam eloquens, quam misericors, quam humanus! Et ille hæc animadvertens: Quis, inquit, similis mihi in nubibus cæli? Quis in Scripturis ita eruditus, ut ego? Quis prædicationi tam aptus? Ascendam ergo super altitudinem nubium, ut prædicatoribus cunctis supereminere ostendam sapientiam meam, ne ulterius lateat quod ad profectum multorum poterit apparere. Ita in me Dei similitudo reparata luceat: quæ maxime in sapientia et charitate consistit. Talis aliquando cum sui fuerit compos voti, et ad prælationem quam ambierat, aut propria machinatione, aut aliorum factione promotus, Dei gratia spoliatus, de virtutibus fictis ad vitia manifesta prolabitur; et sic omnibus exosus projicitur, ut mereatur audire: *Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui de cælesti conversatione gloriabar, ut appareas inferioribus tuis non medicinam aliis præbuisse, sed peccatorum potius vulnera infixisse. Illi omnes, quoniam ad corpus illius nefandi capitis eos certum est pertinere, quali poenâ digni habeantur, propheticus sermo non tacet. Sed, quia in longum sermonem istum protraximus, ea quæ sequuntur alio tempore tractanda reservemus, ipso juvante, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum.*

SERMO XVIII.

De eodem capitulo moraliter exposito.

Hesternæ die, fratres, de casu diaboli quem in corpore suo patitur, vel passurus est, pro ingenii nostri paupertate tractavimus: sed, quia multi in ipsius personam diaboli, ac primum ejus casum, quo effectus diaboli de angelo, de Lucifero vesper a cælesti corruit mansione, prophetica hæc verba putat esse prolata; si quid in hac parte possumus, volis non arbitror subtrahendum. Descipserat propheta, sub nomine regis Babylonis, diaboli vel in se, vel in membris suis infernum. *Detracta est usque ad inferos superbia tua; conceidit cadaver tuum. Subter te sternetur tineæ; et putredine, et operimentum tuum erunt vermes (Isai. XIV).* Deinde ad pristinam ejus gloriam, qua quondam fuerat in cælestibus gloriosus, retorquens oculos, et tantam ac tam miseram mutationem admirans: *Quomodo, inquit, cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? Lucifer ideo dictus æstimatur, quod sicut stella illa matutina cæteris sideribus lucis serenitate præcellit, ita*

ille archangelus cunctis angelis lucidior fuisse putatur. Cui ait propheta Ezechiel : *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum (Ezech. xxviii)*. Deinde novem lapidum subjungit nomina ut, secundum quosdam, novem ordinibus angelorum probaretur ornatus, clarior cæteris sapientia, et decore cæteris eminentior. Quod autem mane ortus describitur, hoc esse arbitror, quod in libro Job de diabolo scriptum intelligimus : *Ipse est principium viarum Dei (Job xl)*. Mane quod est diei principium, initium omnis creaturæ significat : dicitur ergo mane ortus, vel viarum Dei initium ; quia, sicut natura cæteris dignior exstitit, ita creatione cunctos præcessit. Hactenus cucurrimus, liberum habentes in expositione progressum. De his sane, quæ sequuntur, quid dicam ? *Qui dicebas in corde tuo : In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum.* Quærendum, primum quod istud cælum, quæ astra Dei hæc, quis mons iste testamenti, quæ aquilonis latera, quæ ista Dei similitudo. Cum enim credatur ante casum in cælo fuisse, aliter quippe de cælo non corruisset, in quod cælum ascendere cupiebat. Sed, et si angeli per astra intelligi debent, cum ille excellentior prædicetur, quomodo super eos solium suum exaltare desiderat ? Obscura sunt hæc, tangenda potius a nobis, quam exponenda. Itaque opinando, non affirmando procedamus. Videndum est ego primum omnem creaturam mutabilem esse creatam ; mens autem rationalis, quæ omnibus præeminet creaturis, si non esset facta mutabilis, Creatoris sui non egeret auxilio ; quippe quæ nec in melius, nec in deterius posset declinare. Quæ enim, ut ei sua mutabilitas innotesceret, experientia doceretur, sc. sine sui Conditoris auxilio, nec in eo bono, in quo conditus fuerat stare, nec ad sublimius aliquid posse conscendere ; sic intelligens quod scriptum est : *Mihi autem adhaerere Deo bonum est (Psal. lxxii)*, ut omne os obstrueretur, et fleret omnis creatura subdita Deo. Itaque, ut angelo et homini naturæ suæ mutabilitas ostenderetur, necesse fuit ut uterque tentaretur ; tentatus probaretur ; probatus confirmaretur ; quatenus in eis, qui vincerent, commendaretur gratia ; in his, qui propria iniquitate delinquerent, appareret justitia ; quia nimirum ad gloriam rationalis spectabat creaturæ, ut ad beatitudinis plenitudinem, quæ ei fuerat Creatoris sui beneficio conferenda, ex ipsius Domini sui gratia, aliquid ejus præcederet meritum, ut felicitas ipsa et donum esset, et præmium. Et tentationem hominis manifeste sacra Scriptura declarat. Propositum est ei lignum pulchrum visu, aspectuque delectabile, et ad vescendum suave, et dictum est ei, ne tangeret (*Gen. iii*). Hæc ei tentationis materia, ut si vinceret, ei esset abundantioris gloriæ causa. Forte igitur sicut homini lignum illud pulchrum, et angelo aliud, in quo et ipse tentaretur, constat esse propositum, ut ipsi tentatione et naturæ mutabilitas probaretur, et libertas arbitrii commendaretur, cum in aliis

A gratia conferret præmium, in aliis justitia inroget supplicium. Sicut societatem illam sanctam in qua regnaturus erat Deus, cælum vidit nominandum, ita ipsos, in quibus ipse jam dominari affectabat, suum cælum arroganter appellat. Quamvis in ipsam sanctam societatem, quasi in ipsum Dei cælum, quam a reprobis vidit impugnandam, ipse in eis, et per eos acrius impugnaturus, nitatur ascendere. *Super astra Dei exaltabo solium meum.* Solium suum dicit reprobos quosque in hoc mundo sublimes, in quibus maxime diabolus regnat : qui in hoc mundo etiam super astra Dei, sanctos scilicet, accipiunt potestatem, ut tentent, ut premant, ut persequantur, ut puniant. Recolite, fratres mei, quam parvus erat sanctorum numerus, quam abjectus, quam contemptibilis, quando omnis gloria mundi, reges et principes, et Romani super omnia imperatores, contempto Deo, et contempti a Deo, idolis sacrificabant : et paucos Dei cultores qui, erant in Judæa, dura servitute premebant. Horum itaque sublimitatem in spiritu intuens, et potestatem, sanctorum etiam paucitatem et abjectionem, omne sublime videns, id est approbans, et abjecta despiciens, a illorum dominationem, istorum quoque oppressionem anhelans : *Super astra Dei, inquit, exaltabo solium meum.* Et quasi diceretur ei : Quid ergo facies de Judæis, qui mons testamenti dicuntur, qui tuis resistunt decretis ? impia mox cogitatione respondet : *Sedebo in monte testamenti ;* et si non omnibus, *in lateribus*, id est in partibus aquilonis, illis videlicet, qui aquilonari frigore vitiorum in suis cordibus mihi sedem parabunt. Ibi sublimes ille personæ Annas et Caiphas, id est Scribæ et Pharisei, quibus ad effectum meæ voluntatis abuteri. Intuens deinde Dominum nubes suas ubique terrarum, ubi sibi resisterent, mittentem, confidens in virtute sua, et in multitudine astutarum suarum præsumens (*Psal. li*) : *Ascendam, inquit, super altitudinem nubium*, id est prædicatorum, eos vel premens, vel fallens ; *erogue similis Altissimo* : ut, sicut Deus habet angelos suos, prophetas suos, apostolos suos, per quos suis consulat, suos regat, et attrahat ; ita et ego habeo angelos meos, refugas scilicet spiritus, prophetas et apostolos meos (quos nos pseudopphetas et pseudoapostolos nominamus) ut meos mihi attrahant, et meæ subdant per omnia voluntati. Hæc enim quasi verus propheta ventura prædicit, sed deceptus superbia talem sibi dominatum vana cogitatione promittit. Eapropter licet verum sit, hoc eum dixisse, id est se ascensurum in cælum, et solium suum super cæli sidera positurum, et cætera hujusmodi, si sano intellectu non potest exponi, quod hoc evenerit : intelligendum est eum cupidum dominationis in eos, quos in Creatore viderat a Creatore relictos, non prædixisse ventura, sed verba jactantiæ protulisse. Nam perfectio superbus in cælo stare non potuit : quod quidem aliquandiu fecisset, si post conceptam ambitionem cum tempo-

ris mora tanta ei cogitare licuisset. Sed omittamus illam quorundam opinionem, qua dicunt, quod ipse cum his qui ceciderunt, in inferioribus partibus, id est in firmamento positus, ad sublime illud cœlum, in quo Deus cum eis qui non ceciderunt, inhabitat, aspiraverit : vacillabit illa beati Gregorii expositio super Ezechielis verba dicentis : *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et perfectus decore, in paradiso Dei fuisti. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum (Ezech. xxviii)*. Verum, si illa ejus expositio probabilis esse putatur, intelligendum est primum illum qui cecidit, inter cæteros angelos principatum habuisse ; in quo secundum illum, Dei similitudo expressius fuit impressa, maxime cum plenus sapientia et perfectus decore diceatur. Adjiciamus etiam, quod idem Pater super hæc ipsa verba, quæ habemus in manibus, montem testamenti populum dixerit Judæorum : et quod beatus Hieronymus hanc ipsam prophetiam exponens, astra cœli eos qui fulgent in Ecclesia interpretatus sit ; montem etiam testamenti, Ecclesiam. Quomodo ergo ante casum in tanto decore positus, super eos qui fulgent in Ecclesia regnare, vel in ipsa Ecclesia sedere concupierit, nisi hæc omnia ibi prius vidisset, ubi erant, etiam antequam facta fuerant ? *Veruntamen in infernum detraheris, in profundum lacu*. Digna retributio, ut qui cœlum consecrædere voluit elatus, in infernum trahatur invitus ; nec ad quamlibet partem inferni, sed qui summa petebat, ad inferni ima descendat. Hoc est, quod ait, *in profundum lacu*. Hoc etiam de membris ejus, Antichristo videlicet, et cæteris ejus complicibus, de quibus dici potest, quod post mundi hujus gloriam impiumque dominatum ad inferos sint detrahendi, ubi ignis æternus præparatus est diabolo, et angelis ejus. *Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient*. Vere, fratres, qui viderit oculis cordis, diligenterque consideraverit ex quanta perfectione et gloria corruerit diabolus et angeli ejus ; ex quanta sanctitate quot die in barathrum turpitudinis corruant superbi : mirum est, si non inclinatur, si non humiliatur, si non ante oculos suos et pristinam eorum gloriam, et præsentem infelicitatem objicit. Hoc est quod dicit : *Qui te viderint, ad te inclinabuntur, humilitate ; teque prospicient*, jugi recordatione. Sane quod dicit, *ad te inclinabuntur*, ipsos maxime respicit, qui post lucis opera, post bona conversationis initia, de consorcio sanctorum quasi de cœlo cadentes, ad opera tenebrarum convertuntur. Ad quos boni quadam comparsione inclinantur, eorum lugentes perditionem, quorum approbaverant sanctitatem. Sequitur vox insultantium ei : et post tantam felicitatem tantam ejus miseriam admirantium. *Nonne iste est vir, qui conturbavit terram ?* Si placet charitati vestræ, differamus ista usque in crastinum, ne onus istud nimis nos oneret. Quod quia vos aliquantulum onerat, ut intelligatur ; rogemus Dominum, ut non sic

oneret, ut sentiat, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XIX.

De eo quod scriptum est : « Nunquid non iste est vir, qui conturbavit terram ? » etc. (Isai. xiv.)

Verba prophetica, quæ contra principem Babylonis figurate dicuntur, primum secundum ordinem prophetiæ ad Antichristum, et ipsius diaboli corpus retulimus ; deinde quomodo ipsi capiti poterant convenire, disseruimus, et sic utriusque ruinam a sancto propheta descriptam docuimus. Eundem itaque ordinem in his, quæ sequuntur, servantes, dicamus virum nominari Antichristum, non pro virtute, sed pro potestate. *Nunquid iste est vir, qui conturbavit terram ?* Potuit tamen cum propheta exprobrando virum appellare, sicut de quolibet ignavo dicitur : *O qualis vir ! Conturbabit certe Antichristus terram, et regna concutiet*, quando secundum Apocalypsim, homines terram inhabitantes mirabuntur post bestiam ; et reges, et regna, quodam terrore concussi, ad illius pavelunt potentiam. Porro regna, illorum regum interpretare imperium, quorum cor in manu Dei est, de quibus ait Dominus : *Per me reges regnant (Prov. xii)*, quorum conversatio in cœlis est (*Philip. iii*). Ipsi sunt tunc temporis sancti atque perfecti, qui concuti quidem possunt, sed subverti non possunt, de qua concussione Dominus in Evangelio : *Surgens, inquit, pseudopropheta, et pseudoapostoli ; et dabunt signa multa, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (Matth. xxiv)*. Sequitur :

Qui posuit orbem desertum, et urbes ejus destruxit. Orbem vocat Ecclesiam, de qua scriptum est : *Etenim correxit orbem, qui non commovebitur (Psal. xcvi)*. Hunc orbem desertum quodammodo faciet Antichristus, quando per eum deseretur a multis. Destruet etiam ille nequam conventicula sanctorum, dissipabit congregationes fidelium, vel suis decretis subdendo, vel tormentis et proscriptionibus persequendo. *Et vinciet ejus, id est orbis, non aperuit carcerem*. Vinciet orbis sunt hi, qui in Ecclesia ignorantie tenebris inclusi, vinculis malæ consuetudinis constringuntur, de quibus Propheta : *Funes, inquit, peccatorum circumplexi sunt me (Psal. cxviii)*. His vincit pestilens ille non aperiet carcerem, quos ab errore docendo non extrahet, sed arctius suæ iniquitatis et perfidiæ tenebris involvet. Si autem per virum diabolus velis intelligi, non erit absurdum, cum et in Psalmis, et in Evangelio, et multis aliis sanctæ Scripturæ locis appellatus sit homo, secundum illud : *Inimicus homo hoc fecit (Matth. xiii)*. Et : *Exsurge, Domine, non prævaleat homo (Psal. ix)*. Ipse nec adhuc quidem cessat conturbare terram et concutere regna. Terra dici possunt amatores mundi, et mundialis gloriæ sectatores, quos utique nunc ira, nunc invidia, nunc bellis seditionibusque conturbat. Quicumque etiam nostrum, fra-

ricationis Adæ (Rom. v). Gerebat itaque mortis A præpositus, id est diabolus, in homine principatum; ante Moysi legem, videlicet regnans sine contradictione; lege autem subintrante et peccato divinâ præceptis resistente, tyrannidem exercens. Ubi enim non erat lex, nec prævaricatio. Ideo lex subintravit ut abundaret delictum (*ibid.*). Ab Adam igitur usque ad gratiam Christi dominabatur peccatum; et per peccatum præpositus peccati, jus sibi vindicans, non solum in reprobos, sed etiam in electos, necdum vocatos, necdum iustificatos, necdum Christi sanguine redemptos. Hos a propheta cœlum vocari posse, non inconvenienter existimat, qui vim prædestinationis in qua facta sunt, quæ futura sunt, non ignorat. Cernens itaque propheta, regnum diaboli mane, id est in ipso mundi exortum initio, totum fere mundum occupasse; reges et principes et omne hominum genus, præter paucissimos, idololatria polluisse; electos etiam et prædestinatos invasisse, admiransque tantam ejus potestatem Christi virtute prostratam: *Quomodo, inquit, cecidisti de cœlo, Lucifer, qui mane oriëbaris?* Lucifer vocatur; quia lucem scientiæ ferre videbatur, cum diceret: *Gustate, et eritis sicut dii, scientes bonum et malum (Gen. iii)*. Cecidit de cœlo, et in terram corruit, quando ab electis ejectus, in solis reprobis quasi in carcere inclusus, terram more serpentis comedit. *Qui dicebas in corde tuo: In cœlum ascendam.* Videns diabolus, instante jam Christi adventu, totum humanum genus sibi subjectum nihil nisi terram sapere; paucissimos tamen Judæorum Deo fide et operibus adhærentes cœlestia meditari; clatus superbia etiam ipsis posse dominari confidit: *In cœlum, inquit, ascendam.* Unde et in B. Job legitur: *Absorbebit fluvium, et non mirabitur; et habebit fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus (Job xi)*. *Super astra Dei exaltabo solium meum,* id est super sanctos, qui sunt in Judæa. *Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis,* ut, sicut in omnibus templis mundi sacrificatur, ita et in templo Jerosolymitano, de quo scriptum est: *Latera aquilonis civitas regis magni (Psal. xlvii)*, mea majestas quasi divina colatur. *Ascendam super altitudinem nubium,* id est omnium prophetarum excellentiam et existimationem transcendendam. *Similis ero Altissimo,* ut, cum mihi fuerit Judæa subjecta, tota terra mea sit sicut totum cœlum Dei. Hinc est quod Dominum tentans, de mundi totius dominatu præsumpsit, dicens: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me (Matth. iv)*. Optime ait Scriptura: *Ante ruinam exaltatur cor (Prov. xvi)*. Eo quippe tempore, quo sibi majora promittebat, etiam amisit, quæ possidebat. Unde dicitur: *Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci.* De hac ejus ruina Dominus in Evangelio: *Nunc judicium est mundi; nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (Joan. xii)*. Qui te viderint oculis sic erectum, *inclinabuntur humilitate, teque prospicient,* id est cognoscent, ut qui te prius putaverant

forte et magnum, sciunt te in comparatione Christi instrum. *Nunquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna; faciens gentem consurgere contra gentem, et regna adversus regna (Matth. xxiv): qui orbem fecit Dei cultoribus desertum, qui tot destruxit urbes, tot vincetos inclusit? Quæ omnia ejus suggestu ante Domini adventum facta, nemo qui historias legit, ignorat. Et consurgant super eos, filios scilicet pessimos a pessimis patribus generatos, et perdam Babylonis nomen, et reliquias et germen et progeniem, dicit Dominus.* Nomen Babylonis est gloria mundi; reliquiæ Babylonis amor mundi; germen Babylonis affectus peccandi; progenies Babylonis cognitio consensusque peccati. Nihil enim magis appetunt homines quam magnum nomen, quod sibi Babylonici vel divitiis, vel stulta virtute, vel scientia sæculari conquirunt. Quæ cum acquirere non potuerint, vel acquisita amiserint, habent quædam omnium horum in corde reliquias, ipsum videlicet mundi amorem, qui ex iniquo germine pessimus affectus processit. Quorum progenies pessimæ sunt cogitationes, quasi parvuli filiiæ Babylonis, de quibus Psalmista ait: *Filia Babylonis misera, beatus qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram! (Psal. cxxxvi)*. Quæ omnia in fine sæculi a Domino destruentur, quando nominis Babylonici nulla erit gloria, nulla in ejus amore delectatio, nullus peccandi affectus; quando, etiam secundum Psalmistam, *peribunt omnes cogitationes eorum (Psal. cxlv)*. Sequitur:

Et ponam eam in possessionem ericii, et in paludes aquarum, ut spina peccati semper conscientia pungatur: et libidine et voluptate, instar cœnosæ paludis, fumum et fetorem exhalante, cœcetur. *Et scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.* Sicut domus scopis mundatur et evacuat, ita omnem Babylonis gloriam, divitias et delectationes disperdam, terens eam tormentis et doloribus conterens. Sed et nos, fratres charissimi, a quibus per adventum Domini diabolus ejectus est foras, præparemus filios pessimi seminis occisioni, ut gladius Domini devorans carnes, omnes carnales affectiones, illicitasque delectationes, cogitationes etiam perversas ex carnali affectu quasi de pessimo semine generatas occidat, ut nec consurgant ulterius neque implent faciem orbis civitatum. Civitates orbis memoriæ nostræ meditationes intellige: quæ utique memoria orbi comparatur; quia, quidquid in orbe corporaliter haberi potest, totum a memoria imaginaliter comprehenditur potest. Facies autem orbis vel civitatum, meditationum nostrarum intentio est; secundum quam omnia quæ sunt vel cogitantur a nobis, ab eo quem nihil latet judicantur. Adesto ergo, Domine Jesu, et super filios Babylonis misericordi severitate consurge, ut in anima mea nomen pereat Babylonis, omnique confusione deleta, Jerusalem nomine censeatur. *Et ponam, inquit, eam in possessionem ericii, et paludes aquarum.* Fiat, Domine, cor meum ericius plenus spinis,

ut singulorum peccatorum meorum memoria quasi spinis singulis compungatur : et, sicut totam animam meam vitia possidebant, ita totam occupet compunctio salutaris; sicque libidinum suarum recordatione quasi cœnosis paludibus stercorata, pœnitentiæ fructus producere mereatur. Sequitur : *Et scopabo eam in scopa terens*. Scopa terens cordis contritio est, qua Babylon in anima nostra teritur et conteritur, et omnes spurcitiæ ejus egeruntur. Prope est enim Dominus his qui contriverunt cor; quia cor contritum et humiliatum Deus non spernit (*Psal. l.*). Sed et flagellum Dei scopa terens dici potest, quo visitat in virga iniquitates nostras, et in verberibus peccata nostra (*Psal. lxxxviii.*), ut vitia conterens virtutes inducat, et suam a nobis misericordiam non dispergat. Ponitur deinde in possessionem ericii, et in paludes aquarum. Hæc sunt duo vitia, in quæ Dei judicio hypocritarum genus sæpissime ruit, avaritia et luxuria. Nam, secundum intentionem Salvatoris, spinis divitiæ et sollicitudines sæculi comparantur : quarum amore cum fuerit anima purgata, instar ericii suis armatur spinis, confidens in virtute sua, et in multitudine divitiarum suarum superbiens (*Psal. li.*). At paludes infertiles et lutosæ, in quibus cœno gaudentia reptant animalia, luxuriæ immunditiæ comparantur, quæ utique sordidæ sunt et lutosæ, in quibus spiritus insultant immundi, quorum princeps libentius sub umbra dormit, in virore calami et junci, quæ maxime nascuntur in paludibus, et locis humentibus. Talis anima scopatur, non ut mundetur, sed ut conteratur. Sequitur :

Juravit Dominus exercituum, dicens : Si non ut putavi ita erit, et quomodo mente tractavi, sic eveniet. Omnia quæ de onere Babylonis sanctus propheta describit, Domini jurantis auctoritate confirmat, ut nemo dubitet esse ventura, quæ ab ipso Deo sub jurejurando constat esse prædicta. Quod autem Dominus jurare dicitur, cui etiam non juranti credendum esse nemo qui dubitet, maximum veritatis et certitudinis indicium est. *Si non ut putavi, ita erit, et quomodo mente tractavi, ita veniet.* Humano more loquitur hominibus, quia, si loquerentur divino, non intelligeretur ab hominibus. Verum hoc, puto, non semper in ambiguis ponitur, cum Dominus iratus servo suo sæpissime dicat, puto, quod Dominus tuus sim (*Gen. xvii.*). Quod itaque dicit sese putare, vel mente tractare, nulla dubitatio, nulla sollicitudo, nulla mentis distensio in Dei natura cogitetur, sed æterna et incommutabilis ejus dispositio verbis, quibus a nobis posset intelligi, insinuata credatur. Ideo autem existimatio vel tractatio posita sunt ut, sicut homines ea, quæ non præcipitanter, sed cum quadam hæsitacione et tractatu faciunt, finem optimum sortiuntur, ita Deus nullo mentis impetu, nullo fortuito casu, sed æterno suo consilio attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter (*Sap. viii.*). Igitur sicut disposuit, sicut putavit, sicut voluit, sicut tractavit,

sic eveniet. Quid eveniet? *Ut conteram, inquit, Assyrium in terra mea, et in montibus meis conteram eum.* Per Assyrium totam illam multitudinem spirituum superborum intellige, qui conteruntur in terra Domini, ut per terram parvuli et carnales intelligantur, quos ad solidi cibi perceptionem minus idoneos lacte potat Apostolus : *Nihil, inquit, judicari me scire inter vos, nisi Dominum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. iii).* Porro per montes apostolos atque perfectos intellige, quibus dedit Dominus potestatem calcandi super serpentes, et scorpiones, et omnem virtutem inimici (*Luc. x*). A quibus etiam ipsius diaboli jugum gravissimum ablatum est, quando computruit jugum a facie olei, et ille unctus oleo lætitiæ præ consortibus suis (*Psal. xlii.*), ligato forti illo, captivam duxit captivitatem (*Ephes. iv.*), et onus, quo eorum humeri premebantur, sua virtute deposuit. *Et auferetur jugum ejus ab eis, et onus illius ab humeris eorum tolletur.* Est jugum sive onus iniquitatis, quod homo propriis cervicibus, diabolo suadente, imposuit. Est quoque jugum, sive onus male consuetudinis, cui se homo male vivendo supponit. Est et jugum sive onus infelicitatis, cui hominem peccantem justitia divina prostravit. Est grave quidem jugum vel onus peccati, quod usque ad Dominicam passionem ita mortales premebat, ut nullius justitia, nullius virtute amoveri potuerit; sed cunctos non solum reprobos, sed etiam electos in infernum demersit, quamvis inter eos magnum chaos firmatum sit; istis, et si non in gloria, in requie tamen constitutis; illis, locis pœnalibus infelicitate deputatis. At per passionem Christi contrito diabolo et conculcato, jugum istud onusque sublatum est, ut libero ex hinc volatu justique atque perfecti ad cœlum usque ascendere poterint. Verumtamen, fratres charissimi, adhuc jugum, vel onus nos premit Assyrii, sentientes nimirum aliam legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ (*Rom. vii.*), et captivos nos ducentem in lege peccati, quæ est in membris nostris. Grave hoc jugum, fratres, grave hoc onus, et intolerabile. Quis nos liberabit de corpore mortis hujus? (*Ibid.*) Quid de onere consuetudinis dicam, quod quicumque incaute humeris suis ingressit, sine gravi dolore rimioque labore deponere non poterit? Sed et grave jugum super filios Adam a die ortus sui usque in diem reditus sui in ventrem matris omnium. Onerat paupertas, onerat infirmitas, somnolentia premit, pigritia dejicit. Tæceo persecutiones, proscriptiones, terrores etiam et timores, tentaciones, murmurationes, detractiones, maledicta, falsa judicia, quibus omnibus plenus est mundus, sicut ait beatus Job. *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis (Job xiv).* Quæ omnia cum ipsa, quæ omnium gravissima et ultima est, morte, uno infelicitatis jugo vel onere contineri, manifestum est. Hoc est onus Babylonis, quo non solum illa premitur, sed quo cives quoque Jerusalem et

ea peregrinantes premit. Felix, qui quamvis prematur his, non tamen opprimitur. Veniet certe dies, quo Assyrius penitus conteretur in terra, et in montibus conculcabitur; non in qualibet terra, nec in quibuslibet montibus, sed sicut Dominus ait: *Sicut cogitavi, sic eveniet, ut conteram Assyrium in terra mea, et in montibus meis conculcem illum*. Eia, fratres, contritus est Satanas Dominica passione; conculcatus est apostolica prædicatione. An non contritus et conculcatus videbatur, quando nec in porcos quidem per se habere potuit potestatem? Verum, fratres, non penitus contritus est, nec conculcatus, cui adhuc relicta est tentandi facultas, cui in Antichristo dabitur etiam sæviendi et persequendi potestas. At tunc plene conteretur et conculcabitur, quando novissima inimica destruetur mors (I Cor. xv), quando in terra Domini, carne scilicet nostra, jam æterna resurrectione glorificata, nullum diabolicæ potestatis remanebit vestigium, nec montibus Domini, spiritibus scilicet nostris in excellentia contemplationis divinæ suspensis, ullus poterit esse tentationis accessus. Conteretur, inquam, tunc penitus, quando ei tota tentandi vel persequendi potestate-sublata, in abyssum æternis ignibus cruciandus detrudetur. Tunc certe jugum gravissimum infelicitatis, onusque ponderosissimum, quod multis modis in hac vita portamus, a nostris cervicibus vel humeris auferetur, quando, omni mortalitate omnique infirmitate virtute resurrectionis absorpta, erumpemus in hanc vocem exultationis: *Ubi est mors, victoria tua? Ubi est mors, stimulus tuus?* (ibid.) Hic est certe onus, oneris finis, quo civitas confusionis, id est Babyion cum principe suo diabolo æternis pœnis onerando in infernum demergetur; et civitas pacis, id est Jerusalem, cum suo principe Christo, quæ onus Babylonis, quo onerata est, vel prudenter eavit, vel magna virtute sustinuit, vel potenter evasit, in cœlum coronanda transferetur. Cavet quidem, ne vitis ejus opprimeretur; sustinuit, cum ejus persecutionibus urgeretur; evasit, cum excedens e corpore a requie exciperetur. Ne quis vero existimet de una aliqua regione prophetam tam divinum oraculum texuisse, omnem hinc ambiguitatem Dominus ipse excludens subjecit:

Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram; et hæc manus extenta super omnes gentes. Quid manifestavit? Ostendit quippe ea quæ dicta sunt in hoc onere, ad universum orbem omnesque gentes pertinere: quæ, quoniam in electis et reprobis divisæ sunt, ad illos consilium, ad istos manum extentam æstimo pertinere. Profundum sane altumque consilium quod, electi cum reprobis in eadem societate viventes, eodem onere miseriarum premuntur, et mirabiliter adjuvantur, ne opprimantur; quod plerumque eisdem peccatis et criminibus prægravati, conversione et emendatori conversatione ab iis separantur; quod sive vitis, sive doloribus, sive tentationibus onerentur, omnia eis in bonum cooperantur

(Rom. viii). At quam extenta manus Domini super reprobos, eorum non acceptans bona, nec mala diluens, quam extenta manus, qua omnia eis cooperantur in malum, cum et pœnis onerentur, ut deliciis corrumpantur; superbiant in virtutibus, ne quid ex eis mercedis consequantur; in peccatis non humilientur, ut veniam mereantur. Si malum deserunt, ad id denuo redeunt; si bonum inchoant, non perseverant. Postremo reprobi æternaliter condemnantur; electi in vitæ æternæ gaudiis coronantur. Post verba autem Domini ea quæ dicta sunt confirmantis, ipse propheta ex propria persona subjungit: *Dominus enim exercituum decrevit; et quis poterit infirmare?* De electis hoc dictum intelligo: de quorum salute divini decretum consilii nullus poterit infirmare. Si enim Deus pro nobis, quis contra nos? (ibid.) Audi et stabile æternumque decretum, qui obviare nemo qui audeat, quod mutare nemo possit vel debeat. *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc. Novit Dominus qui sunt ejus* (I Tim. ii). Quod autem sequitur, *et manus ejus extenta, quis avertet eam*, ad reprobos, ut superius diximus, arbitrè referendum. Sicut enim certa et stabilis est de electorum salute misericordia, ita pro certo stabilis est et incommutabilis de reproborum damnatione justitia. Sed jam in fine hujus oneris finem faciamus hujus sermonis, obsecrantes Dominum et Deum nostrum ut onus quod in vitis est caveamus: quod in tentationibus et miseriis est, viriliter sustineamus, ut illud quod in pœna erit æterna, evadere mereamur, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui honor et imperium per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXI.

De principio oneris Philisthiim.

Onere Babylonis exposito, onus Philisthiim exponendum suscepimus, vestris multo magis orationibus, quam nostris viribus freti. Propheta igitur nomine Babylonis generaliter mundum, qui in electis reprobisque dividitur, intelligens, quo fuerat onere vel premendi vel opprimendi, mystico sermone descripsit, Domino attestante, qui ait: *Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram: et hæc manus extenta super omnes gentes* (Isai. xiv). Nunc de genere ad speciem transiens, singularum gentium singula describit onera, ut quod paucis verbis de toto prophetaverat, per partes enucleatius exsequatur. Et primum quidem contra Philisthiim divini iudicii pandit consilium: qui cadentes poculo interpretantur. Per quos Judæos arbitrè designari: qui legis litteram quasi vino veteri debriati, a gratia exciderunt. Ignorantes enim Dei justitiam, et suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti. Qui enim in lege justificari se arbitrabantur, a gratia exciderunt. Hoc est vinum illud vetus, quod defecit in nuptiis (Joan. ii); quoniam Dominus noster Jesus Christus procedens de utero Virginis, tanquam sponsus de thalamo suo (Psal. xviii) legalibus sacramentis quasi vino veteri finem dedit, et Evangelii

vinum novum omnibus ad magni regis filii nuptias A vocatis propinavit. Judæi igitur legis litteræ inhærentes, et legislatorem ignorantem, quasi potati et inebriati clamaverunt, dicentes : *Nos legem habemus, et secundum legem debet mori. O ruina, o casus! Non habemus regem, nisi Cæsarem (Joan. xix).* Magnus casus a Christo cadere et Cæsari adhærere. Et congrue satis de plurimarum gentium tractaturus interitu, a Judæis sumit exordium: qui primi omnium Christum suscipientes, ab ejus fide primi corruerunt. Sic ergo incipit :

In anno quo mortuus est rex Achaz, factum est omnis istud. Achaz rex pessimus et superbissimus, divinæ legis contemptor, et idolorum venerator, diabolum significat. Vita autem ejus regnum ejus potest intelligi: quod in genere humano ob culpam primæ prævaricationis obtinuit. Quando igitur mortuus est rex Achaz? Quando certe impletum est, quod ait Dominus per prophetam : *Ero mors tua, o mors! (Ose. xiii.)* Denique traduxit in cruce principatus et potestates, palam triumphans eos in semetipso. Itaque, fratres, quandiu diabolus in omnes gentes habuit potestatem, populus Judæorum sua prosperitate gaudebat, habens templum, altare, ephod, theraphim, sacerdotes et sacrificia. At in anno, id est in tempore, quo mortuus est rex Achaz, quo videlicet diaboli destructum est imperium; cœpit plebs illa gravi miseriarum onere prægravari. Unde infelicitas infelicitati successit, donec abrasa de terra viventium, a terra etiam morientium, quæ illis fuerat in hæreditatem concessa, penitus deleberentur. *Ne læteris, Philisthæa omnis tu; quoniam comminuta est virga percussoris tui.* Recordamini, fratres, consilium illud, quod contra Dominum populus ille legitur collegisse: in quo a Caïpha pontifice decretum est unum mori hominem, ne gens tota pereat. *Si enim, inquit, dimittimus eum sic, omnes credent in eum; et venient Romani, et tollent nostrum locum et gentem (Joan. xi).* Trepidaverunt timore, ubi non erat timor (*Psal. xiii.*) Vidērat in somnis sanctus patriarcha Joseph, quod esset a fratribus adorandus. Quod ne fieret, venditur in Ægyptum (*Gen. xxxvii*); per quod tamen accidit, ut fieret. Occidendum itaque Christum autumant, ne credentibus in eum populis, Romani eis et locum auferant et gentem; cum ideo quia occisus est, totus in eum crediderit mundus, nihilominusque venerint Romani, et gentem abstulerint, et locum. Verum tamen ab hoc timore sibi videbantur liberati, quando, posito in cruce Jesu et in mortem resoluti, nomen ejus et virtutem extinxisse gaudebant. Revocemus ad memoriam ea quæ de Philisthæis et Samson sacra narrat historia: ubi manifeste Philisthæi Judæorum, Samson autem Domini Salvatoris tenet imaginem: qui missus ad oves quæ perierant domus Israël, meretricis Dalilæ, Ecclesiæ videlicet de gentibus, concupivit amplexus. Hoc igitur Samson a Philisthæis quot passus sit injurias; quibus appetitus viculis, quibus etiam minis pulsatus sacra

produnt Evangelia (*Judic. xv*). Observant os ejus Scribæ et Pharisæi; quæstiones objiciunt, diversarum causarum sententias exigunt, ut esset unde accusaretur, unde judici, unde morti ex sententia traderetur. Veniunt autem cum quæstionibus quasi cum vinculis: quibus ruptis toties liber exivit, quoties ab ipsis fuerat impetitus. *Licet, inquit, censum dare Cæsari, an non? (Matth. xxii.)* Laqueum paraverunt pedibus ejus, sed inciderunt in illum (*Psal. lvi*). *Reddite, inquit, quæ sunt Cæsaris Cæsari: et quæ sunt Dei Deo (Matth. xxii).* Sic et de adultera: *Moyses præcepit hujusmodi lapidare; quid tu dicis? (Joan. viii.)* Ille sic vincula rupit, ut adultera liberata, illi sua sententia ferirentur, et propriæ conscientiæ accusatione lapidarentur. Tandem ille Samson amore meretricis resolutus in somnum, nudatus crine, fortitudine pariter spoliatur, Philisthinorumquæ traditus potestati, irrisioni patuit et dolori. Sic et meus Samson amans meretricem, quæ sub omni ligno frondoso et in omni coffe nemoroso prostrata, quot idola venerabatur, tot quasi adulteriis polluebatur, crinem deposuit, fortitudinem abscondit, vincula suscepit. Elapsis discipulis quasi calvus ascendit locum Calvariæ et Judæorum traditus voluntati, irridetur pendens in cruce. Cernens autem propheta in spiritu, lætitia vesana per-fusus ante crucem agitare caput, impropere miracula, suadere descensum, hanc ineptam comescit lætitiā, dicens: *Ne læteris, Philisthæa omnis tu, quia comminuta est virga percussoris tui.* Velut percussoribus ejus liberati, insultant in cruce pendenti, præ lætitia caput moventes et dicentes: *Si Filius Dei est, descendat de cruce (Matth. xxvii).* O Philisthæa! o ebria! o potionata! o vesana! Cadis, ruis, prosterperis. Comminuta tibi videtur virga, id est potestas percussoris tui; capto insultas Samsoni, cui capilli abrasa sunt, cui eruti sunt oculi; ne læteris, Philisthæa omnis tu. Moriētur Samson, comminuta videbitur potestas ejus; sed mors ejus tua est desolatio, filiorum oppressio, gloriæ vestræ diminutio, ruina templi, sublatio sacerdotii, totius plebis dispersio. Ideo *ne læteris, Philisthæa omnia tu, quia comminuta est virga percussoris tui.* Quod autem dicit, *omnis tu*, magnitudinem gaudii, quo in Christi morte exultabant, expressit. Ne læteris, ne gaudeas, ne exsultes, ne insultes: non enim tantum scelus divina justitia dimittet inultum. Quoniam enim characterem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, mittet illis Deus operatorem erroris, ut credant mendacio. Hinc Dominus in Evangelio: *Ego veni, inquit, in nomine Patris mei, et non recipistis me; alius veniet in nomine suo, illum recipietis (Joan. v).* Ipse est operator erroris, a Judæis in fine sæculi suscipiendus, digno Dei judicio, ut qui contempserunt Christum, habeant Antichristum. Unde subjungitur: *De radice colubri egredietur regulus, et semen ejus absorbens volucrem.* Cum sanctus patriarcha Jacob filios benediceret, et inter cæteros Dan benedicendus accederet, ait de eo:

Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita (Gen. XLIX). Sicut igitur exiit virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendit, id est Christus, ita nimirum de radice Dan, qui dictus est coluber, egredietur regulus, id est Antichristus. Regulus, qui et basiscus, rex serpentium dicitur, afflatu suo atque conspectu homines perimens. Comparatur autem serpens iste Antichristo, qui ejus virtute et malitia plenus erit, et rex est serpentium, id est princeps dæmoniorum; cujus afflatus nequitia, et illuminatus scientia, plures a fide veritatis occidet. Quos enim fallit astutia, aspectu ejus putat esse percussos; quos autem malitia cogit, ejus afflatu scias esse occisos. *Et semen*, inquit, *ejus absorbens volucrum*. Singularem numerum ponit pro plurali. Sicut bonum verbum Dei, ita profecto semen pessimum verbum Antichristi. Verbum itaque ejus, prædicatio ejus, doctrina ejus, quasi semen ejus absorbebit Judæos; non omnes tamen, sed illos, qui superbia tumidi, nec ad cælum possunt ascendere, nec in terram per humilitatem volunt descendere, sed, sicut volucres in hoc inani inter cælum pendentes et terram, eorum merentur consortium, qui projecti de cælo, in hoc aere caliginoso sortiti sunt locum. De radice enim colubri, id est ex suggestione diaboli egressus est regulus, superbia, odium, indignatio Romanorum, quorum tunc imperator pessimus Nero, regulo venenoso non immerito comparatur; cujus semen, id est voluntas, quam ex colubri afflatu concepit, Vespasianum misit in Judæam, qui cum filio suo Titō omnem potentiam, et superbiam, et gloriam Judæorum absorbit. *Et pascentur primogeniti pauperum*. Improperat sermo propheticus infelici populo odium, quod non solum in Christum, verum etiam in ejus discipulos exercebant. Quandiu eorum durabat imperium, non cessabat a discipulis Christi persecutio Judæorum: a quibus alii occisi, alii lapidati, alii suis fugati sunt sedibus, alii flagellis attriti. Cernens itaque propheta in spiritu, post hæc omnia Judæos multis malis affectos, Christi vero discipulos post eorum persecutionem, imo et in ipsa eorum persecutione, bonæ conscientiæ confidentia alacres. *Et pascentur*, inquit, *primogeniti pauperum*. Pauperes sunt, de quibus Dominus in Evangelio: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum* (Matth. vi). Isti sunt pauperes, qui abrenuntiant mundo, et omnibus divitiis ejus, valescentes etiam patri et matri, fratribus et sororibus, agris et possessionibus, nudi nudum Christum sequuntur. Quorum omnium primogeniti sancti fuerunt apostoli, et discipuli Christi qui hanc primo doctrinam ex ejus ore audientes, secunda conscientia dicebant: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis?* (Matth. xix.) Vere fiducialiter in Christo requievit Petrus, quando, præcipientibus sacerdotibus, ne loquerentur in nomine Jesu, respondit: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus* (Act. v). Quanta etiam fiducia quiescebat Paulus, quando in

A conspectu judicis stans, tam fortia de Christo ejusque præceptis disseruit, ut tonitruum verborum ejus Festus non sustinens: *Insanis, inquit, Paule, litteræ multæ te ad insaniam provocant* (Act. xxvi). Sane quies ista tranquillitatem mentis significat, qua nec suis persecutoribus irascebatur; qua nullo, adversus odientes se, odio movebatur; qua pro inimicis orare, malefacientibus benefacere, pro eorum vita, qui eorum vitam sitiebant, didicerat laborare. Hinc est, quod Stephanus pro lapidantibus intercedit (Act. vii), Petrus verberantibus verbum salutis non subtrahit, Paulus pro eis, qui semel eum lapidaverant, quinque verberaverant, tristitiam magnam habet, et continuum dolorem cordis. Sed illis fiducialiter agentibus, et in charitatis suavitate quiescentibus, quid Philisthæis factum est a quibus nostro Samsoni illudum est? Audi quod sequitur:

Et interire faciam fame radicem tuam; et reliquias interficiam. Interiit fame radix ejus, quando, incenso templo, civitas pariter ruit, et tota illa nobilitas aut fame aut gladio perit. Possunt pontifices et sacerdotes radix gentis appellari; quoniam, sicut vitalis succus a radice procedens per totum arboris corpus ramosque diffunditur, ita per legis doctrinam a sacerdotibus ministratam reliquæ plebi salutis remedia parabantur. Qui quoniam verbum Christi repulerunt, et indignos se judicabant regno Dei, ipsi fame perentibus, eorum reliquæ, id est cætera multitudo, vitam quæ Christus est deserentes, æterna morte puniuntur sunt. Hæc secundum futurorum prænuntiationem dicta, moraliter sunt repetenda, ut fidem quam prophetiæ veritas confirmat, ornent mores, vita commendet, finis coronet. Et hoc quidem onus Philisthiim non secundum id solum intelligendum est, quo premitur Philisthiim vel opprimitur; sed etiam secundum hoc, quod vel premit, vel opprimit. Caveamus proinde, fratres charissimi, a Philisthæis opprimi; quoniam, ut non premamur, cavere non possumus. Simus ergo sicut Samson Nazarei, id est Domino consecrati, et, crescente capitis nostri cæsarie, sancti efficiamur. Crines nostri in quibus est nostra maxima fortitudo, non prodantur mercetrici; et sic nec vinculis constringi, nec gladiis terri, nec includi carcere, nec a multitudinè poterimus superari. Et si forte exsultent Philisthæi, et si aliquando capti videamur, eorum jam vinculis mancipandi, audient a propheta: *Ne lateris, Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui*. Sed, quia hæc latius et manifestius prosequenda sunt: reparamus silentio vires, sensum oratione: et ad hæc indaganda mysteria crastino conveniamus ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, cui honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXII.

De eodem capitulo moraliter exposito.

Onus Philisthiim, quod post onus Babylonis cum

vestra charitate tractandum suscepimus, paucis A quidem verbis propheta comprehendit; qui tamen sensuum profunditate multorum materiam ministravit. Itaque, fratres, de allegoricis montibus ad plana tropologica descendentes, ad ipsius oneris principia redeamus; dicamusque, per Philisthim superbos quoque intelligi, qui confidunt in virtute sua, et in multitudine gratiarum spiritualium gloriantur (*Psal. XLVIII*). Ili sunt, qui cum Loth egressi de Sodomis (*Gen. x*), et moniem virtutum conscendentes, inebriantur a duobus sororibus, **superbia et vana gloria**: et sic sensibiliter ad turpia illecti, etiam in abominacione pessimas dilabuntur, ut merito dicantur Philisthim, id est cadentes potione. Videat charitas vestra, fratres, cum naturaliter, singulis expulsis vitiis, virtutes B succedant, hæc superbia vicinior virtutibus, quam vitiis, quanto magis quisque profecerit, tanto adversus eum acrius convalescit. Est autem multiformis hæc bestia, quæ vix caveri potest, exstingui autem in hac vita nullo modo potest: quippe cui mors sua vitæ materia sit, indeque robustius surgat, quo certius putatur exstincta. Intelligitis quæ dico? Quandiu vivunt in te vitia, quorum incentor est Achaz, et collectatio gravis est tibi cum carne et sanguine crebraque tibi, licet optime pugnanti, vulnera infliguntur; non audet bestia illa caput erigere; non audet adversus timidum et pavidum in procinctu positum exitialem inire conflictum. At si, mortuo Achaz, quieverint incentiva libidinum, C mox coluber tortuosus caput erigit virulentum, ac veneni sui suggestione animam inflans, primo virtutibus reddit inanem; deinde sub ipso timore vitiorum putredinem generans, in ea quæ se evasisse gloriabatur, vitia prosternit. Igitur quasi in virtutum culmine positos, et jam non in Domino, sed in se gloriari incipientes, alloquitur sermo propheticus: *Ne læteris*, inquit, *Philisthæa*, quæ jam potione calice superbiæ, quæ jam incipis ad inferiora de superioribus ruere: *ne læteris, quia comminuta est virga percussoris tui*. Iste Achaz percussor noster est, cui plerumque dat Dominus virgam in manu ut percutiat, ut flagellet; affligens tentacionibus et suggestionibus quatiens. Quæ quidem virga tunc comminuitur, quando et tentandi potestas subtrahitur. Verumtamen, ne læteris, o Philisthæa, quasi jam evaseris; ne glorieris, quasi colubrum illum venenosum tuis viribus exstinxeris. Cave proinde radicem colubri. Quia *de radice colubri egrediatur regulus*; de superbia Dei contemptus. Regulus rex est serpentium, et Dei contemptus omnium potentior vitiorum, quæ tunc magis damnabilia judicantur, quando non ex ignorantia vel infirmitate, sed potius ex contemptu generantur. Nascitur autem contemptus ex superbia; quia nisi prius mens humana tumuerit, ad sui Creatoris injuriam non erumpit. *Et semen ejus absorbens volucrem*. Sic enim contemptus desperatio est, quæ confessionem excludit, irridet pœni-

tentiam, satisfactionem abjurat. impius, cum venerit in profundum malorum contemnit (*Prov. XVIII*). Blasphemus in Deum, iniquus in proximum, perniciosius sæviens in semetipsum: qui, quoniam de venia desperat, vitia vitiis cumulans, ipsi desperationi vehementiora fomenta ministrat. Per volucrem animal pennatum, et celeri volatu superiora petentem, spes significatur; per quam terrenis cælestia, æterna temporalibus, humanis divina præponimus; per quam etiam jam nunc salvi facti sumus, et Christo in cælestibus conregnemus. Hanc itaque volucrem desperatio absorbet, quando avulsis pennis, quibus ad cælestia volatur, anima declinat ad infirma, ut contemnens futura, amplectatur terrestria, nihilque ultra desideret, quæ nihil quod ultra sit speret. Sed et hoc quod dicitur: *Ne læteris Philisthæa omnis tu*, ad ipsos congrue satis dirigitur, qui minus græte divina flagella suscipiunt; in prosperitate effusi, in adversitate querulosi; quos favor elevat, persecutio conturbat. Eia, fratres, ut ait Apostolus: *Quis est filius, quem non corripit pater? Flagellat quippe omnem filium quem recipit* (*Hebr. XII*). Potest itaque et ipse dici percussor, qui percutit et sanat, mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit (*I Reg. II*). Ipse certe virgam virtutis suæ emittit ex Sion (*Psal. CIX*), ut visitet in virga iniquitates nostras, et in verberibus peccata nostra (*Psal. LXXXVIII*). Magnum est, fratres, divinæ miserationis indicium, quando non parcat in præsentem; quando non miseretur, quando sepit vias nostras spinis, et ocludit maceria, ut querentes mortem non inveniamus (*Ose. II*), quando omnes dulcedines quibus inhiamus, multimoda aspergit amaritudine, ne inhæreamus. Quil tu, Philisthæa, cadens potione? Replevit et inebriavit te amaritudine Dominus; potionavit te calice iræ ejus, et sagittæ ejus inlinox sunt tibi (*Psal. XXXVII*): quarum indignatio ebit spiritum tuum. Certe si irasceris, si murmuras, si indignaris, si manum repellis medici, Philisthæus es cadens potione, inde ruinam incurrens, unde sperare poteras erectionem. Væ tibi, si averterit zelum suum a te, ut ultra non irascatur tibi; sicut ad quosdam loquitur per prophetam: *Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatæ; neque super uxores vestras, cum adulteraverint* (*Osee IV*). Infelices ergo sunt, de quibus conqueritur in Psalmis: *Non audivit populus meus legem meam; et Israel non intendit mihi* (*Psal. LXXX*). Non audivit docentem, non sustinuit corripientem: illinc rebelles et increduli, hinc murmurosi, utrobique ingrati. Qua igitur pœna plectentur; quibus pro his afficientur tormentis? Audi quod sequitur: *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum* (*ibid.*). Intelligat charitas vestra, fratres mei. Multi pro peccatis suis corripuntur a Domino, affliguntur inopia, persecutionibus atteruntur, debilitantur membris, diversis tormentorum generibus excruciantur. Qui si nihil correctionis

admiserint, sed, sicut in prosperis superflui, ita in adversis inveniuntur blasphemi, suspendit virgam; gladium mittit in vaginam, tradens eos in desideria cordis sui, ut cant in adinventiones suas (Psal. LXXX). Tunc lætantur, cum male fecerint (Prov. II). Talibus ergo loquitur propheta, dicens: *Ne læteris, Philisthæa omnis tu, quia conminuta est virga percussoris tui*. Ne læteris, quod a percussione cessavit, qui te erudit, cujus virga caput serpentis excludit, reguli venena depulit, et semen ejus pessimum arefecit. De radice enim colubri egredietur regulus; ex voluntate videlicet corrupta delectatio immunda, cujus semen sunt opera pessima, quæ totum quod prius in anima nostra sapiebat, et instar volucris pennatæ desiderio et affectu superiora petebat, obruunt et absorbent. Sed Philisthæis, id est superbis tali onere depressis, quid pauperes facient, id est humiles? Sequitur:

Et pascentur primogeniti pauperum; et pauperes fiducialiter requiescent. Hi sunt pauperes quibus Dominus ait: *Beati pauperes spiritu, quoniam vestrum est regnum cælorum* (Matth. V). Paupertas ista secundum affectum æstimatur, non secundum sensum: cum abundans divitiis, regnoque sublimis, dicat: *Ego vero egenus et pauper sum* (Psal. LXXIX). Sunt autem quædam virtutes in quibus incipimus, quædam in quibus proficimus, quædam in quibus perficimur. Prima autem omnium fides, quam spes corroborat, charitas remunerat. Illa autem fides virtus est, quæ per dilectionem operatur, cum sine spe remunerationis nemo bene operetur. Hi sunt primogeniti pauperum, id est humilium, qui non in se, sed in Domino gloriantur. Est quædam in hac vita experientia, quæ fidem probat, spem corroborat, nutrit charitatem; unctio scilicet illa spiritus, quæ nos docet de omnibus: quæ quasdam nobis futuræ beatitudinis infundit primitias, cor nostrum simul illuminans et accendens, ut videat et amet, gustet et intelligat; quando ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quoniam sumus filii Dei (Rom. VIII). Hæ igitur virtutes si sic pascantur, si sic nutriantur, in cæteris facilius proficimus, quæ ab his introducuntur, cum fidei timor adhæreat, patientia spei, castitas charitati. Deinde timor parit prudentiam, patientia fortitudinem, temperantiam castitas, charitas justitiam. Per has postremo ascenditur ad sapientiam, quasi per rivulos ad fontem, fides transit in spem, spes in possessionem, charitas in plenitudinem. Tunc profecto fiet, quod sequitur: *Et pauperes fiducialiter requiescent*. Cum enim humiles quique, qui nesciunt in suis meritis gloriarı, quos pauperes vocat propheta, ad virtutum culmen pervenerint, fiducialiter requiescent, quibus se non ingerit spes superbiz, et ideo nec manu peccatoris moveri possunt, nec superveniente turbine illidi. *Ibi, enim, id est in superbia, ceciderunt, qui operantur iniquitatem; expulsi sunt, nec potuerunt stare* (Psal. XXXV). Ibi sunt Philisthæi cadentes potione, quibus coluber radi-

cem suam inserit, ex qua regulus procreatur, cujus semen absorbet volucrum, de quibus adhuc propheta subjungit:

Et interire faciam radicem tuam famc, et reliquias tuas interficiam. Interfecta radice, quidni rami pariter moriantur, ut pereunte quod primum est, etiam ultima quæque deleantur? Fides radix, cæteræ virtutes reliquæ; itaque ubi fides corrumpitur, omnes pariter virtutes evanescent, quia, *omne quod non est ex fide, peccatum est* (Rom. XIV). Quid igitur? Nihil remedii, nihil spei superest Philisthæis? Est, si quidem fecerint, quod subjungitur: *Ulula, porta; clama, civitas*. Sed, quia hæc nondum allegorice exposita sunt, moralem hanc expositionem nunc interim differamus. Verum, quia onus Philisthiim non solum secundum hoc quod premitur, sed secundum hoc quod premit, potest intelligi; dicamus Philisthæos immundos esse spiritus, qui inebriati superbia, a cælesti illa mansione corruerunt. Hi sunt qui nos suis fatigant suggestionibus, tentationibus premunt, onerant doloribus. Adversus hos nobis est colluctatio, a quibus nonnumquam vulneramur et percutimur, quos nos vicissim et percutimus et vulneramus. Induite proinde vos, fratres, armatura Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli (Ephes. VI). Custodite maximam fortitudinem vestram, quæ instar Samson, septem vobis crines conservant. Instant Philisthæi, dormientibus funes injiciunt; sed nisi prius radantur septem crines, nihil proficiunt. De his funibus ait Propheta: *Funes peccatorum circumplexi sunt me* (Psal. CXVIII). Sed, quia fecit Deus quod sequitur: *Et legem tuam non sum obtinuit* (Psal. CIX), in alio psalmo confidenter proclamatur: *Dirupisti vincula mea* (Psal. CXV). Sunt autem tres funes quibus nos appetunt Philisthæi, concupiscentia carnis oculoꝝque, et superbia vitæ. Vide, o Samson, ne dormias; vide ne otio dissolvaris; videne meretricis, vanæ videlicet gloriæ, seducaris illecebris. Otiositas inimica est animæ: in desideriis enim est omnis otiosus. Audiant hoc, qui occasiones quærunt vagandi, quibus commune opus manu oneri est, qui, fratribus necessariis operibus intentis, otio vacant et fabulis. Hi sunt quos sæpe cernimus Philisthinorum innexos funibus, nunc carnis stimulis agitari, nunc stultis occupationibus infeliciter irretiri, nunc quasi quibusdam furiis actos gyrovagando multis distractionibus exponi: quos Philisthæi fune carnalis concupiscentiæ trahunt ad libidinem, fune concupiscentiæ oculoꝝque ad vanitatem, fune superbiæ ad superstitionem. Crines procedunt ex capite, cogitationes ex corde. In septem itaque cogitationibus conservatur fortitudo tua; quarum duæ sunt de præteritis, duæ de futuris, tres de præsentibus. Ad præterita pertinet recordatio creationis et redemptionis; ad futura horror damnationis, et contemplatio æternæ remunerationis; ad præsentia consideratio nostræ infirmitatis, et divinz bonitatis, cum memoria illis,

quam sæpius experimur, consolationis. Has sane cogitationes, si lethali somno sopitus prodideris meretrici, id est vanæ gloriæ abscondendas tradideris, quasi impotens et infirmus Philisthæis, nequam videlicet spiritibus traderis illudendus. Quibus tamen exsultantibus dici potest: *Ne læteris, Philisthæa omnis tu*; quia contrita est virga Samson, cujus iterum possunt crines crescere, per quos et radicem colubri, et partum reguli potuerit declinare; si tamen ut pauper in loco pascuæ collocatus (*Psal. xxii*), verbi Dei famem vitare potuerit, et in spe divinæ misericordiæ fiducialiter requieverit. Fiet enim ex Dei gratia, ut radix colubri, cum ei subtracta fuerit peccati materia, quasi fame intereat, non habens unde vivat; et sic cætera vitia, quæ ex pessima radice pullulaverant, moriente radice, marcescant. Sed jam tandem sermoni huic denus finem, obsecrautes Dei misericordiam, ut interius illo verbo pasci mereamur, quod non habet finem, quod est Christus, cui honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIII.

Ab eo quod ait: « Ulula, porta, » usque ad finem oneris Philisthæim (Isa. xiv).

Per Philisthæos, qui *cadentes potione vel poculo* interpretantur, secundum typum futurorum, Judæos diximus designari: qui ob necem Domini Salvatoris a Romanis depressi et oppressi, effusi sunt et dispersi; *quoniam Deus sprevit eos (Psal. lvi)*. Unde propheta: *Et interire, inquit, faciam fame radicem tuam: et reliquias tuas interficiam*. Adhuc quoque calamitatem describens, subjungit: *Ulula, porta; clama, civitas; prostrata est Philisthæa omnis*. Hæc est illa civitas et gentis illius desolatio, quam et sanctus Ezechiel describit, loquente ad eum Domino: *Et tu, fili hominis, sume tibi gladium acutum; et duces eum per caput tuum, et barbam. Et assumes tibi stateram ponderis; et divides eos. Tertiam partem combures igni; tertiam partem concides gladio; tertiam vero partem disperges in omnem ventum; et gladium denudabis post eos (Ezech. v)*. Quæ omnia expositione non indigent, sed consideratione. Verum, qua de causa passa sit plebs illa, propheta non tacet. *Ab aquilone enim fumus veniet, et non est qui effugiat agmen ejus*. Fumus venit cum agmine, quoniam multæ abominationes secutæ sunt ignorantiam, odia, maledicta, blasphemias; in quibus miser ille populus quotidie crescit in pœnis, ita ut nullus sit reprobatorum, qui fumi illius agmen effugiat. *Quid tu vides*, ait Dominus ad Jeremiam, *quid tu vides?* Et ille: *Ollam succensam, et facies ejus a facie aquilonis (Jer. i)*. Nostis quis ille sit, cui pars placuit aquilonaris; frigida scilicet, et a Dei calore aliena corda mortalium: per quos ollam tentationis ille qui eis sedet plerumque succendit; ex qua fumus egrediens multorum excæcat oculos, et a veritatis lumine alienat. Dicit enim, quomodo sit Philisthæa prostrata: qua etiam ratione securus quis potest esse de venia, si digna præcesserit

pœnitentia. Ait quippe Paulus in infidelitate prostratus, fide erectus, persecutor in infidelitate, doctor in fide: *Misericordiam consecutus sum; quia ignorans feci in incredulitate (I Tim. i)*. Ignorantia ipsa quasi fumus erat: quæ nimirum ab aquilone procedens erroris tenebris mentem ejus obvolverat. Ideo facilius veniam consequitur, quia secundum æmulationem persecutus est Ecclesiam Dei, fumo ignorantie cæcatus, non malitia provocatus. Et tu quoque non desperes de venia; quia, etsi forte non tetigit fumus ignorantie, tetigit tamen fumus suggestionis alienæ, tetigit fumus carnalis concupiscentie. Ille itaque qui cognoscit signentum nostrum (*Psal. cii*), tanto citius miseretur, quanto in nobis ipsis portamus, quod ollæ illius succensæ fumo facilius obfuscat. Ideo prosternitur certe Philisthæa, id est anima quælibet elata: quia ab aquilone, id est diabolica tentatione, aut ignorantie, aut concupiscentie fumus procedens, aut circumvenit incautam, aut infirmam illicit. Sed tu ulula cordis contritione, clama confessione, ut fiat quod in hoc ipso propheta scriptum est: *Sume citharam; circui civitatem, meretrix oblivioni tradita (Isa. xxiii)*. Bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit apud misericordiam Relemporis. Ipse enim scit, quia non est, qui fumi hujus pessimi agmen effugiat. Quis enim est, cujus carnem vel mentem instat ollæ ferventis hostis ille aquilonaris non aliquando succendat, ignisque jaculis concupiscentie fumum non excitet? *Quid igitur respondebitur nuntiis gentium?* Si placet, per nuntios gentium angelos contrarie fortitudinis intellige: qui, diversis tentationibus fatigatis, virtutis arduam viam opponunt; carnis fragilitatem et corruptionem abjiciunt, ut, quadam desperatione dejecti, viam salutis refugiant. Expertis loquor. In initiis conversionis nostræ inter graves tentationes carnis et spiritus, cum nos aliquando spiritus fornicationis ureret, nunc inflammaret ira, nunc gula desiderii agitaret, quasi impossibilis videbatur in his omnibus tolerantia, maxime cum adolescentie lubricis status, tentatoris multiplex astus, ex infirmitate facilis casus proponeretur. Spiritibus itaque talia suggerentibus quid respondebitur? Quæ spes nostra, quod refugium? (*Psal. xc.*) *Quia Dominus fundavit Sion*. Fratres, *fundamentum Dei firmum stat, habens signaculum hoc; novit Dominus qui sunt ejus (II Tim. ii)*. O Sion, o anima, quæ quasi in specula posita tui homini præstolaris adventum, non metuas, non conturbetis; quoniam, si irruant venti et fluant flumina, fatigari potes, sed subverti non potes: *fundata enim es supra petram (Matth. vii)*. Dominus enim fundavit Sion: qui non permittit nos tentari supra id quod possumus; sed faciet cum tentatione proventum, ut possimus sustinere (*I Cor. x*). Hæc miserorum in hac vita consolatio; hæc in tentationibus fortitudo; hæc in tribulatione securitas; hæc constantia in adversis. Dominus certe fundavit Sion, animam Dei contemplatione sublimem, in

veræ humilitatis fundamento eam constituens; quæ tanto securius atque solidius locatur, quanto crebris probata tentationibus nec falli potest incauta, nec illiici jam probata, nec exercitata superari. Sic ita que fundavit Dominus Sion; et in ipsa sperabunt pauperes ejus, id est humiles, qui apponentes scientiam, apponunt et dolorem, ut in illa beatitudine quandoque glorientur, quam in Evangelio Dominus dicit: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur* (*Matth. v*): in Christo Jesu Domino nostro, cui est cum Deo Patre, in unitate Spiritus sancti, honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIV.

De principio oneris Moab.

Explicito onere Philistiim, contra Moab armatur sermo propheticus. Cujus nominis rationem primum video vobis esse reddendam. Sanctus Loth, ut bene nostis, fratres Charissimi, egressus de Sodomis, cum ejus uxor retro respiciens in salis esset mutata figmentum, cum dualibus solis filiabus ascendit in montem, et post incolatum urbis immundæ novus speluncæ factus est habitator. Ibi utraque filia ebrii patris furata concubitu, primogenita Moab, altera Ammon filios ex incestu concepit (*Genes. xix*). Moab autem *de patre*, sive *aqua paterna* interpretatur: quem nimirum pater nesciens de filia genuit, non ex affectu amoris, qui in quadam dulcedine spiritus legitime conjungit; sed ex eo fluxu qui e dormiente vel ebrio instar aquæ sine amoris sapore emanare consuevit. Quid dicam, fratres charissimi? Blasphemumne putabitis, si in his sanctum Loth Domini Salvatoris imaginem dixerò tenuisse? Recordamini, quæso, Jûdam in concubitu Thamar, quam putaverat meretricem (*Genes. xxxviii*), et David in illicito Bethsabee amplexu (*II Reg. xi*), Domini Jesu secundum sanctos Patres expressisse figuram: et hic quoque Jesum sacerdotem magnum, sicut in Zacharia monstratum est (*Zach. iii*), in sordidis vestibibus non miremini. Christus, ut scitis, Dei virtus est, et Dei sapientia (*I Cor. i*). Ex Dei autem sapientia duplex scientia, quasi duæ filiæ procreantur; practica scilicet et theoretica. Has itaque filias cum in speluncam, corda videlicet tenebrosa gentilium Dei sapientia induxisset; non ex voluntario patris semine, quod est charitas, sed ex propria curiositate et vanitate, quasi ex incestu, quamdam divinarum et humanarum rerum scientiam, ex bono quidem patre, sed non legitime conceperunt. Nam, quod etiam mundi hujus sapientes, Deo revelante, multa de humanis et de divinis didicerunt, Paulus testis est, qui ait: *Quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis revelavit* (*Rom. i*). Sequitur:

Quia nocte vastata est Ar, Moab conticuit (*Isa. xv*). Recolite, quæso, quod Deus nocte traditus et nocte illusus, instante jam nocte, noscitur de cruce depositus. In hac nocte vastata est Ar, quod interpretatur *adversarius*, de quo beatissimus Petrus: *Sobrii*

A estote et vigilate; quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret (*I Petr. v*). Ista est adversaria illa civitas; atrium videlicet illius fortis armati: qui a fortiori superveniente devictus, et spolia perdidit, et arma projecit. Quamvis et ipsa hominum multitudo Ar civitas possit intelligi: quæ Deo adversa, ligna lapidesque colebat. Quæ quodammodo nocte vastata est; quia passione sanctorum et patientia stupefacti, quamplures adversariam civitatem suam a natione vastaverunt. Tunc certe Moab, id est sapientia hujus mundi, conticuit, nihil virtutis habens in voce, qua vel suam astruere, vel Christi posset doctrinam evacuare. Sequitur: *Quia nocte vastatus est murus, Moab conticuit*. Murus adversariæ civitatis, id est inferni, idololatria fuit, quam per universum orbem virtute Dominicæ passionis cernimus esse vastatam. Murus præterea adversæ doctrinæ dialectica fuit, vel versutia disputandi, quam in nocte, id est in persecutionibus posita simplicitas Christiana subvertit; et omnia ejus argumenta fidei sinceritate vastavit. Tunc certe Moab, id est mundi hujus sensus; conticuit, quando intonans Dominus super aquas multas obstruxit os loquentium iniqua (*Psal. lxxii*), et evacuavit omnem scientiam extollentem se adversus scientiam Dei. Ideo factum est, quod subjungitur: *Ascendit domus, et Dibon ad excelsa in planctum*. Domus non solum parietes cum tecto fundamentoque vocantur, sed etiam ea quæ in ipsa domo est, familia, secundum bonos malosve mores, bona domus malave appellatur. Igitur, per domum Moab cer sapientium hujus mundi intelligite, in quo non parva familia sensuum, cogitationum affectionumque versatur. Porro Dibon, quæ interpretatur *fluxus eorum*, ipsorum sensuum vel cogitationum, vel etiam sententiarum diversitatem lasciviamque significat. Potest etiam sic intelligi quod, Christi cœruscante doctrina, domus Moab, id est familia philosophorum, discipuli videlicet, et Dibon civitas, id est multitudo magistrorum, qui cum gaudio idolorum solebant interesse culturæ; ad ipsa idola cum planctu ascenderint; et contra Evangelium dæmonum responsa et auxilia flagitaverint. Verum, quia sapientium hujus mundi plures conversi ad Christum suis abrenuntiaverunt erroribus, plures in innata sibi malitia perstiterunt: onus istud utrosque taugit in his verbis, illos pœnitentia, istos cordis angustia docens esse gravatos. Multi enim philosophorum, tam discipuli quam magistri, quasi domus et civitas relicto valle erroris, ad excelsa conscendere virtutis, cum planctu et lacrymis peccata sua confitentes, et de pristinis erroribus et blasphemis humiliter pœnitentes. Et addidit propheta: *Super Nabo et super Medeba Moab ululabit*. Nabo interpretatur *sessio*, Medeba *de saltu*. Ad magistros pertinet sessio, secundum illud: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei* (*Matth. xxiii*). Per saltum ubi sunt arbores infructuosæ et steriles, ubi non hominum, sed ferarum habitatio est, inculta exprimentur corda gentilium:

qui magistris errorum adhaerentes, eorum dogmata multitudinis auctoritate tuebantur. Ululatus igitur Moab super illos doctores plebesque describitur: quos a suo consortio recedentes, ad catholicam fidem converti sine gravi dolore, quod significat ululatus, videre non poterant. Unde subjungitur: *In cunctis capitibus ejus calvitium.* Capita Moab nominatissimos diversarum sectarum intellige magistros, Socratem, Platonem, Diogenem, et ceteros tales. Hi sunt profecto capita Moab, principes videlicet scientiæ sæcularis. Quis horum est, cujus per Christi gratiam capilli non sint rasi, discendentibus ab eorum secta discipulis, qui eis tanquam capitibus suis adhaerere consueverant, et se ad Salvatoris nostri gratiam conferentibus? Certe ipsi jam videmus philosophos decalvatos: quorum sapientiæ piscatorum doctrina præfertur; quorum sectam nemo qui profiteatur, nemo qui sequatur. I' eo convenienter propheta subjungit: *Omnis barba radetur.* Quandiu imberbis est homo, puer æstimatur; barbatus autem viri nomen sortitur. Quasi barbati erant philosophi, cum eorum sapientia et doctrina populi regerentur. Cum vero personante Christi Evangelio ubique, et eorum confutante errores, insipientes et vecordes ab omnibus crederentur, quasi rasis barbibus deformes et inhonori, et velut in puerilem reducti stultitiam videbantur. Jam videamus sequentia:

In triviis ejus accincti sunt sacco; et super tecta ejus, et in plateis ejus omnis ululatus descendit in fletum. Tria hic proponuntur, trivium, tecta, plateæ. In triviis philosophorum diverticula, in tectis superbia, in plateis vita perditâ figuratur. Diverticula habebant in sophismarum deceptione, superbiam ex hominum æstimatione, vitam perditam ex carnis et mentis corruptione. Quorum multi conversi ad Dominum, in omnibus quæ peccaverunt puniti sunt. Nam pro dolis et fallaciis, quæ in triviis exprimentur, amicti sacco in signum pœnitentiæ perhibentur; et pro superbia, qua buccis crepantibus sententias de divinis et humanis quasi in tecto positi promulgare consueverant, ululatum confessionis et contritionis emittere ostenduntur; et pro lata illa via, qua tendebant ad mortem, humiliati, et suis lacrymis loti, ad viam arctam et angustam, quæ ducit ad vitam, regredi nuntiantur (*Matth. vii*): Ait ergo: *in triviis ejus, haud dubium quin Moab, accincti sunt sacco;* quia ad memoriam revocantes quibus diverticulis et fallaciis humanæ simplicitati illuserant, accincti sacco, id est pœnitentiæ asperitate afflicti, eum cui peccaverant, digna satisfactione placare curarunt. *Et super tecta ejus, et in plateis ejus omnis ululatus descendit in fletum.* Ait Dominus in Evangelio: *Quia in aure audistis, prædicate super tecta* (*Matth. xx*). In tecto siquidem altitudo quædam et manifestatio declaratur. Per plateas quoque, quæ latitudinem significant, latam perditionis viam accipe, per quam et ipsi incedebant, et aliis per eam

A gradiendi exempla præbebant. Sed qui in tectis ascenderant per elationem, humiliati descendunt per compunctionem; et qui errores suos publice quasi in plateis prædicaverant, ululatum vocis miserandæ in auribus omnium emittebant. Sequitur:

Clamabit Hesebon, et Eleale, usque Iasa audita est vox eorum. Hesebon cogitationes, Eleale ascensio, Iasa factum sive mandatum interpretatur. Cernentes philosophi multa hominum millia quotidie ad Christi fidem et sacramenta concurrere, conturbabantur; nec facile dici potest, quantus fuerit tunc in eorum cogitatione tumultus, quomodo mirabantur, nunc indignabantur, nunc erecti in superbiam adversabantur: quæ omnia per clamorem Hesebon et Eleale, videlicet cogitationis et elationis exprimentur. Nec iste clamor murmurque cessaverunt, donec de voce in opus procederent, vel manifeste persequendo, vel fidei et divinis mandatis obediendo. Ideo usque Iasa audita est vox eorum. Hæc fratres moraliter fuerant exponenda; sed timor et tremor venerunt super me, et contaxerunt me tenebræ (*Psal. lrv*), insuper et zelus domus Dei comedit me (*Psal. lxxviii*); urget indignatio, dolor impellit, erumpunt lacrymæ, quas tamen in a comprimit, absorbet æmulatio. *Tabescere me fecit zelus meus* (*Psal. cxviii*), et sævire jam gessit sermo meus, sed luctum mihi magis matris meæ Romanæ Ecclesiæ indicit, quæ utrasque manus extendens in cælum, miserabili voce videtur clamare: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me* (*Cant. i*). Licet enim una sit illa columba Christi, formosa Christi, perfecta Christi, cul est unus Deus, una fides, unum baptisma (*Ephes. iv*); propter diversos tamen populos et nationes multæ dicuntur Ecclesiæ, convenientes in una, subjectæ uni, uni obediennes. Ipsa est sancta Romana Ecclesia, cujus filii, sicut audistis, pugnaverunt contra eam. Alienati enim sunt quidam a vulva, erraverunt ab utero, locuti sunt falsa (*Psal. lxxvii*). Insuper iniquitatem in excelso locuti sunt (*Psal. lxxii*). Papiæ quippe asiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus Alexandrum Christum ejus (*Psal. ii*). Ibi circumdederunt eum caeca multi, concilium malignantium obsedit eum (*Psal. xxi*); ibi insurrexerunt in eum testes iniqui (*Psal. xxvi*), Joannes et Guido, sed mentita est iniquitas sibi (*ibid.*). Infelices et miseri, qui descendentes ab Jerusalem in Jericho, inciderunt in latrones (*Luc. x*). Ipse est scelestissimus Octavianus, qui, instar latronis, multo tempore in insidiis latitans, papatum prædam, spolia Ecclesiam æstimavit. Infelix, qui ascendit cubile patris sui, et maculavit stratum ejus. Iste est superbissimus ille Aman, qui crucem paravit Mardocheo, qui regem compulit ferre sententiam mortis in Israel (*Esther vii*). O quando vigilabit rex, quando consurget de regno suo, quando noctem istam tenebrosam et operam moribus

caligine ducet insomnem? Quando audiet in Animalibus suis, quanta bona ei fecerit noster Mardochæus? Quando animadvertet quod ipsam reginam, cœ præsentem, ille nequissimus nititur opprimere? Ista est regina, non uxor Artaxerxis regis, sed Christi, de qua Propheta: *Astitit Regina a dextris tuis (Psal. xlv)*. Hæc est, quæ hodie in infirmis membris suis, et minus scientibus legem, clamat et dicit: *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie (Cant. 1)*. Merito terrendo, et exprobrando respondet: *Si ignoras te, egredere (ibid.)*. Quam multi, fratres, hodie nescientes Scripturas neque virtutem Dei, egressi sunt de Ecclesia, et separantes se a vicario Christi, sequuntur præambulum Antichristi. Fratres, nemo vos seducat in unibus verbis (*Ephes. v*). Nemo vobis dicat: Ecce hic Christus, vel ecce illie (*Matth. xxiv*), cum in fide Petri semper sit Christus, quam S. Romana Ecclesia specialiter mutuavit a Petro, et servat in petra, quæ est Christus. Hæc igitur Ecclesia ubi cœperit, a quibus cœperit, quo processerit, inspiciamus. *Oportet, inquit, Dominus prædicari hoc Evangelium in universo mundo, incipientibus ab Jerusalem (Luc. xxiv)*. Igitur in Jerusalem initia ejus. Ipsa erat, quæ tunc parva et quasi lactens, cum complerentur dies Pentecostes erat in eodem loco, quam Spiritus sanctus in linguis igneis visitans (*Act. 11*), et illuminavit sapientia, et dilectione ignivit. Ex hinc omnium gentium voces factæ sunt in Ecclesiæ ore communes, et quod postea factum est in omnium gentium conversione, præcessit in linguarum omnium unione. Hujus Ecclesiæ primus princeps Petrus fuit, cui dictum est: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi)*. Et iterum: *Pasce oves meas (Joan. xxi)*. Et: *Tibi dabo claves regni cælorum, et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis (Matth. xvi)*, etc. Hæc est Ecclesia, quam primitivorum sanctus vocat Apostolus, cujus plenitudo potestatis, in ipsius principe, primo de Oriente transmigrans in Occidentem, auctoritate Spiritus sancti in Romana resedit Ecclesia. Ecclesiam sane Romanam non parietes et saxa, sed clerum a beatissimo Petro primo Romæ ordinatum, nemo sani capitis dubitat appellandum; sicut igitur Petro Clemens, Anacleus Clementi, Evaristus Anacleto successit, ita profecto cleri illius, quem ordinavit et instituit Petrus, alius ab aliis ordinatus, locum et dignitatem obtinuit. Sic semper pro patribus nati sunt nobis filii (*Psal. xlv*); qui tandem, dante Constantino, cum Ecclesia quoque terrenum suscepisset imperium, etiam jure humano constituti sunt principes super omnem terram (*ibid.*). Ex hinc ob specialem excellentiam ipsius Ecclesiæ episcopi, presbyteri, diaconi, appellati sunt cardinales, ab his vocabuli hujus mutuantes honorem, de quibus scriptum est: *Domini enim sunt cardines terræ, et posuit super eos orbem (I Reg. 11)*. Sicut enim summus

pontifex ex legitima, et, ut ita dicam, hæreditaria successione, Petri obtinet principatum, ita cæterorum apostolorum potestas in cardinales constat esse transfusa. Hæc est Ecclesia Romana, cui qui non communicat, hæreticus est. Illius interest consulere omnibus, judicare de omnibus, omnibus providere, ad quam in Petro vox ista dirigitur: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos (Luc. xxii)*. Quidquid ipsa statuerit, suscipio; approbo quod approbaverit, et quod damnaverit damno. Ipsius est eligere nobis pastorem, et episcopum animarum nostrarum (*I Petr. 11*). Quod enim fuit in veteri Testamento, in constitutione pontificis, carnalis generatio, hoc est in novo regularis electio, quæ est quædam spiritualis generatio: quasi enim generat qui eligit, quasi generatur qui eligitur. Itaque, fratres, quod Aaron fuit filios procreare, hoc fuit Christo apostolos eligere. Cæteris filiis Aaron unus præfertur Eleazarus, cæteris apostolis unus præponitur Petrus. Et Petrus, cum spiritualiter plures genuisset, Clementem prætulit cæteris: qui cum et ipse filiis abundasset, ipsius curiæ electione, quasi spirituali quadam generatione, solus defuncto successit Anacleus. Sicut igitur illi legitimi semper fuerunt Petri successores, quos Ecclesia ipsa elegit; sic et illi, quos sui singulis temporibus sibi elegerunt adjuutores, veri cæterorum apostolorum fuerunt successores. Itaque a B. Silvestro et cardinalibus ejus, usque ad hujus nostri temporis Adrianum et cardinales ejus, nulla nobis est de legitima successione cunctatio. Ecce, defuncto Adriano legitimo Petri successore, stat in cardinalibus cæterorum apostolorum legitima successio. Cogitate nunc constitutos in medio eorum Rolandum et Octavianum, sic interim nominemus eos, quasi in utero matris sæ Ecclesiæ Romanæ jam laborantis in partu. Rogo, fratres mei, nonne partus iste similis est partui Rebeccæ? Ecce infelix Esau rufus et hispidus, quomodo ipsa viscera materna contorquet, et simplicem illum Jacob, quem totus ille interaneorum omni effectu concentus complectitur, manibus furibundis invadit? Audistis enim quomodo de collo sanctissimi viri, infelix ille mantum dæmone plenus extraxit.

Et cum ei non pro voto cessisset, cum summo matris dolore egressus ab utero, cupiditatis et ambitionis suæ pilis, summum cernentibus horrorem incussit. Secuti sunt eum duo, qui et ipsi alienati sunt a vulva, erraverunt a ventre (*Psal. lvi*), cæteris omnibus Alexandrum eligentibus, Alexandro adhærentibus, Alexandrum sequentibus. Cernite nunc Joannem, nunc Vuidonem in parte unæ, et inter eos Octavianum; cernite et reliquam curiam ex parte altera, et Alexandrum inter eos. Rogo, cujus vox ista est: *Exierunt a nobis, sed non fuerunt ex nobis? Certe aut in illis tribus curia Romana est, aut in his omnibus, aut perit de terra, et inaniter fusa est illa Salvatoris oratio, de qua dicit: Ego autem pro vobis et non deficiat fides tua*

(*Luc. xxii*) : quod dementis est opinari: Quis enim ita desipiat, ut tot episcopis, presbyteris, diaconibus cardinalibus exclusis, Romanæ vim curiæ in his duobus æstimet resedisse? Sic nunc, fratres, sic loquar de istis, quasi adhuc in Ecclesia B. Petri, ubi electionem fecerant, constitutis, et ab invicem separatis. Certe Ecclesia Romana non perit; certe, cæteris reprobatas, ut in illis tribus remanserit, nulla ratio, nullus sensus humanus admittit. Restat proinde ut in illa multitudine, quæ Alexandrum elegit, vim apostolicæ dignitatis reservaverit. Absit enim, ut dicamus, quinque cardinales episcopos, et quindecim, vel eo amplius cardinales presbyteros sive diaconos, a tribus illis exiisse, et non potius illos ab istis: quorum fama c. lebrrior, vita sanctior, sensus profundior, multitudo numerosior, auctoritas sublimior. Cum igitur constet Ecclesiam esse Romanam, quæ Alexandrum elegit, de qua certum est illos exiisse, quicumque postea illis adhæsit, sive ipsissimus Ymarus, sive alius, non ad Christianos, sed ad hæreticos; non ad catholicos, sed ad schismaticos; non ad Ecclesiam, sed ad Synagogam Satanae, et ipse hæreticus schismaticusque accessit. Dicant inimici quidquid volunt, mentiantur quantum volunt, ubi Ecclesia esse Romana oculis cernitur, ratione probatur, confirmatur auctoritate; ibi cor meum, ibi animus meus, ibi affectus meus. Ab ejus fide, quæ, Christo orante, non deficiet; ab ejus unitate, quam schismaticorum pravitas, Christo conservante, non dividet; ab ejus subjectione, cujus mihi princeps cælum aperiet, me neque mors, neque vita, neque alia creatura, Dei adjuvante gratia, separabit (*Rom. viii*). Hæc ad cautelam vestram, fratres, propter labia iniqua et linguas dolosas, quibus hæc patria fervet, dixisse sufficiat, ut deinceps, reparatis paululum per silentium viribus, ad delicias verbi Dei redeamus, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum, Amen.

SERMO XXV.

De eodem capitulo moraliter exposito.

Sicut meminit charitas vestra, principia oneris Moab secundum prophetiam, sicut potuimus, heri exposuimus; moralem vero expositionem, quam tunc exsequi timor interveniens prohibuit, in diem hodiernum distulimus. Primum igitur secundum leges tropologicas, quis sit iste Moab inquiramus, ut manifestius quomodo vel oneret, vel oneretur, perscrutari valeamus. Interpretatur autem Moab de patre, significans nimirum aliquid, quod de Patre procedit in filium; vel ipsos, qui secundum hoc vivunt, quod ex patre suo naturaliter mutuaverunt. Multis sane modis in sacra Scriptura patrem novimus appellari, videlicet secundum naturam, secundum creationem, secundum adoptionem, secundum imitationem, secundum ætatem, secundum dignitatem. Secundum naturam, quando homo illius hominis, qui ab eo

carnaliter genitus est, pater nuncupatur; sicut Abraham pater Isaac, et Isaac pater Jacob, et Jacob pater dicitur duodecim patriarcharum. Vel certe quando unus aliquis omnium, qui de ejus stirpe geniti sunt, pater appellatur. Unde Dominus ad Judæos: *Ne gloriamini quia patrem habetis Abraham*. Secundum creationem, sicut Deus omnis creaturæ suæ Pater pronuntiatur, a quo nimirum omnis paternitas in cælo, et in terra nominatur. Secundum adoptionem, sicut omnes electi filii Dei vocantur, dicente Apostolo: *Acceptistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater) (Rom. viii)*. Omnes enim, qui de hac adoptione gloriantur, constanter clamant ad Deum: *Pater noster, qui es in cælis (Matth. vi)*. Secundum imitationem, sicut perfidos Judæos diaboli filios ipse Christus appellat: *Vos, inquit, ex patre diabolo estis (Joan. viii)*: quo pro imitatione dictum sententia illa declarat: ait enim: *Et opera patris vestri vultis facere (ibid.)*. Hinc etiam imitando fidem Abraham, filii dicuntur Abraham, quos nimirum de lapidibus Dominus suscitavit, secundum ætatem, sicut Paulus loquitur ad Timotheum: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem (I Tim. v)*. Secundum dignitatem, sicut servi Naaman, cum indignaretur adversus Eliseum, quod non visu, oratione et tactu, sed mandato, lepræ, quam patiebatur, mederi videretur, recedenti tamen cum indignatione dicunt: *Pater, etsi grandævem tibi dixisset propheta, utique facere debueres quanto magis cum dixit tibi: Lavare, et mundaberis? (IV Reg. v)*. Itaque Patri omnium qui nos creavit, debemus quod sumus; Patri qui nos adoptavit in filios, debemus quod boni sumus; patri qui nos in carne genuit debetur quod mortales, quod corruptibiles, quod diversis passionibus obnoxii sumus. De patre itaque carnali, id est de natura corruptibili, nobis insunt incentiva libidinum, metus concupiscentiarum, iræ impetus, tristitiæ languor, metus inordinatus, superbiæ tumor. Hæc est gens illi nimirum contraria, quam bonus pater, qui nos adoptavit, non genuit, nobis benignus infundit, quæ est charitas, gaudium, pax, patientia, humilitas, castitas, et cætera. Illa igitur Moab, ista Israel mystice nuncupatur. Contra hunc Moab initur nobis pugna, qui etiam congrue *aqua paterna* interpretatur, quia hæc corruptiones nobis ex flexu paterni seminis inseruntur. Absit nobis Dominus Jesus et hujus Moab tale onus importet, ut quamvis ex toto destrui non possit in nobis, sic tamen deprimatur, ut regnare non possit in nobis. Audiamus igitur onus hujus Moab. *Quia nocte vastata est Ar, Moab conticuit. Quia nocte vastatus est murus, Moab conticuit*. Nox vero, ut scitis, tribulationem significat. Interpretatur autem Ar *adversarius*, et erat civitas Moabitarum. Gens illa naturalium passionum in anima nostra construunt civitatem, quando originalia erumpunt in actualia, dum præbimus membra nostra arma iniquitatis peccato;

et quæ prius patiebamur ad pœnam peccati, ver-
 timus ad voluntatem usumque peccandi, et quot
 peccatis manus damus, tot cives pessimos in hac
 civitate suscipimus. Est autem hæc civitas illi ad-
 versa; quæ de virtutibus fundata, huic, quæ de
 vitiis est, probatur esse contraria. Murus autem
 Moabiticæ urbis obstinatio est, quæ pœnitentiæ
 humilitatem excludit, vocem obturat confessionis.
 Eia, fratres, quando omnia nobis eveniunt pros-
 pera, quando læta arident tempora, quando
 luxuriam omnium rerum abundantia parit, Moab
 iste insurgit acrius, afflicti vehementius; incen-
 dit carnem, mentem dissolvit, noxia quæque ac
 voluptuosa suggerit, sit quidam in animo clamor
 vitiorum, clamantium alterius ad alterum, et di-
 centium: *Exinanite, exinanite usque ad fundamen-
 tum in ea (Psal. cxxxvi)*. Agit proinde benignissimus
 Salvator, ut optimus medicus, et prius mor-
 borum resecat causam, subtractisque paululum
 lætis, dum dura tristisque succedunt, etiam volu-
 ptuosa evanescent. Ita homo compulsus redire in
 se, nihil ibi lucidum, nihil serenum, nihil quod
 placeat, nihil invenit quod delectet; sed omnia
 tenebrosa, omnia obscura, omnia plena horro-
 ris, noctis et tenebrarum. In hac nocte vastatur Ar,
 quando et delectationes vilescent, et pereunt vo-
 luptates, non deliciosa convivia, non potationes
 illicitæ blandiuntur. Vastatur etiam murus, id est
 mentis obstinatio, et omnia ejus propugnacula,
 quæ sunt utique excusationes in peccatis, de-
 struuntur. Errant, fratres charissimi, qui in gula
 et ebrietate, in otio et dissolutione, in mulierum
 vel parasitorum contuberniis, aut sæpe aut jugiter
 permanentes, sibi de pudicitia blandiuntur. Ex-
 perius sum, charissimi, credo quia et vos, quod
 crebris jejuniis, vigiliis assiduis, laboribus con-
 tinuis, quasi quibusdam malleis verberatus noster
 Moab, etiam contritum erigit caput, et post multi
 temporis silentium redivivis clamoribus urget in-
 cautos, premit improvisos. Ideo, fratres, quoties
 gula iugerit cibi vilioris fastidium, quoties somno-
 lentia vel corporis calor vigiliarum infundit hor-
 rorem; cogitentur, quæso, incentiva libidinum,
 turpitudine immunditiarum; e contra castitatis sua-
 vitas, affectionum puritas, membrorum tranquilli-
 tas: et mox omnia quæ prius existimabantur
 gravia, invenientur esse facillima. Felix anima,
 cui sic siluit Moab, sicut Nabo et Medeba: de qui-
 bus subjungit: *Super Nabo et Medeba Moab ululabit*.
 Nabo interpretatur *sessio*, Medeba *de saltu*. Sessio
 hæc securitatem significat; quæ mater est negli-
 gentiæ et incuriæ generatrix. Quidam enim, quod
 dolens dico, qui post multa crimina pœnitentialem
 hanc vitam professi sunt, ita se otio et pigritiæ
 tradunt; ita necessaria ordinis exercitia contem-
 nunt, quasi gens quæ justitiam fecerit, et quæ
 legem Dei sui non dereliquerit. Alii, quos quoti-
 dianæ passiones dehonestant, cum hostium tela
 frequenter excipiant, ita tamen securo sedent et

rident, quasi jam inimicus occubuerit, vel oannis
 pugna interior quieverit. Hi etiam de saltu, quod
 est Medeba, esse dicuntur, quia infructuosi, vagi,
 instabiles; in quibus spirituales illæ bestię com-
 morantur, de quibus Propheta: *Ne tradas bestiis
 animas confitentes tibi (Psal. lxxviii)*. His nimirum
 non conticescit Moab; sed frequenti ululatu vitia
 suggerit, immundas ingerit affectiones et quæque
 pessima suadet. Per ululatum vero Moab vehemens
 tentatio naturalium passionum exprimitur. Et
 additur:

*In cunctis capitibus ejus calvitium: omnis barba
 radetur.* Capita Moab, ut mihi videtur, tres natu-
 rales motus qui in homine sunt, non incongrue
 dicuntur; id est irascibilis, concupiscibilis, ratio-
 nabilis. Ex horum, ut æstimo, corruptione, omnium
 naturalium passionum incentiva procedunt. Capilli
 capitis sunt ornamentum; barba vilis virtutis est
 indicium. Itaque quasi or.atur iræ motus, quando
 adversus propria vitia homo movetur, secundum
 illud: *Irascimini et nolite peccare (P. al. iv)*. Or-
 natur etiam, quando in zelum Dei, contra legis
 contemtores discrete assumitur, secundum illud:
*Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitus sunt verba
 tua inimici mei (Psal. cxviii)*. Vere ornatur, quando
 quidem zelus iste a Domino multifariam sæpius
 muneratur. Nam Phinees ob meritum hujus, quam
 dicimus, iræ, qua fornicantes pugione confodit,
 æternum sacerdotium meruit (*Num. xxv*): et Jehu
 filius Namsi, ob zelum quo adversus domum Achab
 exarsit, regnum Israel usque ad quartam genera-
 tionem ad posteros, Deo favente, transmisit (*IV
 Reg. ix*). Sic et motus concupiscibilis turpitudine
 quodam ornatu celatur, quando eo quis ad liberos
 tantum procreandos utitur, vel quando ad necessa-
 riam tantum corporis sustentationem, in eibi po-
 tusve pereceptione admittitur. Hinc est, quod quidam
 sanctus conjugium Abrahæ virginitati beati Joannis
 non dubitavit æquare, respiciens nimirum ad obe-
 dientiam, qua in ipso opere conjugali divinæ paruit
 voluntati, respiciens et ad honestatem intentionis
 in liberis procreandis, qua motus ille concupisci-
 bilis, sine quo non redditur debitum conjugale,
 quasi præclaro quodam velamine tegebatur. Sed et
 motus rationalis sic ornatur, si contra rationem
 non utimur ratione. Nam contra leges rationis
 furta, latrocinia, adulteria, et cætera vitia pe-
 petrantur; quæ tamen sine opere rationis non
 exercentur. Nam latro locum aptum insidiis, vel
 tempus ad id negotii opportunum, sine vivacitate
 rationis non providet. Sic adulter ex vi rationis
 astutiam mutuans, nocte cubiculum, mariti quo-
 que absentiam aucupatur. Itaque qui in vitiis ra-
 tionem abutuntur, ipsum motum rationalem detur-
 pant. At qui eam circa virtutes et scientiam
 salutarem semper exercet, pulcherrimo eam ornatu
 decorat. De Moab ergo, in quo corrupta sunt
 omnia, bene dicitur: *In cunctis capitibus ejus cal-
 vitium; quia motus illi, ex quorum corruptione*

vitia univcrsa procedunt, quibus bene utitur sapiens, in his quibus naturalia dominantur incertiva, turpes et deformes, et omni virtute nudati et decalvati apparent. Bene etiam subditur: *Omnia barba radetur*. Porro qui ipsis passionibus manus dederit, et se servituti tradiderit vitiorum, omni virtute spoliatus, imberbis, et quasi in feminam resolutus agnoscitur. Videat charitas vestra, fratres. Multo facilius est ante lapsum vitia declinare, quam datam eis semel manum eorum potestati subducere. Quod si vinculo consuetudinis quis fuerit irretitus, in omnibus debilis et inermis, et quasi femineus invenitur. Sequitur:

In triviis ejus accincti sunt sacco; super tecta ejus, et in plateis ejus omnis ululatus descendit in fetum. De Moabitibus alii sunt in triviis, alii in plateis, alii super tecta. Qui in trivio est, potest divertere hac atque illac, ne ab omnibus videatur. Platea oculis omnium patet; nec aliquid potest in ea esse celatum. Moris est in terra Jerosolymitana, ubi tecta domorum non in sublime eriguntur, sed sternuntur in latum, ut qui voluerint populo aliquid denunciare vel prædicare, super tecta conscendant. Itaque in triviis Moab sunt, qui occulte peccant; in plateis, qui se manifeste sceleribus fœdant; super tecta, qui non solum peccant, sed etiam peccata excusant et prædicant. Qui igitur occulte peccat; simplex ei sufficit cordis corporisque contritio, quæ per saccum non inconvenienter accipitur. At qui manifeste flagitia quæque committit, eget ululatu, ut ejus vera non lateat conversio, cujus non latuit scelerum magnitudo. Porro qui peccatum suum sicut Sodoma tumens superbia prædicat, necesse est ut descendat in fletum; ut, sicut peccans in montem conscenderat elationis, ita humiliatus ad vallem descendat plorationis. Præterea, quia trivium dicitur, ubi tres viæ conveniunt, potest per trivium appellari triplex modus peccandi, cogitationis, locutionis, operis. Sed et tripartita vis animæ, per quam fit omne peccatum, memoria scilicet, voluntas et ratio, trivium potest non incongrue dici. Igitur qui triplici concupiscentiæ cedit, qui cogitatione, sermone opereque delinquit: cujus etiam memoriam cogitatio fœdat, voluntatem delectatio maculat, rationem peccati consensus enervat; iste in triviis Moab misera sorte versatur. Saccus luctus indicium est. Iste est luctus, de quo Dominus in Evangelio: *Væ vobis, inquit, qui ridetis nunc, quia plorabitis et flebitis vos* (Luc. vi). Quia itaque in triviis Moab lactantur cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis (Prov. ii), accingentur sacco, id est luctu miserabili contabescent. Per tecta etiam, si placet, intellige potentiam et excellentiam mundi; in plateis vero, in quibus ludi et spectacula exhibentur, libertatem peccandi. Eis itaque, qui in sæculi hujus sublimitate gloriantur, vel nullo disciplinæ freno cohibiti, præcipites in vitia feruntur, sanctus Isaias descensum, fletumque prophetat, ut scilicet

A pro potentia, qua se super cæteros, quasi super tecta positi extollunt, et nullo prohibente, quasi in plateis positi peccant; sciant cum ululatu ad inferos se descensuros, projiciendosque in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium (*Matth. viii*). Quomodo autem ad hanc infelicitatem pervenerint, docet sermo propheticus. *Clamabit, inquit, Hesebon et Eleale, usque Iasa audita est vox eorum*. De his quæ præmissa sunt, duplicem posuimus sensum; primum secundum conversorum poenitentiam, alterum secundum impiorum perpetuam pœnam. Hunc ordinem et in hoc sensu servemus. Hesebon interpretatur *cogitationes*, Eleale *ascensio*. Si igitur quæras quomodo de triviis ad vitæ simplicitatem, de tectis superbix ad humilitatem, de plateis propriæ voluntatis ad angustias pervenerint sanctæ necessitatis, induti sacco poenitentix et doloris, emittentes ululatum confessionis, et descendentes ad lacrymas contritionis; si, inquam, quæras qua via huc usque processerint, dicit tibi sermo divinus: *Clamavit Hesebon et Eleale*. Non cessant perverse cogitationes miseram animam diversis tentationibus fatigare, donec voluntas illicitatur ad actum, quod est usque Iasa vocis suæ perduxisse clamorem. Discernendæ proinde sunt cogitationes nostræ, fratres charissimi, ut si perversa suggererint, statim obturata aure transeamus; si utilia vel honesta, usque ad actum ea quæ suggererint prosequamur. Utrobique autem onus animadvertatur; quia sive voluntarie puniendo quæ commisimus, vel perversis resistendo, vel optimis quibusque consentiendo, sine onere vel premente, vel opprimente non evademus. Sed quia nos nec mala cavere, nec bona exercere nostris viribus possumus, rogemus Deum, ut ipse nobis et virtutem resistendi et facultatem tribuat operandi, per dilectum Filium suum Dominum nostrum, qui cum eo et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXVI.

De eo quod scriptum est: « Super hoc expediti Moab (Isa. xv), » etc.

Adhuc, fratres, onus Moab in manibus vertitur, in quo mystica quædam in urbium, vel locorum nominibus expriniuntur. Diximus autem per Moab sapientiam sæcularem, vel ipsos certe mundi hujus sapientes, qui evangelicæ doctrinæ resistunt, propheticæ figuratos. De quibus dicitur: *Clamabit Hesebon, et Eleale; usque Iasa audita est vox eorum*. Sequitur: *Super hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus ululabit sibi*. Erat in cogitationibus sapientium clamor magnus, cum hinc arguerentur a manifesta per Evangelium veritate; hinc superbia tumidi adversarentur divinæ sapientiæ. Ex tunc hujus certaminis fuit finis, quando alii volentes placere hominibus, *confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos* (Psal. lxi); alii humiliantes se sub potenti manu Dei (*I Petr. v*), quanto fuerant ad credendum tardiores, tanto ad inquirendum sub-

tiliores, tanto facti sunt in ipsa fide et doctrina A expeditioniores. Isti sunt expediti Moab, vel quia se a rebus fallacis sapientiæ explicuerunt, vel quia expeditæ per viam evangelicam incesserunt. Isti super hoc quod prius egerant ululaverunt: non solum vocis strepitu, sed etiam intimo cordis affectu. Per hoc quod dicit: *Super hoc expediti Moab ululabunt*, exterior confessio; per hoc vero quod sequitur: *Anima ejus ululabit sibi*, interior contritio exprimitur. Contigit autem ut qui Moabiticæ sapientiæ renuntiantes crucis sunt secuti stultitiam, tanto fierent divinæ scientiæ capaciores, quanto fuerant in humana perspicaciores. Unde ex persona Domini propheta subjungit: *Cor meum ad Moab clamabit*. Cor Dei sacræ Scripturæ secretus dicitur intellectus; quia in ipso voluntas ejus, consiliorumque arcana mysteria revelantur. Cor ergo Dei clamat ad Moab, quando mens illius, qui de philosophia mundi transit ad Deum, spiritualis scientiæ lumine copiosius illustratur: *Vectes ejus usque ad Segor vitulam conternantem*. Vectes Moab dialectica argumenta intellige: quæ in conversis sapientibus, Ecclesiæ, cui obfuerant, cœperunt prodesse. Usque Segor enim vectes Moab pervenerunt, quando philosophorum subtilia argumenta Ecclesiæ profecerunt. Ecclesia enim in eo statu, quo tunc fuerat, jure dicitur Segor, id est parva, de qua dicitur in Canticis: *Soror nostra parva, et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ: quia parva est?* (Cant. viii.) Parvula plane erat, quando nec fines Judæorum excessit; et in ipsis parva, et contemptibilis latuit. Parva, inquam, erat; non merito, sed numero. Unde sterili Annæ secunda Phenenna (I Reg. 1), id est Ecclesiæ insultat Synagoga, donec sterilis peperit plurimos, et quæ multos habebat filios infirmata est (I Reg. 11). Pulchre autem Segor, id est Ecclesia, vitula dicitur conternans, id est tertium agens annum, ut primus annus sit ante legem, secundus sub lege, tertius sub gratia. Vel primus annus intelligatur sub patriarchis, secundus sub prophetis, tertius sub apostolis. Sane genus hoc animalis abundans est lactis, et maximæ circa fetum affectionis. Nisi enim arte fallatur, nec ad ubera alienum fetum admittit; nec lac emittit, nisi proprio præsentem consuevit. Hæc matri Ecclesiæ convenienter aptantur: quæ lacte charitatis et doctrinæ suavioris exuberans, quos ipsa per lavacrum aquæ suavioris non regenerat, quasi alienos sacrosanctis mysteriis indignos existimat. Quæ et idcirco potest dici conternans; quia fide, spe et claritate robusta, proficit in ætatem perfectam, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Cum igitur vectes Moab ad Segor usque pervenerint, id est cum sapientes hujus sæculi omnia sapientiæ suæ firmamenta et argumenta ad Ecclesiam contulerint: tunc sit, quod mox propheta subjungit: *Per ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt*. Luith interpretatur genæ. In genis vero interioris hominis qualitas ple-

rumque deprehenditur. Has quippe timor pallore, pudor rubore, dolor horrore, gaudium hilaritate, amor suavitate perfundit. Sunt autem duo quædam, secundum quæ de humanæ mentis statu judicamus, opus scilicet et sermo. Nam *ex abundantia cordis os loquitur* (Matth. xii); et secundum quod quisque diligit operatur. Ascendit igitur flens Moab per ascensum Luith, quando sapiens quilibet Ecclesiam intrans, compunctus pro peccatis præteritis, verbo simul et opere ad virtutum alta ascendit. *Et in via, inquit, Oronaim clamorem contritionis levabit*. Hæc est arcta illa via, quæ ducit ad vitam (Matth. vii); foramen videlicet illud acus, per quod camelus animal gibbosum transire non potest (Matth. xix). Quod bene foramen mœroris dicitur, quia quicumque angusto huic foramini sese contulerit, nihil dulcius quam mœrere æstimabit. Mœret enim pro his quæ commisit illicitis; mœret pro his quæ in præsentem sentit adversis; mœret pro his quæ timet imposterum malis, mœret pro his quæ in futurum desiderat bonis. In hac proinde via Oronaim positi mundi sapientes clamorem levant contritionis, scientes quod sacrificium Deo cor contritum et humiliatum Deus non spernit (Psal. l.).

Aquæ enim Nemrim desertæ erunt. Interpretatur enim Nemrim *pardus*, sive *prævaricator*. In pardis varietas, in varietate intelligitur impietas. Aquas igitur Nemrim philosophiam accipe sæcularem, in qua est tanta sectarum sententiarumque varietas; ut quod una astruit, altera destruat; et quod ista probat, improbet illa; et quod altera optimum, altera pessimum arbitretur. In omnibus autem una regnat impietas, commutantibus veritatem Dei in mendaciam, et servientibus creaturæ potius quam Creatori. Sed in his qui conversi sunt ad Dominum, desertæ sunt aquæ Nemrim; quia doctrina evangelica imbutis, quæ prius fuerunt lucra, videntur propter Christum detrimenta, *Quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit*. Herba grex irrationalis pascitur; quam, si forte aruerit, nec ipse tangere curat. Herbæ igitur nomine illa philosophorum scientia exprimitur, qua imperitum vulgus alloqui et docere consueverant. Sed aruit fenum, et cecidit flos (I Petr. 1); quia Dominus sufflavit in eum. Flante enim ubique Dei Spiritu, et mortaliu cordibus celestem inspirante doctrinam, adeo tota illa scientia aruit, ut nec rusticanam simplicitatem delectet. Arescente herba, viror omnis deperit; quia viror gloriæ, quam ex opinione vulgi habebant, statim emarcuit. Sequitur:

Secundum magnitudinem operis, et visitatio eorum. Visitatio et secundum pœnam, et secundum profectum dici potest. *Visitabo super eos*, inquit, *mala; et sagittas meas complebo in eis* (Ose. iv). Et alias: *Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatæ* (ibid.). Sed visitavit nos in salutari suo Deus; visitansque nos Oriens ex alto, illuminavit eos, qui in tenebris sederunt et umbra mortis (Luc. 1). Hic quod magis delectat, intellige,

Si pœnam, secundum magnitudinem operis iniqui, sic visitatos intellige, ut peccatorum suorum receperint, aut interiori contritione, aut exteriori afflictione, dignam retributionem. Si vero profectum, quantum sibi videbantur magni in oculis suis et sublimes, tantum eos spiritu visitante humiles factos adverte. Vel certe ita visitati sunt, ut secundum mensuram qua mensi sunt, mundiali gloriæ abrenuntiando pro nomine Christi, metiretur eis abundantia gratiæ Christi. Sic ergo visitati, *decentur ad torrentem salicum*. Hoc genus arboris talis fertur esse naturæ, ut semen ejus potatum virtutem auferat generandi. Unde non incongrue virtutem significat castitatis; vel illos, quos ob pudicitia suavitatem, spreto liberorum propagine, in torrentibus spiritualibus habitare delectat. Igitur Moab, id est sapiens quisque, conversus ad Dominum, ambulat de virtute in virtutem (*Psal. LXXXIII*), de sui cognitione ad pœnitentiam, de pœnitentia ad humilitatem, de humilitate ad castitatem. Possunt etiam per salices homines steriles et infructuosi accipi, qui in voluptatibus hujus sæculi, quasi in torrentibus habitantes, ab omni fructu spirituali redduntur immunes. Ad quos, post conversionem suam, oratores et philosophi regendos et erudiendos, vel a magistris Ecclesiæ quibus adhæserant, vel a Spiritu sancto ducti sunt, ut fidem docerent quam impugnaverant, doctrinamque astruerent quam ante fuerant delestati. Possunt etiam per torrentes salicum tribulationes et passiones intelligi, quas cum perditis hominibus ipsi etiam sustinuerunt, imitantes eum, qui de torrente in via bibit, et propterea exaltavit caput (*Psal. CXIX*). Ostendens deinde propheta, quomodo ista omnia evenerint, *Quoniam, inquit, circumivit clamor terminum Moab*. Iste est clamor apostolicæ prædicationis: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum* (*Matth. IV*), qui nullum sapientium hujus sæculi latere poterat, quando *in omnem terram erit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum* (*Psal. XVIIII*). Subjungitur: *Usque ad Gallim ululatus ejus, et usque ad puteum Elim clamor ejus* Gallim interpretatur *arenarum tumuli*. Ululatus itaque Moab in his qui pœnitentes et conversos ab errore suo stulta pietate luxerunt, pervenit usque ad tumulos arenarum, in quibus nihil firmum, nihil stabile, utpote quæ omni vento facile dissipantur. Et clamor ejus in ipsis conversis pervenit usque ad puteum Elim, quod interpretatur *arietes*; quia et illorum obduratio dissipationem, et istorum pœnitentia ex puteo arietum, id est doctrina apostolorum meruit consolationem. Ait ergo: *Usque ad Gallim ululatus ejus, et usque ad puteum Elim clamor ejus*, ut idem hominum genus in aliis sterili ululatu, in aliis salubri clamore doceat esse compunctos. Habet enim hunc morem sacra Scriptura, ut de eadem gente loquens, nunc de eadem optin a, nunc pessima quæque pronuntiet, sicut Apostolus de Judæis scribens ad Romanos, ait: *Secundum*

Evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem charissimi propter patres (*Rom. XI*). Ipse dixit inimicos et charissimos, quia in ipsa gente alii inimici inventi sunt, Christum persequentes; alii charissimi, Christo fideliter adhærentes. Hanc loquendi regulam sæpius invenies in Isaia, quam nisi diligenter advertas, omnia tibi videbuntur confusa et dissidentia. Sic ergo cum uno nomine, vel una gente Moab, mundi hujus sapientes intelligat figuratos; quorum alii reprobi, alii electi iuventi sunt; ita subtiliter tractat de singulis, ut nomine non mutato, de singulis quasi de uno contrarias sententias videatur proferre. Quia igitur Moab in reprobis nihil proferit, ululans et clamans adversus sanam doctrinam, sed sicut arenarum tumuli, vento vanitatis vel uniti sunt, vel dispersi, convenienter dicitur de Moab: *Usque ad Gallim ululatus ejus. Et usque ad puteum Elim clamor ejus*. Sequitur:

Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine. Dibon interpretatur *fluens*, illos significans, qui dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt et in vana quæque, et turpia defluerunt. Quorum aquæ, id est doctrina repleta est sanguine, illo nimirum de quo Propheta se postulat liberari, dicens: *Libera me de sanguinibus Deus* (*Psal. I*); et de quo iste ipse Isaïas. *Manus, inquit, eorum sanguine plenæ sunt* (*Isa. I*). Eia, fratres, quotquot philosophi suæ sectæ associaverunt, tot impietatis gladio perculeverunt: *Veloces enim pedes eorum ad effundendum sanguinem, quoniam linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum* (*Psal. XIII*). Sic igitur lætandum est. Nemo miretur quod plurimi philosophorum puteum Elim, arenarum tumulis prætulerunt, doctrinam scilicet apostolicam sapientiæ sæculari, quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine. Perversa enim doctrina, non eorum, quos decipit, animas vivificat, sed mortificat; nec eas a sordibus mundat, sed peccati sanguine fœdat. Et addidit propheta: *Ponam enim super Dibon additamenta; his qui fugerint de Moab leonem, et reliquis terræ*. Jam manifeste separat pretiosum a vili. *His, inquit, qui fugerint de Moab leonem*, id est ad eorum utilitatem, ad eorum profectum, ponam super Dibon additamenta. Addam enim plagas plagis eorum, dolores doloribus eorum, anxietatibus anxietates, timoribus timores; quoniam et hic in fluxu suo, quod interpretatur Dibon, computrescent, et ad extremum pœnis perpetuis cruciandi ad inferna descendunt. Et hoc proderit his qui fugerint de Moab, et fugiendo leonem evaserint, qui circuit quærens quem devoret (*I Petr. V*). Nec solum illis, qui fugerint de Moab leonem, sed etiam reliquis terræ, qui scilicet leonem fugerint, id est diabolum, terrena quæque vitia deserentes, et virtutibus studentes, eorum proderit pœna, qui inter perditos Moabitas perseverantes, pro fluxu rerum temporalium accipient additamenta pœnarum. Potest legi et sic: *Ponam super Dibon additamenta*. Et quasi quæres res quam diceret Dibon, exponens subjungit: *His*

qui fugerint de Moab. Quoniam enim et Dibon A sufficiens mœror interpretatur, illos significat, qui eo modo, quo superius diximus, flentes et mœrentes fugerunt de Moab, infidelium societatem deserentes, et Christiano populo adhærentes. Super quorum augustiam, quam habuerunt in pœnitentia, posuit Dominus persecutionum additamenta; quia illis datum est, non solum ut crederent in Christum, sed etiam ut paterentur pro Christo (Philip. 1). Exponens quippe, quæ additamenta fuerat positurus: *Leonem*, inquit, persecutionem exprimens, quam eo ille rugiens fidelibus suscitavit, non solum de sapientia sæculari conversis, sed, sicut superius diximus, reliquiis terræ. Quod si reliquiis terræ legendum est, sicut in Moab gentes, ita et in reliquiis terræ, Judæos intellige, de quibus Apostolus: *Reliquiæ*, inquit, *secundum electionem gratiæ salvæ factæ sunt* (Rom. 11). Tam enim gentes quam Judæos, qui fidem Christi susceperunt, hæc leonis persecutio fatigavit. Eia, fratres, obscurissimum prophetæ locum, propter propriorum nominum copiam, idcirco breviter et continuatim, sicut potuimus, enodavimus, ut et facilius intelligeretur, et a memoria difficilius laberetur, et moralis expositio, quæ sequi debet, gratius audiretur: quam volo vos in crastinum differre, ne vel satiatis cibo, vel fatigatos labore videat onerare. Vestris autem orationibus munitus, quidquid ille Spiritus, qui revelat mysteria, suggesserit, ad vestram ædificationem cras in medium proferemus, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre et eodem Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXVII.

De eodem capitulo moraliter exposito.

Adestote nunc, fratres charissimi, et ut intente audiatis, et ut mente oretis, quatenus ea quæ hesterno die secundum propheticam explanationem percurramus, tropologice ad morum ædificationem exponere valeamus. Profunda quippe sunt nimis, et priorum nominum oblecta velamine, et idcirco uterque, tam auditor quam expositor, non parva egent intentione. Satis meminit charitas vestra, per quod Moab, qui interpretatur *de patre*, secundum legem moralem dixerimus figurari ea vitia, quæ ex carnali generatione de patre procedunt in filium, sicut sunt incentiva libidinum, et iræ stimuli, et cætera hujusmodi. Sed et eos qui ipsa vitia deserentes adversus ea spiritualem iniere conflictum; quandiu hujusmodi tentationibus fatigantur, secundum aliquid, Moab possumus appellare. Quorum alii, qui minus expediti sunt, superantur: in quibus impletur quod ait: *Clamabit Hesebon, et Eleale*, et cætera; alii, quia expediti concertant, clamant ad Dominum cum tribulantur (Psal. cxix), et de necessitatibus eorum eripit eos (Psal. cxv); de quibus subjungit: *Super hoc expediti Moab ululabunt; anima ejus ululabit sibi*. Dicendum primo videtur, qui sint expediti Moab. Occurrit hic pa-

triarchæ nostri Abrahamæ opus memorabile, quo numeratis trecentis decem et octo vernaculis expeditis, hostem invasit, fugavit, prostravit; omnem insuper, quam de Sodomis tulerant, prædam potenter eripuit (Gen. xiv). In quo fere numero scitis quia Gedeon Madianitarum fudit exercitum, lumine lampadarum, et tubarum sono perterritum (Judic. vii). Quos ego similiter dixerim expeditos; omnibus nimirum, quos aliquod impedimentum inhabiles bello reddiderat, non minus prudenter quam audacter exclusis. Nam [quos] timor pavidos, et amor fecerat dissolutos: quos cupiditas encraverat, vel absorbuerat voluptas, divino edoctus oraculo, dux sagacissimus jusserat a bello discedere. Mox quidam prostrati toto ore aquas hauriunt; quidam paululum inclinati necessitati consulunt, supersedent superfluitati. Videtis igitur quod non solum vitia, sed et superflua quæque impedimento sunt proficientibus, pugnantibus oneri. Multi igitur, qui naturalibus incentivis illecti in turpia quæque prolapsi sunt, in ipsis in quibus peccaverunt divitiis et deliciis, mundi quoque occupationibus, et pœnitere pro præteritis, et continere a futuris proponunt, et quamdam morum conversionem arripiunt; sed ad hoc ne modico quidem tempore sufficiunt. Non enim sunt expediti Moab. Tandiu enim in illis clamat Hesebon, id est iniqua cogitatio, et Eleale, id est mentis elatio, donec usque a Jasa vox eorum audiatur, et cogitationem pessimam opus pessimum consequatur. Volens proinde dux noster ad bellum hoc spirituale suos milites reddere expeditos: *Qui non*, inquit, *renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus* (Luc. xiv). Et iterum: *Qui non odit patrem, aut matrem, et uxorem, et filios, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus* (ibid.). Itaque expediti Moab illi dicuntur, qui ut vitiis Moabiticis, in quibus deciderant, securius possint resistere, ab omnibus mundi hujus negotiis et divitiis, ab omnibus affectibus, et propriis suis voluntatibus sese expediunt, et nudum Christum nudi sequuntur. Hi cum se senserint aut naturalibus incentivis, aut dæmonum suggestionibus, aut certe propriis cogitationibus infesari, vehementem cordis ululatum, et miserabilem vocis ejulatum cum lacrymis, et suspiriis emittunt ad Dominum, dicentes cum Propheta: *Afflictus sum et humiliatus sum nimis; rugiebam a gemitu cordis mei* (Psal. xxxvii). Hoc ipsum est, quod Isaias: *Super hoc expediti Moab ululabunt*. Quod vero sequitur: *Anima ejus ululabit sibi*, occultam cordis exprimit contritionem, quæ oculos hominum respuit, divinum aspectum requirit. Sequitur:

Cor meum ad Moab ululabit. Gratias tibi, Jesu bone; vere miserationes tuæ super omnia opera tua. Si ibi intus, ubi Deus videt, ad Deum cor hominis convertitur et conteritur; mox cor Dei a ipsum convertitur. Per cor Dei affectus pietatis et compassionis ejus exprimitur. *Cor meum ad Moab clamabit*. Moab ululat in pœnitentia; Christus cla-

mat in misericordia. Moab ululat timendo; Christus A clamat miserando. Moab ululat confitendo; Christus clamat remittendo. Moab, videns ventum validum venientem, timet, et ululat; Christus, manum porrigens et clamans, titubantem et trepidantem increpat: *Modicæ fidei, quare dubitasti? (Matth. xiv.)* Respondet itaque clamor ululatus, affectus affectui; respondet misericordia misero, medicus ægroto, laboranti et dolenti compassio. Vere, Domine, *secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam (Psal. xliii.)*. Clamas, Domine, clamas ibi intro in anima mea, quando desperatum in spem erig's; quando timenti et trementi, mira pietate et suavitate, blandiris; quando animo jam se corporeis caloribus inclinanti rorem r. frigerii salutis infundis; quando mentem adversus iram, odia, et cætera hujusmodi laborantem interiori quadam tranquillitate componis. Sic quoties in his et pro his anima mea ululat sibi; toties cor Dei mei clamat, compatiendo mihi. Sic, mi Jesu, Lazarum suscitaturus, voce magna clamasti (Joan. xi); magno clamore magnum tuæ pietatis exprimens affectum. O Domine, quandiu adversum me istarum passionum et tentationum molestia desæviet? Quandiu Moab, quem in ipso conversionis initio me evasisse putaveram, rediviva contra me bella restaurabit? Audi quod sequitur: *Vectes ejus usque ad Segor vitulam contemnantem. Segor interpretatur parvus; humilitatem utique significans, quæ de divite pauperem, de magno parvum, de superbo facit humilem. Quæ congrue vitula dicitur, quod genus animalis lactis abundat; quia superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam (Jac. iv.)*. Dicitur autem vitula contemnantem, id est tertium agens annum: quæ ætas in bobus et apta jugo, et ad fetum habilis invenitur. Possunt etiam per vitulam contemnantem tres gradus, quibus humilitas perfecta cognoscitur, exprimi, quæ in triplici contemptu consistit.

Primum igitur est ut homo seipsum contemnat, subdens se majori secundum Deum. Deinde addat nullum contemnere, nullum se inferiorem æstimare; et ita subditus sit omni creaturæ propter Deum. Postea ab omnibus se contemni, vel libenter, vel certe patienter sustineat, et solum suspiret ad Deum. In his tribus consistit humilitas: ad quam quicumque Dei miseratione fuerit provectus, ita omnia ei tranquilla erunt atque pacata, ut non sit in carne quod repugnet spiritui, nec in spiritu quod Dei obviet voluntati. Certi proinde estote, fratres charissimi, quia, quoties non concupiscentia carnis urget ad vitia, aut superbia occulta arguitur, aut manifesta confunditur; aut, ne pro virtutis ejuslibet conscientia nefandum erigat caput, præcedentis titillatione vitii deprimitur. Quocirca quicumque a carnalium passionum dominatu cupiunt liberari, circa humilitatis acquisitionem, vel conservationem, summum studium et laborem impen-

nant; in cujus perfectione, et castitatis, et tranquillitatis perfectio tota consistit. Vectes quippe Moab, id est robur carnalium passionum, usque ad Segor vitulam contemnantem perveniunt; quia ubi humilitas perfecta fuerit, tota illius vis fervorque tepescit. Ut sciamus autem quia ad hanc valeamus conscendere perfectionem, audiamus quid propheta subjungat: *Per ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.* Luith interpretatur *genæ*, Oronaim foramen mæroris. *Nonne lacrymæ viduæ*, ait Scriptura, *ad maxillam descendunt; et Dominus Deus non delectabitur in illis? (Eccli. xxxv.)* Per genas quippe lacrymæ descendunt; sed ipsarum vis, et causa, pro qua funduntur, secreta, ad cælum conscendunt. Recogitans igitur homo pristinos annos suos in amaritudine animæ suæ, in lacrymas sæpe resolvitur, lavansque per singulas noctes lectum suum, et stratum lacrymis rigans, dicit cum Propheta: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam (Psal. cxviii.)*. Ita per Luith, id est genarum lacrymas flens ascendit, donec ad foramen mæroris, id est Oronaim perveniens, clamorem lenit contritionis. Eia, fratres, non perfunctorie transeundum est, quod ait, *in via Oronaim*. Est via quippe, quæ ducit ad Oronaim, id est foramen mæroris. Quale hoc foramen? quis vidit? Quis cognovit? Quis expertus est? Habet mæror salutaris ostium suum, habet fenestram, habet et foramen. Per ostium frequens est in quamlibet domum ingressus; per fenestram patens est aspectus, foramen nihil corpulentum admittit, luci soli, et acri pervium; præbens oculo explorandi libertatem, sed perscrutandi adimens facultatem. Per ostium igitur fidem, spem per fenestram, per foramen intelligo speciem. Per fidem secreta Dei rimamur; per spem odoramus; per speciem tangimus. Fides docet omnia; spes promittit futura; species exhibet promissa. Est enim triplex mæror: primus timoris, secundus consolationis, tertius desiderii et delectationis. Cum enim fides sine operibus mortua, fides non sit; tunc iterato homo transit ad fidem, quando salubri mærore compunctus, de pessima vita ad morum transit emendationem. Primum mæret homo, ut remissionem peccatorum consequi mereatur; deinde mæret, ut in spe divinæ promissionis consoletur, et sic in hac via vocem tenet contritionis, ut mærenti foramen ei, per quod quasi per speculum apparcat ipsa species, aperiatur. O mæror dulcis et desiderabilis! per quem mortuus suscitatur, infirmus sanatur, illuminatur cæcus, cæli janua aperitur. Non sic hypocritarum mæror, de quo propheta: *Aquæ enim Nemrim desertæ erunt. Nemrim pardus interpretatur.* Est autem pardus animal maculosum et varium: quod vitæ et moribus congruit hypocritarum, qui foris candidi, intus sunt obscuro; in quibus lucet pudicitia, fetet luxuria, qui foris gloriantur in humilitate, intus pascuntur vanitate; in quorum mente cupiditas, in quorum veste vilitas; in

quorum verbis veritas, in quorum vita impuritas. *A* Exitus aquarum deducunt oculi eorum; sed aquæ istæ deserte erunt, quando veniens ille, *qui illuminabil tenebrarum abscondita, et manifestabit consilia cordium (I Cor. iv)*, lacrymas steriles et infructuosas, ob hominum oculos tantum extortas, omni gratia et remuneratione ostendet esse privatas. *Quia aruit herba, defecit germen, omnis viror interiiit.* Quasi herba initium bonæ conversationis, quasi germen fructus boni operis, quasi viror puritas bonæ intentionis. Sed in hypocritis aruit herba, quando bonæ conversationis principium vanitate corrumpitur; deficit germen, quando in laudabili opere non perseveratur; omnis viror interiiit, quando intentionis puritas, arridente cupiditate, deseritur. Sequitur:

Secundum magnitudinem operis, et visitatio eorum. Visitatio hæc in bono accipienda est; quia scilicet corda sanctorum præsentia sua sancta lætificans, unicuique copiam sui, sicut quisque meretur, iusta æquitate largitur. Ideo secundum magnitudinem operis, et visitatio eorum. *Ad torrentem salicum deducet eos:* Moabitas scilicet, qui de vitibus ad virtutes transeunt, et locum, ut virtutes ipsas exerceant, avidissime querunt. Hi ergo ad torrentes salicum ducentur. Torrentes salicum diversi ordines sunt sæculo abrenuntiantium: qui torrentes dicuntur, vel propter lacrymarum inundationem, vel propter tentationum violentiam. Talis erat torrens, de quo bibit Elias; quando deferebant ei corvi panem et carnes mane, et panem et carnes vespere (*III Reg. xvii*). Dicitur autem torrens Carith, quod interpretatur *calvus*. Quoniam capilli corpori superfluant, calvi sunt qui superfluis renuntiant, necessariorum usu contenti. Isti sunt expediti Moab, quorum unus fuit Eliseus, cui pueri insultantes: *Ascende, inquit, calve; ascende, calve (IV Reg. ii)*. Isti in via bibunt de torrente, donec fluminis impetus lætificet civitatem Dei (*Psal. xlv*), et dedicet domum suam Altissimus. Non enim continue fluit torrens; sed tunc cum forte austro flante glacies solvitur, aut pluvia ubertim descendente aquis valles implentur. Talis est in præsentia hæc visitatio, qua nos Deus aqua sapientiæ salutari perfundit, nunc flante Spiritu solvens nostram suavi compunctionis duritiam; nunc humiles quosque scientia spirituali quasi aquis cælestibus rigans. In huiusmodi torrentibus salices crescunt; hi videlicet qui, spreta carnalium propagine liberorum, abscederunt se propter regnum cælorum, habentes in domo Dei nomen melius a filiis et filibus. Hæc est castitas et munditiæ virtus gratissima, ad quam post molestias corporis, post innumeras tentationes libidinis, post crebra incendia carnis, post periculosas suggestiones immundissimi dæmonis, per ascensum Luith, et viam Oronaim, anima sancta, Spiritu sancto docente et comitantibus angelis, pervenire meretur. *Quoniam circuit clamor terminum Moab.* Ille est clamor, de quo superius ait: *Cor meum ad Moab*

clamabit. Clamor iste circuit terminum Moab; quia vox Dei loquentis in nobis fines vitiorum discutit, et ipsorum nobis horrorem infundit. Quam sæpe, fratres, hunc ejus clamorem aure cordis audivi, cum, circumstrepente undique tumultu vitiorum, ipse singulis obviaret, et illis narrantibus delectationes, eorum clamorem suo clamore compesceret; terminum, id est finem huiusmodi delectationis objiciens, et turpitudinem pandens, et spiritualium delectationum dulcedinem menti captivæ proponens! Sed jam quis utriusque clamoris finis audiamus. *Usque ad Gallim ululatus ejus; et usque ad puteum Elin clamor ejus.* Si placet, reddantur singula singulis, ut intelligatur ululatus Moab, hoc est vitiorum, de quo superius dixerat: *Super Nabo, B et super Mcdeba Moab ululabit;* clamor autem ille, de quo præmiserat: *Cor meum ad Moab clamabit.* Sed ululatus ille ad tumulos pervenit arenarum, quod interpretatur Gallim; et clamor iste ad Elin, quod interpretatur *puteus arietum*. Quasi arenæ cogitationes vagæ sunt et instabiles, quæ in unum, hoc ululatu quasi flante vento coactæ, vitiorum tumulos faciunt. Porro arietum puteus profunditas est Scripturarum, quæ per arietes, prophetas scilicet et apostolos, ministratæ sunt; quarum, Domino nobis in cordibus nostris clamante, secreta reserantur. Itaque, fratres, quantum nos aut exterior persecutio, aut interior perturbatio contristat, tantum nos ex sacris litteris consolatio divina lætificat. *Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram C doctrinam scripta sunt, ut veritatem et consolationem Scripturarum spem habeamus (Rom. xv).* Dico vobis, fratres, nihil potest adversi contingere; nihil tam triste, vel amarum emergere, quod non mox ut eos pagina sacra exceperit, aut evanescat citius, aut facilius toleretur. Ille est ager, in quem S. Isaac, inclinata jam die, pergat ad meditandum, ubi occurrens ei Rebecca, illum qui acciderat, sua lenit suavitate dolorem (*Gen. xxiv*). Quoties, mi Jesu bone, dies vergit in vesperam; quoties parvæ alicui consolationi, quasi diurnæ luci, intolerabilis dolor velut nocturna caligo succedit; vertuntur in fastidium omnia; oneri sunt cuncta quæ video. Si quis loquitur, vix audio; si quis pulsat, vix sentio; *D in modum silicis cor obduratur, hæret lingua, oculorum vena seccatur. Quid tunc? Exeo certe ad meditandum in agro; sacrum revolve collicem, meditationes meas ceris imprimo; cum mihi subito occurrens Rebecca, tua scilicet gratia, Jesu bone, sua luce tenebras discutit, pellit fastidium, duritiam frangit. Mox suspiriis succedunt lacrymæ, lacrymas cæleste gaudium comitatur. Infelices, quos cum tristitia quæque perturbant, non hunc agrum ingrediuntur, ut gaudeant. Scitis, fratres, cum triste aliquid acciderit mundi amatoribus, aut in vanis, aut in noxiis, consolationes requirunt, ut meritè de talibus propheta subjungat: *Quoniam aquæ Dibon repletae sunt sanguine. Aquæ Dibon, quæ interpretatur fluxus eorum, lacrymas significant illorum**

quæ pro fluxu temporalium aut rident, si habeantur; aut plorant, si amittantur. Ideoque aquæ Dibon repletæ sunt sanguine. Quia, sicut hi, qui pro temporalibus rident, malo suo rident; ita et qui pro temporalibus plorant, malo suo plorant. Nihil enim purgationis afferunt huiusmodi lacrymæ; sed in super eos peccati foetidant sanguine. Ideo sequitur: *Ponam super Dibon additamenta*. Addit quippe Dominus dolores doloribus eorum, ut de lacrymis ad lacrymas transeant, ingredianturque terram tribus viis, et duplici contritione conterantur. Quoniam misera sors eorum, qui nati de muliere brevi vivunt tempore; et hic replentur multis miseriis, et post hanc vitam penis tradentur perpetuis (*Job xiv*). Felices econtra, qui in huius mundi laboribus in verbi Dei visitatione et lumine consolantur, et transeunt e mundo æternis gaudiis perfruuntur. Quocirca et his quoque ponet additamenta, qui fugerint de Moab leonem; qui, fugientes vitia, ipsum in centorem vitiorum pariter evaserunt. Sed et reliquis terræ ponet additamenta.

Notantur hic tria hominum genera; unum eorum qui se totos vitiis et sæculo dederunt; alterum eorum qui sæculo abrenuntiantes, Christi jugum suscipiunt; tertium eorum qui in sæculo criminibus abstinent, operibus tamen terrenis incumbunt. Primum per Dibon, secundum per eos qui fugerunt de Moab, tertium per reliquos terræ, vel reliquias, figurantur. Quibus omnibus ponet Dominus additamenta. Nam reprobus pro peccatis temporales in hac vita dolores, et post hanc vitam æternos animæ et corporis retribuet cruciatus. Abrenuntiantibus vero huic mundo, quæ additamenta congeminet, evangelica probat historia, dicente Domino: *Omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, et cætera, propter me, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit* (*Matth. xix*). Porro hi qui plumbum, ferrum, stannumque vitantes, ædificant super filiei catholice fundamentum lignum, fenum, stipulam, suscipient de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Nam hi, qui multis incommoditatibus conteruntur, et ad ultimum excepti ignibus detrimentum patientur; ipsi autem salvi erunt, sic tamen quasi per ignem. Quibus omnibus congruit nomen Moab, quia primi Moabiticis vitiis absorbentur; in aliis vitia Moabitica aut penitus destruntur, aut magnifice comprimuntur: reliqui enim nunquam ipsis vitiis foedantur, semper autem fatigantur. Ubique animadvertitur onus Moab: qui in aliis premitur, in aliis premit, in aliis opprimit. Sed jam huic sermoni terminum demus, obsecrantes misericordiam Dei nostri, ut Moabiticis expiatis, suæ voluntati nos reddat acceptos. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO XXVIII.

De eo quod ait: *Emitte Agnum, Domine* (*Isa. xvi*), etc.

Deus ab austro veniet, et sanctus de monte um-

broso et condense (*Habac. iii*). Ecce, fratres charissimi, Dominus noster Jesus ex condensissima allegoricorum verborum silva, in cuius opaca densitate hactenus latuit, subito manifestus erumpit, dicente propheta: *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filię Sion*. Vere dilectus meus stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Quis nesciat Dominum Jesum in Scripturis esse quærendum, qui ipsum dicentem audit in Evangelio: *Scrutamini Scripturas* (*Joan. v*), et cætera? Sed inter nos et ipsum, quasi quidam paries est ipsius Scripturæ obscuritas, verborum ænigmata, et figuræ historiæ. Verum spirituales illi artifices, qui huic nobis parietem condiderunt, fenestris illum ac cancellis variarunt, per quos plerumque dilectus ille suis se præbet amatoribus induendum, ut nemo ambigat ipsum esse ubique in his, quæ latent, quem sic manifeste exhibent ea, quæ patent. Ait ergo: *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ*. Diximus in exordio, aliquando narrando, aliquando jubendo, aliquando etiam orando, prophetas locutos fuisse. Cernens ergo propheta in spiritu, etiam mundi sapientes crucis esse virtuti subdendos, per stultitiam quoque prædicationis credentes esse salvandos, perdendam nihilominus sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobandam (*I Cor. i*), et cætera, quæ in hoc onere præmissa sunt; æstuat desiderio, causatur moram, jamjamque Christum optat adesse, impleat promissa, exhibere prænuntiata; conversusque ad Patrem, Filii sui adventum ardenti exigit affectu, *Emitte*, inquit, *Agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filię Sion*. Iste est Agnus, qui per Jeremiam loquitur dicens: *Et ego tanquam agnus innocens, qui portatur ad victimam* (*Jer. xi*). De quo et iste idem Isaias: *Tanquam ovis ad occisionem ducetur, et tanquam agnus coram tondeute se obmutescet* (*Isa. lvi*). Quem, Spiritu sancto revelante, sanctus Baptista cognoscens: *Ecce, inquit, Agnus Dei* (*Joan. i*). De quo et David cecinit, dicens: *Dominabitur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terrarum. De petra deserti ad montem filię Sion* (*Psal. lxxi*). Petram deserti, ut æstimo, speluncam illam appellat, quæ in locis desertis natura, vel arte excisa in petra, Loth exceptit de Sodomis fugientem (*Gen. xix*). De hac petra deserti, cum magna admiratione Agnum dicit processurum, quia in ea generatus est Moab, de cujus genere natus est Christus. Emitteretur autem de petra deserti ad montem filię Sion, quia natus de Virgine in Bethlehem, Jerusalem (in qua est mons Sion ad litteram, vel mons, id est excellentia, et gloria filię Sion, id est Synagogæ, quæ in templi nobilitate intelligenda sunt) sua præsentia visitavit. Allegorice petra deserti dicitur Synagoga, quæeducta de Ægypto, et quadraginta annis eremi habitatrix effecta, bibebat de spiritali consequente eos petra

quæ idcirco petra deserti dicitur, quia tanti temporis exsilio multis in infidelitate pereuntibus, in perfectioribus fidei firmitatem servavit. Ex hac fuere apostoli, qui Agnum illum, qui abstulit peccata mundi, ut dominaretur universo mundo, prædicatione sua ad gentium populos transtulerunt, ut de Synagoga nasceretur Ecclesia, quasi filia Sion, cujus mos est altitudo fidei, sublimitas spei, via superexcellens charitatis. Unde Dominus in Evangelio : *Oportebat pati Christum, et resurgere a mortuis die tertia, et prædicari in nomine ejus penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolymis (Luc. xxiv)*. Vel certe tunc emissus est Agnus, dominator terræ, de petra deserti ad montem filiz Sion, quando Christus ab umbra legis, ad veritatem transivit Evangelii; quando, de petra deserti, de qua bibebant filii Israel sacramentum nostræ redemptionis, ad veritatem sui sacrosancti corporis et sanguinis transtulit; quando amoto velamine litteræ, spiritualis intelligentiæ, Novi Testamenti præconibus, reseravit arcanum. *Et erit, Quid? Cum emissus fuerit Agnus dominator terræ, de petra deserti ad montem filiz Sion. Sicut avis fugiens, et pulli de nido volantes, sic erunt filiz Moab in transcensu Arnon. Filias Moab carnales et infirmas intellige animas, Moabiticis erroribus deceptas. Arnon interpretatur illuminatio eorum. Habitabunt apud te profugi mei Moab.* Hoc in loco per Moab sapientes intellige, quos superius diximus tanto in divinis fuisse prudentiores, quanto in sapientia illa mundiali fuerant perspicaciores. Iste est Moab, cujus vectes pervenerunt usque ad Segor vitulam conternantem.

Talis fuit beatissimus martyr Cyprianus, talis Ambrosius, talis Augustinus, atque Hieronymus qui totum, quod de scientia hauserant sæculari, ad firmamentum profectumque Ecclesiæ transtulerunt. Tales nimirum efficacius hæreticos debellabant, tales infirmos quoslibet ab infestatione pseudoapostolorum sua doctrina protegebant, sub quorum cura, quasi sub maternis ahs, ne a dæmonibus seducerentur et raperentur, securius latitabant. Hunc Moab, id est tales mundi hujus sapientes, Christus alloquitur : *Habitabunt, inquit, apud te profugi mei Moab; esto latibulum eorum a facie vastatorum.* Profugos suos illos appellat, quos a zabulo quondam seductos et abductos, devicto hoste, victoris iterum jure receperat; quos nimirum zabulus ipse sibi dolens ereptos, suscitavit hæreticos, commovit philosophos, falsa dogmata sevit, ut sic simplices quosque decipiens, eorum perditione, illati dispendii solaretur injuriam. Sed donec transiret iniquitas, et manifestaretur veritas, in fide perfectorum imperfecti pendebant, et a facie talium vastatorum sapienter simplicibus doctrinæ et providentiæ latibulum salutare præstabant. Ait ergo : *Habitabunt apud te profugi mei Moab, esto latibulum eorum a facie vastatorum.* Quod ne zabuli potentiam et astutiam consideranti videretur difficile, protinus

A subjungit : *Finitus est enim pulvis, consummatus est miser.* Doctrina diaboli pulveri comparatur, quæ tunc quodammodo finem accipit, quando, coruscante Evangelio, salutarem doctrinam mundus suscepit. Eleganter propheta diabolum miserum vocat, cui in futurum præparata est in æterno igne damnatio, cujus iniquum pectus cassa nunc urget sollicitudo, qui semper laborans et nihil proficiens, qui electorum animas semper sitiens, et nullum eorum perpetuo sibi subdere valens, tanto miserior ab omnibus judicatur, quanto a terrenis et mortalibus, spiritus cœlestis et immortalis superatur. Vere miser, qui ab angelis premitur, cui ab omnibus illuditur, quique a perfectis contemnitur, vincitur ab infirmis. Ait ergo : *Finitus est pulvis, consumptus est miser.* Unde et subditur : *Defecit, qui conculcabat terram.* Agamus gratias, fratres charissimi, Agno illi, qui, emissus de petra deserti ad montem filiz Sion, terram, ab initio, scilicet a zabulo, conculcatam, tyrannidi ejus eripuit, imo ipsum qui conculcaverat, ejus quem conculcaverat pedibus prostravit, dans ei virtutem calcandi super serpentes et scorpiones, et omnem potestatem inimici (Luc. x). Unde ad credentes loquitur Apostolus : *Deus conteret Satanam sub pedibus vestris velociter (Rom. xvi)*. Terra quippe dicitur omnium sanctorum sancta societas; terra profecto fertilis et secunda, afferens fructum aliquando tricesimum, aliquando sexagesimum, nonnunquam et centesimum (Matth. xiii). Hanc nimirum usque ad Salvatoris adventum antiquus hostis malitiæ suæ pedibus conculcabat, ob primæ prævaricationis reatum, etiam in electos jus iniquæ damnationis exercens, donec chirographum cui innitebatur excedens, illum, qui nulla ei cautione peccati tenebatur, impias manus injiceret, addicens eum morti, in quo nulla causa mortis poterat inveniri Unde non immerito chirographi pactique transgressor, quia usurpavit indebitum, et debitum pariter, dictante justitia, sententiam, avarus nimis et injustus exactor, amisit. Idcirco defecit, qui conculcabat terram. Deus quippe delens chirographum, quod erat contrarium nobis, affigensque illud cruci suæ, traduxit principatus et potestates, palam triumphans eos in semetipso (Colos. ii). Sic hoste devicto captivam duxit captivitatem, accipiens dona in hominibus (Ephes. iv). *Propter quod exaltavit illum Deus; et dedit illi nomen, quod est super omne nomen (Philipp. ii)*, etc. Exinde jam cœpit impleri quod propheta subjungit : *Et præparabitur in misericordiæ solium; et sedebit super illud in veritate, in tabernaculo David, judicans et quærens judicium; et velociter redens quod justum est. — Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine (Psal. c)*. Accedamus, fratres, cum fiducia ad solium misericordiæ, quod interius præparavit in tabernaculo David, id est in Ecclesia; quia, nunc tempus miserendi, quod profecto sequetur tempus judicandi. Sed quia hæc latius tractanda sunt, cum hæc ipsa, quæ ho-

die dicta sunt, moraliter cœperint pro modulo nostro latius explicari, demus jam et huic sermone terminum; et die crastina, si Deus voluerit, hoc ipso capitulo repetito, quod ipse suggesterit proferemus in medium, ad laudem et præconium Domini nostri Jesu Christi cui honor et imperium per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIX.

De eodem capitulo moraliter exposito.

Manifesta de Domino prophetia nec allegoricis involucris obvolvenda, nec tropologicis est extenuanda figuris: cum nihil magis fidem nutriat, vel mores ædificet, quam ut ea, quæ cernimus evidenter impleta, a sanctis prophetis legamus tanto ante prædicta. Quid enim manifestius, quam Agnum, quem a propheta legimus esse venturum, in Evangelio audiamus a beato Baptista monstratum, illo dicente: *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ (Isa. xvi)*; et isto clamante: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi!* (Joan. 1.) De quo alias idem Baptista: *Qui habet, inquit, sponsam Sponsus est (Joan. 11).* Quæ sponsa hæc? Illa nimirum, quam pater in psalmo alloquitur, dicens: *Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui (Psal. xlv).* Illa itaque est, quæ nunc habens patrem Deum, primo habuit patrem diabolum, quæ dicebat lapidi: *Pater meus es tu, et ligno: Tu me genuisti (Jer. 11).* Ecclesia est hæc de gentibus congregata, quæ primo Moab, id est de patre diabolo genita, transivit in adoptionem filiorum Dei. Cujus filia Sion, omnes animæ Christianæ, et ipsæ secundum naturam filia Moab, ex gratia filia Dei. Verum quia moraliter per Moab naturalem, quam ex patre contrahimus, corruptionem diximus figurari; congrue illas animas filias esse dicimus Moab, quæ vel carnalibus vitiis implcantur, vel eorum suggestionibus desideriiisque fatigantur. De his ergo dicitur: *Sicut avis fugiens, et pulli de nido volantes, sic erunt filia Moab in transcensu Arnon.* Arnon interpretatur illuminatio eorum. Ut igitur filia Moab Agno illi, qui emissus est de petra deserti, et peccata abstulit mundi, salutaribus nuptiis copulentur, necesse est de inferioribus ad superiora conscendant, et, relictis erroribus et ignorantia tenebris, salutari lumine perfundantur, dicantque cum Propheta: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine (Psal. 14).* Sic autem ascendentes avi fugienti, pullisque de nido volantibus comparantur: quia frustra jacitur rete ante oculos pennatorum. Hæc est fuga, quam nobis Jeremias propheta suadet: *Fugite, inquit, de medio Babylonis (Jer. 11).* Sed sunt diversa genera avium, quarum sicut natura diversa est, ita earum multitudinem, secundum diversam morum vel naturæ qualitatem, animæ sortiuntur. Unde sancta quædam anima, tenebrarum quas patiebatur impatiens, cum præmisisset. *Timor et tremor venerunt super me, et contlexerunt me tenebræ (Psal. 114);* fugam

A meditata, *Quis, inquit, dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam?* (ibid.) Ipse idem nunc pellicano, nunc nycticoraci, nunc passeri, nunc aquilæ comparatur. Animadvertat charitas vestra. Evenit plerumque ut in multitudo constitutus, vitiis peccatorum undique circumseptus, virtutum concepiat affectum, et desideret effectum. Conatur ascendere, sed premitur consuetudine; erigitur spiritus novitate, sed trahitur peccati vicinitate; in virtutum serenitate delectatur, sed exemplo malorum illectus, quasi invitus cogitur repetere quod detestatur. Hinc dolor si ceciderit, timor si restiterit, tremor ne in his pereat, desiderium ut fugiat. Versantur tenebræ in conscientia, in corde tristitia, angustia in cogitatione. Ita loquens in amaritudine animæ suæ. *Quis, inquit, dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam?* Et subjungit, dicens: *Ecce elongavi fugiens (ibid.).* Acceperat quod perierat ista quondam filia Moab, et instar avis volans, et publicam fugiens, materiasque peccatorum declinans, solitudinis secreta deligit, in qua mortificans membra sua, quæ sunt super terram, similis fit pellicano solitudinis. Pellicanus pallidi fertur esse coloris; qui pullos, mox ut excluserit, rostro occidit, rursumque gemitu miserabili, et sanguinis sui effusione resuscitat. Felix anima, quæ mutuans sibi alas columbæ, ad solitudinis secreta volavit: in qua mortificans membra sua, quæ sunt super terram, opera sua priora, quasi proprios pullos interficit; deinde in novam vitam dolore ac sudore, quasi sanguinis effusione, gemitibusque incenarrabilibus, ac salutari compunctione vivificat. Deinde cibos sibi cœlestes mutuans Scripturarum, nycticorax efficitur spiritualis: in nocte æque et in die, in adversis scilicet et in prosperis, in lætis et in tristibus, in tentationibus et consolationibus exultans et volans, et de virtute in virtutem proficiens, donec mysticus passer effectus, et a tenebris hujus infelicitatis in illam inaccessibilem lucem evigilans, transeat in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, in voce exultationis et confessionis, sonus epulantis (Psal. 111). Igitur anima Moabiticis vitiis implicata, de tenebris in lucem, quasi in transeensum Arnon, progrediens, avi comparatur fugienti, pullisque de nido volantibus, ut ea hic intelligatur fuga, quæ ad abrenuntiantium spectat conversionem; et volatus, qui ad perfectorum pertinet contemplationem. In nido quippe plumeseunt pulli avium residentes; a matre simul et patre pascuntur. Quibus cum plumæ succreverint, et alis pennæ firmius inhæserint, liberis auras nido præferunt, et propria sibi industria victualia quæritantes, nunc sublimia cœli volatu petunt; nunc pennis demissis se in inferiora deponunt. Est autem nidus concupiscentiæ; nidus etiam disciplinæ. Sunt vero volucres, quæ volare conantur, nec valent; et dum pennis videntur velle adniti, mox carnis pondere pressæ ad infima delabuntur. Tales fuere coturnices, quæ uno tantum cubito a terra suspensæ, sed mox

instar lapidis in terram dejectæ, Israelitarum gula desiderata satietate satisfecerunt (*Num. xi*). Hæc sunt vitia carnis, voluptatisque corporeæ, quæ in vanam quamdam lætitiã extollunt animam; sed expleta libidine, conscientiam in ima detrudunt. Hæc in nido concupiscentiæ nutriuntur; sed volatum cœlestem nullo modo sortiuntur. Sunt et aliæ aves, quas nidi suavitas in tantum delectat, ut vix etiam parentum morsibus appellantur. Tales sunt animæ pigræ et inertes, quæ infelici quadam quiete adeo dissolvuntur, ut ad nulla virtutum opera vel correptæ quidem accingantur. Non sic columba, non sic pellicanus, non sic nycticorax, non sic passer. Non sic anima quæ se ad nidum contulit disciplinæ, ut in eo sub patre spirituali a matre gratia cibis salutaribus pasta plumesceret, et sic alis innocentæ et simplicitatis elata, de tenebris vitiorum ad splendorem consequeret virtutum, de publico ad solitudinem, per solitudinem ad scientiam, per scientiam ad sapientiam.

Præterea cogitationes nostræ avibus comparantur, quæ huc atque illuc atque mira celeritate feruntur et volitant, nunc sullivania, nunc humilia, nunc munda, nunc sordida quæque petentes. Nam sunt aves, quæ circa cadavera et carnes putrescentes occupatæ cœnum cœlo præferunt. Tales sunt cogitationes sordium sectatrices, amatrices libidinum, fetentis carnis voluptates delectationibus animæ præferentes. Hæ tota die in immunditia versantes, de turpibus ad turpia volitant, et per diversas libidinum et flagitiorum imagines discurrentes, perniciosissimis et contaminatissimis vitiorum epulis se reficiunt. Hæ in nido concupiscentiæ miserabiliter enutritæ, pennis non quibus ad alta vehantur, sed quibus deprimantur ad ima, infelici auspicio sortiuntur. Sunt et aliæ aves, quæ ita vagæ sunt et instabiles, ut fere semper in motu sint, per ventosa hujus aeris volitantes, nunc pendentes, non aliunde quam ex ipso inani vivent. Comparantur his volucris cogitationes vana quæque somniantes, ad honores et mundi hujus gloriam aspirantes, et se hujusmodi imaginatione et elatione quasi vento pascentes. Infelix, qui his avibus nidum in suo pectore parat, ut Christi vestigiis, etiamsi velle videatur, adhærere non possit, reprobante eum Domino ac dicente: *D* *Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet* (*Matth. viii*). Beatus præ his omnibus ille, qui in nido sapientiæ suas cogitationes enutrit, ut, instar aquilæ volantis, in ipsum cœlum empyreum pennis contemplationis subvectus, ad ipsius solis splendorem communis intuendum irreverberatos aperiat oculos. Itaque filiæ Moab, id est cordis cogitationes, quæ naturali illa corruptione ad vitia illectæ mœchatae fuerant cum amatoribus multis, cum de carnali amore ad spiritualem, quasi de tenebris ad lucem, transcendere nituntur, avi fugienti, et pullis de nido volantibus comparantur; quia primum necesse est ut et vitia, et ipsas materias vitiorum fugiant; et

sic in nido disciplinæ, et postmodum sapientiæ plumescentes, de inferioribus ad altiora, de humanis ad divina, de terrenis ad cœlestia transcendant. Jam vero quia multos de Moabita vanitate et voluptate conversos non solum regulari disciplina, sed etiam in contemplatione divina perfectos, multorum vidit saluti profecturos, ipsos alloquitur sermo divinus: *Ini consilium; coge consilium; pone sicut nocentem umbram tuam in meridiem*. Ac si diceret: O Moab jam conversus in Israel, qui hactenus in nido disciplinæ pristina vitia et errores deposuisti, et in nido sapientiæ inter virtutes ac Scripturarum delicias quasi in abscondito vultus mei latuisti, surge, egredere, discurre ut qui hactenus audisti, deinceps dicas: Veni. Sed quia adhuc in his exterioribus minus es exercitatus, ini consilium, id est discretionis discite virtutem, et sic coge consilium, multos videlicet colligens ad salutem, ad multorum profectum: qui cum Elia, sub umbra juniperi, angelico delectaris colloquio (*III Reg. xix*), ubi omnia opera tua quasi in nocte celebrantur. Educ quasi lumen justitiam tuam, et iudicium tuum tanquam meridiem (*Psal. xxxvi*), ut luceat lux tua coram hominibus: et videant opera tua bona, et glorificent Patrem tuum, qui in cœlis est (*Matth. v*). Eia, fratres mei, diligenter attendite, quibus gradibus ad curam ascendendum est pastoralem, ut facilius humani generis pestem, dominandi scilicet libidinem cavetis, magisque tuti velitis, ut dicitur, consistere in imo, quam periclitari in summo. Ac primum nolite æmulari in malignantibus, qui, cum sint fornicatores, adulteri, molles, masculorum concubitores, impudenter et irreverenter ascendunt cubile patris sui, et maculant stratum ejus, thalamum Christi vertentes in prostibulum, et sanguinem ejus adeo conculcantes, ut pretium ejus non solum in vana et noxia, sed, quod horribile dictu est, etiam in mercedem turpitudinis, deposito pudore, profligent. Nolite æmulari in talibus, licet prosperentur in viis suis, quoniam tanquam fenum velociter arescent, et quemadmodum olera herbarum cito decident (*Psal. xxxvi*). Qui enim inutilem servum jubet projici in tenebras exteriores, quid faciet de indigno, de impudenti, de pestilenti, de se in cathedra turpis ingerenti? Sed his omissis, notate viam, quam nobis sermo propheticus describit. Primum est, ut homo fugiens mundum, et vitia cuncta declinans, a sæculi actibus se faciat alienum. Deinde omni obedientia se subdat majori, et quidquid se meminert deliquisse, in fame et siti, in vigiliis et laboribus, in paupertate et nuditate, purget et puniat; et sic consuetudini, pessimæ videlicet, optima succedente, in nido disciplinæ virtutum alas obtineat; quia nunquam bene potest præesse, qui prius subesse non didicerit. Sic igitur purgatus a vitiis, ornatusque virtutibus, ad indagatorem transeat Scripturarum, ut sicut est informatus ad vitam, ita quoque illuminetur ad scientiam: cumque didicerit in Scripturis omne quod vivit et sapit ad Dei dilectionem referre

et proximi, duabus pennis, scientiæ scilicet et charitatis subvectus, ad montem contemplationis conscendens, discat secundum exemplar tabernaculi cœlestis, terreni hujus tabernaculi formare structuram, audiatque cum Moyse : *Vide omnia sicut secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est (Exod. xxv)*. Est igitur primus gradus conversionis, secundus purgationis, tertius virtutis, quartus scientiæ, quintus contemplationis, sextus charitatis. Hi sunt forte sex illi gradus in throno Salomonis, sicut Salomon loquitur : *Thronum sibi fecit rex Salomon (III Reg. x)*, et cætera. Et ut sapienter demus occasionem ut sapientior fiat, thronus Salomonis aperte dicitur cathedra sacerdotalis, ad quam si quis sine his gradibus nititur, non tam sessurus quam ruiturus ascendit. Utrum autem duodecim leonculi illius magni leonis de tribu Juda, duodecim filiis de quibus dicit : *Non possunt filii Sponsi jejunare, quandiu cum ipsis est Sponsus (Marc. ii)*; utrum etiam aurum sapientiæ, æternitati retunditas, fini posteriora, duæ manus duplici charitatis actioni, possint convenientissime coaptari, vestris meditationibus discutiendum relinquo, Sequitur :

Fugientes absconde, et vagos ne prodas. Habitabunt apud te profugi mei Moab ; esto latibulum eorum a facie rastatoris. Moab sic conversum sic mutatum, sic purgatum a vitiis, sic adornatum virtutibus, sic ad sublime promotum, sermo divinus alloquitur, mandans ei facere quod cum gratia comitante præviderat esse facturum. Sicut enim ipsum fugientem oportuit ab aliis abscondi, ita dignum est ut ipse jam alios fugientes abscondat. Et sicut ipse, cum vagus adhuc esset, ab his a quibus susceptus est, non est perditus; ita et convenienter imperatur vagos quos ipse suscepit persequentibus non exponere. Fugientes igitur fornicationem, secundum Apostolum; (*I Cor. v*), necesse est ut abscondantur, et qui adhuc vagi et instabiles corde sunt, et ad vitia proni, cavendum est ne facile malis doctoribus, vel vitiorum incentoribus prodantur. Eia, fratres mei, venientes noviter de sæculo alii idiotæ sunt et simplices, alii docti et subtiles, alii vitiorum pessima consuetudine obligati, alii talis naturæ, ut vix ad libidinem moveantur; alii tales ut modica occasione tententur; alii naturali conspersione iracundi, alii naturaliter mansueti.

Considerare proinde et diligenter explorare oportet singulorum a sæculo fugientium qualitatem atque naturam, quid magis possit obesse uni, quid alteri, quo insuper spiritu quis tentetur, quo affectu agitur; sicque providere, ut sive a vitiis sive a dæmonibus, sive a sua ipsius vel natura, vel corruptione, vel affectu, vel consuetudine, sive ab alicujus hominis societate, vel suggestione, vel exemplo impugnetur, congruum singulis præbeatur latibulum. Alii abscondendi sunt ab omni exteriori occupatione, alii a quorundam familiaritate et cohabitatione. Alii sub umbra silentii ab

ira et indignatione utiliter absconduntur, alii sub victus paupertate a naturalibus incentivis salubriter proteguntur, alii sub laborum et vigiliarum umbra a cordis pervagatione et spiritus instabilitate absconduntur; alii psalmis et orationibus, meditatione, et oratione, et lectione a spirituum immundorum insiliis defenduntur. Ait ergo : *Fugientes absconde, et vagos ne prodas. Habitabunt apud te profugi mei, Moab, esto latibulum eorum a facie vastatorum.* Vastator est spiritus fornicationis; vastator superbiæ dæmon. Fugientibus itaque hujusmodi vastatores Moab salubre præstat latibulum, quando prælatus quisque, quondam Moab, sed postmodum Israel, singula virtutum exercitia vitiis singulis, quibus sibi subditi impugnantur, opponit. Quod autem sequitur, *Finitus est pulvis, consumptus est miser*, etc., sermone, quem ante hunc volissimum habuimus, super ipso vitiorum principe exposita sunt. In morali autem expositione, nihil aliud dicendum occurrit, nisi forte per pulverem peccata, quæ ex incuria vel cordis pervagatione, vel exteriori occupatione contrahimus, velimus intelligi; per miserum, ea quæ per carnis hujus corruptibilis legem, quæ nos miserum facit, incidimus. Per eum qui conculcat terram, flagitia vel facinora, quæ totum hominem, terram videlicet infructuosam ita conculcant, et omnino conterunt, ut, instar aræ post trituram, ab omni spirituali humore, frugumque suavitate, sterilem eam reddant et vacuum. Cum igitur iste pulvis per humilem conversationem fuerit finitus, et carnis hujus naturalis quidem, sed fere intolerabilis fervor fuerit vigiliis et jejuniis laboribusque consumptus, et digna cordis contritione, et oris confessione et operis satisfactione flagitia vel facinora commissa defecerint, tunc certe, istis taliter fugientibus et latentibus, præparabitur solum Christi in misericordia, in quo sedet in tabernaculo David, id est in Ecclesia, quæ adhuc peregrinatur in terra, in qua misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatæ sunt. Ibi etiam judicat et quærit judicium, judicans eos qui seipos non judicant, et quærens de nobis judicium nostrum, ne compellamur sentire suum, quia ipse reddet velociter quod justum est, retribuens unicuique secundum opera sua, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXX.

De eo quod ait : « Audivimus superbiam Moab, » usque : « Vocem cantantium abstuli (Isa. xvi). »

Hactenus de his qui Moabiticæ sapientiæ et vanitati renuntiantes, Christi jugum suave et onus leve philosophicæ superbiæ prætulērunt, sanctus Isaias oraculum texuit : nunc contra eos qui propria superbia excæcati in erroris sui tenebris perduraverunt, sententiam dirigit prophetalem. Ait ergo : *Audivimus superbiam Moab, superbus est valde.* Quid philosophis illis superbius, qui ad ea quæ de Christo divina creduntur, quasi ad cœlum

ascendere non valentes, ea vero quæ de humanitate ejus asseruntur, quasi vile aliquid et terrenum de-
 dignantes, in ventoso hoc aere inter cælum et ter-
 ram, socii dæmonum, pependunt? Quid illis su-
 perbius, qui dicentes se sapientes esse, veram sa-
 pientiam contempserunt, elati, inflati, vultu ir-
 religiosi, cultu superstitiosi? *Superbia ejus, et arro-
 gantia ejus, et indignatio ejus plus quam fortitudo
 ejus.* Tria quædam proposuit, superbiam, arrogan-
 tiam, indignationem. Superbia in corde, arrogantia
 in sermone, indignatio in actu notatur. Superbia
 arrogantiam parit; arrogantia indignationem. Ex
 superbia processit contemptus Christi, ex arrogan-
 tia blasphemia in Christum, ex indignatione dispu-
 tatio contra Christum. In his autem nihil proficien-
 tibus philosophis, dentibus suis fremebant et ta-
 hesebant, et ad invicem dolebant et murmura-
 bant. Et hoc est quod sequitur: *Idcirco ululabit
 Moab ad Moab, universus ululabit.* De hoc ululatu
 latius disputavimus, super loco, ubi scriptum est:
*Propter hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus
 ululabit sibi.* Universus Moab ululat ad universum,
 contra bonum pessimus, contra conversum adver-
 sus, contra humilem superbus. Potest præterea per
 hunc ululatum dolor ille significari, quem illos in
 æternum esse passuros non dubitamus. Unde pro-
 pheta sanctos prædicatores alloquitur dicens: *His
 qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini
 plagas ejus.* O prædicatores mei, loquimini plagas
 Moab, si forte videant et intelligant, et conver-
 tantur, et sanem eos. Loquimini autem his maxime
 qui lætantur super muros cocti lateris. Filii Adam
 quondam descendentes ab Oriente in campo Sen-
 naar turrem inchoarunt, cujus altitudo ad cælum
 usque pertingeret; diluvii, si forte iterum de-
 mersisset, arceret periculum. Habebant autem la-
 teres pro lapidibus, et pro cæmento bitumen
 (Gen. xi). Pharao quoque filios Israel, quos dura
 servitute premebat, lateritiis muris urbes ædificare
 coegit (Exod. i). At Salomon ex pretiosis lapidibus
 templum extruxit, sic quadratis, sic sibi invicem
 conformatis, ut, cum parietibus insererentur, nec
 auditus sit in templo aut malleus tundens, aut se-
 curis incidens (III Reg. vi).

Revocate nunc oculos vestros, charissimi, ad la-
 pides illos vivos, quos cæmentarii Salomonis no-
 stri, scilicet doctores et pastores Ecclesiæ, in hoc
 atrio illius Jerusalem cælestis, et correptionibus
 tundunt, et verberibus incidunt, et doctrina com-
 planant, et moribus sibi ac fide conformant, et
 virtutibus quadrant, ut, de imis ad superiora trans-
 lati, illius templi sacris parietibus inserantur, de
 quo cecinit sanctus David: *Sanctum est templum
 tuum, mirabile in æquitate* (Psal. xlvii). Hi structores
 in eorum, quos cælo prospiciunt inserendos, pluri-
 mum delectantur profectu. Porro eorum magistri [di-
 scipuli] a vero recedentes oriente in campo Sennaar
 (Gen. ii), quod interpretatur *setor eorum*, quasi in
 lata via, illa quæ ducit ad mortem, in qua luxuria

afertent, superbiæ erigunt turrem; lateres quærunt,
 qui de molli luto compacti in igne durantur, habentes
 quidem lapidum similitudinem, sed virtutem
 ignorantes. Talia sunt lutea corda carnalium, quæ
 peccandi consuetudine et mentis obstinatione du-
 rantur, repellentes sagittas acutas, quibus ad
 debellandas urbes Moabiticæ Christi milites ar-
 mantur. De hujusmodi lateribus Pharao urbes con-
 struit et filios Israel, quos in servitutem redegerit,
 in luto et paleis desudare compellit (Exod. iii).
 De talibus etiam lateribus sapientes hujus sæculi
 et perversorum dogmatum assertores, contra Christi
 Ecclesiam murum exserunt, creates sibi disci-
 pulos, qui et errorem defenderent obstinatius, et
 ea quæ objicerentur subtilius propulsarent. Super
 itaque cocti lateris murum lætantur ipsi qui eri-
 gunt: quibus optimus est ut sancti prædicatores
 ipsius muri ruinas plagasque loquantur, ut timore
 corrigantur, qui securitate nimia periclitabantur.
 Ait ergo propheta: *His qui lætantur super muros
 cocti lateris loquimini plagas ejus, quoniam sub-
 urbana Hesebon deserta erunt, et vinea Sabama.*
 Hesebon interpretatur *cogitationes*. Convenienter
 autem dicitur vinea Sabama, quod interpretatur
attollens altitudinem: instabilem illam scientiam
 exprimens, de qua dicit Apostolus: *Scientia inflat*
 (I Cor. viii). Sequitur: *Erraverunt in deserto.* De
 flagellis vineæ hoc dictum puto, errorum scilicet
 discipulis, qui videntes ubique sapientiam deser-
 sacularem, per diversas philosophorum sectas cogi-
 tatione et animo discurrentes, quasi per devia
 quæque errantes, quam fugerent, quam tenerent,
 quam defenderent nesciebant. Sed domini gentium,
 sicut subsequenter ostenditur, transierunt mare,
 quia non solum ad mundi hujus sapientes, sed
 etiam ad omnes gentes, quæ maris nomine figu-
 rantur, transeuntes, Christi eas jugo et doctrinæ
 evangelicæ subdiderunt. Ipsi quippe descenderunt
 mare in navibus, et facientes operationes in aquis
 multis (Psal. ci), id est miracula in gentium po-
 pulis, viderunt opera Domini, qualis videlicet in
 gentium conversione mutatio fuerit dexteræ Ex-
 celsi, et mirabilia ejus in profundo, quibus tene-
 brosis hominum cordibus, ipsis foris plantantibus
 et rigantibus, interius incrementum præstiterit
 gratia Christi.

Eia, fratres charissimi, quam multi sanctorum
 cernentes tantam ingenii subtilitatem, tantam in
 rebus humanis sensus vivacitatem perditum iri,
 qua pietate commoti sunt, quæ compassione soluti,
 quot pro eis fuderunt lacrymas misericordia af-
 fecti? Verum hanc affectionem operari in eis Spi-
 ritum sanctum quis dubitet? Hoc est quod per
 sanctum Isaiam ipse prosequitur, dicens: *Super
 hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama.*
*— Quid oremus, ait Paulus, sicut oportet, nescimus;
 sed ipse Spiritus pro nobis interpellat gemitibus in-
 enarrabilibus* (Rom. viii). Dicitur itaque plorare
 Spiritus sanctus Jazer, id est vim et fortitudinem

scientiæ sæcularis, et vineam Sabama, errantium A videlicet multitudinem, quia sanctos ob desiderium salutis eorum, vel ob perditionis illorum dolorem, gementes facit et flentes, quamvis ipse propheta vel in suam, vel in sanctorum personam hoc dixisse potuerit. Unde sequitur. *Inebriabo te lacryma mea, Hesebon et Eleale.* Lacryma dixit, id est lacrymis, singularem numerum ponens pro plurali, sicut illud est in Psalmo : *Dixit et venit locusta et bruchus (Psal. civ).* Itaque ploratu, fletu lacrymisque sanctorum illi inebriantur, qui luctu precibusque eorum ab errore vitiiisque conversi, et salubri quadam mentis alienatione quæ retro sunt obliviscuntur, et se in ea quæ ante sunt extendentes, deficiunt ab eo, quod erant; et incipiunt esse quod non erant. Hæc ebrietas spiritualis in B cogitationibus fit, quibus mens de imis ad superiora, ad virtutes de vitiiis quodam spiritus fervore conscendit. Hesecha quippe *cogitationes*, Eleale vero *ascensio* interpretatur; cogitationibus enim ascendimus et descendimus. Descendimus recordatione in imaginationem, imaginatione in delectationem, delectatione in consensum, consensu in actum. Cui cum se mens vitiosa consuetudine subdiderit, titubat et movetur ut ebrius, et ejus omnis honestas devoratur. Si vero primum cogitationes vestras sanctificaverit Spiritus, et sacra ejus inspiratione, mens quasi ex spiritali quadam seminis infusione, Dei timorem conceperit, inde ascendet ad pietatem, de pietate ad scientiam, de scientia ad fortitudinem, inde ad consilium, et sic ad intellectum, ut tandem ad sapientiam perveniens, inebrietur ab ubertate domus Domini Dei, et torrente voluptatis ejus potetur. Unde ebrietas ista provenit, manifestat, cum subjungit : *Quoniam super vindemiam tuam, et super messem tuam vox calcantium irruit.* Vindemia et messis idem significant. Habes Dominum in Evangelio ad discipulos suos loquentem : *Messis quidem multa, sed operarii pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios suos in messem suam (Luc. x).* Istorum operariorum vox super vindemiam, et super messem Moab irruit, quia apostolica evangelicaque prædicatio multos de sæcularis sapientiæ sectatoribus discipulos collegit. Hi sunt uvæ spirituales, quas torculari passionis D promendas, vel fruges quasi in aræ persecutionis terendas, et a paleis corporum exuendas, de agro vel vinea Domini gentium, sancti videlicet apostoli collegerunt. Qui profecto calcantes dicuntur, ob illam specialem calcandi virtutem, de qua Dominus in Evangelio : *Ecce, inquit, dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones (Luc. x).* Unde et cuilibet sancto dicit Propheta : *Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem (Psal. xc).* Sequitur :

Et auferetur lætitia et exultatio de Carmelo. Carmelus mons est, et interpretatur circumcisio. Est autem circumcisio carnalis, circumcisio sensualis, circumcisio spiritualis. Circumcisio car-

nalis Judæorum, sensualis philosophorum, sive hæreticorum, spiritualis Christianorum. Judæis unum membrum purgabatur; philosophus omnium sensuum munditia gloriabatur : Christianus ab omni inquinamento carnis emundatur. Itaque philosophorum circumcisio monti comparatur, propter mentis elationem : quorum mira abstinentia vel spectata continentia mundanæ vanitati militabat. Omnia enim faciebant, ut viderentur ab hominibus. Duplici autem gaudio in illa sua continentia fruebantur, quia et interius sibi placentes, in seipsis non in Domino gloriabantur, et foris laudes hominum aucupantes, in eorum æstimatione delectabantur. Sed prædicantibus Christi discipulis, lætitia et exultatio ablata est a Carmelo, quia tota illa eorum supersuitio cœpit esse contemptui. Unde exterior lætitia non habens cui inniteretur, evanuit, et interior exultatio desiderato fructu destituta elanguit. *Et in vineis non exultabit neque jubilabit.* Eadem est repetita sententia, nisi quod expressum est, hanc eorum exultationem, sive jubulum, in vineis maxime personasse. In multitudine namque discipulorum positi, de contemptu mundi, de voluptatis dedecore, de corporis castigatione, magnifice disputabant, et inter disputandum vanissime tuebant, et mirantibus laudantibusque auditoribus quæ dicebantur, et interiori jubilo et exteriori tympano jucundabantur. Quæ omnia tuba evangelica personante sublata sunt. Ait ergo de Moab : *In vineis non exultabit, neque jubilabit.* Et addidit : *Et vinum in torculari non calcabit, qui calcare consueverat.* Illi enim de Moab, qui in sapientiæ suæ torcularibus ad hoc desudabant, ut ab auditoribus eorum exprimeretur vinum perfidiæ, de quo scriptum est : *Fel draconum vinum eorum et venenum aspidum insanabile (Deut. xxxii),* in illa vinea jam non operantur; quam a pessimis ereptam Paterfamilias optimis jam commisit agricolis ut reddant ei fructum temporibus suis. *Vocem calcantium abstulit.* Metaphoram prosequitur. Vindemiantes sive calcantes, sive etiam metentes, cum frugum, sive uvarum arriserit copia, solent cum magna alacritate gestire, atque cantare, et interiori lætitiâ voce, plausu, saltu etiam, et diversa membrorum sinuatione exprimere. At ubi succisa vel direpta ab hostibus, vel grandinata, vel incensa fulminibus fuerit vinea, aut ager depopulatus, rarus messor, vel vindemiator apparet, et vix inveniens quod colligat, demisso capite, facie squalida mœrens et flens incedit. Ita ergo errorum magistri, qui collectis undique discipulis in eorum multitudine, quasi in vinea sterili gloriabantur, buccis crepantibus et multifaria vanitate garrientibus, ab eis fidem dictorum exigebant, quam, ex uvis præmaturis vinum perfidiæ exprimentes, apostolis vero apostolorumque successoribus Dei Evangelium prædicantibus, cum eis jam vel nullus vel rarus esset auditor, et præ dolore mœrebant et præ pudore tacebant. Gratias agamus, fratres, Domino Deo nostro qui stultam fecit

sapientiam hujus mundi, et simplicitate piscatorum, A qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini prudentiam et sublimitatem evacuavit philosophorum, ut qui gloriatur in Domino gloriatur; cui honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXI.

De eodem capitulo moraliter exposito.

Eia, fratres, de quibus hesternæ die allegorice disputavimus, hodie moraliter exponenda repetimus. Dixerat de his qui de vitiis ad Christum conversi, proficiunt in virum perfectum, quantum aliis a simili vanitate conversis solebant præstare salutis: *Habitabunt, inquit, apud te profugi mei, Moab; esto latibulum eorum a facie vastatoris (Isa. xvi)*. Et ecce plerosque respiciens pro collata sibi gratia superbire, ignorantes Dei justitiam, in se non in Domino gloriari, et suas arroganter jactitare virtutes, præsumptionem illorum satis eleganti exprobratu deridens, *Audivimus, inquit, superbiam Moab, superbus est valde*. Utinam, fratres, non inveniamur tales, qui in Eliu verba quotidie prorumpentes, quidquid videntur acquisisse virtutis, jactitando profligunt! Promittunt magna, fortia quæque proponunt, ambulant in magnis et in mirabilibus super se, nihil sibi in operibus grave, nihil in Scripturis obscurum, nihil in actu difficile, ore tumido proloquentes. De quibus propheta subjungit: *Superbia Moab et arrogantia ejus, et indignatio ejus, plusquam fortitudo ejus*. Optime. Non æquat arrogans sermonibus opera, nec præsumptionem spiritus qua tumet interius, nec linguam magniloquam, qua semetipsum laudat exterius, typhum quo cæteris velut inferioribus indignans, se contendit cunctis evolasse superius, aliqua sequitur in sanctis operibus fortitudo. *Idcirco ululabit Moab ad Moab*. Ecce habes Moab et Moab. Moab cui dicitur: *Habitabunt apud te profugi mei*; Moab, de quo dicitur: *Audivimus superbiam Moab*. Primus humilis, alter superbus; primus de se præsumens, alter quidquid est Deo tribuens; primus opera sua vento vanitatis dispergens, secundus omnia bona sua in propriæ conscientie thesauro recondens; primus omnia faciens, ut videatur ab hominibus; secundus, ut solius Dei placeat obtutibus. Primus igitur Moab ululat ad secundum, quando per superbiæ vitium in turpia quæque demersus, suum illi cum mœrore confitetur errorem. Ululat secundus ad primum, quando ejus plangens ruinam, suis eum gemitibus, monitisque provocat ad penitentiam. Ita universus ululat, bonus et malus, humilis et superbus, conversus et aversus.

Igitur, fratres, non statim ejus laudanda est conversatio, cujus ignoratur intentio, quia *si oculus tuus nequam fuerit, totum reliquum corpus tenebrosum erit (Matth. vi)*. Quocirca propheta sanctus eorum compescit lætitiã, qui parum discrete arrogantes quosque magnificant, omnia quæ de se ipsi jactitant, vera esse credentes: jubens eis qui saniori judicio ista dijudicant, ut eis, quanta mala sint arrogantibus ventura, denuntient. *His, inquit,*

qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas ejus. Murum cocti lateris superbiorum et arrogantium interioris hominis statum appellat: qui non ex quadris lapidibus, id est veris virtutibus compactus, stabile fundamentum sortitur, sed ex luto fetidæ intentionis, falsis simulatisque virtutibus cupiditatis igne duratus, præfert speciem pietatis, sed virtutem ejus ignorat. Lutum est aurum, lutum est argentum, lutum est cujuslibet voluptatis expletio, lutum de homine hominis æstimatio, lutea proinde omnis quæ circa hæc versatur cogitatio: lutea omnis quæ ad hæc tendit intentio. Formatur tamen de his omnibus arrogans cogitationes in corde; eoacervat honorum, voluptatum, divitiarum imagines, quibus cum se voluntas, intentioque tradiderit, omnia opera sua facit, ut videatur ab hominibus; ipsasque virtutum similitudines, in quibus nititur adipisci quod optat, ita desideriorum igne decoquit et obdurat, ut dura simul et aspera, ob pessimi hujus finis considerationem, sibi videantur esse facillima. Fiunt tales ad vigilias cæteris promptiores, ad opera manuum paratiores, vultu cunctis severiores, graviores in verbis, in jejuniis ferventiores. Indignantur infirmis, simplicibus detrahunt, tam magna fortiaque loquuntur, ut his qui minus sunt in his exercitati, omnibus eos æstiment sanctiores. Hi sunt qui lætantur super muros cocti lateris, quibus annuntiandæ sunt plagæ Moab. Sed jam ipsas plagas audiamus. *Quoniam suburbana Hesebon deserta erunt, vinea Sabama*. Hesebon significat cogitationes, Sabama attollens altitudinem. Hæc sunt cogitationes, de quibus luteus ille murus compingitur, in quo innumerabilium affectionum coacervantur imagines. Est autem quasi urbs, ipsa quæ de his cogitationibus formatur intentio; suburbana ipsa, quæ secundum hanc intentionem sunt, virtutes et opera. Quæ profecto in superbo quolibet Dei adjutorio præsidioque deserta, etiam speciem boni, qua velata videbantur, amittent. Sæpe enim cum superbus sua spe frustratus, sæ caruit cupiditatis effectu, non se valens ulterius continere, in manifestam prorumpit malitiam: patiturque, quod per alium prophetam tali animæ Dominus comminatur. *Ecce ego nudabo te et apparebit ignominia tua (Ezech. xvi)*. Deserta igitur erunt suburbana Hesebon, et deserta vinea Sabama. In Scripturis sacris legimus diversa esse genera vini. Est quippe vinum dilectionis, quo sanctus Noe inebriatus in figura Domini salvatoris abscondit fortia, et nudavit infirma: dormiens irridetur, vigilans illatam injuriam ulciscitur. (*Gen. ix.*) Est vinum exultationis, quo inebriatus est Lot, adeo quod Sodomitana evadens incendia, furtivo maculatur incendio (*Gen. xix*). Est præterea vinum sapientiæ salutaris, quo fratres Joseph meridie ebriantur, quæ de vinea Scripturarum expressa universam lætificat civitatem Dei. Habes et vinum amaritudinis, de quo Jeremias: *Inebriavit me amaritudine inimicus meus (Thren. vii)*. Porro de vino libidinis Scriptura non tacet, dicente

Moyses : *De vinea Sodomorum vinea eorum, etc.* (Deut. xxxii). Sed et vinum compunctionis Psalmista commemorat, *Ostendisti, inquit, populo tuo dura; potasti nos vino compunctionis* (Psal. lxx). Est postremo vinum doctrinæ evangelicæ et apostolicæ, vinum profecto novum, quod ab apotheca cœlesti in apostolorum corda descendens, per univversum orbem germinat virgines, et corda fidelium desiderio perfectionis inebriat.

Itaque superbus quis vel arrogans, ad vineam Scripturarum accedens, et inde diversarum sententiarum transferens plantas, in agro cordis sui collocat; et multis meditationibus colens, vineam sibi creat inflatilis cujusdam scientiæ, ex qua sibi vinum exprimens, quærit cui proferat spiritum suum, et ostendat sapientiam suam. Unde non immerito vinea hæc vinea dicitur Sabama, id est extollens altitudinem. Quidquid enim altum sapit qui ejusmodi est, non quiescit spiritus ejus, donec efferatur in publicum; ita ut modo quodam loquendi, et typho, nutibusque oculorum proclamare videatur. *En venter meus, quasi mustum absque spiraculo, quod languiculas novas dirumpit* (Job xxxii). Sed vinea hæc deseritur, quando superbus fructu, quem de sua sperabat scientiâ, destitutus, et opera fastidit, et studium negligit; et ita tota ejus scientia marcescit. Sequitur: *Domini gentium exciderunt flagella ejus*. Principes gentium adversarias legimus fortitudines: Unde in Daniele, principem regni Persarum, principem regni Græcorum. Sicut illi igitur spiritus nequam gentibus illis, ob quædam forte vitia, quibus eas suis suggestionibus maculari maxime delectantur, eorum domini et principes esse scribuntur (Dan. x), ita forte etiam alii spiritus aliarum gentium, antequam Domini Salvatoris fidem susceperint, verbi gratia Græcorum, Gallorum, Germanorum se dominos ac principes gloriantur. Hujusmodi gentium principes vel domini exciderunt flagella vineæ Sabama, id est ramos, ex quibus botri procedunt, quando nequam spiritus meditationes, quibus ex vinea scientiæ Scripturarum vinum doctrinæ arrogans quilibet exprimere consuevit, falce suggestionum, immundarumque cogitationum, ab animo superbientis excludit. Quia vero bonis affectionibus vel cogitationibus pessimis quibusque succedentibus, aliquando etiam fides turbatur, in quo omnium virtutum fortitudo consistit, recte subjungitur: *Usque ad Jazer pervenerunt*. Jazer enim fortitudo eorum interpretatur. Cum enim nequam spiritus animam possederit captivatam, primum omnes virtutes excludit, et sic inserens vitia, etiam ejus fidem labefactare contendit. Sequitur.

Erraverunt in deserto, ubi erat urbs et suburbana, ubi vinea, ubi Jazer, ubi desertum, locus scilicet omni virtute vacuus, omni humore charitatis arefactus. Et sicut transiens per desertum, nec vineis, nec segetibus, nec domibus, nec muris impedientibus, liberis gressibus huc illucque vagatur;

ita erronei spiritus animam, in qua fuerit vinea spiritualis excisa, et exclusis virtutibus fides conturbata, quasi desertum locum nullo obsistente securi perambulant, et in quolibet errore ebriam et vagabundam præcipitant. De principibus ergo vel Dominis gentium, qui vineæ flagella succidunt, et usque ad Jazer pervenerunt, recte dicitur: *Erraverunt in deserto*. Et subjungitur: *Propagines ejus relictæ sunt*. Metaphoram vineæ prosequens, non solum eam in solitudinem asserit esse redactam, sed et propagines ejus, quæ alias transferri possent et transplantari, asserit derelictas. *Transierunt mare*. Mare amaritudinem signat pœnitentiæ. Evenit autem ut post speciem sanctitatis, lapsus quis in barathrum turpitudinis primum contristetur, ploret, expavescat, judicet semetipsum, et damnet; erigat se super se, juret et statuat custodire judicia justitiæ Dei, nunquam se repetiturum talia delibet ac protestetur. Deinde, cum vel illectus concupiscentia, vel præventus errore, vel vi diabolicæ tentationis oppressus, nequitiam iterans vires dederit voluptati, minuitur affectus boni, materiæque adjectione crescit ignis malitiæ, donec victus consuetudine, desperationis incurrit abyssum; et sic præceps fertur in mortem, ut nec timore compungi, nec pudore confundi, nec aliqua mentis amaritudine a flagitiorum suorum possit turpitudine revocari. De hujusmodi hominis affectibus et cogitationibus recte dicitur: *Transierunt mare*. Et adjecit propheta: *Super hoc plorabo in fletu Jazer, vineam Sabama*. Vox Christi est loquentis in Isaia. Ipse est qui videns civitatem Jerusalem, flevit super eam dicens: *Quia si cognovisses et tu, quia venient dies in te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, etc.* (Luc. xix.) Convenit evangelistæ propheta. Videt quippe Christus civitatem pollentem honoribus, affluentem divitiis, deliciis luxuriantem extolli superbia, solvi lætitia. Futuram ejus calamitatem prospiciens, plorat ridentem, plangit exultantem, quæque sibi ventura fuerant nescientem. Videt et propheta animam suis in se virtutibus extollentem, et quanta sit in eis ruina postmodo futura prospiciens, tam in sua quam aliorum sanctorum persona, quibus hæc ipsa sæpe a Dei spiritu revelantur, plorat compatiendo: et cum prius ipsas vitiorum plagas quæ eis fuerant insignendæ, dinumerasset, *Super hoc, inquit, plorabo in fletu Jazer vineam Sabama*. Plorat duo propheta; Jazer et vineam Sabama. Plorat Jazer, id est tantam fortitudinem, qua prius mundo, sibi dæmonique resistens anima, hominum judicio cæteris eminentior apparebat, uno superbiæ vitio deperisse. Plorat et vineam Sabama, id est doctrinam, quæ multis poterat prodesse, si sub humilitatis umbraculo servaretur, jactantiæ sarculo decisam, et redactam in solitudinem aruisse. Sequitur:

Inebriabo te lacryma mea, inquit, Hesebon et Eleale. Dolor vehemens multiplicat lacrymas, nec quidquam plangendum illamentatum reliquit. In-

ebriabo te, inquit, lacryma mea, Hesebon et Eleale. A vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXII.

De eo quod scriptum est; « Venter meus ad Moab sonabit (Isa. xvi), » usque ad finem oneris Moab.

Processimus, fratres, in onere Moab usque ad citharam, cui ventrem suum sanctus Isaias, vel qui in eo loquitur Christus, credidit comparandum. *Super hoc, inquit, venter meus ad Moab quasi cithara sonabit.* Sermonis hujus principium, cum illius est fine continuandum, quem de futurorum vaticinio nudius tertius vobiscum habuimus; ubi a mundi sapientibus, qui per Moab propheticæ exprimuntur, Christi Evangelio coruscante, ob multorum conversionem, omnem diximus ablatam esse lætitiā.

Et nunc super hoc, inquit, venter meus ad Moab quasi cithara sonabit. Vox prophetæ est, vel Christi loquentis in propheta. *Super hoc, inquit, quod dixi de Moab, de conversione ejus, de depressione ejus, vel de damnatione ejus, super hoc, inquit, venter meus ad Moab quasi cithara sonabit.* Venter Christi sancta dici potest Ecclesia, in ventre enim viscera continentur. Ibi cor, vitalem motum universo corpori præstans; ibi hepar, calorem corporis nutriens, et vitalem sanguinem per omnia membra diffundens; ibi cætera intestina, singula singulis officiis ad nutrimentum corporis deputata. Ita in Ecclesia Dominus ordinavit alios quidem apostolos, alios autem prophetas, quosdam autem pastores et doctores, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi (*I Cor. xii*). In cithara quoque cum multæ sint chordæ, et unaquæque proprium habeat sonum, ita tamen omnes certis proportionibus et numerorum rationibus disponuntur, ut in unam concordiam omnes conveniant, et pulcherrimus sonus fiat unus de omnibus. Ita ergo, cum in Ecclesia Christi diversi gradus, et diversi sint ordines, diversa insuper habeant dona virtutum, omnia tamen in una charitate fundantur, per quam unum pulcherrimum sonum de multis virtutibus disputando componunt. Per ventrem etiam Dei, sacra Scriptura potest intelligi, in qua secreta ipsius, quasi in ventre viscera continentur. Ibi diversæ sententiæ, præcepta diversa, in una fidei ratione convenientes, dulcissimam quamdam melodiam ad fidelium corda, simul ac aures emittunt. Dicit ergo: *Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit.* Super his omnibus, quæ dicta sunt contra Moab, id est contra sapientes mundi, sancta Ecclesia pulcherrimum et concordissimum sonum prædicationis emisit, nunc docendo, nunc monendo, nunc increpando, nunc blandiendo, nunc omnia dialecticæ artis argumenta, philosophicæ scilicet sectæ firmamenta, quasi murum coeli lateris validissimis rationibus debellando. Quod enim ait: *Et viscera mea ad murum coeli lateris, ejusdem sententiæ est repetitio.* Quia tamen superius exposuimus, Moab duobus modis dici, secundum quorundam videlicet conversionem, et secundum quorundam aversionem,

videtur exposuisse de quo Moab locutus sit, illo nimirum, qui instar muri ad vocem prædicatorum obduruit. *Ideo, inquit, viscera mea sonabunt ad murum cocti lateris.*

Habet præterea ventrem sanctus quilibet spiritualem; sicut ait Jeremias: *Ventrem meum, ventrem meum doleo: sensus cordis mei conturbati sunt (Jer. 17).* Sicut ea quæ ventris clauduntur ergastulo, ab omnium oculis scientiaque celantur; sic nemo scit quid agatur in homine, nisi conscientia ipsius hominis, quæ in ipso est. Felix anima, in qua instar chordarum citharæ omnia composita sunt et ordinata ubi virtutes virtutibus conveniunt, et exterioribus interiora respondent. Sunt autem virtutes quasi chordæ spirituales, quæ inter duo ligna, superius scilicet et inferius extensæ, crucis mysterium præfigurant. Prima omnium chorda est temperantia, per quam homo mortificans membra sua quæ sunt super terram, omnia Christo configit. Hæc chorda profundo crucis infixæ est, ut inchoans a timore gravem sonum confessionis et compunctionis emittat. Secunda iustitia a parte superiori crucem tangit, ut reddens unicuique quod suum est, in acutissimam charitatis vocem erumpat. Et chorda prudentiæ e traverso ligno crucis inter alias duas consistens, unius subtilitatem et alterius gravitatem discretionis suavi sono temperat. Porro chorda quarta, quæ dicitur fortitudo, longitudinem crucis amplectitur, cæteris subsistendi præstans virtutem, et gratum patientiæ sonum emittens. Verum singulas has plures e latere virtutum chordæ comitantur, et in multarum chordarum diversitatibus, certis spiritualium numerorum rationibus unam harmoniam componunt. Moab igitur, qui interpretatur de patre, sicut jam sæpe diximus, naturalem, quæ membris nostris inserta est, secundum leges tropologicas, corruptionem, vel eos qui secundum eam vivunt, significat. Tunc proinde ad Moab venter prophætæ instar citharæ sonat, quando aliquis perfectus lubrico cuilibet virtutum concordiam suadet, et discordiam vitiorum, opponens frugalitatem luxuriæ, patientiam iræ, pudicitiam libidini, charitatem cupidini. Sed et unusquisque nostrum cum in se viderit Moab nefandum extollere caput, et membra omnia naturalis corruptelæ lege concutere, tangat citharam, et stimulos ejus meditatione vel imitatione Domini passionis obtundat, et lateritium murum vitiorum, qui in usum consuetudinis obduruit, crucis virtute prosternat. Huic profecto vox ista convenienter aptatur. *Venter meus ad Moab, quasi cithara sonabit, et viscera mea ad murum cocti lateris.* Hæc est cithara David, cujus sanctissimus sonus fugat dæmones, iram mitigat, extinguit libidinem. Felix, felix, qui omnia interiora sua quasi ventris viscera cruci dedicat, et adversus carnis concupiscentias intonans dicit cum Propheta: *Benedic, anima mea, Domino, et omnia interiora mea nomen sanctum ejus! (Psal. 122.)* Sequitur.

Et erit, cum apparuerit, quod laboravit Moab in

excelsis suis. Tunc certe apparuit quam frustra laboravit Moab, quando debellatus a viris ecclesiasticis hujus sæculi sapientibus, aliis conversis, totus inanis et vacuus apparuit, impleto hoc quod scriptum est: *Ubi sapiens, ubi scriba, ubi conquistor hujus sæculi? Nonne Deus stultam fecit sapientiam hujus mundi? (I Cor. 1.)* Unde et præmisit: *Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobo.* Et pulchre satis in *excelsis suis*, inquit. Semper enim philosophi se et sublimia loqui et agere perfecta gloriantur. Quæ profecto vanitas non parvum eis laborem indixit, cum contra evangelicam apostolicamque doctrinam totis viribus niterentur. Sed hujus laboris quis finis? *Et erit, inquit, cum apparuerit Moab, quod laboravit in excelsis suis*, id est cum viderent sapientes mundi se frustra adversus Ecclesiam desudasse, et excellentiam dogmatum suorum simplicitate fidei cornisse, ad preces se lacrymasque converterunt, quia dæmonum, quos deos putabant, expectabant suffragium; quorum sancta venerabantur. Ait ergo: *Ingradietur ad sancta sua, ut obsecret; et non valebit.* Deficientibus quippe argumentis, et omni scientia extollente se adversus scientiam Dei, destructa, tentant obsecrationibus et præstigiis, execrabilibusque mysteriis dæmoniorum, resistere Spiritui sancto, divinum labefactare propositum. Sed nihil proficit hæc illorum male cauta prudentia, quia jam in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (Psal. xviii). Sed et hi, qui Moabiticæ corruptioni se dederunt, cum explendis voluptatibus multum operæ et multum temporis insumpserint, finis omnium indicat quam frustra, ut inique agerent, laboraverunt. Sed, cum fatuæ virgines, quæ in excelsis suis, superbia scilicet et magnitudine cordis, sine oleo lampades portarent, cum extinctis omnibus ab olei venditoribus nihil solatii recepissent, quasi revertentes ad sancta, preces porrigunt, dicentes: *Domine, Domine, aperi nobis (Math. xxv).* Sed quam nihil hac obsecratione profecerunt, terribilis illa responsio declarat: *Amen, dico vobis, nescio vos (ibid.).* Exhinc propheta oneri finem ponens, *Hoc verbum, inquit, quod locutus est Dominus ex tunc ad Moab.* Totum illud quod de Moab, vel ad Moab declaraverat verbum appellat sermo divinus. Respondet autem finis principio; sic quippe cæpit: *Onus Moab.* Ex tunc ergo, id est a tempore quo cæpit loqui de Moab, omnia hæc locutus est. Ostendit propheta, firmum et verum esse quod dixerat, nec erroneo spiritu sicut Montanus delirat, quid loqueretur ignorasse, sed Dei repletum Spiritu intellecta vaticinasse. Qua sententia non inconvenienter inserta, ea quæ de onere Moab prophetaverat, quibus fuerant complenda temporibus mystico sermone declarat, dicens: *Et nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis quasi anni mercenarii auferetur gloria Moab super populo multo.*

Tria tempora Ecclesiæ describit sermo prophetæ-

cus, vocationis, probationis, consolationis. Vocata A est apostolorum prædicatione, probata est martyrum persecutione, consolata principum conversione. In his tribus temporibus, quasi in tribus annis, ablata est gloria Moab super omni populo multo. Tempore quippe vocationis gloriosi adhuc philosophi videbantur, quando vix perversissima eorum doctrina a viris catholicis fuerat attentata. At tempore, quo sanctorum patientia multis tentationibus probabatur; tanto videbatur eorum gloria major, quanto fides Christi videbatur expressior. At, ubi reges sæculi, salutari fide suscepta, Ecclesiam Christi altius extulerunt, ablata est gloria eorum desuper omni populo multo, illo scilicet, qui eorum errore fuerat deceptus. Dicuntur autem hi anni mercenarii, quia sicut mercenarius præstolatur finem anni, ac mercedis desiderio omne tempus longum existimat; ita sapientes hujus mundi his tribus temporibus, quasi tribus annis, de die in diem destructum iri doctrinam catholicam expectabant. Unde immundorum spirituum oraculis falsi, certum numerum annorum, quem excedere fidem Christi non posse mentiebantur, construere præsumserunt. Sequitur: *Et relinquetur in eo sicut racemus parvus et modicus, nequaquam multus.* Cum fuerit finita vindemia, sicut rarus in vinea reperitur racemus, ita multis ab illa sapientia sæculari ecclesiastica falce succisis, vix quisquam, qui eam profiteatur, his jam temporibus reperitur.

Sed, ut ad nos, fratres charissimi, redeamus, C consideremus illum qui in nobis insertus est Moab, illam scilicet quam ex patre contraximus corruptionem, ipsiusque auctorem et incentorem diabolum. Est autem in unoquoque cogitationum, affectionum et delectationum populus multus; quibus se Moab dominari, quandiu suggestionibus ejus mens illecta consenserit, gloriatur. Sed in tribus annis, quasi anni mercenarii, auferetur gloria Moab super omni populo multo. Habemus enim quasi tres annos, tres profectuum status, conversionis, purgationis, contemplationis. Primus in dolore, secundus in timore, tertius in dilectione. Initium igitur nostræ conversionis, quasi primi anni exordium est, ut voluntas mutetur; deinde ut consuetudo pessima superetur, et sic quod malum est deseratur, et quod bonum est appetatur. Et hic annus primus, in quo non parum adhuc Moab gloriatur, cum ejus suggestionem plerumque et voluntas tepescat, consuetudo prævaleat, et malum, quod contra propositum ingeritur, obrepat, et bonum, quod appetit mens, perficere non inveniatur. Minuitur sane gloria ejus, cum homo perfecte conversus ad Dominum, inquit cum vitiis singulare certamen, secundum ingrediens annum, satagit quantum potest ut Moabitica corruptio, quasi vetus

inolitum minuat, et novum insolitum augetur. Habet et in hoc anno aliquam gloriam Moab, quoniam licet non possit pugnantem expugnare, vulneret tamen aliquando, necesse est, etiam optime repugnantem. In hoc anno mens spiritualibus exercitiis purgata, ad cœlestem contemplationem, et ad scripturarum transit meditationem. Tunc ei incipit virtus dulcescere vilesce vitium, et ex quadam dilectionis infusione gustat quam dulcis est Dominus. Tunc auferetur gloria Moab super omni populo multo, cum quidquid dilectionis immundæ in affectionibus nostris, cogitationibusque resedit, novæ dulcedinis experientia evacuat. Relinquitur tamen sicut racemus parvus et modicus, lex scilicet illa in membris nostris, repugnans legi mentis nostræ. Sicut enim vastata vinea, rarus in ea reperitur racemus, ita vitiorum multitudine debilitata, ille necesse est inevitabilis motus resideat, quem plerumque et infantes sustinent, et senes vitare non possunt. Porro necessarii dicuntur hi anni; quia, sicut mercenarius ad mercedem suspirat, sic et quilibet converti desiderans, quandiu impossibilitatem sustinuerit continendi, miro æstuat desiderio, ipsam castitatis possibilitatem, quasi hujus laboris sui fructum, expectans. Sed et purgationis suæ sollicitus, quandiu vitiis impugnat, miro modo a tentationibus absolvi gestiens, requiem illa promercede copiosissima præstolatur. Postremo, etiam ipsam naturalem corruptionem fastidians, rore pudicitiae ex omni parte perfundi, omniumque virtutum suavitate impinguari, æstuanti pectore affectat. Possunt etiam per Moab hypocritæ designari: quos in occultis Moabitica corruptio polluit, in manifesto ficta quædam honestas extollit. Horum anni mercenarii anni sunt, quia omnia faciunt, ut videantur ab hominibus; audituri a Domino: *Quia receperunt mercedem suam (Matth. vi).* Sed, cum tres anni transierint, quorum primus est in hac vita, secundus post mortem, tertius vero post resurrectionem, tunc profecto auferetur omnis gloria eorum: quando deficiente oleo, et a vendentibus non impetrato, audient a sponso: *Amen dico vobis, nescio vos (Matth. xxv).* His igitur, fratres, de tribus oneribus Babylonis, Philisthiim, Moab, utcunque digestis, stylum suspendo; volens ea, quæ dicta vel scripta sunt, ad ejus referre examen, quem in verborum meorum iudicem correptoremque delegi; sanctum dico G. Lundoniensem episcopum: pro cujus arbitrio vel hæc ipsa delere, vel hic subsistere, vel ultra progredi proposui. Interim aliquid meditabimur, quod utile erit et jucundum, ad vestram ædificationem et aliorum: quod nobis præstare dignetur, qui vivit et gloriatur per omnia sæcula sæculorum. Amen.

ANIMADVERSIO AD PRÆCEDENTES DE ONERIBUS SERMONES.

Adverte, lector, Patrem Gibbonum, qui olim hos sermones De oneribus, edidit, duo exemplaria nactum fuisse, quorum unum, quod erat Ecclesiæ Cameracensis, multis in locis quædam habebat, quæ alteri exem-